DE

NOMINIBUS GRAECIS

IN

ΑΙΟΣ ΑΙΑ ΑΙΟΝ

SCRIPSIT

KONRADUS ZACHER.

HALIS SAXONUM

MAX NIEMEYER.

MDCCCLXXVII.

JULIO ZACHER

PATRI CARISSIMO

SACRUM.

De nominum Graecorum formatione quum recenti tempore multi viri docti quaesiverint, cognatarum maxime linguarum comparatione factum est, ut totius quasi aedificii species jam sit adumbrata, et quas sermonis fabricator animus in hoc vocabulorum genere secutus sit leges, in universum cognitum sit atque perspectum. Sed multum abest ut etiam singula omnia jam appareant, ut quae illarum legum in singulis factae sint mutationes et exceptiones omnibus cuiusque generis exemplis collectis et vel minutissimis rebus accurate perpensis patefactum sit. Cui rei quanquam non plane desunt qui operam dederint, tamen latus etiam nunc patet campus eiusmodi quaestionum studiosis. Atque mihi quidem jam pridem suffixum *ιο* propter summam in conformandis vocabulorum terminationibus vim atque varietatem accuratiore quaestione dignum visum est. Egerunt de hoc suffixo praeter Boppium Schleicherum L. Meyerum G. F. Aly, de nominibus *ιο* suffixi ope formatis. Diss. inaug. Lips. Berol. 1873., et Gustavus Meyer in Kuhnii annalibus XXII (1874), p. 481 sq. — denique A. Fick „zum sogenannten ja-Suffix im Griechischen“, in Beiträge zur kunde der idg. Spr. herausg. v. Dr. A. Bezzenberger, cuius commentationis, quum confecto jam libro meo prodierit, mentionem non prius facere potui quam in addendis p. 257 — sed generatim omnes, nam etiam Aly, licet exempla omnia enumerare studuerit (quod non nulla praetermisit facile ignoscas) accurata singulorum pervestigatione abstinet. Tam vastum autem est huius suffixi imperium, ut qui omnes eius regni regiones accurate inspicere voluerit, non uno volumine se possit continere. Quamobrem unam mihi elegi provinciam, eam,

conficiam, accuratiorem inquam disquisitionem de nominibus in *ιμαιος* et *ιαιος*, deinde de vocis *μνᾶ* propagine, denique quod gravissimum est et difficillimum, de accentu qui mirum in modum variat in hoc vocabulorum genere.

Compluribus quae conscripto jam hoc libro prodierunt operibus uti non jam licuit, ut Corporis inscr. att. volumine altero, Curtii Studiorum vol. IX et X, Bezzenbergeri annalibus quibus inscribitur Beiträge zur kunde der indogerman. sprachen, aliis.

Restat ut ex animi sententia gratias agam quum iis a quibus in rebus a philologia remotioribus benevole adjutus sum, tum G. Dittenbergero, qui qua est liberalitate et benevolentia roganti mihi de rebus maxime epigraphicis nunquam defuit.

PARS PRIOR

DE TERMINATIONIS *ΑΙΟΣ* FORMIS DIVERSIS.

I.

De iota ante vocalem eliso.

1. Diphthongorum *αι οι ει* vocalem posteriorem saepius elidi ante vocalem sequentem, inter omnes constat. Idem etiam in terminatione *αιος* interdum factum est, quanquam multo rarius quam in *ειος*, quod saepissime correptum est in *εος*. Ut singulas dialectos percenseam, praecipue Lesbii, si grammaticis fides habenda est, saepe *αος* pro *αιος* dixisse videntur. Qua de re Ahrens dial. aeol. p. 100: „Grammatici docent, diphthongum *αι* saepe ante sequentem vocalem apud Aeoles *ι* abjicere; exempla afferunt *Ἄλκαος, ἄκμαος, ἄρχαος, Θήβαος, Ῥώμαος, πάλαος, βεβαώτερος*. Nunc haec in poetis leguntur: *Ἀ θ α ν ά α* Alc. 3 [Bgk. 9], Theocr. 28, 1 [*ἀθανάας* in edd. Junt. Call. et in cod. D; in cod. 11 *ἀθηναίας*, in cod. 6 *ἀθαναίας*, in cod. c teste Studem. *ἀθαναί*^*ας*^, sed expuncto *αι*], *Φ ω κ ά α ς* Sapph. 14 [44, 4 Bgk.; ex Ath. IX, 410 D. Sic codd. Marc. Palat.], *Ὑ μ ή ν α ο ν* Sapph. 44 [Bgk. 91; *ὑμήναιον* libri Hephaest.; add. Bgk. 107, ubi . . . *μήνιον* lib. Plotii], *Ν ι κ ι ά α ς*, quod e libris restituimus Theocr. 28, 9 [cf. id. dial. dor. p. 547—548], *μάομαι* Sapph. 115, neque alienum est *ἄϊ* pro *αἰεί*." *Ἄλκαος* idem postea restituit Alc. fr. 24 (Bgk. fr. 32), pro eo quod libri Strabonis exhibent *Ἀλκαῖος*. In inscriptionibus tamen fere semper *αι* inveni: *τὸ τ ε λ ε υ τ α ῖ ο ν* Conze Reise auf Lesb. p. 35 A. 14. *δ ί κ α ι α* ib. A 28. B 4. 8. *δ ι κ α ί τ α τ α* ib. B 17. *Ἡ ρ α ί ω* ib. C 20 (sed huius nominis patronymicum *Ἡρ αείω* A 37. Ceterum conf. de hoc titulo H. Sauppii commentatio de duab. inscr. Lesb. Progr. Gött. 1870). In inscr. Ery-

in ἐλάα longum. Cuius rei causam recte Cauer p. 270 intellexit hanc esse, quod prima vocabuli forma fuerit ἐλαίϊα. Solent enim eae arbores, quae frugibus maxime vel floribus conspicuae sunt, ab his denominari. Itaque ut nos dicimus *rosenstrauch, apfelbaum,* sic Graeci ῥοδέα a ῥόδον, μηλέα a μῆλον, ἀμυγδαλῆ, κερασέα, κιτρέα, κοκκυμηλέα, κρανέα (cf. Lob. Paral. p. 339), μορέα, συκομορέα, συκέα. Neque tamen sola terminatione εα haec arborum nomina formantur, sed etiam in ια desinunt. Eius generis sunt ἰξία ab ἰξός, οἴα (att. ὄα), ab ὄον, fortasse κρανία ap. Hippocr. et Theophr., cf. Lob. l. l. Κυδωνία non hac ratione videtur explicandum esse, quum etiam fructus nomen suffixo ιο formatum sit: μῆλον κυδώνιον, itaque et haec et arboris appellatio proprie ethnicon esse videtur. Ignotum est veriloquium vocum Homericarum μελίη et φυλίη. In συκία tab. Heracl. 1, 172, cf. Meister in Curt. Stud. IV, 375, rectius fortasse dicas, ι Doriensium more pro ε positum esse, ut in χρύσιος, χάλκιος al. Num βυβλία, quod ibid. legitur 1, 58 (cf. βυβλίνα μασχάλα v. 92) arborem significare possit, nescio (Meister l. l. p. 437). Sic igitur ex ἔλαιον ἐλαια, inde ἐλᾱια, ἐλάα. Brugm. in Curt. Stud. IV, 145, 13 ἐλᾱ́α ex ἐλαϝια factum esse censet, similiter Savelsb. Dig. p. 21, qui ex ἐλαϝια natum esse putat ἐλαιϝα. Sed Pottio (EF. I¹, 208) et Curtio (Et. n. 5?8) auctoribus vocabuli ἔλαιον radix fuit *li.* Accedit quod, si ἐλαία ex ἐλαϝία, itaque etiam ἔλαιον ex ἐλαϝιον natum esset, haec vocabula non possent non in Iade sonare ἐληίη ἐλήιον, id quod infra luculentius demonstrabitur. — Γεραός pro γεραιός est Soph. OC 238, et probabili conjectura a Dindorfio restitutum v. 200. Nicand. ap. Ath. XV, 684 D: καὶ γεραὸν πώγωνα. — Δείλαος cod. Rav. exhibet Ar. Eq. 139. — Ethnica ab oppidorum vel regionum nominibus in αια desinentibus derivata ante suffixum modo servant ι modo omittunt. Itaque apud tragicos mox Ἀχαιίς Ἀχαιικός praebent libri, mox Ἀχαΐς, Ἀχαϊκός. Gerth p. 204. In inscriptionibus atticis saepius invenitur αι quam α. Iota omissum est in hisce: Ἁλαεύς CI. 578 (sed Ἁλαιεύς CIA. 157. 188. 230. 337), Ἀνακαεύς CIA. 176, Ἐλαεύς 172, 4 (sed Ἐλαιεύς 164, 6. 170, 7), Ὀαεύς 318, 8 (sed Ὀαιεύς 122, 2. 148, 2), Πειραεύς CI. 102, 14. 751 (sed multo saepius Πειραιεύς; ante Eucl. haec

forma sola scripta invenitur), *Φωκαΐδες* CIA. 199, 7 (sed persaepe *Φωκαῆς*). Contra semper retinent *ι*: *Βησαιεύς*, *Κυδαθηναιεύς*, *Θοραιεύς*, *Φηγαιεύς*; *Αἰραῆς*, *Ἀστυπαλαιῆς*, *Ἑστιαιῆς*, *Ῥηναιῆς*, *Ὑδαιῆς*; *Ἐλαιούσιοι*; *Ἐλαΐται* ex urbe *Ἐλαιέα* sive *Ἐλαία* oriundi; *Ποτειδαιᾶται* (et *Ποτειδεᾶται*). Similis inconstantia cernitur in ethnicis derivatis a nominibus in *εια* et *οια* desinentibus, ut *Ἀλωπεκεεύς* et *Ἀλωπεκειεύς*, *Πελειᾶται* *Πελεᾶται*, *Λευκονοιεύς* *Λευκονοεύς* al. Hanc inconstantiam non aliter video explicari posse quam sic, ut putemus, illo tempore, quo hi tituli exarati sunt, i. e. saeculo quinto et quarto maxime a Chr. n., in multis vocabulis iota quod in fine diphthongorum erat ante sequentem vocalem tam exiguo atque teneri sono pronuntiatum esse, ut ambigui saepe homines esse possent, merumne *α* vel *ε* audirent, an halitum aliquem exilem iota similem subintelligerent. Non alio modo ex *αιο* fieri potuisse *αο* apparet nisi sic, ut paulatim iota vocalis sonus tabesceret quodammodo et evanesceret. Atqui ipsa huius vocalis natura ea est, ut inter duas vocales, praesertim cum tenuius sonat, paullulum consonet, et ad eum sonum appropinquet, quem nos jod vocamus. Haec est Hartelii sententia, quae mihi quidem videtur unice vera esse, ut plane non intellegam, quo alio modo Cauerus, qui hanc explicationem rejicit p. 267 n. 17, rem explicare possit. Quae autem hic profert argumenta, ea nullius plane sunt momenti, immo eum non intellexisse quae Hartelius exposuit arguunt. „Primum, inquit, verisimile non est, eiusdem rei, diphthongorum scilicet in breves vocales correptarum, eadem aetate diversas fuisse causas; nam in *ποεῖν*, quod sit in inscriptionibus, Hartelius o pronuntiatum esse putat, in *ποιηταῖς* Arist. Eq. 583 oj.“ Heus dialecticam viri docti artem! Hartelius quum contendat, duarum rerum diversarum, et *ι* in *ποεῖν* elisi, et *οι* in *ποιηταῖς* correpti eandem esse causam, *ι* scilicet attenuatum, Cauerus eiusdem rei diversas causas esse potuisse negat! „Deinde aut Homeri aut poetarum scenicorum aetate *ι* vocalem vim habuisse in j spirantem transeundi nullis aliis exemplis Hartelius probavit.“ At mehercle qui tot tantisque argumentis et exemplis nondum eo adduci potuit, ut rem intellegat, ei vereor ut omnino quidquam possit persuaderi, nisi fortasse quisquam Graecos nescio quos signo

quodam j consonae in his vocibus usos esse demonstret. Itaque speremus fore, ut Cyprii eius rei auctóres fiant. „Nam quae p. 18 affert, ea satis diversi sunt generis, siquidem *ι* post consonantes ut in *καρδίας, ἐγχώριος* paene in spirantem attenuari posteriore aetate multo facilius poterat, quam inter duas vocales, quarum cum priore conjuncta diphthongum efficiebat.“ Hoc argumentum Cauerus ex nostro more diphthongorum pronuntiandarum sumpsit. Nos enim duas vocales tam celeriter eaque oris conformatione proferimus, ut in unam fere coalescant. Et tamen, qui attente audiat, qui quidem sciat auscultare, quod non omnium natura fert, etiam apud nos tenuem quendam halitum consonae j similem intelleget intercedere inter diphthongum et vocalem sequentem, ut non eia dicamus, sed ei^j^a. Quanto facilius id apud Graecos fieri potuit, a quibus diphthongos, similiter ut a romanicis quae nunc sunt nationibus, ita prolatas esse, ut utraque vocalis maius quoddam ius haberet et ab altera posset distingui, argumento est diaeresis, quae quam usitata fuerit Graecis non est quod moneam (quam ne a terminatione *αιος* quidem alienam fuisse docent *Θηβαΐαις* Eur. Phoen. 655, *Θηβαΐας* Soph. Antig. 1135 ab Hermanno restituta. Cf. Lob. Path. El. II, 11. In *χαΐα* Ar. Lys. 91 non *αιος* est terminatio, sed *ιος,* et inter *α* et *ι* excidit *σ,* in *βουγάιος, δάιος* digamma omissum est). Diphthongi nostro more pronuntiatae autem non possunt *διαιρεῖσθαι.* „Postremo in plerisque eorum vocabulorum, in quibus antiquissima aetate j spirantem inter vocales evanuisse ratio etymologica et linguarum cognatarum comparatio docent, productio suppletoria facta est, de qua egit Brugmannus Stud. IV, 177 sq., quae quoniam in exemplis posterioris aetatis nunquam facta est, in his non j spirans, sed ipsa *ι* vocalis evanuisse putanda esse mihi videtur.“ Parum diligenter vir doctus illam Brugmani disputationem ad quam nos relegat legisse videtur. Nam concedo equidem in quibusdam vocabulis j consonam ex prisca aetate et haud negaverim fortasse ex ipso indogermanico quod vocant aevo traditam, semper, cum evanesceret, produxisse vocalem affinem, eam ipsam ob causam, quod inde ab initio robusta fuerat consonans, non sonus tam tenuis ac debilis qualem nos in *αιο* exstitisse putamus. Quod in *ἥιγμαι = jεjιγμαι,* et in verbis puris in *αjω*

εjω, in genitivis ἐμίως, τίως et in aliis factum esse potest. Quanquam eiusmodi exempla non ita multa sunt. Sed quae ad nostram quaestionem maxime pertinent, dor. πέλῃα = πελεjα, Λύκηος = Λυκεjος, lesb. πεμπεβόηος = -βοεjος, Κυθέρηα = Κυθερεjα, ion. ἀνθρωπήιος, ἑταρήιος, Καδμήιος al. (Brugm. p. 180, 8), deinde feminina dor. ὀξῆα, ταχῆαι, βαρῆαι, comparativi πλήων, μήων (ib. 9); Πασιχάρηα = -χαρεσjα, ὄρηος = ὀρεσjος, ion. ἀληθηΐη, ἀσφαληΐη al. (ib. 10) — nonne productionem suppletoriam passa sunt? nonne in his j ex ι, in multis vel inter duas vocales, natum, nonne recentiore quodam tempore natum? At animadvertas huius productionis inconstantiam, quum ex iisdem formis primariis prodierint ion. Λυκέη, βόεος ὠμοβόεος, ἀνθρωπέη, ὀξέα, τρηχέα, βαθέα; dor. ἁδέαι Epich., ἁδεᾶν Alcm. ἡμίσεα Archimed., att. πλέων, lesb. ἀλάθεα. Propter hanc ipsam inconstantiam omnino non debuit hoc argumentam adhiberi.

Itaque quae Cauerus contra Hartelium profert, nihil valent. Haec etiam Joannis Schmidt sententia est in censura eius Studiorum Curtianorum voluminis in Jen. Litt.-Ztg. 1876, p. 367, addentis, Hartelii explicationem solam convenire cum legibus physiologiae quae vocatur sonorum.

3. Hartelius l. l. non propter se ipsam hanc diphthongorum mutationem atticam tractat, sed ea explicare studet, qui factum sit, ut apud Homerum maxime et lyricos vocales longae ac praesertim diphthongi vocabulorum finales ante vocalem vocabuli sequentis initialem corripiantur. Hanc enim correptionem longe saepissime patiuntur diphthongi αι οι ει ου, perraro pro rata parte ῳ ω ῃ η ευ, ut suo jure videatur censere, illius correptionis causam esse ι (sive υ) paullatim debilitatum et consonae leniter spiranti simile factum. Sed hoc etiamsi veri perquam simile ducimus, tamen quum ad nostram quaestionem non pertineat mittamus, illud vero accuratius nobis spectandum est, quod etiam in mediis vocabulis nonnunquam diphthongus ante sequentem vocalem corripitur. Egerunt ea de re G. Hermannus de dial. Pind. p. 9 sq. Boeckh de metr. Pind. p. 289. 424. 492. T. Mommsen Ann. crit. Suppl. ad Pind. Ol. XIII, 78, p. 174 sqq. Heinr. Schmidt, Gr. Metr. 121. Valcke-

naer Eur. Phoen. 1475, Diatr. 109. Kvičala Sitzungsber. d. Wien. ac. XLIX, 513 sqq. Christ, Metr. p. 20, novissimus Hartel l. l. III, 11 sqq., qui quum exemplorum satis magnum numerum collegerit, tamen accuratius de criticis fundamentis quaerere debebat. Quamobrem Hartelium plerumque secutus nonnulla omittam, alia addam, alia emendatiora proferam. Exempla igitur ex Homero attulit haec: *οἶος* pro pyrrhichio adhib. N. 275 *Σ* 105. *η* 312. *υ* 89. *ἔμπαιον οὐδὲ βίης υ* 379. *χαμαιεῦναι Π* 235. *χαμαιευνάδες, κ* 243. *ξ* 15. *υἱός Δ* 473. *Ε* 612. *Ζ* 130 et saepius. Apud Hesiodum legitur *γαιήοχον* Theog. 15 (nam sic, non *γεήοχον* legendum esse infra demonstrabimus s. v. *γαῖα*); apud Pindarum *γαιαόχῳ* Ol. XIII, 78 (etiam hoc loco errare eos qui *γεηόχῳ* corrigunt, ibidem exponetur). *αἰόλει* Pyth. IV, 233. *τοιαῦτα* Pyth. VIII, 55. *ποίᾳ* Pyth. VIII, 20. *παντοίων* Nem. V, 25. *υἱέων* Nem. VI, 23. Quibus Hartelius addit, quae *ει* habent in libris manu scriptis, quum editores plerumque scripserint *ε* vel *ι*: *ἱππείῳ* Ol. I, 101. *ἵππειον* Pyth. II, 12. *ἱππείαν* Pyth. VI, 50. *ἱππείων* Nem. IX, 9; *λατρείαν* Nem. IV, 54. *Αἰάντειον* Ol. IX, 112. *Κλειοῦς* Nem. III, 83. *Ἀρείας* Nem. IX, 41. *βατείᾳ* Ol. VI, 54. *δουλείας* Pyth. I, 75. *εὐμενείᾳ* Pyth. XII, 4. *εὐσεβείας* Ol. VIII, 6. *μαντείων* Pyth. XI, 6. *Ἰσμήνειον* Pyth. XI, 6. *Θειαῖος* Nem. X, 24. *Θειαῖε* Nem. X, 37. — Ap. Tyrtaeum 10, 20 Bgk. *τοὺς γεραιούς*. — Ex tragico sermone ante omnia spectandum est verbum *ποιέω*. Aeschylus diphthongum correptam habet semel, Prom. 935: *Ὁ δ' οὖν ποιείτω.* Apud Sophoclem codex optimus Laurentianus et paene ubique cum hoc consentiens Florentinus *Γ* saepe, sed neque semper neque plerumque iis locis quibus *οι* corripi oportet exhibent *ο*: *ποῶ* OR 918. *ποεῖς* Ph. 752. El. 624. *ποεῖ* Ph. 926 (*ποεῖν* Laur.). El. 349. 623 (*ι* eras.). conj. *ποῶ* Ai. 1395 (*ι* eras.). *ποεῖν* Ph. 1010. OR 537. OC 1018. 1037. 1517. Tr. 385. 390. 598. 743. El. 337. 385 (*ι* eras.). *ποήσω* Ph. 120. *πόησον* OR 543. *ποῆσαι* OC 1033. *ποεῖσθαι* Ph. 552. OC 1144. Sed *οι* diphthongus correpta est in *ποιεῖν* Ph. 409. *ποιήσω* El. 1045. Tr. 1249. *ποιήσεις* OC 652. Ai. 1155. 1356. El. 1044. aor. conj. *ποιήσω* El. 1276. *ποιήσῃς* Ai. 1369. Med. *ποιεῖ* OC 584.

ποιεῖσθε OC 278. *ποιεῖσθαι* OR 240. OC 459. Apud Euripidem correpta est diphthongus in his: *ποιεῖς* Alc. 1108. *ποιεῖ* Bacch. 301. fr. Alex. 56 (ex Stob., ubi M. Vind. *ποεῖ*). fr. Dan. 332, 5. *ποιεῖν* fr. Alcm. 94. *ποιεῖσθαι* Phoen. 516. Multo saepius apud hunc syllaba *ποι* in iis thesibus est, quae syllabam ancipitem admittunt, praecipue in quinta. — Ac Hartelius quidem illa Laurentiani Sophoclis quae etiam in Aristophanis Ravennate saepe adhibita est scriptura permotus omnibus his locis censet restituendas esse formas quae non *οι* sed *ο* habeant *ποῶ*, *ποεῖς* cet. p. 21: „Die unzähligen inschriftlichen belege der schreibung mit einfachem *ο*, die zeugnisse der besten handschriften .... lassen annehmen, dass hier die gewöhnliche attische form mit blossem *ο* gehört und nicht etwa *ποjεῖν* gesprochen wurde.“ Sed in atticis inscriptionibus Euclide vetustioribus multo saepius *ποιεῖν* invenitur quam *ποεῖν* (Cauer. l. l. p. 274; de posterioribus adhuc nondum constat): apud Aeschylum et Euripidem scripturae per *ο* in codicibus nulla videntur exstare exempla: Sophoclis codicem Laurentianum ipsum vidimus non raro *οι* exhibere, ubi brevi syllaba opus est. Quibus rebus luculenter demonstrari videtur, recte judicasse Ellendtium qui in lex. Soph. s. v. *ποιέω* scripsit haec: „Memorabile est, *ποῶ* *ποεῖς* in optimis libris Flor. *Γ*. LA tam crebro reperiri, quanquam non tam constans eius usus est, ut nimis diligentibus codicum cultoribus mutandae scripturae religio esse debeat. Sed ea scriptura, Doriensium potius, quam Atheniensium propria putanda, a nimia correctorum quorundam diligentia profecta videtur, *οι* ne in thesi corriperetur caventium; nec tamen *ποῖος* et *τοιοῦτος* quisquam aliter scribere aggressus est.“ Modo pro correctoribus Ellendtii ponamus grammaticos orthographiae studiosos, cf. enim quae docte disseruit Lehrs in censura Platonis a Schanzio editi, Wiss. Monatsblätt. 1876. Qui rei status apud Aristophanem sit, nescio, quum scripturae *ποεῖν* quidem ex codice Ravennate exempla attulerit Gerth l. l. p. 205, 19, ex Equitibus fabula sumpta, sed non dixerit, habeatne hic codex etiam scripturam *ποιεῖν*, et quibus locis. Sed etiamsi omnibus locis, quibus *οι* corripiendum est apud Aristophanem, traditum esset *ο* pro *οι*, tamen comoediae alia condicio est ac tragoediae. Illi bene conve-

niunt formae vulgares, qualem ποεῖν fuisse constat; haec solet vetera servare: itaque quum retinuerit iota in καίω κλαίω αἴετος, ἐλαία, etiam in ποιέω ubique iota quamvis tenui sono praeditum retinuisse putanda est. Sed pergamus diphthongorum in tragoediis correptarum exempla enumerare: γεραιός Eur. Hippol. 171. Herc. f. 115. 900 (his duobus locis in arsi soluta). Suppl. 42 pro γεράρων Markl. conj. γεραιῶν. βιαίας Soph. Ant. 1140 (quod satis ambiguum, nam quanquam θλ in γένεθλον, quod in antistr. respondet, non necessario positionem facere debet, tamen metri natura videtur exigere, ut versum claudant duae syllabae longae). δειλαῖος Soph. El. 849 (δειλαία δειλαίων: πᾶσι θνατοῖς ἔφυ), Ant. 1310 (δειλαῖος —́◡◡). Eur. Phoen. 1287 (ματέρος δειλαίας : αὐτίχ' αἱμάξετον), Suppl. 279. παλαιός Eur. El. 497 (παλαιόν τε in init. vers.). ἱκταῖος Aesch. Suppl. 385 (μένει τοι Ζηνὸς ἱκταίου κότος. De hoc vocabulo infra § 45 fusius disseremus). [Ἰδαίαν Eur. Andr. 275, quod Hartelius adjungit, non debebat afferri, quum respondeat in antistropha οὐρειᾶν]. τοιοῦτος Soph. Tr. 1175. Eur. Med. 626. Aesch. Niobe fr. 159. τοιόνδε Eur. Andr. 1074. οἷός τε Soph. Ph. 925. OR 1415. OC 262. 803. 1136. 1418. Tr. 742. Apud Aeschylum et Euripidem huius vocabuli diphthongus nisi in inpari versus iambici sede non corripitur. [ποῖος. Hart. affert Phoen. 885, sed hoc loco οι in arsi est, itaque longum, et Or. 155, sed hoc loco ποῖος omnino non est. Neque τοίων Aesch. Sept. 972 affere debebat, traditum enim est ἀχέων τοίων τάδ' ἐγγύθεν, quibus respondent δύστονα κήδε' ὁμώνυμα. Vides alterum utrum versum corruptum esse, tamen eam de qua agitur syllabam in utroque esse longam. Hermannus felici conjectura edidit ἄχεα δοιὰ τάδ' ἐγγύθεν: δίπονα κήδε' ὁμώνυμα, quae receperunt Ritschl et Weil]. οἰωνούς Soph. El. 1058 (quanquam et hoc loco turbata est antistrophica responsio, nam versui respondenti in fine deest syllaba: νοσεῖ ◡, quam variis modis v.v. dd. supplere studuerunt). Fortasse ει correptum est in ἱέρεια Eur. [Bacch. 1114 πρώτη δὲ μήτηρ ἦρξεν ἱερεία φόνου], Or. 261 (γόργωπες ἐνέρων ἱέρειαι δειναὶ θεαί), ubi plerique editores scr. ἱέρια et ἱέριαι. Cf. Buttm. Ausf. Gr. § 119, 51*. Itaque etiam Iph. T. 34 fortasse legendum ἱέρειαν τίθησί με. — Ex

Aristophane haec affero: δειλαῖος Eq. 139. Nub. 1473. Av. 990. Vesp. 40. 165. 202. 1150. Plut. 850 et saepius, praesertim in hac versus clausula οἴμοι δειλαῖος. Παλαιός Nub. 1187 ὁ παλαιὸς ἦν ⏑⏑́⏑⏑—, Lys. 987 παλαιόρ γα, sic in R et Aug., alii et schol. παλεός, Dind. παλεόρ. φιλαθήναιος Vesp. 283 (ut ipsum Ἀθηναίων ap. Polyzel. fr. 11, 3). τοιοῦτος Nub. 342. ποίαν Vesp. 1369. Βοιωτῶν Eq. 479. Βοιωτοῖς ib. 480. οἴει Lys. 247. 1149.

Sic igitur res se habet, jam summa facienda. Vides in certis quibusdam vocibus diphthongum quae ante vocalem est a poetis corripi interdum, sed saepe etiam servare longam naturam; vides aliorum in hac re alium esse usum, ut Sophocles multo saepius hac correptione utitur, quam Aeschylus vel Euripides; vides in nonnullis horum ipsorum vocabulorum interdum etiam prorsus omitti iota, sed neque in omnibus neque in illis ipsis semper et certis quibusdam legibus; vides denique titulorum scriptores valde titubasse, et ante Euclidem ι saepius servasse, quam omisisse. Quid his omnibus efficitur? Nihil aliud quam quod supra jam dixi: illo tempore vocalis ι sonum in diphthongis ante vocalem sequentem admodum attenuatum esse et in multis vocibus tenerae cuiusdam consonae nostro j similis naturam induisse, ita tamen, ut in ipso sermone attico magna esset inconstantia, quum iota modo vocali plenae similius sonaret, modo ad consonae sonum appropinquaret, modo fortius modo exilius pronuntiaretur (als eine ganz leise schwingung, ut ait H. Schmidt, Griech. Metr. p. 121), et interdum plane evanesceret. De huius soni natura recte Hartelius l. l. 23: „Nun freilich, inquit, physiologisch genau die art dieses j zu definieren, ist eine sache der unmöglichkeit. Auf die auch im Griechischen anzuerkennende doppelnatur dieses lautes, welcher bald dem vocal ι sich näherte, bald als vollberechtigter consonant auftrat, ist längst aufmerksam gemacht worden (Ebel in Kuhns Zeitschr. XIII, 272 ff.). Die mannigfachen umgestaltungen desselben machen eine solche annahme notwendig, die auch Curtius (Gz.[4] 548 anm. und eingehender Stud. II, 180 ff.) zugibt, der nur von einer strengen scheidung abrät.“ Et vero ipsa illa quam deprehendimus usus inconstantia confirmatur,

has duas naturas eodem tempore inter se mutari misceri neque omnino posse distingui.

4. Atque idem rerum status fuisse videtur apud Lesbios. Nam quum grammatici doceant, Lesbios expulisse *ι* ex diphthongis maxime *αι* et *οι*, ante sequentem vocalem, in inscriptionibus autem *α* multo rarius quam *αι*, *ο* paulo saepius quam *οι* reperiatur, et in poetarum fragmentis saepius quidem inveniantur vocabula quae correptam habeant diphthongum, quibus iota exemerunt editores, sed traditae plerumque sint diphthongi, duplex praesto est explicatio. Aut verum est, quod grammatici dicunt: Aeoles revera pro *αι* et *οι* ante vocales usurpaverunt *α* et *ο*, in titulis autem illis *αι* et *οι* more ceterorum Graecorum communi positum est — quod parum verisimile, quum illorum titulorum ii certe quos Conzius in it. Lesb. exhibet, et Boeckhianorum no. 2166. 2167 Alexandri magni aetate scripti ceterum merum exhibeant aeolismum: — aut Lesbiis idem fuit mos qui Atheniensibus, ut attenuato iota diphthongos ante sequentem vocalem corriperent, qua re factum est ut posteriore quodam tempore, post Alexandrum magnum, haec vocalis plane evanesceret. Jam grammatici, quum suo tempore Lesbios *α* et *ο* pro *αι* et *οι* dicentes audirent, eundem etiam veteribus fuisse morem conjectantes, praesidia huius opinionis in diphthongis a poetis Lesbiacis correptis invenire sibi visi sunt, et hoc modo nata quae de *ι* eliso apud Aeoles tradunt. Alexandri magni autem tempore etiam supererat *ι*, licet pertenui sono praeditum, ideoque in inscriptionibus, ut sermone vulgari severiorem dictionem captantibus, servata est.

5. Sed quae iota vocalis iis temporibus sors erat, ex quibus litterarum monumenta nobis restant, eadem etiam priore tempore fuerat. Ut verba in *αω* desinentia amiserunt iota inter *α* et *ω* intercedens, quod in paucis servatum est: *ἀγαίομαι βιαίω γαίω, δαίω, ἰσαίω, καίω, κεραίω, κλαίω, κναίω, λιλαίομαι, μαίομαι, ναίω, παίω, παλαίω, πταίω, σταλαίω, χαλαίω* (Curtius Verbum I, p. 297 sq. 334 sq.), sic etiam nominum in *αος* desinentium multa, ne dicam pleraque, priore tempore in *αιος* exierunt. Nam solent fere viri docti censere, illud *αο* natum esse ex *αϝο*, ut Ebel KZ. IV, 312, Curt. Et.[4] p. 176. 319. 575. Brugman Stud. IV, 146. 15.

Sed haec paucorum tantum origo est. Digamma habuerunt: *ἀγλαός* cf. *Ἄγλαυρος, γλαυκός*, theod. vet. *clau clou*. Brugm. l. l. p. 144. *ἀέναος ἀείναος καλλίναος* a *νάω ναίω*, quod ex *σναϝjω*, rad. *snu*, Curt. Et. n. 443. *ταναός*, cf. *τάνυμαι* et composita a *τανυ-* incipientia: *τανύγλωσσος, τανυήκης* al. Deinde omnia composita in *-λαος*, maximam partem nomina propria, quae collegit Fick, Die griech. personennamen, p. 123. Tum *Πασιφάη* a rad. *φαϝ*, quae in Hom. *φάε*, in *φάος φαῦος* cet. Curt. Et. n. 407. Cf. *Φαυσίμβροτος, Δημοφάϝων* quod Priscianus in tripode vetustissimo se legisse affirmat. Similiter *πολυπάμφαος* de Phaethonte in Anth. Etiam *κεραός* et *γεραός ἀγήραος* cet. putaverunt nonnulli in hoc numero ponenda esse, quum *κεραός* consentiat cum lat. *cervus, γεραός* cum *γραῦς*, quod ex *γεραϝις* natum videtur (Curt. Et. n. 130). Sed ego aliter sentio, et has quoque voces earum numero inserendas existimo, quarum *αος* ex *αιος* natum est, quas jam enumerabo.

Κεραός consentiunt fere viri docti (Benfey Gr. Wzll. II, 174. Curt. Et.[4] n. 50. Brugmann Stud. IV, 152, 27. Fick I[3] 547) natum esse ex *κεραϝος*, quum *κεραός* apud Homerum epitheton perpetuum sit cervi, cuius appellationes apud gentes cognatas cum *κεραός* plane consentientes omnes habeant *v*: *cervus*, cambr. *karu*, *carw*, germ. *hiruz*, et bos a Lituanis nominatus sit *karvė*, a Borussis *kurvis*, a Slav. vet. *krava*. Sed iidem consentiunt, *κεραός* derivatum esse a *κέρας*. In *κέρας* autem ubi tandem fuit illud *ϝ*? Ex *κεραϝς* natum nemo putabit. Fick formam primariam putat *karva*, et confert zend. *çrvâ* cornu unguis. Quod si verum esset, *κερας* natum esset ex *κερϝας*, et *κεραός* non ex *κεραϝος* sed ex *κερϝαος*. Sed pro certo nemo poterit affirmare, in *κερας* omnino fuisse *ϝ*. Nam habes lat. *cor-nu*, got. *haur-n*, scr. *çr-ñga-m*, corn. *cor-n*. Itaque ex eadem stirpe vel radice, unde per *na* vel *nu* haec vocabula, per *va cervus* (fort. et *curvus*), *hiruz* derivata, indidem per suff. *ας* (cf. G. Meyer Stud. V, 96) pullulavit *κερ-ας*, et ex hoc suffixi *ιο* ope *κερασ-jo-ς, κέραιος, κέραος*, quod non cervi solius epitheton est, sed etiam ovium Od. 4, 85, et omnino omnium bestiarum cornigerarum Hesiod. op. 527, et est in compositis *βούκερως* Att. *βουκέραος* Nonn. *δίκερως* h. Hom. *ἑλιξό-*

κερως Anth. *εὐκέραος* apud epicos Alex. et post. aetatis, *εὔκερως* Soph. *εὐρύκερως* Opp. *καλλίκερως* Gal. Anth. *μονόκερως* Arist. *ὀλιγόκερως* Geopp. *πολύκερως* Soph. *ὑψίκερως* Hom. *χρυσόκερως* Pind. Att.; in quibus *αο* contractum est ut in compositis in *-γήρως* et *-κρεως* et att. *ἀείνως* pro *ἀείναος*. Ex *ἄ-κερ-Ϝος* natum *ἄκερως* putat Brugm. l. l. p. 162. *Κεραός* ex *κεραιός* natum arguit *κεραία*, quod inde ab Aeschylo frequenter adhibetur ad diversas res cornui similes denotandas, maxime antennas et machinam quandam bellicam.

Eandem originem esse putaveris etiam vocabulorum *γεραός* quod Soph. et Nicand. usurpaverunt pro vulgato *γεραιός*, *γηραός* in Anth. Pal. Append. 147, *ἀγήραος* ap. Hom. Hsd. Pind. (etiam forma contr. *ἀγήρως* jam apud Hom.), *μακρογήρως* Anth. Artemid., *πολυγήραος* Asius, *πολυγήρως* Pl. Axioch. Anth.: ut forma primitiva sit *-γερασ-jος* vel *γηρασ-jος*, suffixi *ιο* ope a stirpe *γηρασ* derivata. Sed praestat fortasse haec quoque vocabula inserere eorum numero, quae deinceps enarrabimus, quae a verbis in *αω αιω αζω* sim. derivata sunt. Namque quum verba in *αω* prius desierint in *ajω*, ab iis derivantur nomina in *-αιος* vel eliso *ι* in *αος* desinentia, ut e verbis in *αιω* e. gr. *παίω ἔμπαιος*. Qua de re infra uberius disputabimus § 67. Itaque *ἀγήραος* ceteraque id genus vocabula videntur a *γηρᾶναι γηράω γηράσκω* (Curt. Verb. I, 193. 277) esse derivata. Cetera eius generis vocabula sunt haec:

ταλαός Ar. Av. 687 *ταλαοὶ βροτοὶ* idem quod *ταλαίπωροι* vel *ταλαίμοχθοι*, a verbo *ταλαίω* vel *ταλάω*, cuius *ι* servatum in compositis *ταλαίπωρος, ταλαίφρων, ταλαίμοχθος*. Curt. Verb. I, 335.

ἵλαος placatus conciliatus clemens, inde ab Homero usitatum, apud Atticos forma *ἵλεως*, quae ex *ἵλαjος* nata est, ut gen. *ἱκέτεω* ex *ἱκέταjο*. Delbr. Stud. II, 199. Etymon est *ἵλαμαι ἱλάομαι*. Curt. Verb. I, 173. 277. Vocabuli *ἵλαος α* quum saepe productum sit apud poetas (Il. A. 583. h. Cer. 204. Hsd. op. 340. Aesch. Eum. 1040 et ap. alios), non inepte Doederl. Il. gloss. III, p. 360 his locis legendum esse censet *ἱλαῖος*. [Quid statuendum sit de forma ut vid. laconica *ἱλήϜῳ* in epigrammate Lacedaemoniorum Olympiae reperto, ed. Curtius Arch. Zeit. IX. 1876, Inschr. aus Ol. no. 7, cuius me monuit

Dittenbergerus, plane nescio: quo in vocabulo difficile est dictu utrum digamma magis sit mirum an η. Sed digamma fortasse nullo alio consilio positum est quam ut duas vocales dirimeret, vel pertenuem aliquem halitum significaret, cuius naturam non jam bene perspicerent: cf. *ΤλασιαϝΟ* in inscr. Corc., *ϝοτι* in inscr. Locr. Oz. (Curt. Et. n. 606), *timokarivos* pro *Τιμοχάριος* Inscr. Cypr. Deecke et Sigism. in Curt. Stud. VI, n. VIII. Cum η autem illo quod a Dorismo summopere videtur abhorrere, cf. *Ἀμφιάρηος* a Pindaro adhibitum. Fortasse verbi prototypi stirps apud Lacones non *ἱλα* erat sed *ἱλε*, ut *ὁρέω ὁρμέω* al. dixerunt, Ahr. Dor. 310; hinc *ἵλ̄ηος* derivatum pro *ἱλε-ιος*, ut *ὄρηος, λύκηος* pro *ὄρειος, λύκειος*.]

πολύγραος multivorus, quod ab Hippocr. usurpatum testatur Galenus lex. p. 546; derivatum est a *γράω* vorare (Callim. fr. 200).

Ναυσικάα quum a *καίω* ut quidam putarunt derivari non posse mihi videretur, in dissertatione mea de prioris nom. comp. partis formatione p. 37 putaveram, *καυ* ex *κασα* factum et a rad. *κασ* = scr. çaṅs laudare praedicare derivatum esse. Quae explicatio quanquam opusculi illius censoribus placuit, tamen nunc mihi falsa esse videtur: rectum viderunt Pottius EF II[1] 271 et R. Peppmüllerus, Comm. des 24. Buches der Ilias, p. 138, qui *Ναυσικάα* ex *καίνυμαι* derivant. Nam ut *Μηδεσικάστη* est *μήδεσι κεκασμένη, πολλὰ μήδεα εἰδυῖα*, et *Ἰοκάστη* est *ἰότητι κεκασμένη*, sic *Ναυσικάα* si a *καίνυμαι* descendit, est *Ναυσικάστη, ναυσὶ κεκασμένη*, quod fere consentit cum significatione *ναυσικλυτός* quae vocabulo esset, si a *κασ* descenderet. *Καίνυμαι* autem, ut *αἴνυμαι δαίνυμαι φαίνυμαι* per suff. *νυ* derivatum est a stirpe in *αι* desinente, quae ipsa brevioris formae in *α* desinentis est amplificatio praesentialis (Curt. Verb. I, 163. 297). Ut *δαίνυμαι* a st. *δαι*, quae in *δαίομαι*, haec ipsa autem ex *δα*, quod in *ἐ-δά-σαντο*, sic *καίνυμαι* a *και, κα*. Et ut a st. *δα* derivata est st. *δατ*, quae in *δατ-έω, δάσσαντο, δέδασται*, sic a stirpe *κα* derivata stirps *κατ*, unde *κε-κάσ-μεθα, ἐ-κέ-κασ-το, Μηδεσι-κάσ-τη*. *Ναυσικάα* igitur derivatum videtur ab illa stirpe primitiva *κα* vel *και*, sed non hoc ipsum feminae nomen inde derivatum puto, sed prius nomen viri *Ναυσίκαιος* vel *Ναυσικαjος*, unde *Ναυ-*

σίκαος i. e. navibus excellens, et hinc feminae nomen ductum *Ναυσικάα*. Haec etymologia eam ob causam praestat ei quam ipse inveneram, quod ad verbum in lingua Graeca servatum redit, non ad plane ignotum.

ἀλαός. Diversae de hoc vocabulo sententiae, neque facile dijudicandum, quae recta sit. Fuerunt qui a verbo *λάω*, videre, derivarent, ut grammaticus ap. EM. et Suidam, et recentiorum Benfey Wzl. II, 126. Ac licet H. Od. τ 229. 230 *λάων* et *λάε* non possit significare videre, sed nihil nisi vel captum tenere vel vesci, tamen in hymn. Merc. 359 quum Mercurius dicatur tam egregie se occuluisse, ut ne aquila quidem eum videre posset, apparet *αἰετὸς ὀξὺ λάων* non posse significare nisi aquilam acute cernentem. Cui accedit, quod habet Hesychius *λάετε· σκοπεῖτε*, et Suidas *λᾶν· ὁρᾶν*. Unde fortasse etiam explicari potest *φθίσις ἀλαΐα* apud Hippocratem, quae vix cerni possit. Sed habet illa sententia quod displiceat, rectiusque Doederlinus in gl. Hom. no. 97 *ἀλαός* videtur revocare ad *ἀλᾶσθαι*. Dicit enim haec: „Eine nebenbedeutung des verbi *ἀλᾶσθαι* ist die von beraubt werden oder entbehren, die es mit *ἀπλακεῖν ἁμαρτεῖν σφάλλεσθαι ἀπατᾶσθαι* teilt. Pind. Ol. 1, 91 *εὐφροσύνας ἀλᾶται*. Eur. Troad. 635 *ψυχὴν ἀλᾶται τῆς πάροιθ' εὐπραξίας*. Dies war wol auch die grundbedeutung von *ἀλαός, ἀλαοῦν*, eigentlich beraubt, und vorzugsweise des augenlichts, blind. Od. 1, 69 *ὃν ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν*. X, 503 *ὀφθαλμοῦ ἀεικελίην ἀλαωτύν*. Il. X, 515 *οὐδ' ἀλαοσκοπίην εἶχ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων* vgl. XIII, 10. XV, 135. Od. VII, 285 d. h. nicht: keine blinde, nachlässige, sondern: keine erfolglose wacht. Aber *ἀλαός* selbst findet sich auch in der engeren bedeutung statt *ἀλαωπός*, ebenso wie auch *πηρός* Il. II, 599 eigentlich debilis, aber *κατ' ἐξοχήν* coecus bedeutet, und wie Hesychius das blosse *ἀμερής* beraubt, von *ἀμείρειν*, durch *τυφλός* erklärt. Od. X, 493. *Τειρεσίαο μάντηος ἀλαοῦ*. Richtig sagt Lobeck. Rhem. p. 346: *Ἀλαός* usu magis quam ratione quadam perspicua in una notione caeci defixum est; namque etymon parum claret.“ Ab eodem etymo pullulat etiam *ἠλεός* Od. β 243 *φρένας ἠλεέ*, ο 564 *οἶνος γὰρ ἀνώγει ἠλεός*, et per hyphaeresin vocalis *ἠλέ* O 128 *μαινόμενε, φρένας ἠλέ*,

quod etiam Curtius Et.[4] 546 ab ἀλᾶσθαι derivat. Formam utriusque primitivam Doederlinus putat esse ἀλαῖος, quod valde dubium. Nam ἀλαῖος Apollinis cognomen quod tradit EM. 58, 4 non significat nisi errantem, quod autem Hesychius tradit: ἀλαιός ὁ παλαιός ἄφρων, id Lob. Path. El. 1, 117 demonstravit ἀλεός scribendum esse (quam vocem grammatici saepius afferunt et per μάταιος, ἄφρων explicant (Schol. Ar. Lys. 987, Eust. 1443, 64. EM. 59, 45) et idem esse atque παλεός dicunt. Atque παλεός quidem sumpsisse videntur ex Ar. Lys. 987, ubi παλαιόρ correpta diphthongo usurpatum non propria significatione veteris sed translata stulti: ἀλεός autem nisi fallor ad Homericum ἠλεός referendum est). Quanquam non plane veri dissimile est, ex primaria quadam forma ἀλαjος aut prima producta (ut in ἠλασκάζω ἠλίθιος), correpta secunda, natum esse ἠλεjος, ἠλεος, aut utriusque quantitatem esse servatam. At non solet alias αιο in εο attenuari. Quamobrem praestat fortasse alia sententia, ut ἠλεός vel ex ipso verbi ἀλάομαι primitivo (cf. ἄλ-η) per suffixum ιο, unde εο ut in κενεός pro κενjος, derivatum sit, vel ab alio quodam verbo ἀλέω (cf. ἀλέη et ἀλεείνω), ἀλαός autem ex ἀλᾶσθαι. Sed res non liquet. — Aliam sententiam protulit Ahrens in Philol. 27, 255. 35, 48, qui et ipse ἀλαός et ἀλεός ab una radice pullulare ait, sed non ab ἀλᾶσθαι, sed ab ἀλύω, unde vel ἀλϝος vel ἀλαϝος natum sit, ex illo autem vel ἀλεός vel lesb. ἆλλος derivatum.

His fortasse adjungi possunt Οἰνόμᾰος, si a μάομαι μαίομαι repetitum est (Curt. Verb. I, 298. Sonne KZ. X, 409) et Ἀμφιάρᾱος Καλλιάραος si ab ἀρᾶσθαι descendunt. Magis etiam dubia sunt quae jam enarrabo.

πηός affinis ap. Hom. et Hesd., παός ap. Nicand. vix recte a plerisque derivatur a πάομαι, πέπαμαι, ut a Pass. in lex. („denn die πηοί waren ἐπίκτητοι συγγενεῖς"), neque Benfeyius verum tetigisse videtur, qui dubitanter quidem ad rad. *pa* tueri nos relegat II, 73 („indem die verwanten als zum nähren, schützen verpflichtete gefasst werden"). Rectius Doederlinus no. 813: „Die doppelbedeutung von κῆδος, die sorge und die verwantschaft, und der zusammenhang von πένθος mit πενθερός und die analogie von ναίειν, ναός, νηός machen

es rätlich, von *παίειν*, *ἐμπάζεσθαι* abzuleiten das dor. *παός*, jon. *πηός* der verwante." Cf. Od. ϑ 581 *ἦ τίς τοι καὶ πηὸς ἀπέφϑιτο Ἰλιόϑι πρὸ Ἐσϑλὸς ἐὼν, γαμβρὸς ἢ πενϑερός, οἵτε μάλιστα Κήδιστοι τελέϑουσι μεϑ' αἷμά τε καὶ γένος αὐτῶν.* Nam in *ἐμπάζεσθαι* curam habere alicuius rei, aliquid curare, inest rad. *πα* vel *παι*, unde *ἔμπαιος*. Confert Doederl. Hesychii glossam *παῶται· συγγενεῖς, οἰκεῖοι. Λάκωνες.* Tamen offendit *η*, nisi *πηός* ex *παjος* ut *πόλησς* ex *πολεjος*.

Κραναός, quod soli naturam asperam et saxosam significat, apud Homerum Ithacae insulae, apud posteriores inde a Pindaro plerumque Atticae cognomen, *Ϝ* amisisse dicitur ab Ebelio KZ. 4, 342, Curtio Et.[3] 535. Cognatum esse vocabulum cum *κάρυον*, *κράνος* galea, *κρόκη κροκάλη* silex, scr. *karaka* kokosnuss, *karkara* durus, Curtio (n. 42 b) facile concedimus. Sed de suffixi natura nihil potest confici. Quamobrem in medio relinquamus. Neque de *κράνεια κράνεον* constat, utrum cum *κραναός* cohaereant necne.

Restat *ἔρραος*, quod non ad verbum in *αω* revoco, sed ad verbum mutum vel radicem ipsam, unde per *αιο* suffixum derivari potuit, ut infra § 70 sqq. multa nomina in *αιος* a verbis mutis descendere demonstrabimus.

Ἔρραος ap. Lycophr. 1316 est aries, Callimacho (fr. 335) esse aprum narrat schol. Lycophr. In libris deterioribus est *ἐρρωός*. *ἐρράς· κριός* Hesych. Benfey Wzl. I, 331 et Legerlotz KZ. VIII, 55 vocem derivant a rad. *Ϝαρς*, scr. *vrsh* spargere, generare, quod non incredibile, quum ex ead. radice lat. *verres*, scr. *vrsha-s*, *vrshâ*, *vrshabha-s* taurus, zend. *arshan* vir, gr. *ἄρσην ἄρρην*. Cf. Curtius Et. n. 491. Itaque *ἔρραος* fortasse ex *Ϝερσαιος*, *ἐρραιος*, i. e. qui semen spargit. Quanquam parum constat, quum nesciamus, ex qua dialecto poetae Alexandrini hoc vocabulum sumpserint. Hesychii *ἐρράς* ex *ἐρραός* mutilatum esse accentus docet, quam ob rem M. Schmidt hanc formam restituit.

Nihil constat de nominibus propriis hominum, locorum, fluviorum: *Δαναός*, *Μαλαός*, *Ταλαός*, *Τηριδάη*, *Κλάδαος* qui et *Κλάδεος*, *Μάμαος*, *Μέταον*, *Τάναος*, *Χάον ὄρος*.

Νηπιάας Hom. *α* 297 per assimulationem ex *νηπιέας* factum est, ut *γοάασκον* e *γοάεσκον*. Cf. Mangold de diectasi Homerica. Stud. VI. 204. 16.

II.
De terminatione ηιος ex αιος nata.

6. Iones, ut saepissime pro terminatione ειος usurpabant ηιος, sic interdum etiam pro αιος quod ceterae habent dialecti pronunciasse ηιος inter omnes constat. Cuius generis sunt νήιος δήιος λήιον al. Sed non constat de legibus et de vocabulorum generibus, quibus haec mutatio astricta sit, multosque perverse hac de re judicare intellegemus. Nam, ut breviter, quid sentiam, dicam, quum duo vocabulorum in αιος desinentium sint genera, alterum eorum quae aut ιο suffixum adjungant stirpi suffixi α ope formatae, ut ex his duobus suffixis nascatur novum αιο, aut plenum suffixum αιο subjungant stirpi alicui, alterum eorum quae et ipsa ιο suffixum cum α stirpis contraxerunt in αιο sed cum α non ad hanc ipsam stirpem formandam adhibito, sed stirpis ut ita dicam proprio atque interiore (v. c. ἀγλα-ία non a-st. ἀγλ-α sed ἀγλα-ο): illius generis vocabula nunquam αιο mutant in ηιο, huius interdum. At plerique putant v. c. ὑμενήιος pro ὑμέναιος, δραχμήιος pro δραχμαῖος, ταφήιος pro ταφαῖος dici. E quibus Lobeckius, ut recentioris methodi grammaticae parum gnarus, facilius impetrabit veniam, in Prol. path. p. 473 ποιμνήιος, Ἀλήιον πεδίον, δραχμήιος, ψυχήιος ionice dissoluta esse affirmans ex ποιμναῖος cet. Sed quid quod vel L. Meyerus vgl. Gr. II, 456 inter voces in αιο enumerat „ποιμνήιο-, zur herde (ποίμνη) gehörig (nur Odyssee 9, 122), und ταφήιο-, zum begräbnis (ταφή) gehörig", et Gust. Meyerus KZ. XXII, 494 enumeratis vocabulis per ιο suffixum a stirpibus in α derivatis ἀγελα-ῖο-ς, ἀναγκα-ῖος al. pergit sic: „statt des α erscheint das lange η der feminina in ποιμνήιος ταφήιος und dem eigennamen Γαιή-ιο-ς", et Curtius Et.[4] p. 633: „Das η von κλαγγηδόν, inquit, verhält sich zu dem α von ἰλαδόν, wie ταφή-ϊο-ς zu πετρα-ῖο-ς"? Sed hoc plane falsum, immo nisi in iis vocabulis in αιος, quorum α non affixum stirpis primarii sed quasi corporale fuit, αιο non potest in ηιο mutari: in ceteris omnibus ηιο ex ειο est natum.

Ad hanc quaestionem dijudicandam necesse est omnia con-

geri vocabula quorum duplex est forma, altera in *αιο* altera in *ηιο* desinens. Quibus collectis et percensis si parebit has formas non terminatione sola inter se differre, sed etiam vel formationis ratione vel significatione, si parebit eadem vocabula etiam *ειο* terminatione uti, et quae in *ηιο* desinunt multo magis cum iis concinere quae *ειο* quam quae *αιο* in fine habent, fieri non poterit quin judex aequus et qui ingentem multitudinem vocabulorum in *ηιο* a vocibus in *ειο* pullulantium respiciat, has formas in *ηιο* desinentes abjudicet a terminatis in *αιο*, addicat iis quae *ειο* in fine habent.

Atque primum quidem ipso, ut ita dicam, corpore diversa sunt duo vocabulorum paria, *βορραῖος βορήιος* et *κλοπαῖος κλωπήιος*. Nam *βορραῖος* et *βορήιος* ab eodem illa quidem vocabulo descendunt *βορέας*, sed *βορραῖος* ex forma *βορρᾶς*, quae ex *βορjας* assimulatione facta, derivatum esse arguit *ρ* duplex, *βορήιος* autem, quod est ap. Herodotum et Apollon. Rhod., ionicam modo formam esse pro attico *βόρειος*, quod vel suffixi *ιο* ope, *βορε-ιος*, vel suffixo *ειο* formatum *βορ-ειος*, apparet. Deinde *κλοπαῖος*, quo Aeschylus et Plato usi sunt, eius vocabulorum generis est, quae a verbis mutis derivantur et agentem maxime significant, de quibus in loco (§ 70 sqq.) fusius disputabimus; derivatum est a *κλέπτω*. Longe diversum *κλωπήιος* apud Ap. Rhod. et Maxim. catarch., quod a *κλώψ* vel *κλωπεύω*, unde etiam *κλωπεία*.

Significatione differunt primum *νυμφαῖος νυμφαῖον* et *νυμφήιος νυμφήιον* ita, ut *νυμφήιος νυμφήιον* penitus consentiant cum *νύμφειος νυμφεῖον*. Nam *νυμφαῖος* significat quod ad Nymphas pertinet, *νυμφαῖον* fanum vel locum Nymphis sacrum: *νύμφειος* apud Eur. Pind. Anth. est nuptialis vel quidquid ad sponsam nuptamve pertinet, *νυμφεῖον* apud Soph. thalamus nuptialis, *νυμφεῖα* apud eundem nuptiarum solemnia. Plane easdem significationes habent *νυμφήιος* ap. Nonn., *νυμφήιον* Callim., *νυμφήια* ap. Mosch. — Aliud differentiae genus intercedit inter *δοχαῖος δοχήιον*, *τροπαῖος τροπήιον*, *ὑδραῖος ὑδρήιον*. Nam licet *τροπεῖον* non sit servatum, tamen ea vocabulorum *δοχήιον τροπήιον ὑδρήιον* significatio est, ut non possint non pro *δοχεῖον τροπεῖον ὑδρεῖον* dicta esse. Hoc enim suffixi neutralis *ειον* proprium

est, ut ad certa quaedam rerum genera significanda adhibeatur, praecipue locum (i. e. ad vocabula periectica quae vocantur fingenda) et instrumentum. Neutra significatione usurpatur *αιον*, utraque saepissime *ηιον*, ut *ἀνδρήιον, ἀρχήιον, γραφήιον, μαντήιον, πορθμήιον, πρυτανήιον, χαλκήιον: ἀγγήιον, ἐργαλήιον, κηλωνήιον, κηρυκήιον, πορήιον, πορθμήιον, σημήιον*. Itaque *τρόπαιον* significat signum de hostium fuga (*ἐπὶ τῇ τῶν ἐναντίων τροπῇ*) positum, *τροπήιον* (in uno tantum Hipponactis frgm. 57 Bgk. ap. Poll. X, 75 servatum) instrumentum ad rem quamlibet torquendam, premendam, i. e. torcular (Curt. Et. n. 633); *δοχαῖος* est excipiens, (*δοχεῖον* vel) *δοχήιον* Anth. 6, 66 locus vel vas quo quid excipitur; *ὑδραῖος* (infimae Graecitatis vocabulum, est enim ap. Olympiod. in Bekk. an. p. 1426, Nicet. ann. 1, 5) aquaticus, *ὑδρήιον* Herodoti pro attico *ὑδρεῖον* hydria. Eadem terminationis *ηιον* natura est etiam in *ὁλκήιον* quod vel vasis alicuius genus vel instrumentum navale significat, quum *ὁλκαῖος* sit quod trahitur; sed eadem qua *ὁλκήιον* significatione nonnunquam traditum est *ὁλκαῖον*, neque de veriloquio constat, cf. infra s. v. § 73 ubi fusius ea de re disputabitur.[1]) Atque *ὁλκήιον* a poetis tantum usurpatum est metri ni fallor causa: prosaici dixerunt *ὁλκεῖον*, sed etiam apud poetas haec forma legitur (Philem. et Menand. ap. Poll. 10, 176. Epig. ap. Ath. 11, 480 A). Etiam pro *δοχήιον* quod est apud Damoch. Anth. Pal. 6, 63 et Paul. Sil. ib. 66, alii (Alex. Aphr., Sirac.) habent *δοχεῖον*, pro *ὑδρήιον* Herodoteo *ὑδρεῖον* Pol. Plut. Strab. Itaque quum etiam *νυμφήιος* non cum *νυμφαῖος* sed cum *νύμφειος*, *βορήιος* non cum *βορραῖος* sed cum *βόρειος* congruere modo viderimus, duo tantum restant vocabula de quibus quisquam possit dubitare, *δραχμήιος δραχμαῖος* et *ὑμενήιος ὑμέναιος*. Quamobrem

[1]) His additurus eram *σημήιον* pro *σημεῖον*, et *σημαία*, quo vocabulo a rerum Romanarum scriptoribus Polyb. Dion. Hal. Plut. significantur signa Romanorum militaria: sed Dittenbergerus me monuit, genuinam vocabuli formam esse *σημεία* sive *σημέα*, quae formae scriptae inveniantur in optimo Polybii codice Vaticano et in monumento Ancyrano. Quam ob rem hoc loco de hoc vocabulo non agendum est: de formarum *σημεία σημέα σημαία* vicissitudine infra dicam § 13.

quid prohibet quominus in his quoque ηιο pro εῖο dictum putemus? Sed ut in utroque vocabulo revera poeta pro αιο posuerit ηιο, tamen ad totam quaestionem nihil efficiunt. Illud enim Nicandri est, temerarii vocabulorum inventoris ac vitiatoris; hoc traditum est in poetae ignoti lusu Anth. 9, 524, 21, per quatuor et viginti versus quaterna Bacchi cognomina ab eadem in quoque versu littera incipientia fundentis, ut in primo α in ultimo ω incipiat; quem satis recenti aevo vixisse dubium esse nequit. Utrumque igitur vocabulum eo tempore natum, quo candidum rectumque de vocabulorum origine et natura judicium, sensusque priscis illis innatus iam diu evanuerat.

Itaque quum ne eae quidem voces in ηιο desinentes quarum quasi sorores exstant in αιο, ab his, sed a formis sive servatis sive amissis in εω ortae sint, multo magis ea vocabula quae sola terminatione ηιο utentia tradita sunt, ad genuinas formas in εω revocanda esse censebimus. Quorum vocabulorum ea tantum in quaestionem sunt vocanda, quae a vocabulis prima declinationis derivata sunt, nam de πολεμήιος, ποταμήιος, θαλαμήιος, ξεινήιον, ξυνήιος nemo dubitabit quin pro πολέμειος ποτάμειος cet. dicta sint. Itaque de hisce tantum verbis quaerendum est: Γαιήιος, ποιμνήιος, ταφήιος ab Homero usurpatis, κουρήιος h. in Cer. 108, γενεθλήιος Procl. hymn. 2, 8. ψυχήιος in sermone ionico Luc. v. a. 6. χραισμήιον Anth. 1, 32. Μαιήιος Maeae filius Nonn. Dion. 9, 17 [μαιήιος Nonn. Dion. 9, 167 quum significet μαιευτικός, derivatum non est a μαῖα, sed a μαιεύομαι]. Atque ποιμνήιος quidem et ταφήιος num a ποίμνη et ταφή pullulent, valde dubium est, quum ταφή apud Herodotum primum legatur, Homerus τάφος solum habeat, et ποιμνήιος σταθμός B 470 non solum a ποίμνη sed etiam a ποιμήν possit derivatum esse, ut significet casam pastoritiam, quomodo Duncan et Nägelsbach interpretantur. Etiam γενεθλήιος utrum a γενέθλη an a γένεθλον derivatum sit, jure dubitaveris. Et χραισμήιον, quum χραίσμη non sit nisi Nicandri commentum, rectius videtur ad verbum χραισμέω revocandum. Sed etiamsi omnia illa vocabula a stirpibus in α derivata essent, tamen non sequeretur, ut in iis ηιο pro αιο positum esset. Nam permulta vocabula in εω desinentia a stirpibus primae

declinationis descendere constat. Cf. *ἀγχόνειος, αὔλειος προσαύλειος, δεσπότειος, κλίνειος, μουσεῖος, νυμφεῖος, σπονδεῖος, χήρειος* al., neutra *θεσμοθετεῖον, μορμολυκεῖον, μουσεῖον, νυμφεῖον, ταμιεῖον ᾠδεῖον*. Itaque etiam *Ἀλήιον πεδίον* et *Νυσήιον*, quanquam ab *Ἄλαι* et *Νύσα* oriunda, recte Herodianus (1, 122 Lentz) facta esse censet *κατὰ διάλυσιν ἀπὸ τῶν διὰ τοῦ ειος καὶ ἔκτασιν του ε εἰς τὸ η*.

7. Diversa, ut diximus, ratio est eorum, quae *α* stirpis interius cum *ιο* suffixo contraxerunt in *αιο*. Neque horum inter se par condicio, sed classes distinguendae sunt. Nam aut in vocalem ipsam exeunt themata illa primaria, aut in consonam quae ante vocalem suffixi sequentem elidatur. Ab illius generis prototypis pauca sunt suffixi *ιο* ope derivata, *βέβαιος γαῖα, πολύγραος, Οἰνόμαος, Ναυσικάα* et fortasse *φαιός, πηός*, cf. § 37 sqq.; a substantivis ducta *μαῖα μαμμαία, Ἀμφιαράϊα* et ab *ἀλαός ἀλάϊος* (*ἀλαΐα φθίσις* Hippocr). Quid de *χρεῖος, ἀχρεῖος ἀχρήιος, χρεία χρηΐη* statuendum sit, dubium est; Brugm. Stud. IV, 158, Fritsch Stud. VI, 98 radicem dicunt esse *χραϝ*, sed digammatis certum vestigium non est. *ἤιος* mihi ex interiectione *ἰή* natum esse videtur, cf. § 44. In *ἔμπαιος πρόσπαιος λαιός ἔλαιον* iota non suffixi sed stirpis est. Cf. § 22. 25, et supra § 2. Ex his igitur omnibus *η* non habent nisi vocabula incertae originis *πηός* et *ἀχρήιος χρηίη*, in quibus dubium est utrum *η* ex *ε* an ex *α* factum, et si ex *α* natum est, utrum digamma elisum sit, an jod spirantis vi *α* productum et in *η* sit mutatum. Sed ex vocabuli *γαῖα* forma contracta *γῆ* natum est *γήιος* Theo in Anth., fort. et *γήτης* ap. Soph.; v. infra § 40.

Consonantes Graeci tres inter vocales elidebant, *j ϝ σ*. Atque de j in fine radicum vel stirpium parum constat, quam ut affirmare ausim aliquod vocabulum in *αιος* per suffixum *ιο* ex stirpe in *αj* desinente derivatum esse. Unum *ἐλαία* ex *ἐλαι-ία* factum videri supra p. 4 demonstravimus. *Σ* autem ubicunque evanuit, apud Iones quidem et Atticos nunquam vocalem praecedentem produxit, neque ex *εσιος* unquam factum est *ηιος*. Itaque Herodotus licet *ἀνθρωπήιος γυναικήιος στρατηίη πρυτανηίη* diceret, tamen in vocabulis a nominibus in *ος* vel *ης* tertiae classis derivatis semper servavit *ει* (vel

iota eliso ε): Ἀργεῖοι, ἕρκειος, θερείη, ἐπέτεος, τέλεος, ἐπιτήδεος, ὑπωρέη, ἀληθείη, ὑγιείη, ἀδείη, ἀτελείη al. Bred. dial. Herod. p. 127. 186. Unum ἀγγήιον ab ἄγγος analogiam sequitur periecticorum in ηιον: χαλκήιον, κηλωνήιον, ἐργαλήιον, κναφήιον al. Bred. p. 182. Sic etiam illa vocabula quorum terminatio αιος ex ασιος nata, neque in Iade neque in ceteris dialectis unquam η habent: κνεφαῖος, ἀκροκνέφαιος, λεπαῖος, οὐδαῖος, ἐπουδαῖος, κατουδαῖος, ὑπουδαῖος, σκνιφαῖος, χάιος, βαθυχαῖος. δήιος, hostilis, miser, Max Müller quidem in KZ. V, 151, et Leo Meyer vgl. Gr. II, p. 445 ex δασjο natum esse affirmaverunt, ut ab eadem radice fluxerit unde ved. *dâsa* daemon infestus; sed G. Curtius Et. no. 258 monstravit, haec vocabuli sententia quomodo nasci potuerit ex primaria urentis, idemque vocabulum esse δάιος ab Alcmane adhibitum, πῦρ τε δάϝιον fr. 79, et illud δήιος hostilis: Cf. infra § 9 et 20.

Una igitur vocabulorum in αιος desinentium classis, quae αιος ex αϝιος natum habet, η pro α admittit. In his igitur η ex α propter ϝ elisum productione suppletoria factum est, quamobrem eadem vocabula in ceteris dialectis plerumque α longum habent. Sunt autem haec: παρήιον H. cum compositis καλλι- μιλτο- φοινικο- χαλκο-πάρηος. εὐ- χαλκοπάρᾳος Pind. — δήιος H. Lyr. Trag., cum derivatis δηιοτής δηιόω δῃόω δηάλωτος Δηάνειρα. δᾱιος trag. Alcm. — λήιον H. Hsd. Hdt. cum composs. ἀ- βαθυ- πολυ- φιλο-λήιος. λᾷον Sophr. et λαῖον falx apud Ap. Rh. — νήιος Hom. Hsd. Ap. Rh. ἐπινήιος Antip. Thess. in Anth. νᾱιος trag. — ῥήια Hippocr. ῥᾷος grammatici (cf. § 23). — Sed Minerva προνηΐη Herodoti (sic enim traditum I, 92, sed cf. quae infra in § 21 de hoc vocabulo exponam) Aeschylo Eum. 21 est προναία, et pro ληΐη Ionico Dorienses dixisse feruntur λαία (Hesych.: λαίαν· ἐκκλησίαν, κτῆσιν. Δωριεῖς ἐπὶ τῆς λείας), quod restitutum est Pindaro Ol. XI, 44. Quamobrem fortasse rectius apud Aeschylum cum Hermanno scribitur προνᾴα, et apud Pindarum λᾴα, quod Ahrensio magis placuit, dial. Dor. p. 142. Quanquam in α producendo propter digamma omissum non sibi constantes fuisse videntur Graeci. Nam ab eadem radice unde λᾷον Sophronis descendit λαῖον apud Ap. Rh., a λᾶός Λᾱιος et νεολαία, a δᾱιος composita in -δαιος desi-

nentia ut *Ἀριδαῖος, Θρασυδαῖος* (ap. Herodotum *Θρασυδήιος*) et *προναίη* scholiasta Aeschyleo ad Eum. 21 auctore dixit Callimachus: *χὴ Παλλάς, Δελφοί νιν ὅθ' ἱδρύοντο προναίην,* quod quoniam ionica dialecto dictum est, scribi nequit *προνάαν,* sed si longa esset vocalis, *προνηΐην* sonare debebat. Denique et Attici et ipsi Iones in nonnullis vocibus diphthongum *αι* vel *ηι* corripuerunt in *ει*: *π α ρ ε ι ά* Homero cum Atticis commune, *λ ε ί α* Att. pro ion. *ληΐη, ἐ π ί ν ε ι ο ν* Thuc. Arist. Pol. Str., et vel apud Herodotum VI, 116 traditum est, quod mihi quidem valde suspectum, *ῥ ε ῖ α* et *ῥ έ α* ap. Hom. Hsd. Simon. Dubitari licet de *Π ο σ ι δ ή ι ο ς*, quod potest ex *Ποσιδαϝιος* factum esse, quum *Ποσειδῶν* ex *Ποτιδαϝαν* videatur natum. Nomen urbis in *αια* desinit: *Ποτίδαια* vel *Ποτείδαια*. Sed hoc ex forma dorica *Ποτίδας* vel *Ποτίδαν* derivatum videtur: *Ποσιδήιος* autem sequi analogiam temenicorum, quum bis tantum inveniatur apud Homerum Il. B, 506 et h. Ap. 230, utroque loco hac formula *Ποσιδήιον ἄλσος*. *Ποσειδήιον* templi et oppidi nomen est apud Herodotum 7, 115. 3, 91.

8. Nonnunquam et in ipsa quoque Iade, digammate eliso servatum est *α* breve. Itaque *ᾰ* est in *ἀ γ λ ᾰ ΐ α* H. Hsd. Att., *π υ ρ κ ᾰ ΐ η* H. Hdt. Att. *λ υ χ ν ο κ α ΐ η* Hdt. In his vocabulis dixerit quispiam non *ϝ* esse elisum, sed *j*, ut ex *πυρκαι-ίη*, *λυχνοκαι-ίη* nata sint, velut att. *ἀχα-ικός* pro *ἀχαι-ικός*, *Φωκα-ίς* pro *Φωκαι-ίς* (cf. supra p. 4). Sed Herodotus neque verbum *καίω* unquam correptum habet in *κάω*, neque in vocabulis derivatis ejicit iota quod in fine primitivorum in *αιος* desinentium fuerat, sed *Φωκαιεύς* dicit et *Θηβαιεύς* cet.; Bred. p. 140 sq. Itaque rectius in his vocabulis *καΐη* ex *καϝ* verbi *καίω* stirpe (cf. *καύσω* sim.) cum suffixo *ιᾱ* iuncta natum esse putabimus, id quod eo probabilius est, quod *πυρκαΐη* quidem vocem perantiquam esse constat. Breve *α* est etiam in *γ ρ α ῖ α* Homeri et Atticorum, quanquam Homerus *γρηΰς* dixit vocali producta. Quod in *γραῖα* autem *α* breve mansit, causa esse videtur suffixum *ιᾰ*, quum in *γρήιος* vocalis producta sit. Cf. infra § 19. Eandem suffixi *ιᾰ* vim fuisse putet in *γ α ῖ α*, cui hoc vocabulum a *γαϝια* ortum videatur. Etiam in illis vocabulis *ἀγλαΐα πυρκαΐη λυχνοκαΐη* suffixi naturam in causa fuisse, cur *α* stirpis breve maneret, non incredibile est, prae-

sertim quum ea quae restant suffixo *ιο* formata, plane diversae sint originis. (Quanquam haec non sola videtur esse causa, nam et ipsum verbum *καίω* et vocabula ab eo derivata semper retinuisse videntur *α* breve, cf. Lob. Path. El. II, 36, et vocabuli *ἀγλαΐα* primitivum *ἀγλαός*, licet omiserit *ϝ*, tamen ipsum quoque retinuit *α* breve). Tria enim tantummodo reliqua sunt, quae in quaestionem possint venire. Primum *βαιός*, et apud Homerum *ἠβαιός*. Quod quum vix possit ex alio fluxisse fonte quam *παῦρος*, lat. *paulum*, got. *favai* (cf. infra § 18), ex *βαϝjος* vel *παϝjος* natum esse videtur. Et *σκαιός* vocabuli formam primitivam fere consentiunt viri docti (Kuhn in KZ. IV, 22. Benfey Wzl. I, 618, Curtius Et. n. 105, Fick I, 799), fuisse *σκαϝjος*, quae congruat cum scr. *savya*, zend. *havya*, vet. slav. *šuj* sinister. Sed ex lat. *scaevus* apparet, formam eam, unde *σκαιός* natum est, non fuisse *σκαϝjο* sed *σκαιϝο*, quod ex *σκαϝjο* per epenthesin iota vocalis factum. Similiter *λαιός* ex *λαιϝός* factum intelligitur ex lat. *laevus* et Hesychii glossa *λαίας ἀσπίδας. Κρῆτες. λαίβα ἀσπίς, πέλτη. λαίφα· ἀσπίς.* Itaque verisimile videtur, etiam *βαιός*, praesertim quum et ipsum sit oxytonon, non ex *βαϝjο*, sed ex *βαιϝο* natum esse.

Mirum vocabulum propter *α* longum est *βουγάϊος*, quo bis usus est Homerus *N* 824, *σ* 78. Dubitari nequit quin recte Doederlinus p. 117 secutus Eustathium vocabulum revocet ad *γαίω*, ut significet eum, qui immoderate et imprudenter sibi ipsi confidit viribusque suis gloriatur. *γαίω* = *γαϝ-jω*, cf. *γαῦρος*, lat. *gaudeo*, Curt. Et. n. 172. Digammate eliso *α* productum est. Quod quum ex Iadis legibus debuerit fieri *η* (quamobrem Zenodotus scribi jubebat *βουγήιος*), suspicor, vocabulum omnino non esse ionicum, sed ceterarum dialectorum et maxime aeolicae proprium. Neque desunt quibus haec opinio possit confirmari. Primum hunc morem syllabam *βου* praefigendi Lacedaemoniis proprium fuisse testatur Hesychius: *βοῦ τὸ μέγα καὶ πολὺ δηλοῖ. Λάκωνες.* Deinde *βουγαῖος* ab insularum maris Ionii incolis dictum esse tradit Eustathius: *οἱ δέ φασιν ὡς Δουλιχιῶται καὶ Σάμιοι τοὺς γαλακτοφαγοῦντας καὶ μηδὲν ἰσχύοντας βουγαίους καλοῦσιν* (quanquam hoc mihi videtur commentum grammatici alicuius locum illum Od. *σ* 78 explicare studentis). *Βούβρωστιν* ab Aeolibus priscis

Smyrnae incolis pro dea habitam esse constat, quod Plutarchus Symp. VI, 8 Metrodorum in Ionicis narrasse tradit: *ἱστορεῖ γὰρ ὅτι Σμυρναῖοι τὸ παλαιὸν Αἰολεῖς ὄντες θύουσι βουβρώστει ταῦρον μέλανα καὶ κατακόψαντες αὐτόδορον ὁλοκαυτοῦσιν. Βούλιμος* denique Plutarchus eod. loco maxime Aeolensibus (Boeotos significare videtur) usitatum fuisse dicit: *τὸ μὲν οὖν βούλιμον ἐδόκει μέγαν ἢ δημόσιον ἀποσημαίνειν, καὶ μάλιστα παρ᾽ ἡμῖν τοῖς Αἰολεῦσιν, ἀντὶ τοῦ β τῷ π χρωμένοις· οὐ γὰρ βούλιμον ἀλλὰ πούλιμον, οἷον πολὺν ὄντα, πάλαι ὀνομάζομεν.* Cf. Peppmüller, Commentar zum 24. B. v. 532, p. 255. Itaque haec locutio ab Ionibus aliena, Aeolum propria fuisse videtur.

Restant pauca quae *ηι* tantum habent, nunquam *αι*, sed interdum *ει*. De his difficile est dicendum, utrum *η* ex *α* an ex *ε* natum sit, et haud scio an haec quaestio omnino non possit perfici. Tamen haec vocabula enumerem: *αἰζήιος* vel *αἰζηός*, quod cognatum videtur cum scr. *yâva*, lat. *juvenis*, *ἥια ἔια εἶα* = *jaϝια* vel *jεϝια*, *θήιον* = *θεϝιον* e radice *θυ*, unde etiam *θέειον* = *θεϝεσιον*. *ἤιος* Apollinis cognomen, et *χρεῖος*, *ἀχρήιος*, *χρεία χρηίη* supra iam dixi non videri habuisse digamma.

9. Raro Attici in huiusmodi vocabulis *α* produxerunt in *η*. a breve retinuerunt in *ἀγλαΐα*, *πυρκαΐα*, *νεολαία*, *βαιός*, *σκαιός*, *λαιός*, *φαιός*; *γραῖα*; *πρόςπαιος*, *ἔμπαιος*, quod Aeschylus finxit ex verbo *παίω*, plane nescius ille quidem, ut mihi videtur, in hoc verbo inter *α* et *ι* quondam fuisse digamma. Longum *α* est in *νᾱιος*, quo tragici saepe utuntur; quae vocalis natura sit in *δεκαναΐα* Str. *πενταναΐα* Polyaen. *πεντεκαιδεκαναΐα* Dem., nescimus: ab eodem primitivo *ναῦς* derivatum est *ἐπίνειον* inde a Thucydide usurpatum, in quo *α* correptum et mutatum in *ε*, ut in *παρειά* et *λεία*, quibus et ipsis Attici utuntur. *νήιος* nusquam in attica dialecto reperitur. At a *ναός* s. *νεώς* templum derivatum esse affirmant non solum *πρόνεως* sed etiam *προνήιον*, quod in traditionibus quaestorum Minervae non minus saepe scriptum inveniatur quam illud. Cf. Cauer Stud. VIII, 249. Sed cum in his titulis semper scriptum sit *ΕΝ ΠΡΟΝΕΙΟΙ*, dubium est, an rectius transscribatur *ἐν προ-*

νείῳ, nam quum Athenienses dicerent ἐπίνειον a ναῦς derivatum, probabile est, eos etiam a ναός = ναϝός (Brugm. Stud. IV, 154. 36) derivasse πρόνειον. Cf. Ἀμφιάρειον, ut Amphiarai sacrum appellatur a Strab. 9, 404 et Suida. λήιον a dialecto attica alienum unus Aristoteles usurpavit h. a. 9, 6. Ambigunt viri docti de δάιος et δήιος. Poetae epici et elegiaci semper habent η (δήιος ap. Tyrt. 11, 18. 30. 12, 12. Mimn. 14, 10. Simon. in epigr. 136, 3, Solon tetr. 34, 2), apud tragicos utraque forma reperitur. Sed δήιος ipsum apud Aeschylum solum traditum est Ag. 559 δηίων πρὸς τείχεσιν et Cho. 628 ἐπ᾽ ἀνδρὶ δηΐοις ἐπικότῳ (ἐπὶ κότῳ pr. m.) σέβας, cui versui respondet 636 βροτῶν ἀτιμωθὲν οἴχεται γένος. (Locus corruptus est, necdum sanatus. Nam neque Pauwii emendatio, quam plerique receperunt δήοισιν ἐπικότῳ σέβας, neque Heimsoethii δήοισιν ἐγκότῳ neque Bambergeri δήοις ἐπικρίτῳ neque Weilii δήοισιν ἐντόκῳ veram Aeschyli scripturam videtur consecuta esse. Sed hoc nihil ad nostram quaestionem). Ceteris locis traditum est δάιος Prom. 352. 423. Sept. 119, 146. 222. Pers. 257. 282. 271. 985 (δᾳαν Ἑλλάδα χώραν). Cho. 429. Eum. 160. Suppl. 1065. Apud Sophoclem et Euripidem haec forma sola reperitur. δαϊόφρων ap. Aesch. Sept. 916 restitutum est a Blomfieldio pro δαΐφρων. Sed δηιάλωτος est Eur. Andr. 105 (dist. eleg.), δηάλωτος Aesch. Sept. 72 (trim.), ἄδηος Soph. OC 1533 (trim.). δηιοτής et δηιόω apud epicos solos leguntur, δηόω non modo epicorum et Herodoti sed etiam Atticorum est: Soph. OC. 1319. Eur. Heracl. 995. Ar. Lys. 1146. Thuc. Xen. al. δᾳοῦν non est nisi in monum. attico CI. I, p. 310 δᾳώσας ἑπτὰ μὲν ἄνδρας, et apud Hesychium: δάοι νόσω· ἐπικρατεῖ νόσῳ. De δάιος et δήιος Hermannus ad Soph. Ai. 784 (ὦ δαΐα Τέκμησσα, quum in cod. Leid. legatur δηΐα) adnotavit, hoc significatu miserae hanc vocem etiam in iambis Doricam formam habere, sed ubi hostem notet, communi forma δήιος dici. In melicis autem Doricam formam utrique significationi inservire. Sed Ellendtius in lex. Soph. s. v., quum etiam in iambicis δάιος hostilem significans inveniatur (neque solum Aesch. Pers. 352, δάιον τέρας, quem unum affert locum, sed multo saepius, v. Dindorf. lex. Aesch. s. v.), „rectius igitur, inquit, δάιον et

hostilem et miserum, δήιον hostilem significare dicemus." Mihi vero ne hoc quidem rectum videtur. Nam quum saepissime tradita sit forma quam vocant Dorica, bis tantum δήιος, ac semel quidem in trimetro, semel in cantico, et quum significatione miseri apud Aeschylum quidem (v. lex. Aesch.) et Euripidem hoc vocabulum multo rarius utatur — apud Euripidem δάιος significat infestum, hostilem, perniciosum Io. 214, Rhes. 135. Herc. f. 915 (δάιοι τοκέων χεῖρες). 894. Andr. 827. Tr. 1299. Phoen. 248. 1030. 1308. Iph. A. 1495; miserum fortasse significat Herc. f. 914 δάιοι φόνοι. Andr. 507 θῦμα δάιον, 838 δαΐας τόλμας. Quanquam his locis dubitari possit an nihil nisi scelestum significet, qui significatus facile ex significatione hostilis oritur. Ac mihi omnino non videntur illae duae significationes plane distingui posse, quum per multos gradus haec ab illa descendat ita, ut dici non possit, ubi illa desinat, haec initium capiat: hostilis, infestus, perniciosus, crudelis, funestus eamque ob causam lamentabilis, miser primum de rebus dictum, deinde ad homines translatum — haec igitur quum ita sint, casu factum puto, ut in libris δήιος illa tantum significatione traditum sit, neque de duarum formarum δήιος et δάιος vicissitudine regulas posse constitui. Immo aut Dindorfius recte Aeschylo semper restituit δάιος δᾷος, aut Aeschylus interdum adhibuisse videtur formam Homericam, quoniam „formis a poeta ionico adhibitis illum prae ceteris usum esse tragicis" constat (Lechner, de Aesch. stud. Hom. p. 5). Et videtur omnino hoc vocabulum Atthide alienum fuisse, et ex epico sermone a tragicis sumptum doricoque quasi donatum colore. In δῃάλωτος fortasse η retinuerunt, ne duorum α collisione ingratus sonus fieret (apud Eurip. Andr. 105 putaverit quispiam ionicam formam propter metrum elegiacum positam esse, sed in iisdem distichis leguntur formae doricae: αἰπεινᾷ, ἅταν 103, ἀγάγετο 104, αὐτὰ, ἀγόμαν 109 al.): ἄδηος autem non a δήιος derivatum est, sed a δηόω, quod verbum Atticis fuisse usitatum notum est.

III.

De terminationum *αιος* et *ειος* vicissitudine.

10. Etiam cum terminatione *ειος* saepius mutari posse *αιος* videtur. Sed plerumque vocabula in *αιος* desinentia ab illis quae ceterum pari forma exeunt in *ειος*, non hac terminatione sola diversa sunt, sed vel formatione vel significatione vel dialectorum auctorumve usu.

Interdum pro *α* stirpis interiore ante suffixum *ιο ια* positum esse *ε*, modo vidimus. Quod in paucis quibusdam vocabulis fit: *παρειά* pro *παραϝια*, ap. Hom. et Att., apud Homerum etiam *παρήιον; ῥεῖα* Hom., *λεία* et *ἐπίνειον* Att. His accedunt composita a *γῆ* derivata, quae modo in *-γειος* modo in *-γαιος* desinunt, cuius vicissitudinis regulas invenire conabor, quum de *γαῖα* ipso agam § 39.

A stirpibus diversis pullulant haec: *δευτεραῖος* vocatur quod die altera (*τῇ δευτέρᾳ*) fit, *δευτερεῖον* pretium quod secundo (*τῷ δευτέρῳ*) tribuitur, eodemque modo differunt *τριταῖος τριτεῖον*. *γύνειος* a. st. *γυνη*, *γυναικεῖος* a st. *γυναικ*, *ἀρχαῖος* ab *ἀρχή*, *ἀρχεῖον* periecticum ab *ἄρχων*. *Μελιταῖον* catellus insula *Μελίτη* oriundus, *μελίτειον* potus melle (*μέλι*, st. *μελιτ*) factus: *χοαῖος* a *χοῦς*, *χρυσοχοεῖον* a *χέω*: *βορραῖος* a st. *βορja*, *βόρειος* a st. *βορεσ*. *βορρεῖον*, quod traditum est apud Xen. Cyr. 577, emendandum videtur, et vel *βορραῖον* vel *βόρειον* scribendum. Restat unum vocabulum difficilius explicatu, *ἠθεῖος* Homericum, pro quo *ἠθαῖος* Pindarus Isthm. 2, 48: *ὅταν ξεῖνον ἐμὸν ἠθαῖον ἔλθῃς*. Veteres grammatici *ἠθεῖος* aut ex *θεῖος*, *κατὰ πλεονασμὸν τοῦ η*, ut *ἠβαιός* ex *βαιός*, *ἠπεδανός* ex *πεδανός* natum, aut ab *ἔθος ἦθος* derivatum censuerunt (cf. Lob. path. el. 1, 67. Herodian. ed. Lentz II, 58, 5. 171, 20. 517, 10). Quarum sententiarum illa jamdudum explosa est, ac recentiores fere omnes inde a Lobeckio l. l. consentiunt primitivum esse *ἦθος*, hinc *ἠθεῖον* dictum esse vel eum qui eadem domo habitet (quum *ἦθος* apud Homerum semper significet habitaculum), *τὸν οἰκεῖον*, deinde amicum (Doed. H. gl. n. 990), vel quocum consentimus, *τὸν συνήθη*

familiarem, intimum (Sonne in KZ. X, 115, Curt. Et. n. 305, Fick Wb. I, 838). Ab eadem radice *ἠθάς* familiaris, mansuetus, *ἠθάλεος* suetus, mansuetus, lat. *sodes, sodalis* (Sonne l. l., Fröhde KZ. XII, 160, Curtius l. l.), got. *sidus,* theod. vet. *situs* mos, scr. *svadhâ,* quod iam in carminibus rigvedae utraque uti significatione auctores sunt Boethl. et Roth in lexico Petropolitano: 1) gewohnheit, sitte, regel, *ἔθος,* 2) gewohnter ort, heimat, *ἦθος.* Sed ex *ἦθος* derivatum esse potest *ἠθεῖος,* non *ἠθαῖος,* quod recte intellexit Doed. l. l. At errat idem, hanc formam ad *ἠθάς* revocans. Nam a stirpibus in *αδ* nunquam descendunt voces in *αιος.* Immo duae patent explicationis viae. Aut a primitivo quodam *ἦθας,* neutrius generis stirpe in *ας* desinenti ut *κέρας βρέτας,* fluxit *ἠθασjος ἠθαῖος* (cf. quae infra § 27 de *κραταιός* dicentur): aut, quod mihi magis placet, fuit quondam in graeca quoque lingua forma quaedam *ἡ ἤθη,* quae ad amussim congruit cum scr. *svadhâ,* et a qua illud *ἠθαῖος* ratione plane normali descendit. Id quod eam ob causam veri non dissimile est, quia saepe ab eadem radice nomina idem significantia in *ες* (nominat. *ος*) et in *η* derivata sunt: *ἄνθος ἄνθη, βλάβος βλάβη, νάπος νάπη, σκεῦος σκευή* al., v. G. Meyer Stud. V, 67. Kühner Gr. gr. I, 385 sqq.

11. Sed potuerunt sane ab una eademque stirpe et suffixi *αιο* et suffixi *ειο* ope derivari vocabula. Quod ubi factum est, plerumque ipsa significatione nihil sibi commune esse testantur. Primum a verbis mutis suffixo *αιος* derivantur nomina vel agentem significantia vel passiva notione praedita, qua de re infra § 70 sq. accuratius disputabimus, suffixo *ειον* nomina vel instrumentum denotantia vel periectica, quae significatio suffixo *αιο* numquam est: *τὰ νόμαια = τὰ νεμόμενα* vel *νομιζόμενα, μαζονομεῖον* discus pani distribuendo (*νέμειν*) destinatus, *ὡρονομεῖον* instrumentum ad horas describendas; *πομπαῖος* comes, i. e. *ὁ πέμπων, ψυχοπομπεῖον* aditus Arverni, ubi animae dimittuntur a terra (*πομπεῖον* a *πομπή,* significat enim supellectilem ad pompam necessariam, vel domum huic supellectili servandae destinatum). *στροφαῖος* versutus, *ὁ στρεφόμενος* (v. infra § 75 s. v.), *στροφεῖον* machina ad rem aliquam circumagendam vel glomerandam. (De funiculo torto *στροφεῖον* traditum est apud Xen. Cyn. 2, 6,

sed Pollux hunc locum citans 5, 29 scribit *στροφίων*, quod recte Schneiderus Xenophonti restituit. Nam hac significatione neutra in *ειον* non videntur uti). *δοχαῖος* excipiens, *δοχεῖον* receptaculum. A verbo *λοχεύω* derivata sunt *λοχαῖος* et *λοχεῖος* de quibus accuratius atque uberius infra § 72 dicam. *λοχαῖος* significat *τὸν λοχεύοντα* vel *λοχευόμενον*, *λοχεῖος* quidquid cum puerperio conjunctum est, *τὰ λοχεῖα* locum natalem.

Restant pauca, quae ab eadem stirpe nominali sunt derivata. Significatione differunt *αὔλειος*, praesertim de porta aulae, inde ab Homero usitatum, et *αὐλαία* aulaeum, quod non prius usurpatum reperitur, quam ab Hyperide et Menandro. Cf. infra § 47. Itaque huius diversitatis causa fortasse non solum studium illud distinguendi, sed etiam temporum quibus haec vocabula formata sunt diversitas fuit. Eandem causam esse putaveris, cur a *νύμφη* dea derivatum sit *νυμφαῖος* et *νυμφαῖον*, a *νύμφη* nupta, virgo, puella *νυμφεῖος* nuptialis, *νυμφεῖον* thalamus nuptialis, *νυμφεῖα* nuptialia. Nam ego quidem, licet iam apud Homerum *νύμφη* utraque utatur significatione, nullus dubito, quin primitiva vocabuli significatio fuerit „nupta“ (quae est sententia Kuhnii KZ. I, 459, Lottneri ib. VII, 176, Schmidtii Voc. I, 59: cf. lat. *nubere alicui*, de sponsa quae pro marito sese flammeo velat, lat. *nubes nimbus*, gr. *νεφέλη*, scr. *nabhas* nubes, anglosax. *nîpan* caligare, obscurare, *genip* caligo, nebula), deinde omnino de virgine vel puella dictum sit, et hinc demum translatum ad deas: neque enim mihi persuadere possum, eam ob causam, quod nymphae deae nuptiales essent ac nuptiarum praesides, sponsas novasque nuptas vocatas esse *νύμφας* (Preller Gr. Myth. I, 567), neque nymphas quidem esse aquarum deas, quarum nomen derivatum sit a rad. *snu* fluere: ab eadem radice plane diversa ratione fluxisse *νύμφη* nuptae appellatio, nempe sic ut significet eam quae generat, quum ex fluendi notione pullularit causativa fundendi, et hoc causativum adhibitum sit ad notionem generandi, gignendi exprimendam („Vielleicht entwickelte sich dieser begriff der ‘jungen frau, braut, heiratsfähigen jungfrau’ ganz unabhängig von jenen nymphen; den übergang von ‘fliessen’, causal ‘ergiessen, ausgiessen’ in ‘zeugen, befruchten’ zeigen

sehr viele wörter." L. Meyer, Bemerkungen zur ältesten gesch. d. griech. myth. p. 66 sq.) Itaque haud scio an illae voces *νυμφεῖος νυμφεῖον* ad nuptam nuptialia pertinentes multo sint antiquiores his *νυμφαῖος* et *νυμφαῖον* quae de nymphis dicebantur. — Nulla fere, quantum video, significationis diversitas est inter *μουσαῖος* et *μουσεῖος*. Utrumque raro tantum adhibitum est: *μουσαῖος* a solo Pindaro: Nem. 8, 47 *ὑπερεῖσαι λίθον μοισαῖον,* i. e. monumentum arte musica factum erigere. Isthm. VI, 2 *δεύτερον κρατῆρα Μοισαίων μελέων κίρναμεν* i. e. secundum hymnum canere. Isthm. VIII, 62 *ἔσσυται Μοισαῖον ἅρμα Νικοκλέος μνᾶμα πυγμάχου κελαδῆσαι* „festinat Musarum currus (quo vectus modo heroicas res Achillis cecini), ut nunc etiam pugilis monumentum canatur" Diss. *Μουσεῖος* est ap. Eurip. Bacch. 408 *Πιερία Μουσεῖος ἕδρα,* i. e. locus a Musis habitatus. Itaque inter Euripideum usum et Pindaricum id dicas intercedere, ut Pindari *μουσαῖος* notione translata magis et technica dictum sit, quum apud Euripidem *μουσεῖος* ad ipsas deas pertineat. Sed technica illa significatio est etiam in *μουσεῖος κέλαδος* pro *μουσικός* Anth. IX, 372. Omnino neutra vocabuli forma Graecis usitata fuisse videtur, sed ubi adjectivo opus erat, *μουσικός* dicere solebant: praeterea frequenter usi sunt periectico *μουσεῖον* et nomine proprio *Μουσαῖος*, quod fortasse patronymice dictum est more Aeolensium Thessalorum Boeotorum. Adjectiva autem *μουσαῖος* et *μουσεῖος* a Pindaro illud, ab Euripide hoc inventum dictionis insolentiam captantibus, non recepta sunt usu vulgari. Itaque ne alternare quidem inter se hae formae dici poterunt: immo neutrum ex altero pendet. — A *μέλισσα* nullo significationis discrimine ducta sunt *μελισσαῖος οὐλαμός*, Nic. Ther. 611, *μελίσσειον κηρίον* Luc. 24, 42. Eust. Diversa significatione et genere neutro periecticum *τὸ μελισσεῖον,* quod apium vasculum denotat.

12. Non satis claret, quae intercedat ratio inter duo vocabula Homerica *τὰ ὁδαῖα* de mercibus *ϑ* 163, *ο* 445, et *εὐρυόδεια* terrae epitheton, semper hac forma usurpatum *χϑονὸς εὐρυοδείης* in fine versus: *Π* 635, *γ* 453, *κ* 149, *λ* 52. Utrumque ab *ὁδός* repetitum est. Nam quum non desint, qui *εὐρυόδεια* ex *ὁδεύω* fluxisse putent (Eust. Od. p. 1476, 56, Duncan,

Seiler in lexx. hom.), tamen hoc plane incredibile est. Primum significatio refragatur, quam eandem esse patet atque in *εὐρυάγυια εὐρύπορος εὐρύχορος*; ac certe multo aptius terra vocatur quae quoquoversus viis longis abundat, quam in qua longe possis peregrinari, praesertim quum Homerus vocabulo *ὁδεύω* semel tantum utatur *Λ* 569, nec de itinere vel peregrinatione, sed de Trojanis adversus Achivorum naves progredientibus. Deinde ne cetera quidem composita in *ειος* vel *εια* desinentia a verbis in *ευω* derivata sunt: *εὐπατέρεια, κυανοπρώρεια, δυσαριστοτόκεια, Πηνελόπεια* al., nedum illa *ἠριγένεια καλλιγένεια ἀρτιέπεια* sim. quae a stirpibus in *ες* suffixo *ιᾰ* derivata sunt. Quin etiam a verbis in *ευω* compositum hac terminatione unquam derivari potuisse nego. Nam a verbis denominativis posteriores compositorum partes sic solent derivari, ut videantur a radice ipsa descendere, stirpis amplificatione cuius ope illa verba formata erant, denuo abjecta; ut a *πορεύω* descendunt *λαοπόρος, ἔμπορος, ναυπόρος, ναυσιπόρος*, ab *ἀγορεύω λαβραγόρης ὑψαγόρης, δημήγορος* al., a *ποιέω ἀνδριαντοποιός, γελωτοποιός* al., ab *ὁράω ἔφορος*, ab *αὐχέω μεγαυχής μεγάλαυχος*. Patet, *εὐρυόδεια* eadem ratione antiqua fortasse, quum post Homerum rarissime composita in *ειος* desinentia reperiantur, fictum esse, qua *εὐπατέρεια, κυανοπρώρεια*, itaque ex *ὁδός* ductum. Sed dubium est, utrum haec vocabula formae femininae sint adjectivorum in *ειος*, ut scribendae sint *εὐρυοδείη εὐπατερείη κυανοπρωρείη*, an ex masculinis in *-ης* vel *-ευς* desinentibus suffixi *ιᾰ* ope derivata sint. Plerumque *προπαροξυτόνως* scribuntur, sed jam antiqui grammatici ea de re incerti erant, quod testatur EM. p. 396, 24: *εὐρυοδεία· παροξυτόνως ἡ μεγάλη*. Ex locis Homericis nihil lucramur, quum nullum illorum trium vocabulorum alia quam infima versus sede usurpatum sit, ut de syllabae finalis quantitate nihil constet. Sed brevi *α* finali traditum est *εὐπατέρεια* apud Euripidem in systemate glyconeorum Hippol. 67 de Diana:

ἃ μεγάλαν κατ' οὐρανὸν
ναίεις εὐπατέρει' ἀν' αὐ —
λὰν, Ζηνὸς πολύχρυσον οἶκον.[1])

---

[1]) Sic enim scribendum censeo cum Weilio, qui haec adnotat:

Hinc effici videtur, ut non adjectivorum in ειος feminina sint illa vocabula in εια, sed suffixo ιᾰ formata. Atque accedit alterum argumentum hoc, quod adjectiva composita non solent suffixo εἰο formari. Ridicule! dicat quispiam; nonne sexcenta composita in ειος desinentia exstant: προσάλπειος, ὑπεράλπειος, ἑπταβόειος, ἀγένειος, ἐπιτήδειος? .... Recte ille quidem, sed benigne praebeat aures paulo accuratius in rem inquirenti. Nempe primum permulta vocabula quae in ειος desinunt speciem quidem negligenter spectanti praebent compositorum, revera sunt decomposita, i. e. per suffixum εἰο a nominibus compositis derivata, ut πολεμάρχειος (στοά ap. Ath.), ἐπιτήδειος ab ἐπίτηδες, ἐφήβειος, ἡμιόνειος, δασυπόδειος, τριποδήιος ἕδρη ap. Callim., alia multa. Magna deinde est turba compositorum, quorum pars posterior repetita est a nomine simplici in ειος vel εια desinente: ὑπεράστειος nimis urbanus ab ἀστεῖος, ὑποβάκχειος et παλιμβάκχειος a βακχεῖος pedis metrici nomine, φιλοβασίλειος qui τὴν βασιλείαν amat, ἑπταβόειος, τετραβόειος, ὠμοβόειος alia in βοειος non a βοῦς sed a βοείη corium bubulum, εὐγένειος, λειογένειος al. a γένειον, ἀνοίκειος, φιλοίκειος ab οἰκεῖος cet. Non desunt quidem adjectiva composita quae terminationem ειος pro signo quasi compositionis atque notionis adjectivalis ultro assumant. Quum vero compositorum eadem ratione suffixi ιο ope formatorum longe maxima pars iis constet, quorum prius membrum est praepositio, ex qua pars posterior pendeat[1]), ut μεταμάζιος, ἐναγώνιος: eadem

---

„Valckenaer comprit, que l'épithète homérique εὐπατέρεια ne pouvait se rapporter qu' à la déesse“ [εὐπατέρειαν αὐλάν frustra tuetur Lobeckius ad. Ai. p. 230, Paral. 214, 9, nam licet per grammaticam dictionisque regulas εὐπατέρεια αὐλὴ dici possit ea in qua versantur οἱ εὐπάτορες, tamen non per carminis Euripidei sententiam, quo quum Diana laudibus efferatur, patet εὐπατέρεια, quod apud Homerum semper feminarum nobilium epitheton honorans est, etiam hoc loco de Diana dictum esse]. „Gaisford proposa εὐπατέρει' ἀν' οἶκον. En profitant de cette belle correction, j'ai écrit ἃ μεγάλαν, ce qui permet de conserver à la fois αὐλὰν et οἶκον (Eustathe ad Iliadem p. 436 cite Ζηνὸς πολύχρυσον οἶκον), et je propose, pour rétablir le mètre glyconique: ἃ ναίεις μεγάλαν κατ' Οὔ-λυμπον εὐπατέρει' ...“

[1]) Apud Homerum enim suffixo ιο terminata haec sunt vera composita: ἀδελφεός, ἀθεμίστιος, ἀπειρέσιος vel ἀπερείσιος, ὁμογά-

sors terminationis *ειος* est, quae omnino ad nullum fere aliud vocabulorum compositorum genus adhibetur. Huius generis sunt v. c. *προςάλπειος, ὑπεράλπειος, ὑπάλπειος, προάστειος, προσαυλείους τύχας* Eur. Rhes. 273, *προβακχήιος, διαβόρειος, καταβόρειος, προςβόρειος, ἐπέτειος* al. — His igitur quae distinximus vocabulorum generibus detractis (quorum omnia exempla, quae innumera sunt, percensere ab hoc loco est alienum), perpauca restant vera composita in *ειος* desinentia. (Composita in -*γειος* non huius esse generis apparet, quum non *ειος* sit affixum sed *ιος*, *ε* radicis sit proprium). Duo Nicandri *πανάκειος* Ther. 508 (quod pro *πανακής* ad similitudinem substantivi *πανάκειον* confictum videtur), et *πανάκτειος* Ther. 626 dubiae auctoritatis, quum optimo codice *Π* traditum sit *πανάκτειλον*. Utrumque vocabulum incipit a *παν*: composita autem hoc priore membro utentia jam apud Homerum adamare suffixum *ιο* videas ex annotatione quae infra paginam est. Nonnus habet *εὐρυγένειος* de sene, quod quum a *γενεά* videatur esse derivatum, hinc diphthongi *ε* recepit. Praeter haec non inveni nisi *πατρογένειος* pro *πατρογενής* apud Plut. Mor. p. 730 E, quod sane permirum et haud scio an codicum culpa Plutarcho obtrusum, quum cetera omnia composita in -*γενειος* a *γένειον* mentum, barba, derivata sint: *ἀγένειος, ἀρτιγένειος, εὐγένειος, λειο- αἰνο- ἀκρο- βαθυ- εὐρυ- ἡμι- κακο- μαδη- μακρο- μικρο- ὀξυ- προ- πρωτο- ῥινεγκαταπηξι- ὑπο- χαλκογένειος*. Denique ex Herodiano Eustathius affert *ἀβελτέρειος*, quod derivatum putarit ex *ἀβέλτερος*. Lentz Hdn. I, 137, 11. II, 438, 25.

Vides quam nihil fere praesidii ex his temporum infimorum commentis iisque plerumque dubiae auctoritatis peti possit ad-

---

στριος, πολυδίψιος, σκοτομήνιος; priore membro verbali *ταλαπείριος*, et ut videtur Minervae epitheton *ἀγελείη*, i. e. quae *τὸν λαὸν* ducit. A *πᾶν* incipiunt: *πανημέριος, πανδήμιος, παννύχιος, πανομφαῖος*; a praepositione haec: *ἀποθύμιος εἰνάλιος εἰνόδιος ἐναρίθμιος, ἐνεύναιος, ἐνθύμιος, ἐννύχιος, ἐνύπνιος, ἐνώπια, ἐπιδήμιος, ἐπιδίφριος, ἐπινεφρίδιος, ἐπισφύριον, ἐπιχθόνιος, ἐπομφάλιος, ἐπουράνιος, καταχθόνιος, κατουδαῖος* (hymn.), *μεταδήμιος, μεταδόρπιος, μεταμάζιος, μεταρίθμιος* (h.), *προθύραιος* (h.), *προτιδόρπιος, ὑπασπίδιος, ὑπερθύριον, ὑπηοῖος, ὑκοπλάκιος, ὑποταρτάριος, ὑπουράνιος, ὑποχείριος, ὑπωρόφιος.*

jectivis Homericis *εὐπατέρειος, εὐρυόδειος κυανοπρώρειος*. Quamobrem recte mihi de his formis judicasse videtur G. Curtius in KZ. IV, 213: „Die epischen Formen *εὐπατέρεια, εὐρυόδεια* brauchen wir nur mit *ἱέρεια, βασίλεια, δυςαριστοτόκεια* (vgl. *τοκεύς*) zu vergleichen, um zu sehen, dass die stämme *πατερ ὁδο* hier vor dem *ι* ein secundäres *ευ, εϝ* erhalten haben, mit dessen hilfe die ja in den meisten fällen unausführbare feminin-bildung von compositis der sprache gelang". Quamquam dubitari licet utrum terminatio *εια* ex *εϝια* an ex *εσια* facta sit, et fingentis animo obversatum sit masculinum in *ευς* an in *ης*. Hac autem ratione multa feminina sunt formata, quorum masculinae unde per suff. *ιᾰ* derivata videntur formae nunquam fortasse exstiterunt: *πανάκεια, ἠριγένεια, ἰφιγένεια* et permulta alia in *γενεια, ἀρτιέπεια, ἡδυέπεια, θεσπιέπεια* [in *ἀκρώρεια, παρώρεια, πρυμνώρεια, ὑπώρεια* suffixum est *ιᾰ* abstractorum] in quibus *εια* ex *εσια* natum, et *Ποντοπόρεια, αἰνοτόκεια, δυσαριστοτόκεια, ἀμαλλοτόκεια, καλλιτόκεια, ὠκυλόχεια*, quorum *εια* ex *εϝια* natum est. Praesertim urbium et feminarum nomina hac terminatione formata sunt permulta, quorum illa mittam, horum ea quae originem facilius produnt non distinctis stirpibus quae videantur primitivae enumerem: *Ἀγελόχεια, Ἀδράστεια, Ἀλκιδάμεια, Ἀμάθεια, Ἀνδρομάχεια, Ἀστερόπεια, Ἀστυδάμεια, Ἀστυνόμεια, Ἀστυόχεια, Δαμοκράτεια, Δαμοστράτεια, Δηιδάμεια, Δηριμάχεια, Διογένεια, Διομένεια, Εὔκλεια, Εὐπολέμεια, Εὐρυγάνεια, Εὐρυδάμεια, Εὐρύκλεια, Εὐρυόδεια, Ἱπποδάμεια, Ἰφιγένεια, Ἰφιμέδεια, Καλλιγένεια, Καλλισθένεια, Καλλιστράτεια, Καλλιόπεια, Καλλιφάεια, Κασσιέπεια, Κλεοχάρεια, Κυπρογένεια, Λαοδάμεια, Λαομέδεια, Λασθένεια, Λητογένεια, Λιμνώρεια, Νικοτέλεια, Ξενοπείθεια, Πανάκεια, Πενθεσίλεια, Περσεφόνεια, Πηνελόπεια, Ποντοπόρεια, Πρωτομέδεια, Τριτογένεια, Ὑψιπύλεια, Χρυσογένεια, Χρυσοπέλεια, Ὠκάλεια*. Rarius simplicia: *Ἄντεια, Βάτεια, Θάλεια, Ἀθάνα Κελεύθεια* Spartae culta, *Κράτεια, Κυθέρεια, Λίγεια, Μήδεια, Μίδεια, Νύχεια, Πάρεια, Πελόπεια, Πιέρεια, Ῥόδεια, Φαρμάκεια, Φιδάλεια, Ψαμάθεια*. Multa a latere habent aliam formam sine *ει* formatam, ut *Ἀνδρομάχη, Καλλιόπη, Περσεφόνη, Πηνελόπη, Κυθήρη, Ψαμάθη*, al. Accuratiore haec nomina propria egent disquisitione, sed apparet, terminationem *ειᾰ* ad

feminina concretae notionis a quavis stirpe derivanda fuisse usitatissimam. Cf. Lob. Paral. p. 462 sq.

De *στειλειή* cum *στειλαῖον*, *σημεία* cum *σημαία* alternantibus in proximo capite agemus.

IV.
De *αιος* et *εος* alternantibus.

13. Quod de terminationum *αιος* et *ειος* alternatione dictum idem ex rei natura etiam de *εος* cum *αιος* interdum mutato valere patet, quoniam *εος* fere semper ex *ειος* natum esse constat. Quin etiam multo rarius et paene dicam nunquam *αιος* et *εος* si verae sunt terminationes (itaque de *-γαιος* et *-γεος* similibusque hoc non valet) inter se mutantur. Mihi certum eius rei exemplum unum tantummodo notum est *ὑπερβόρεος*, quod ab eodem prototypo videtur derivatum unde etiam *βόρειος* et *βορραῖος*. Quod vocabulum plane congruere cum *βόρειος* et a *βορραῖος* eodem atque illud modo diversum esse apertum est.

Sed quum posteriore tempore Graeci *αι* non *διφθόγγως* sed *μονοφθόγγως* ut *e* pronuntiarent, factum est, ut quum in inscriptionibus tum in codicibus, ut *ει* et *ι*, sic etiam persaepe *αι* et *ε* falso permutarentur. Ac saepius quidem *ε* pro *αι* scriptum est, quod ubi in vocibus in *αιος* terminatis codices exhibent, silentio plerumque correxerunt editores et grammatici. Sed etiam *αι* non nunquam pro *ε* scriptum invenias, ut in tit. att. C. I. 511, 1 *ΕΓΡΑΙΩ* pro *ἔγρεο*, ib. 6 *ΚΑΙΚΛΥΤΙ* pro *κέκλυθι*; in cod. vetustissimo Novi Testamenti Sinaitico Luc. 22, 10 *ἀκολουθήσαται*, in versu Euripideo (fr. 118) a schol. Ar. Thesm. 1059 tradito: *προσαιδοῦσσαι τὰς* pro *πρὸς Αἰδοῦς σε τὰν*. Ita factum est, ut vocabula quaedam in *εος*, *εα* exeuntia jam satis antiquo tempore[1]) falso scripta per *αι* non in codicibus tantum nobis servatis occurrant, sed etiam apud grammaticos veteres reperiantur, et a recentibus hac falsa forma sint recepta, et lexicis nostris per *αιος* scripta contineantur. Quae jam enumerabo.

---

[1]) Hadriani iam temporibus Graecos coepisse *αι* et *ε* mutare, saepiusque id fieri inde a tertio p. Chr. n. saeculo, Dittenbergerus me docet.

στειλειή Homerus *φ* 422 usurpavit de foramine securis, in quod immittitur lignum; *στειλειόν* ε 236 de manubrio: hanc formam etiam apud Nic. Ther. 387 habet cod. *Π*. Alii eodem significatu habent *στειλειός* vel *στελεόν*, de quorum vicissitudine loqui non est huius loci. Antiphanem *στειλεά* et ipsum pro manubrio habuisse, intelligitur hac Hesychii glossa: *στειλέαν· τὴν μακρὰν ῥάφανον· Ἀντιφάνης ἐν Κιθαρῳδῷ.* At apud Hippocratem ter legitur *στειλαιός*: de fract. 8 (Foes. p. 757 DE, Littré vol. III p. 444): *ἢν δὲ ὁ βραχίων καταγῇ . . . δικαιοτάτη οὖν βραχίονος κατάτασις ἥδε· ξύλον πηχυαῖον ἢ ὀλίγῳ βραχύτερον, ὁκοῖοι οἱ στειλαιοί* (sic ut vid. CK, *στύλειοι* Q′ *στειλειοί* D *στειλαῖοι* FGIJ *στειλεοί* HMN Bosq. *στείλαιοι* Gal. *στύλαιοι* B Ald. Frob. Merc. *στηλαιοί* Gal. in cit. in comm.) *εἰσι τῶν σκαφίων, κρεμάσαι χρή, ἔνθεν καὶ ἔνθεν σειρῇ δήσαντα, καθίσταντα δὲ τὸν ἄνθρωπον τὴν χεῖρα ὑπερκεῖσθαι, ὡς ὑπὸ τῇ μασχάλῃ γένηται ὁ στειλαιὸς* (*στειλειὸς* D *στειλαῖος* FGIJ *στειλεὸς* HMN Bosq. *στείλαιος* Gal. *στύλαιος* Ald. Frob. Merc.) *ἔχων ξυμμέτρως.* — De morb. mul. I, 90 (Foes. p. 633 37. Littr. VIII, p. 216, 5): *ἢν ἀφθήσῃ τὰ αἰδοῖα, ὧδε ἰῆσθαι· σάρκα βοὸς ὡσεὶ δύο παλαιστῶν μῆκος, πάχος δὲ ὡσεὶ στειλεὸς* (*στειλαιὸς* vulg. *στειλειὸς* D *τειχεος θ στειλαῖος* C Frob. Cord. *στελεὸς* Lind. *στειλεὸς* J *τίλεος* C) *προςτιθέσθω μέχρις ἑσπέρης* (Si les parties génitales ont des aphthes, traiter ainsi: chair de boeuf, de la longueur de deux palmes (huit doigts), de la grosseur d'un manche etc.).

Accurate perpensa codicum ratione quattuor traditionis genera distinguenda esse apparet, quorum duo habent *αιος*: C et FGIJK, unum *ειος* D, unum *εος* HMN. In has autem classes vel familias codices distribuendos esse ex ceterorum quoque locorum scriptura apparet. Littréius discrimina non repetens nisi ab eorum Hippocratis scriptorum quae in quoque codice continentur numero et ordine, C secundae codicum familiae assignat, FGIJK tertiae, D primae; de HMN non loquitur. Sed hae classes etiam contextus ipsius natura inter se differunt. Unius familiae sunt FGIJ, quibuscum plerumque K, interdum H et C consentiunt. C codex satis recens saeculo sexto decimo scriptus scatet corruptelis, in dialecto servanda valde negligens, praecipue orthographia corrupta insignis est. Adamat *η* pro *ι*, ut

καταστάσηας p. 413, 7 (paginarum numeros adscribo editionis Littréi, vol. III) *φύσηος* 414, 32, *ἀφεσήων* 422, 6, *ὕπτηος* 424, 13 et saep. Itaque perperam *αι* pro *ε* scriptum esse in hoc codice veri non dissimile, ac reperitur v. g. 432, 11 *περιβολαίων* pro *περιβολέων*. Nihil igitur impedit quominus et in hoc codice et in codicum classe FGIJ, quae non magis diligentia bonisque lectionibus conspicua est, *στειλαῖος* vitiose pro *στειλεὸς* scriptum putemus. — Singularem inter ceteros locum tenent tum D, tum MN, quibuscum plerumque congruit B. — D quum Iadem puram retinere studeat, et hoc studio, et temerariis mutationibus, nonnunquam tamen rectam lectionem retinens, saepe solus, interdum cum nonnullis aliis, exadversum plerosque ceteros positus est. Eius generis sunt *στερρωτάτου* 422, 5 (omnes ceteri *στερεωτάτου*). 424, 12 pro *ὡς* habent *ὧν* KD, *ὧ* FGIJ. 426, 26 *καθίννυσθαι* H. Ald. *καθίκνυσθαι* vulg. *καθέννυσθαι* C *κατίγνυσθαι* BGMN *καθίνυσθαι* FIJK, *καθίδρυσθαι* DL quod temerarie mutatum esse apparet. 434, 10. 17 recta lectio *ἐξειρύαται* in solo D est, *ἐξαρείαται* vulg., *ἐξαρύαται* BMN Gal. in gloss. *ἐξαρεᾶται* 10, *ἐξαρειᾶται* 17 C. 334, 15 *ἐκ τούτου* D pro *ἐς τ.* 440, 3 *ἐπιγένηται* D *ἐπιγίνηται* Q′ *γένηται* CMN *γίνηται* Littr. 442, 16 *τείνειν* pro *τινί* D. *τείνῃ* BFGIJK. *τινί* et in marg. *τείνῃ* MN *τείνει* C. 444, 16 *πηχιαῖον* D (al. man.) C. — Ab hac diversa classis BMN, quae maiore etiam purae Iadis studio interdum ultra modum abripitur, ut v. c. 424, 21 *τουτέῳ* habet pro *τούτῳ*, sed saepe sola genuinam retinuit lectionem. Sic in MN solis servata sunt haec: 424, 12 *ὀκλᾶται* (pro *ὡς κλ.*). 15 *ἐθέλει* (pro *ἐθέλοι*). 16 *ἤ* M *ἤν* BN (pro *εἰ*). 426, 17 *κατηγυῖαν* (*καταγ.* DFGHIK). 442, 14 *κατηγῆ* (*καταγῆ* vulg.), 428, 25 *ἴδον* (pro *εἶδον*, vidi). 430, 20 *τὠυτὸ* (sic etiam B, *τὸ αὐτὸ* vulg.). 434, 7 *τετυχήκῃς* (sic et B, *τετυχήκοις* H, *κατατύχῃς* vulg., *τετυχήκῃς* Littr.). 442, 16 soli MN habent genuinum *τινί*.

Itaque quum *στειλαιός* scribae errore ex *στειλεὸς* facile fieri potuerit, vix ex *στειλειός*: quum eiusmodi error a scriba alias commissus sit in C, facile committi potuerit in FGIJ: quum FGIJ codices satis exiguae notae sint et unius tantum codicis loco habendi sint: *στειλειός* autem traditum sit a codice bono D, *στειλεὸς* a duabus manuscriptorum classibus MN et H (nam

H non eiusdem classis codicem esse atque MN, multis lectionum discrepantiis apparet): quum alias quoque D et MN meliores libros se praebeant quam C et FGIJ: — haec igitur omnia quum ita sint, veri simile est, genuinam lectionem servatam esse a MN alias quoque puram Iadem retinentibus, a D severiorem Iadem affectante ex στειλεός factum esse στειλειός, in codice autem classis FGIJ prototypo pro ε falso scriptum fuisse αι. Itaque pro forma vere Hippocratea habenda erit στειλεός. Idemque restituendum Galeni commentario ad locum de fract. 8 pro eo quod traditum est στηλαιοί.

γρυμαία perae quoddam genus. Forma vetus et attica est γρυμέα, usurpata a Sotade ap. Ath. 7, 293 B, Anon. περὶ ὀργῆς in Hercul. vol. p. 1, p. 64. Poll. 10, 160, Phryn. ecl. p. 230 s. v. γρύτη. Testantur scripturam γρυμέα melius atticam esse quam γρυμεία Phryn. app. 53 (Bekk. an. p. 33, 33), quo auctore Diphilus forma γρυμέα usus est, et Et. Gud. p. 130, 5. Falsa scriptura per αι eo tempore in usum venit, quo αι et ε omnino inter se commutari solebant; est apud Themist. or. 21, p. 257 A 23, p. 293 D., Damasc. ap. Phot. cod. 242, p. 352, 14, Hesych. Zon. Theogn. can. 108. Qui suane an librorum culpa praeferant αι, recte L. Dindorfius in Thesauro ait se nescire, nec puto fore, ut hoc omnino possit enucleari.

σημαία in lexicis solet afferri quasi sola eius vocabuli forma et legitima, quo rerum Romanarum scriptores et signa ipsa militaria et militum manum sub signo aliquo comprehensam significant. Sed Dittenbergerus me monuit, genuinam vocabuli formam esse σημεία vel σημέα. Etenim in Mon. Ancyr., quod in eiusmodi rebus accurata scriptura utitur, bis est σημέας 15, 23. 16, 3, semel σημείας 16, 15, nunquam σημαία. Polybii codices optimi Vaticanus et Urbinas semper fere habent σημεία; tribus tantum locis αι traditum videtur 6, 24, 5. 6. 14, 8, 5; ceteris omnibus ει: 1, 33, 9. 34, 11. 40, 10. 2, 31, 5. 3, 105, 6. 113, 3. 6, 27, 2. 28, 3. 33, 9. 15, 4, 4. 18, 25, 5. 26, 2, quorum in nonnullis apographa habent σημαία, ut C 2, 31, 5. 3, 105, 6. 113, 3. 4, 64, 7; E² 1, 33, 9. 4, 64, 7. Apud Dion. Hal. in Arch. Rom. 6, 77, p. 303, 28 Kiessl. est σημαίαις, 8, 65, p. 183, 21 σημαίας; sed uterque liber Urb. et Chig. σημεία exhibent 8, 64, p. 181, 30. 8, 88, p. 218, 1. 9, 19, p. 254, 10. Solus Ur-

binas qui Kiesslingio auctore etiam praeferendus est Chigiano, *σημείων* habet 9, 14, p. 245, 12, et *ὑπὸ σημεῖα* 9, 19, p. 254, 2, quod non in *σημαιῶν* et *σημαίας* cum Chig. et Kiessl., sed in *σημειῶν* et *σημείας* corrigendum esse apparet. Apud Plutarchum omnibus illis locis quos affert Wytt. in indice, *σημαία* traditum esse videtur. Sed huius scriptoris codices non magni pretii esse constat, ac scribas recentioris aevi solitos fuisse *σημεία* quod in exemplaribus legebant mutare in *σημαία*, codicum Polybianorum ratio docet.

Sic igitur rem factam esse apparet, ut forma primitiva, qua Polyb. et Dion. Hal. usi sint, fuerit *σημεία*. Mox *ι* eliso *σημέα* pronuntiatum esse intelligimus ex mon. Ancyr., et posteriore tempore pro *ε* scriptum est *αι*. Atque congruit *σημεία* mirum in modum et cum *σημεῖον* et cum *διοσημεία*, quamquam ne haec quidem vocabula vulgatam derivandi rationem sequuntur, qua formata sunt v. c. *πραγματεία, γραμματεία* (an haec a verbis *πραγματεύω, γραμματεύω* descendunt?), *ἁρμάτειος, ὀμμάτειος*. Ex subst. in *μα* ea ratione derivatum adjectivum ut *ειο* affixum sit ad *μ*, non novi praeterea nisi *σπερμεῖος* in hymn. Orph. Itaque fortasse illorum vocabulorum *σῆμα σημαίνω σημεῖον* *μ* non suffixi est, sed radicis. Quanquam veriloquium adeo non liquet, ut nemo adhuc de illo conjecturam facere ausus sit. Cogitavi de rad. *sâma* Fick 1, 788, unde ags. *gesòm* concors, angl. *to seem*, bor. vet. *soemr* aptus congruus; zend. *hâma* par; ut *σῆμα* et *σημεῖον* proprie significaverint tesseram hospitalem, *σύμβολον* (cf. Il. VI, 174 *καὶ τότε μιν ἐρέεινε καὶ ᾔτεε σῆμα ἰδέσθαι*), deinde de omni signo usurpatum sit. Cf. *ἡμι-* lat. *semi-* (Fick l. l. et p. 795), *semita, similis*.

14. *περίναιος*. Haec forma tradita est apud Ruf. Eph. p. 51 (medicum exeuntis primi p. Chr. n. saeculi) et Poll. 2, 173, ubi pro *περίναιος* vel *περίναιον*, quod in mss. est, Bekkerus restituit *περίνεος*. *Περίνεος* saepe est apud Hippocr., ut aphor. 4, 80, de artic. 51, apud Gal. t. 12, p. 210, 456. Libri manuscripti alii *περίνεος* alii *περίναιος* alii *περίναιον* praebent. Apud Aristotelem ter: h. a. 1, 14 *Κοινὸν δὲ μέρος αὐχένος καὶ στήθους σφαγή, πλευρᾶς δὲ καὶ βραχίονος καὶ ὤμου μασχάλη, μηροῦ δὲ καὶ ἤτρου βουβών. μηροῦ δὲ καὶ γλουτοῦ τὸ ἐντὸς περίνεος* (*περίνεον* A[a] C[a]). gen. a. 1, 2 (716 a 33):

τοιαῦτα δὲ τυγχάνει μόρια (i. e. signa generis diversi) *ὄντα τοῦ μὲν θήλεος αἱ καλούμεναι ὑστέραι, τοῦ δ᾽ἄρρενος τὰ περὶ τοὺς ὄρχεις καὶ τοὺς περινέους* (*περιναίους* PS). ib. 4, 1 (766 a, 6): *ἁπάσῃ δυνάμει ὀργανόν τί ἐστι . . . ἀνάγκη γὰρ καὶ τῷ θήλει καὶ τῷ ἄρρενι εἶναι ὄργανα, τῷ μὲν οὖν ἡ ὑστέρα τῷ δ᾽ ὁ περίνεός ἐστιν* (varia lectio nulla traditur). Formam *π ε ρ ι ν ὸ ς* Galenus affert ex Hippocrate, et Hesychius interpretatur *περινός· τό αἰδοῖον, οἱ δὲ τὸν καυλὸν, ἢ τὸ τῶν διδύμων δέρμα ἤγουν ὁ ταῦρος.* De significatione posteris non constetisse ex hac Hesychii glossa intelligitur. Apud Aristotelem generaliter locum virilem significare videtur. Apud Hippocratem Galeno et Foesio auctoribus partem corporis significat inter anum et pudendi initium, ubi vesicae collum situm est. Sed bene monet Littréius ad artic. 51: „Il faut se garder de prendre le mot périnée dans l'acception rigoureuse qu' on lui donne aujourd'hui. Cette remarque doit être étendue aux autres désignations anatomiques d' Hippocrate". Accuratissima explicatio est apud Pollucem 2, 173: *τὸ δὲ ῥαφῇ μὲν προςεοικὸς, ὑπὸ δὲ τὸν καυλὸν διὰ τοῦ ὀσχέου μέσου ὑπὸ τὸν ὀνομαζόμενον ταῦρον . . . εἰς τὸν δακτύλιον καταλῆγον, περίνεος ὀνομάζεται ἢ τράμις ἢ ὄρρος.* Haec explicatio si recta est, putaverit quispiam, vocabulum derivatum esse a *νέω*, quod pridem non solum nendi sed etiam suendi significationem habuisse bene Jo. Schmidt adnotat (Z. Gesch. d. idg. Vocalism. I, 8), nam ab eadem radice est germ. *nâan*, et „*ἐύννητος*, das homerische beiwort des *χιτών* oder *πέπλος* kann nur „gut genäht" heissen, da man gewänder nicht spinnt". Quanquam oblitus est vir doctus, vocabuli Homerici significationem etiam esse posse: bene textus, quum etiam lat. *neo* de textura adhibeatur. Sed has tres significationes nendi texendi suendi inter se arcte cohaerere apparet, itaque haud absimile est veri, *περίνεος* dictam esse illam quasi suturam qua spatium inter glandem atque anum intercedens circumsuitur. Minus placuit aliud quod mihi in mentem venit, *περίνεος* derivatum esse a *πηρίς πηρίν* scrotum (cf. *πτερίνεον* = *πτερίς*), qua ipsa vi etiam *περινεός* usurpatum esse Hesychius testatur. Sed quominus vocabula cognata esse putem, prohibet *η* in *πηρίν*, nam hoc vocabulum non dubito quin a *πήρα* sit derivatum, quod multo probabilius Benfeyii sententia

qui Wzl. II, 362 *πηρίν* pro *περσιν περριν* dictum et ab eadem radice *parsh* stillare derivatum censet, unde lat. *penis* pro *persnis* descenderit.

λιναῖος pro *λινοῦς* vulgata est lectio ap. Hippocr. de morb. II, 34 (p. 472, 12 Foes., vol. VII. p. 52, 2 Littr.) *μοτοὺς τοὺς λιναίους,* ubi Littr. codicum discrepantia nulla allata, Lobeckium secutus Phryn. p. 147 corrigit *λινέους.* Apud eund. de morb. mul. III, 221 (p. 679, 46 Foes., vol. VIII, p. 428, 2 Littr.) vulgata lectio est *ἐν ῥάκει λιναίῳ,* sed CDFHIJK habent *λινέω.* Etiam hoc loco corrigendum esse *λινέῳ* apparet. Per *αι* scriptum est vocabulum in Aeneae tact. cod. M (unde ceteri omnes descripti) 29, 4 *θώρακες λιναιοι* (sic, sine acc.). Hercherus Hertlinum secutus corrigit *λινοῖ,* idemque in adn. etiam apud Bitonem de mach. p. 112 ubi in ed. Thevenoti *λιναῖαι* est in textu, *λινέαι* in margine, scribi jubet *λιναῖ.* Omnino *λιναῖος* lexicis eximendum esse, quum nihil sit nisi librariorum stribligo. Atque hoc quidem concedendum est, sed apud Aeneam et Bitonem genuinam formam esse puto *λίνεοι* et *λίνεαι,* quae forma non contracta scriptoribus *τῆς κοινῆς* convenit; cf. infra p. 47. Quae forma nisi in usu fuisset, non potuissent posteri formam *λιναῖος* usurpare et pro genuina habere, ut in Et. Gud. 261, 22 exempla vocabulorum per *αιος* derivatorum afferuntur *λῖνος λιναῖος, δρόμος δρομαῖος.*

ἀκταία sambucus. Haec forma tradita in gl. iatr., v. thes.; Bekk. an. 1090. *Ἀκτέα,* non *ἀκταία* justam esse formam apud veteres certe, docet *ἀκτῆ* ap. Diosc. Hippocr. Galen. et versus Luciani Tragodop. v. 74 *κάρηνα φύλλοις ἀκτέας καταστεφεῖς.* *ἀκτέος* Theophr. h. pl. 3, 6. actaea Plin. n. h. 17, 7, 26. Ad *αι* in hoc vocabulo scribendum fortasse pellecti sunt duobus vocabulis quae recte per *αι* scribuntur, *ἀκταία* vestis delicata et *ἀκταία* pila marmorea, de quibus infra agetur. Sed arboris nomen jure in *εα* desinere, docent permulta arborum nomina hac terminatione utentia: *ἀμυγδαλῆ, κρανέα* (*κρανεία* apud Homerum), *κερασέα, κερατέα, κιτρέα, κοκκυγέα, κοκκυμηλέα, κολουτέα, κυδωνέα, μηλέα, μορέα, πτελέα, ῥοδέα, συκέα, συκομορέα.* Itaque etiam ad peregrinarum arborum nomina haec affigitur terminatio, ut ad

περσέα, arboris aegyptiae genus. Quod plerumque per ε scriptum (apud Hippocr. Thphr. Str. al.), bis scribarum neglegentia corruptum est. Nam Ael. n. a. 11, 11, 14 in omnibus mss. legitur περσαίας, in uno Vat. περσέας, et apud Ath. 5, 198 B alii περσαίας alii περσέας tradunt.

Dubitari licet de λευκέα sparti Iberici nomine, quod plerumque per αι scriptum invenitur (λευκαία Artemid. 3, 59. Athen. 5, 206 F. Hesych. λευκέα epit. Ath. l. l. Eust. Od. p. 1453, 10). Sed λευκαία de populo alba quae alibi semper λεύκη vocatur, per αι scriptum in titulo CI II p. 392 non esse videtur nisi paragogon more Ionico, itaque recte per αι scriptum.

A loco, unde in Graeciam venerunt, dicta esse feruntur castaneae — quae et Εὐβοϊκὰ κάρυα vocabantur (Ath. 2, 54 B. Hesych. s. v. κάστανα), et Σαρδιαναί (Gal. VI, p. 426 F) — in quorum nomine magna terminationum varietas tradita est, quam et ipse Lobeckius agnoscit, accerrimus alias severae in terminandis vocabulis regulae vindex. Dicit enim Paral. p. 319: „quod summam Graecorum in variandis terminationibus licentiam arguit, κάρυα καστανάϊκά, quae Theophrastus nominat, non solum hoc modo appellantur, sed etiam κάστανα Athen. II, 54 C (quod nomen oxytonum est Gal. de Fac. Alim. II, 38, 621 t. VI)" [addas Κάστανα · Διὸς βάλανοι, Εὐβοϊκὰ κάρυα Hesych., et Καστηνοῦ καρύοιο Nic. Al. 269] „καστανaῖα in inscriptione attica N. 123, v. 19, p. 166, καστάνεια Athen. l. c. Etym. M. 493, 25. Denique Galenus de prob. Alim. IV, 778 τὰς καστανέας, ἔνιοι δὲ καστάνια κατὰ τὸ οὐδέτερον γένος, urbesque diversae Κασταναία sive Κασθαναία Castanea, et Καστανία sive Καστανέα". Quod frugum genus quum Graecis recentiore demum tempore videatur innotuisse, vix fieri posse puto, ut una quaedam forma quasi legitima constituatur: hoc tamen mihi videtur in propatulo esse, in illo titulo attico satis recentis aevi αι non pro diphthongo αι sed pro simplici ε scriptum esse.

Non magis constat de adjectivo ῥουσσαῖος. ῥούσιος habent Diosc. et Paul. Aeg., quod vocabulum praecipue de colore partium in certaminibus tempore Byzantino rixantium usurpatur. „Ῥούσαια ap. Georg. Cedren. p. 19, Ῥουσσαῖα duplici vitio Palaeph. c. 52. Sed δέρματος ῥουσίου p. 265, 2". Dind.

in Thes. At Westerm. in fabula 52, quae multo recentioris originis est et Palaephato injuria tribuitur, edit *μαντία* . . . *πορφύρεα ἢ ῥούσεα*. Varietatem lectionis huic fabulae non subjunxit. Vocabulum infimae Graecitatis proprium quin e lat. russus deductum sit, non dubito. (Benf. Wzl. II, 125 *ῥούσιος* cognatum putat cum *ἐρυθρός*, et ex *ῥύθιος* natum, *ου* pro *υ* posito, ut in dial. aeol. Sed hoc valde dubium).

De *τροχιλαία* vel *τροχαλαία* vix est quod dicam, quae falsae formae pro pervulgato et sexcenties recte tradito *τροχιλία* vel *τροχηλία*, quod et *τροχιλέα* et *τροχηλέα*, traditae sunt illa ap. Arist. mechan. 8, p. 851 b 19. 9 p. 852 a 15, haec in schol. Od. ε 260.

Quoniam de terminationum vicissitudine et varietate ago, lubet de quibusdam vocabulis, quae Lobeckius tractavit ad Phryn. p. 147, paullo accuratiorem instituere quaestionem.

V.

Examinatur Lobeckii de adjectivis in *εους* sententia.

15. Lobeckius ad Phryn. p. 147 de quibusdam vocabulis quae vario modo terminata tradita sunt, affirmat, formas solas rectas esse *ἐρεοῦς, κεραμεοῦς, χυτρεοῦς*, omnes ceteras, quae in libris scriptae inveniantur, falsas esse. Quumque id quod Lobeckius dixit, pro lege sit nostris philologis, omnes habuit adsentatores, et Dindorfius in Thesauro multo etiam longius processit, eo omnia aequandi studio concitatus, quo alias quoque merum atticum quem sibi fingit sermonem restituere conatur. Sed videamus singula. Eius de quo primum quaerendum est vocabuli septem formae traditae sunt: *κεράμεος κεραμοῦς κεραμεοῦς κεράμιος κεράμειος κεραμαῖος κεραμιαῖος*. Iam vero Lobeckius omnes ceteras formas praeter *κεραμεοῦς* peccare dicit contra distinctam grammaticorum praeceptionem. Sed quaenam est illa praeceptio? Equidem aliam invenire non potui nisi hanc: Moer. *κεραμεοῦν ἀττικῶς· ὀστράκινον Ἑλληνικῶς*, et Thom. Mag. 196, 6 *Κεραμεοῦν σκεῦος βέλτιον λέγειν ἢ ὀστράκινον*. Hic primum nemo est quin videat, hanc non praeceptionem esse de terminatione, sed de corpore ipso vocabuli, quod a *κέραμος*, non ab *ὄστρακον* derivandum esse dicunt.

Non enim sic dictum est ut v. c. hoc apud Moer.: *ὀστοῦν Ἀττικῶς· ὀστέον Ἑλληνικῶς.* Sed esto! quanquam non distincte, ut ait Lobeckius, de terminatione praecipiunt, tamen ipsa vocis quam afferunt forma demonstrant, hanc esse atticam dicendi normam. Sed ut hoc concedamus, quomodo inde concludi potest, aliam vocabuli formam non extitisse, neque ullum scriptorem alia quoque vocabuli forma uti potuisse? Nam quanta in uno saepe vocabulo varietas sit terminationum, modo *καστάναια* vocabulum fuit testimonio, et Lobeckium ipsum posteriore tempore mitiorem ac liberaliorem factum esse minusque fuisse studiosum omnia in Atticam dicionem redigendi, arguunt quae in Paralipomenis de hoc vocabulo dixit, supra a nobis exscripta. Qua liberalitate vellem etiam in Phrynicho usus esset. Itaque accuratius in vocabuli formas inquiramus. Atque quum tribus maxime argumentis vocabulorum formae firmentur, codicum scriptura, metri necessitate, grammaticorum praeceptis: extremum hoc jam novimus, restant duo priora. Sed codicum scriptura hanc ob causam minus praesidii praebet, quod plerique casus, sive a *κεραμεοῦς* sive a *κεράμεος* declinantur, plane eadem utuntur forma, accentu solo diversa. Quam parva autem fides in accentibus habenda sit librariis, quis est qui nesciat? Jam quum interdum formae contractae a *κεραμοῦς* declinatae tradantur, interdum solutae eo accentu, quasi a *κεράμεος* declinatae sint, non longius a vero abesse sibi quisquam videri possit, qui hanc genuinam vocabuli formam esse affirmaverit *κεράμεος κεραμοῦς* ut *χρύσεος χρυσοῦς, ἀργύρεος ἀργυροῦς.* Sed licet ne ab Atticis quidem ipsis semper contractae sint vocales in huius generis vocabulis, et a posteris haud raro formae solutae sint usurpatae (qua de re egerunt Piers. ad Moer. p. 284, Lob. ad Phryn. p. 207, Kühner Ausf. Gr. Gr. I, p. 314, 3), ut Moeris formas solutas tanquam communes opponat contractis quasi atticis (*ὀστοῦν ἀττικῶς· ὀστέον Ἑλληνικῶς,* et *χρυσοῦς καὶ χρυσῆ ἀττικῶς· χρύσεος καὶ χρύσεα Ἕλληνες*), tamen in universum formae solutae multo rarius inveniuntur quam contractae: eius autem de quo agimus vocabuli multo plures traditae sunt formae solutae quam contractae. Quamobrem suspicio oritur, illas non a *κεράμεος* sed a *κεραμεοῦς* descendere, et accentu mutato has formas atticas esse restituendas. Quod

multo magis confirmatur iis casibus qui non eandem formam habent si a *κεράμεος* atque si a *κεραμεοῦς* declinati sunt, hi enim post ε semper fere habent diphthongum: Luc. Gall. 14 *κεραμεοῦν τρύβλιον ὑφελόμενος.* Philo II, 309, 28. 32 *κεραμεοῦν.* Philostr. V. Ap. 6, 22 *ἄγαλμα κεραμεοῦν τε καὶ φαῦλον.* Poll. 10, 30 *τεῦχος κεραμεοῦν.* Accedit *τριακτὴρ* locus metricus Niconis comici ut vid. recentioris comoediae ap. Ath. 11, p. 487 C *Μάνην δ' εἶχε κεραμεοῦν, ἁδρόν.* Quae quum ita sint, veri non dissimile videtur ceteris quoque locis, in quibus vocales non contractae traditae sunt, circumflectendam esse ultimam: Plat. Lys. 219 E *κύλικα κεραμεᾶν* (Bodl. Coisl. Vat. *Θ κεραμέα,* Ven. *Ξ Σ.* Par. BC *κεραμέαν*), Thphr. h. pl. 5, 3, 2 *τὰς κεραμεᾶς κύλικας.* Diosc. 5, 103 *κεραμεᾶν γάστραν,* id. *κεραμεᾶ λοπάς* (Dio. Cass. 65, 3), id. *ἐν κεραμεῷ τηγάνῳ,* ap. eund. *κεραμεῷ κρατῆρι.* Plut. Mor. 526 B *κεραμεοῖ σωλῆνες.* 155 B *κεραμεᾶ στεγάσματα, κεραμεᾶ σκεύη.* Poll. 7, 162 *κέραμος πᾶσα ἡ τῶν κεραμεῶν ἀγγείων ὕλη.* Paus. VIII, 18, 2 *τῶν σκευῶν τὰ κεραμεᾶ.* 29, 3 *κεραμεᾶ σορός.* Sed id non tantum valet, ut omnibus locis quibus diphthongus tradita est, intercalari debeat ε, quod Piers. et Dind. fieri jubent apud Liban. op. I, p. 372 C *ἀγγεῖον μικρὸν κεραμοῦν,* legendum censentes *κεραμεοῦν.* Forma illa contracta est etiam apud Diosc. 5 *ἀγγεῖον κεραμοῦν,* Plut. Popl. 13 *ἅρμα κεραμοῦν;* e Luciano H. Stephanus affert *λύχνος κεραμοῦς;* ab Alexandro Myndio ap. Ath. 9, 387 F. 398 D dicitur tetrax avis quaedam *τὸ χρῶμα* esse *κεραμοῦς.* In versu forma trisyllaba usus est Iuba ap. Ath. 8, 343 F *χυτρόποδες κεραμοῖ καὶ ξηρὰ τάγηνα,* ubi non opus est cum Schneidero scribi *κεράμεοι.* Non ferenda autem est forma contracta apud Galenum de ther. 13, p. 950 C, de comp. med. p. gen. 5, 11 p. 791 A et alibi, quae pugnat cum dialecti ionicae indole, itaque scribendum *κεράμεον.* Fortasse etiam in loco ex Ctesia citato ab Ath. 11, 464 A retinenda est scriptura codicis Veneti *κεραμέοις,* quanquam ne cetera quidem verba Ctesiae illic allata ionicam olent dialectum.

Formam *κεράμεος* revera extitisse et in usu fuisse, docet forma *κεράμειος,* quae tradita est Geopon. 2, 17. 140. 4, 6, 281. 10, 7, 657. Plut. de gen. Socr. 5, 305. Galb. 12. Zenob. prov. 1, 49; et vocali more epico producta Hom. camin. 14:

πάντ' ἔντοσθ' αὐτῆς κεραμήια λεπτὰ ποιοῦσα, Nic. Ther. 80 τεῦχος κεραμήιον. His ipsis versibus demonstratur, etiam formam κεράμειος usitatam fuisse, neque recte Dindorfium postulare, ut apud Plut. et Zenob. restituatur κεραμεᾶ sive κεράμινα. At, dicent, poetarum tantum dictioni apta est forma κεράμειος, ut χρύσειος et χάλκειος ab epicis pro χρύσεος et χάλκεος usurpantur. Quae quidem quaestio quanquam est difficillima, neque fere absolvi poterit, nisi quum de terminationum ειος et εος indole diversitate ac vicissitudine accuratius et uberius quaeretur, tamen pauca jam hoc loco obiter magis praecipere lubet, quibus spero fore ut patescat, qui sit rei status. Atque hoc quidem notum est, primitus terminationem εος eandem fuisse atque ειος, sive utraque ex εjος orta est, sive ειος in εjος deinde omisso j in εος extenuata. Quam ob rem jam primis temporibus inter se mutantur ειος et εος: apud Homerum ipsum habes: ἀδελφεός ἀδελφειός, αἴγεος αἴγειος, βόεος βόειος, κάνεον κάνειον, κήλεος κήλειος, κήδεος κήδειος, σιδήρεος σιδήρειος, χάλκεος χάλκειος. ταύρεος habet Hesiodus, ταύρειος Homerus. Sed posteriore tempore et praesertim in attica dialecto certum quendam dicendi usum constitutum esse aiunt, ut adjectivis materiam designantibus in attica dialecto conveniat terminatio εος, contr. οῦς, in poetarum vero dictione ειος. Sic fere praecipiunt grammatici. Sed parum accurate. Nam qui omnes has voces collegerit atque inspexerit, intelliget ille quidem, in universum duo genera dicendi diversa esse, quorum alterum est atticum, alterum non poetarum omnino, sed poetarum epicorum, poetarum aevi alexandrini, denique scriptorum iadis. Attici vero poetae, scenici dico, plerumque consentiunt cum prosaicis atticis, interdum usum dicendi sibi proprium sequuntur. Ipsorum autem nominum de quibus agimus, duae sunt classes, altera eorum quae in attica dialecto terminationem εος habent, in ionica ειος, altera eorum quae ionice in εος desinunt, attice in ειος. Illius classis haec sunt vocabula:

ἀδελφεός H. Pind. trag. Hdt. dor.	ἀδελφειός H. Phocyl. Ep. post.
ἰτέα H. Hdt. Eur. Ar.	ἰτείη Ap. Rh.
κάνεον inde ab Hom.	κάνειον Hom.
κρόκεος P. Eur.	κροκήιος h. in Cer.

κρανέα Thphr. Geop.	*κράνεια* H. Eur. Paus. Poll. *κράνειος* Ael. Geoponn.
σιδήρεος H. Pind. Att.	*σιδήρειος* H. Ap. Rh. Ther. Arat. Opp. Anth.
στελεή Ap. Rh. *στειλεά* Antiph. *στειλεός* Hipp. *στελεόν* Anth. Babr. Thgn.	*στειλειή* H. *στειλειόν* H. Nic. *στειλειός* Aesop.
τραγέα Thphr. Plut.	*τραγεία* Ther.
χάλκεος H. Att.	*χάλκειος* H. Hsd. Ap. Rh. Sext. Emp.
χρύσεος H. Att.	*χρύσειος* H. Hsd. Ap. Rh. Orph. Arg. Ther. *χρύσεια μέταλλα* Thuc. Diod. Thphr. *στρατός* Thgnost.
φλόγεος H. Alc. Eur. Ar. Hipp. Nic. Orph. Arg. Nonn.	*φλόγειος* Planud. Zonar.

Cf. Lob. ad Phryn. p. 148: „Ut *κεράμειος*, sic etiam *χρύσειος* significatione consubstantiali (si fas est *τὸ μετουσιαστικὸν* sic dicere) nonnulli usurparunt, ut *στέφανον χρύσειον* App. bell. civ. II, 91. 301, ubi Musgravius *χρύσεον* mavult, sed sic etiam *σκεῦος χάλκειον* Geop. XI, 22, 618, atque illa, quae modo retuli, exorbitantis Graeciae devortia." — Alterius classis sunt haec:

ἠνορέη H. Hsd. Pind. (ap. hunc dorice *ἀνορέα*)	*ἀνδρεία* Att.
βρότεος H.	*βρότειος* Ar.
ἐπιτήδεος Hdt.	*ἐπιτήδειος* Att.
ἐπέτεος Hdt.	*ἐπέτειος* Att.
κήδεος H.	*κήδειος* H. Att.
κύνεος H. Hsd. Ap. Rh. Anth. *κυνέη κυνῆ* Hdt. Att.	*κύνειος* Ar. Arist. Sext. Emp.
λίθεος H.	*λίθειος* schol. Aesch. Suid.
λίνεος Hdt. Ar. pr. Att.	*λίνειος* Suid.
λυκέη H. *λυκῆ* App. Poll.	*λυκεία* Pol.
μαρμάρεος H. Hsd. Ar. Ap. Rh. Orph.	*μαρμάρειος* Hesych.
ὀρνίθεος Arat.	*ὀρνίθειος* Ar. pr. att.
ὀστράκεος Nic. Orph.	*ὀστράκειος* schol. Luc. Lexiph. 7.

παρδάλεος Opp. παρδαλέα Pind. παρδαλέη H. Hdt. παρδαλῆ Poll. Herod.	παρδάλειος Aristot.
πορφύρεος inde ab H.	πορφύρειος Suid.
ῥόδεος h. Hom. Eur. Nic. Anth. Nonn.	ῥόδειος Suid. Phavor.
ταύρεος Hsd. ταυρέα Pallad. Artemid.	ταύρειος H. trag. Ar. ταυρεία Sozom. Athan.
τράγεος Anth. Apollinar.	τράγειος Philostr. Cl. Al. Dio Chrys. Hippiatr.
χήνεος Hdt. Gal.	χήνειος Eur. Arist. Diod. post.
χοίρεος H.	χοίρειος Ar. Xen. Plut. Luc. Sext. Emp.

Vides, quamquam in universum hae classes distingui possunt, tamen non tam severe has leges observatas esse, ut non liceat vel Atticis vel Ionibus interdum fines migrare. Itaque in classe priore Iones quoque εο habent in ἀδελφεός, κάνεον, ἰτέα (cuius forma ἰτείη nihil videtur esse nisi commentum Apollonii), στελέη (et ipsum ab Apollonio usurpatum, qui quam non sibi constet, dum a sermone vulgato recedat, apparet), φλόγεος (quanquam φλόγειος auctoritatis parum habet, eodemque studio a Planude fictum videtur quo illa ab Apollonio): Attici vero ειος usurpant in κράνεια et χρύσεια μέταλλα. Accuratius in finibus suis se continuerunt in altera classe. Nam quod Homerus non sibi constat, et quod Ias vetus cum recentiore non semper consentit, in quaestionem nostram non cadit: de nominibus quoque in ῆ έα propria quaestio est, nam haec apud Atticos quoque quasi propriam quandam terminationem sibi adsciverunt έα vel ῆ, licet adjectiva desinant in ειος, ut κύνειος κυνῆ, παρδάλειος παρδαλῆ; tamen ne in his quidem vocibus Graecos sibi constantes fuisse docet λυκεία apud Polyb. Quod autem λίνεος μαρμάρεος ῥόδεος πορφύρεος Atticis cum Iade communia sunt, vereor ut vim faciat regulae, neve potius λίνειος μαρμάρειος πορφύρειος ῥόδειος extremae aetatis commenta sint. Tamen hinc intelligitur, posteriorem saltem aetatem sibi eiusmodi levitatem permisisse. Sed etiam priore tempore haud ita severos fuisse Graecos quum jam in priore classe viderimus, multo magis ut credamus adducimur eo quod in

ipso sermone attico atque adeo in iisdem vocibus secum pugnant *ειος* et *εος*. Hic habes exempla:

ἀνόρεος Soph. (*ὑπερανόρεος* Ther.)	*ἀνδρεῖος* Hdt. Att.
ὑπερβόρεος H. Hsd. Hdt. Pind. Att.	*ὑπερβόρειος* Hellan. Arist. Ptol. St. Byz.
δωρεά Hdt. Att.	*δωρειά* CIA I 25, 5. CI 107, 37.
κρανέα Thphr. Geopon.	*κράνεια* H. Eur. Paus. Poll.
ὄστρεον Plat. Ar. Nic.	*ὄστρειον* Aesch. Plat. Cratin. Anaxandr. Archestr.
τέλεος apud Atticos non minus usitat. quam	*τέλειος*.

E quibus *τέλειος* quidem et *ὑπερβόρειος* non magni faciam, quoniam alia ratione sunt formata quam cetera, non a stirpibus in vocalem sed in *εσ* desinentibus derivata, ut exploso *σ* fieret ex *τελες-ϳος τέλειος*, ex *ὑπερϝορεσ-ϳος ὑπερβόρειος*. Multo maioris sunt pretii primum *δωρειά*, quod inscriptionibus atticis firmatur, quum apud scriptores nusquam legatur nisi *δωρεά*, et *ὄστρειον* cum *ὄστρεον* apud ipsos Atticos persaepe mutatum, quod testatur Athenaeus 3, 93. Quae quum ita sint, non est cur *κεράμειος* apud Plut. Zenob. Geoponn. traditum mutemus, quoniam et apud ipsos Atticos nonnunquam *ειος* pro *εος* reperitur, et posterior dictio Graeca, quae *κοινή* vocabatur, a poetis multa in suum usum vertit. Accedit quod haec vocabuli forma agnoscitur a Suida: *κεράμειον ἀγγεῖον· καὶ τὸ κύριον κεράμιον διὰ τοῦ ι, εἰ μὴ πρόςκειται τὸ ἀγγεῖον. καὶ κεράμεια τεύχη.*

Multo minus est obstaculum, quominus etiam *κεράμιος* formam usitatam fuisse existimemus. Nam sexcenties in iisdem verbis modo *ειος* modo *ιος* terminationem deprehendas. Cf. *ἁρμάτειος ἁρμάτιος, προάστειον προάστιον, αὔλειος αὔλιος, βάκχειος βάκχιος, δούλειος δούλιος, δούρειος δούριος, ἵππειος ἵππιος, κάπρειος κάπριος, κεραύνειος κεραύνιος, κόπρειος κόπριος, λοχεῖος λόχιος, νύμφειος νύμφιος, παρθένειος παρθένιος, πολεμήιος πολέμιος, πράμνειος πράμνιος, στρούθειον στρούθιον, Ταρτάρειος Ταρτάριος, τύμβειος τύμβιος, φοινίκειος φοινίκεος φοινίκιος φοινικιοῦς.* Itaque quum apud Xen. An. 3, 4, 7 omnes libri exhibeant *κεραμίαις*, non est cur

assentiamur vel Cobeto, qui *κεραμεαῖς*, vel Dindorfio, qui *κεραμίναις* vult. (Quamobrem recte Kühnerus Gr. I, 314, 6 retinendum censet *κεραμίαις*: minus recte idem de Plat. Lys. 219 *E* censet, ut quo loco optimos codices habere vel *κεραμέα* vel *κεραμέαν* supra viderimus). Speciosius Dindorfius apud Theophr. 2, 12, 4 pro *γῇ γλισχρᾷ καὶ ὥσπερ κεραμίᾳ* scribi jubet *κεραμίδι*, quum idem dicat 2, 4, 1 *ὅταν ἀμμώδης ἢ κεραμὶς ἢ κατακεκαυμένη τις τυγχάνῃ*. Apud Dion. Hal. 2, 23, vulgo *πινακίσκοις κεραμίοις*, cod. Vat. *κεραμέοις*. Geopon. 6, 5, 438 *κεράμιον*, quum aliis locis *κεράμειος* sit traditum. Ex Dioscoride Stephanus affert *κεραμία γάστρα* et *κεραμίᾳ χύτρᾳ*.

Maiorem suspicionem mihi movent *κεραμαῖος* et *κεραμιαῖος*. Quanquam hoc minus incredibile, quod semel legitur ap. Philonem vol. 2, p. 273, 48: *ἐφ' ἃ καὶ οἱ πένητες ἡμεῖς ἐστὶν ὅτε τρέπονται, κεραμιαίας κύλικας καὶ ὀβολιαίους ἄρτους καὶ ἐλαίας ἢ τύρον ἢ λάχανα κτλ.* Nam licet terminatione *ιαιος* plerumque designentur mensura, pretium, vel corporis partes, tamen non desunt, quae substantiam significent, ut *ἀνεμιαῖος* ap. Plat. (cf. Heind. ad Plat. Theaet. 151 E, Wyttenb. bibl. crit. III, 1, 14. Meineke Menand. p. 40), *ἀνεμιαῖον ᾠόν* Ael. n. a. 1, 37, *λυχνιαῖον φῶς* ap. Sext. Emp. *λυχνιαία φλόξ* ap. Galen. (Lob. Phryn. p. 552), *ναματιαῖος* Aeschin. Thphr. Diod., *ὀνιαία* sc. *κόπρος* Phot. Hesych., *πλουτιαῖοι ὑετοί* ap. scr. christ., *ποταμιαῖα ὕδατα* Arist. meteor. 2. 1. h. a. 9, 40, 16. gen. an. 2, 5., *φρεατιαῖον ὕδωρ* Thphr. Plut. Ath., *χρυσιαῖαι δείξεις* Diog. L. 4, 38. Et constat posterioribus Graecitatis temporibus multa vocabula in *-ιαῖος* terminata in usum venisse, quae priore tempore aliis terminationibus usi erant.

Reliquum est *κεραμαῖος*, quod semel, quantum video, traditum est Pol. 10, 44, 2 *κεραμαῖα ἀγγεῖα*, sic Urbinatis apogrr.; in cod. Urb. ipso legitur *κεραμμαῖ*. Vides ne codicibus quidem satis firmatam esse formam. Itaque non acriter resisto, si quis emendaverit *κεράμινα* vel *κεραμεᾶ* (ut Hultsch.), quod facile poterat in *κεραμαια* mutari nota illa signorum *αι* et *ε* mutatione.

Itaque sublata forma *κεραμαῖος* sex vocabuli formae videntur fuisse: *κεράμεος κεραμοῦς κεραμεοῦς κεράμιος κεράμειος κεραμιαῖος*. Similis terminationum varietas est in voca-

bulo *φοινικοῦς* purpureus sive punicus, cuius hae formae sunt traditae: *φοινίκιος* Pind. Soph. Xen. al., *φοινικιοῦς* Ar. Paus., *φοινίκειος* Theophr. Diod. Plut., *φοινικήιος* Hdt., *φοινίκεος* Hdt. Ther. Thphr., *φοινικοῦς* Xen. Arist. Thphr. (alius generis sunt ut *κεράμινος*, sic *φοινικικός* et *φοινικοῦς, οῦντος*).

16. Iam vero ad cetera vocabula veniendum est, quae Lobeckius l. l. tractavit. Atque primum quidem expellit *χυτραῖος*, in cuius locum ubique restitui jubet *χυτρεοῦς*. Hanc formam exhibet Suidas: *χυτρεοῦν· ὀστράκινον, εὐτελῆ* et Poll. 10, 30, vulgo *τεῦχος κεραμεοῦν, γήινον, χυτραῖον*, nunc *χυτρεοῦν* ex cod. (excerpta Falkenburgiana habent *χυτραιοῦν*); metro firmata est ap. Ar. Nub. 1474 *Ὅτε καί σε χυτρεοῦν ὄντα θεὸν ἡγησάμην.* Nam quanquam senarii comici legibus non omnino repugnaret anapaestus in sede secunda: *ὅτε καί σε χυτρεῖον ὄντα,* tamen elegans non esset, neque causa est, cur lectio tradita mutetur. Versus rejicitur a Dind. et Kock., sed ut mihi videtur injuria. Nam lepide sane vasculum cui *δῖνος* nomen erat (Vesp. 618) a Strepsiade subintelligitur, quum de aeris motu loquitur, nam quod res plane diversae uno nomine comprehenduntur, id ipsum ridiculum est, et tamen efficitur sententia apta: te testaceum i. e vilissimum pro deo habui! Sed alio Aristophanis loco Lys. 329, et ipsa metro firmato, tradita est vocabuli forma diphthongoparalecta: *ὑπ' ὄχλου καὶ θορύβου καὶ πατάγου χυτρείου,* quae forma agnoscitur a scholiasta: *καὶ πατάγου χυτρείου· ἀντὶ τοῦ κεραμέου.* (Huius adjectivi fortasse neutrum est *τὰ χυτρεῖα* testae, cuius *ει* testatur Herodianus: *χυτρεῖα· ει δίφθογγος· τὰ τῶν χυτρῶν ὄστρακα,* Lentz II, 607, 10; sed alio suffixo neutrali *ειον* formatum est periecticum *χυτρεῖον· ἐν ᾧ αἱ χύτραι* Suid., quod cum altero confundit Herodianus l. l. pergens sic: *ἤδη δὲ καὶ ἐπὶ παντὸς ὀστράκου ἐτάττετο). χυτραῖον* Hesychius explicat per *ὀστράκινον.* Denique a Polluce X, 67 affertur versus ex Aristophane, qui sic scriptus est in cod.:

. *λήκυθον*
τὴν ἑπτακοτύλην, τὴν χυτρίαν, τὴν καλήν.

Iungermannus corr. *χυτραίαν*, Lob. l. l. *τὴν χυτρεᾶν, τὴν ἀγκύλην,* nimirum quod *χυτρεοῦς* solam legitimam formam putabat. At quum viderimus certa traditione firmatam esse

formam χυτρεῖος, non opus esse censebimus tam violenti conjectura, qua ultimum quoque versus vocabulum per se bonum mutatur, sed aut χυτραίαν aut χυτρείαν scribendum putabimus, quorum neutrum linguae legibus repugnat; nam utrumque a χύτρα derivatum esse nemini dubium esse potest. Quin haud scio an χυτραῖον eam ob rem praeferendum sit, quod a stirpe in α desinenti pullulat. Sed nihil certi affirmari potest.

Eadem est condicio vocis πορφυραῖος, quam Lob. l. l. strictim condemnat. Sed quum saepius sit tradita (Greg. Nyss. vol. I, p. 135 C, Cyrill. Hieros. p. 180 C, Palaeph. c. 62, Philes. de anim. propr. 41, 6, cf. Steph. thes.), quumque primitivum πορφύρα de purpura i. e. concha marina ab Atticis et poetis et prosaicis usurpatum desinat in α, suus huic vocabulo locus erit concedendus.

Denique veniamus ad ἐρεοῦς et ἔρειος, cuius „vulgaris quaedam forma ἔρειος Levit. XIII, 47 ipsius Platonis textum foedat in cod. Gudiano Cratyl. 389 B“ (nunc legitur ἐρεῷ ex Bodl., Vat. D, Vind., Par. G.; vulgo erat ἐρίῳ, alii multi ἐρέῳ] „cognata illa cum χρύσειος κεράμειος aliisque, quae recentiores Graeci partim confinxerunt, partim ex alio genere τῶν μετουσιαστικῶν traduxerunt“. ἔρειος ab optimo codice L traditur etiam apud Artemid. 2, 3, ubi V ἔρινα, Hercherus ἐρεᾶ. ἐρεοῦς traditum est Diosc. 1, 18 ἐρεοῦν ὕφος, v. l. ἐριοῦν, Pl. Polit. 280 E ἐρεοῦ προβλήματος, 281 C, 283 A ἐρεᾶν ἐσθῆτα. Denique ἔριος EM 618, 49 ἐρίᾳ σφενδόνῃ, sic etiam in schol. Hom. Il. Ν; ἐρίῳ προβολαίῳ Hesych. Formam ἔρειος non rejiciendam esse existimo, ut quae non cognata sit, ut Lobeckius putat, cum χρύσειος κεράμειος, sed plane diversa, et ea potius ratione formata qua τέλειος ὑπερβόρειος, de quibus supra p. 52. Derivata enim videtur suffixi ιο ope non ab ἐρέα ut plerique opinantur sed ab eodem etymo unde ipsum ἐρέα pullulat, τὸ ἔρος s. εἶρος, et est pro ἐρεσιος. Sequitur igitur analogiam horum: ἕλειος ἕρκειος ἔτειος θέρειος κήδειος ὄρειος al.

Sed quomodo explicanda est horum vocabulorum singularis illa forma κεραμεοῦς χυτρεοῦς ἐρεοῦς, quasi contractorum ex κεραμέεος cet.? Inepta est sententia Passowii, quam Kühnerus recepit, χυτρεοῦς non a χύτρα sed a χυτρεὺς derivatum esse.

Quasi a fabricatore denominari soleret res ad materiam significandam! Quibus fortasse nostratium „töpfertopf“ obversatum est. Neque ceterae voces hac ratione explicari possunt. Primo obtutu illae formae sic natae esse videntur, ut ad suffixum *εο* (*εϳο*) denuo idem suffixum esset adjectum: *κεραμ-εϳ(ο)-εϳο-ς*. Sed quamvis Graeci amaverint suffixa cumulare, tamen mihi quidem notum non est, eos unquam idem suffixum duplicasse. Age viam monstrat quod supra jam attulimus *φοινικιοῦς* et quae vocabuli *ἐρεοῦς* interdum tradita est forma *ἐριοῦς*, quae v. l. est apud Diosc. et fortasse restituenda in Et. M., schol. Il. et Eust., ut legatur *ἐριᾷ σφενδόνῃ* et *ἐριῷ προβολαίῳ*. Ut enim saepissime suffixo *ιο* adjunctum est *αιο*, sic in his vocibus *εο*. Quod clarissime patet in voce *ἐριοῦς* factum, quae derivata esse videtur a neutro *ἔριον*, quod prisco jam tempore primitivum *ἔρος* non modo loco summovit sed etiam enecuit; facile factum esse potest in *φοινικιοῦς* a *φοινίκιος* derivato. *Κεραμιοῦς* pullulare potest ab adjectivo *κεράμιος*, quod extitisse demonstravimus, veri autem similius est, primitivum esse substantivum neutrius generis *τὸ κεράμιον*, quod vas figlinum significat: eodem modo *χυτραῖος* a *χύτρα* derivatum. Vocalem *ι* saepius ante aliam vocalem in *ε* mutatam esse constat (Curt. Et.[4] 592. 599), cuius rei non solum ex veriloquiis petenda sunt argumenta, ut *ἐτεός* = scr. satya, *κενεός στερεός* ex *κενϳος στερϳος* facta, adj. verb. in *-τεος* desinentia = scr. -tya, *θεωρέω, τέῳ, ὅτεῳ, ὅτεων*, sed etiam ex eis linguae temporibus, quorum nobis restant monumenta, relicta sunt. Eius generis sunt haec: in tit. Att. CI 161, 2 *πινακέω Ἵππεος* pro *πινακίω Ἵππιος;* in inscr. Tanagr. (ed. Kumanudis, *Ἀθήναιον* III, 168. 473) v. 32 *Ἀβαεόδωρος* (cf. ib. *ἐπὶ Ϝεκαδάμοε ἐμί, Αἰσχρώνδας* CI 1599, *Πλαύχαε* CI 1647, *Λυσανίαε* Kaibel Cyriaci Lesb. 31. Beerm. Stud. IX, 34); in tit. Pharsal. ed Heuzey, Ann. pour l'encour. 1869, v. 3 *πατρούεαν*; in nummo vetere *Λαρισαεον*; in tit. Alaes. CI. 5594, II, 83 *τὸ ῥοείδιον τὸ ῥέον ἀνὰ μέσον τῶν γαεώνων*. 86 *κατὰ τοῦ ῥοειδίου τοῦ ἀνὰ μέσον τῶν γαεώνων*. Cf. Meister, Stud. IV, 437. *Ἐάσων* pro *Ἰάσων* Iscr. ap. De Wette no. 257. Cf. Keil, anal. ep. p. 173.

VI.

De vocabulis Boeoticis in *ηος*.

17. Diphthongi *αι* sonum apud Graecos paullatim transiisse in *e* notum est. Sed sono mutato diphthongi signum plerumque servabant, ut nostro tempore Francogalli scribunt *ai*, pronuntiant *e*: neque alia ratione pronuntiationem mutatam intelligere possumus, quam scribarum mendis interdum *ε* pro *αι* vel *αι* pro *ε* scribentium, qua de re supra in cap. IV diximus. Et quum ille mos retinendae scripturae antiquae ex rei natura iis maxime dialectis proprius esset, quae a scriptoribus et poetis maxime excolebantur, ionicae, atticae, deinde vulgari quae vocabatur, tamen ne ceterarum quidem dialectorum monumentis lapide vel aere incisis defuit certa quaedam ratio scribendi antiquitus tradita, ut ne haec quidem sonorum suae dialecti illo tempore pronuntiatorum fidam imaginem praebeant. Nova tamen litteratura recepta nonnullae nationes etiam orthographiam ita mutaverunt, ut sonis usu dicendi mutatis accomodarent novae litteraturae signa, quod quum ab Atticis factum est, tum, quod nunc nostra plus interest, a Boeotis.

Boeoti enim, quum initio quarti a. Chr. n. saeculi relicta ea qua usque ad id tempus usi erant litteratura reciperent litteraturam Ionicam, etiam scribendi rationem mutaverunt ita, ut sonis pronuntiatis signa accurate responderent. Itaque quum Iones tunc pro vetere *u* pronuntiarent *ü*, scriberent *Y*, pro vetere *ou* pronuntiarent *u*, scriberent *OY*, Boeoti, qui veterem vocalis *u* pronuntiationem retinuerant, hanc litteris *OY* signabant, *Y* autem adhibebant ad novam quandam vocalem designandam ex vetustiore *οι* natam, quae nisi fallor sonabat *ö*. Et quum, quae primitus sonuerant *ai* et *ei*, pronuntiarent *è* (ut more francogallico scribam) et *i*, pro *AI* et *EI* prioris litteraturae in nova substituebant *H* et *I*, id quod luculento est testimonio, Iones illo tempore nondum *η* et *ει* pariter ut *i* pronuntiasse. Denique pro priore *E* longam vocalem denotante posuerunt *EI*, unde apparet, huius vocalis sonum fuisse *é*, quem sonum attico *EI* illo tempore fuisse constat (qua de re cf. Beermannum, de dial. Boeot. Stud. IX, 27 sq.).

Neque tamen haec nova scribendi ratio admodum constanter

videtur esse adhibita. Nam saepius et vel in uno eodemque titulo idem sonus modo antiquo modo recenti more exprimitur. Accedit quod haud multo post novam litteraturam receptam Attica lingua ut alibi ita in Boeotia coepit magis magisque usurpari, veteremque et genuinam dialectum sede sua depellere. Quamobrem mirum esse nequit, quod in titulis Boeoticis recentioribus persaepe *αι* pro eo quod debebat *η* scriptum invenitur. Ac Beermannus quidem p. 34: „Ionica litteratura, inquit, recepta Boeoti *η* pro *αι* scribunt atque ante consonas et in fine verborum quidem tanta constantia, ut omissis vocabulis, in quibus inter *α* et *ι* spirans aliqua interciderit, neglecta mutatio Boeotismi non integri sit indicium.“ Quod quum non cadat in terminationem *ηος* pro *αιος*, ut in qua *αι* ante vocalem sit posita, tamen Beermannus quae exempla *αι* non mutatae in hac terminatione affert, ea sic explicare studet, ut inter *α* et *ι* spirantem excidisse dicat. Videamus quo iure.

Signi *η* positi in hac terminatione exempla sunt haec: *Ποτειδάονι ἐμπυλήοι* K 12.*) *ἐληοχριστείριον* K 11. *Ταναγρῆος* CI 1571. *Ταναγρήω* K 10. *Ταναγρήων* tit. Tanagr. ed. Robert in Herme XI 97 sq. a. b. c. d. *Θειβήω* K 10. *Πλατηάς* K 32. *Λεβαδειήων* CI 1588, cf. Keil zur Syll. p. 539, 552, Beerm. p. 30. 36 not. 25. *Ϝελατιήϋ* CI 1569 a. *Ἀθανήως* K² 33. *Ἀχῆος* in tit. Tanagr. ed. Rob. Herm. XI, c. Denique patronymica *Ἀθανιῆος* K 2, 23. *Ὀρνιῆος* K 2, 12. *Ἀγασιῆος* K 10. *Δαμεῆος* K² 20. *Καλλιῆος* CI 1574. — *αι* servatum est in tit. antiquae scripturae: *Θηβαίω* CI 25. *ΘΕΒΑΙΟΝ* in antiquioribus nummis. Beerm. p. 34. In recentioribus, qui quidem purum Boeotismum exhibeant, non nisi haec: *Τιμολάιος* K² 38ᵃ, 39. *Νικολαίω* K 10, 4. *Ἑρμαίω* K 3, 19 (K² p. 631, 2). *Ἑρμαίω* K 12. *Ἑρμαῖος* K 56. *Ἑρμαία* K 58. Haec omnia Beerm. p. 35 punctis diaereseos scribit, et *α* longum esse affirmat. Quod de *Ἑρμαῖος* quidem vereor ut verum sit. Nusquam enim reperitur forma *Ἑρμήιος, Ἑρμήιον,* quae vocabuli forma in dial. ion. debebat esse, si *α* longum esset in boeotica, quanquam hoc nomen apud omnes Graecos atque adeo Iones fuit usitatum.

---

*) Recepi signa a Beerm. adhibita. K significat Keilii Syll. inscr. Boe., K² Keil, zur Sylloge inscr. Boeot. Jahrb. f. ph. u. paed., Supplbd. IV.

Neque bene intelligo, qua spirante elisa productum esse possit *α*. Quae spirans non alia esse potuit quam *j*, quum *Ἑρμῆς*, unde *Ἑρμαῖος* fluxit, ex *Ἑρμεjας* contractum sit: at *Ἑρμαῖος* ex forma contracta *Ἑρμῆς* ipsa derivatum neque ex *Ἑρμεjα-ιος* neque ex *Ἑρμεj-ιος* natum esse ipsa re apparet. Neque diaeresin alias unquam *Ἑρμαῖος* passum est. Sed duo diversa vocabula eadem forma *Ἑρμαῖος* in titulis sunt. Nam in K 12. 56 *Ἑρμαῖος*, in K 58 *Ἑρμαία* videtur esse nomen proprium, quod apud Boeotos in usu fuisse docet *Ἑρμαίου* patris nomen genitivo casu saepius positum in titulo quem Keilius Syll. p. VII praefationis typis expressit. Sed quum in titulo Orchomenio CI 1573, K 3, K² p. 631 legatur: *Κτεισίαο ἄρχοντος Βοιωτῦς, Ἐρχομενίυς δὲ Καραΐχω Ἑρμαίω, πολεμαρχιόντων κτλ.*, non recte mihi videtur Keilius interpungere *Ἐρχομενίυς δὲ Καραίχω, Ἑρμαίω,* ut duo archontes nominati sint Orchomeniorum, Caraichus et Hermaeus; sed recte Ahrens Aeol. 188 legendum censens *Ἑρμαΐω*, ut CI 1578 *Νικαΐα*, vocem pro patronymico habere videtur, ut nominatus sit Caraichus Hermaei vel Hermae filius. Nam Orchomeni unum tantum fuisse archontem discimus e tit. 2 apud Keilium (Suppl. p. 562, 59): *Φιλοδάμω ἄρχοντος Βοιωτοῖς, Ἐρχομενίοις δὲ Θιογνειτίδαο, πολεμαρχιόντων κτλ.* Praeterea, si duo archontes nominarentur, exspectaveris plurali numero verbum positum: *Ἐρχομενίυς δὲ ἀρχόντων κτλ.* Unus archon etiam Lebadeae fuit, CI 1575, qui alias videtur vocatus esse polemarchus, cf. K² 36 a: *Βοιωταρχίοντος Ἀριστοδίκω Θυναρχιδήω, πολεμαρχίοντος Νίκωνος Εὐαγόραο, ἱππαρχιόντων κτλ.* Denique si duo archontes nominarentur, offenderet patris nomen apud utrumque omissum. Itaque hoc loco videtur legendum *Ἑρμαΐω* et pro patronymico habendum, ut etiam *Τιμολάιος* et *Νικολάιος*.

Haec autem patronymica *Ἑρμάιος Τιμολάιος Νικολάιος* omnino non in numero vocabulorum in *αιος* collocanda sunt propterea quod in his *ιος* more Boeotico ex *ειος* natum est. De patronymicorum Boeoticorum terminatione *ιος* viri docti dissentiunt. Boeckhius in CI ad n. 1574 in his omnibus *ιος* pro *ειος* positum censet, cui acerrime refragatur Ahrens Aeol. 214 sq., Dor. 527, duobus maxime argumentis usus, primum quod a nominibus in *ας* deriventur

patronymica in *ηος* ut *Καλλιῆος*, quae non possint ex *Καλλίειος* sed non nisi ex *Καλλιαῖος* orta esse, deinde quod diphthongi *ει* mutatione eae ipsae inscriptiones Boeoticae, in quibus patronymica frequententur, abstinere soleant. Sed hoc quidem non intelligo quomodo dicere potuerit, quoniam e contrario ii ipsi tituli, qui praecipue patronymicis utuntur, etiam Boeotismum severum exhibent, ut K 1. 2 (= K² 38ᵃ). 10. K² 33. 36ᵇ. 37ᵃ. CI 1563. 1569. 1571. 1574. 1577. 1588. Alterum autem argumentum ob id ipsum nullius momenti est quo Ahrens utitur quasi suae sententiae adminiculo, quod Thessali quoque a *Καλλίας* derivant patronymicum *Καλλιαῖος*: immo hoc ipso Boeotorum et Thessalorum in fingendis patronymicis consensu demonstratur, *ιος* Boeoticum factum esse ex *ειος*. Attendas quaeso animum ad haec quae proponam. Tres solae, quantum ego scio, gentes Graecae hunc morem habuerunt, ut nomini proprio adderent patronymicum ad patrem designandum, Lesbii, Thessali, Boeoti. Apud Lesbios haec patronymica desinunt in *ειος* (*Ἡρωΐδα τῶ Τερτικωνείω τῶ Ἡραείω* Conze it. Lesb. p. 35, A. 37. *τῶν Ἀπολλοδωρείων* ib. C. 19. *Ζωΐλω Δαμοδικείω, Ἐχεΐδα Θεοκλείω* in tit. Lesb. in insula Delo reperto, Ahr. Dor. p. 495 sq., CI 2265, b. Rang. antiq. 770. *Ἡφαιστὶς Θεοδωρεία γυνή* Conze it. Lesb. p. 34, tab. XII 2. *Ἀρχίππα Ἀθαναεία* ap. eund. p. 17, t. IX, 6. *Διοδότω Κλεωνυμείω* et *Ἀγεμάχω Ἀγγελείω* et *Πυθοφάης Ἱερογένειος* in tit. Lesb. Erythrae reperto ed. Kenner, Wien. acad. Sitzungsber. 1872, p. 335 sq.; cf. Sauppii comment. de duab. inscr. Lesb. Gött. 1870, p. 26): unum in *αος* (pro *αιος*): *Ἀγεμόρτω Μελαντάω* CI 3524, Ahr. Dor. p. 499; — apud Thessalos quae a nominibus in *ας* descendunt, in *αιος*, quae ab aliis, in *ειος*, ut *Αἰνιαδαῖος, Αἰσχιναῖος*, at *Ἀγαπύρρειος, Ἀγελάειος;* — apud Boeotos, quae a nominibus in *ας* pullulant, in *ηος*, quae a ceteris, in *ιος*. Atqui Boeoti nova litteratura recepta *η* pro *αι*, *ι* pro *ει* scribebant; nullum autem illorum patronymicorum in titulo antiquae litteraturae, omnes in recentibus exstant: — quis est quin confestim intelligat, etiam apud Boeotos patronymica illa quondam terminationem *ειος* habuisse? Una tantum re Boeoti differunt a Thessalis, quod patronymica a nominibus in *ης* (stirp. -*εσ*) derivata non desinunt in

ιος = *ειος*, sed in *ειος* = *ηος*, qua de re recte disseruit Beerm. p. 32 sq. Nam quum apud Atticos Ionesque nunquam consonante *σ* stirpis finali ante suffixum *ιο* elisa producatur vocalis antecedens, apud Lesbios Doriensesque id fieri constat, qui producta vocali etiam *ι* elidunt: Lesb. *ἐπιμέλημα Κυπρογένηα* (Ahr. Aeol. 90), dor. *ὄρηος*, *πασιχάρηα*. Sic apud Boeotos quoque videtur ex *εσιος* factum *ηιος, ηος, ειος*. Servatum est *ι* in *Ἀντιγενείιος, Αὐτομειδείιος* (pro *Ἀντιγενήιος, Αὐτομηδήιος*) in tit. Acraeph. K. 10, 1. 2. K² p. 572; in ceteris (*Μνασιγενείω* K 1, 1. *Λακράτειος* K 2, 15. *Μενεκράτειον* CI 1571, 38. *Σαυκρατείω* CI 1588, 3. 4. *Φιλοκράτειος* CI 1571, 23. 25. K² 38 a, 47. *Θιοκουδείω* K 2, 5. *Ἀνδροτέλειος* K² 38 a, 46. *Διοφάνειος* CI 1577, 13. *Θεοφάνειος* K² 36 b, 15), *ειο* est pro *ηο*, quod ex *ηιο* pro *εσιο* natum. Hoc igitur patronymicorum genus non *ειο* sed *ιο* suffixo utitur. Thessali ex huius modi stirpibus et ipsi per *ιο*, non per *ειο*, derivaverunt patronymica, sed *σ* eliso non produxerunt *ε*: *Ἀντιγένειος, Ἀντιφάνειος* al.

Quae cum ita sint, *Νικάιος, Ἑρμάιος, Τιμολάιος, Νικολάιος* pro *Νικάειος, Ἑρμάειος, Τιμολάειος, Νικολάειος* dicta esse apparet. Atque cum *Τιμολάιος* et *Νικολάιος* accurate congruunt thessalica *Ἀγελάειος* in tit. Phars. saepius citato, quem Heuzey edidit in ann. pour l'encour., v. 52, *Νικολάειος* Ussing inscr. ined. 28, *Ὑβριλάειος* Heuz. 53, *Χαννλάειος* ib. 51: cum *Νικάιος* et *Ἑρμάιος* vero *Γενναίειος* Heuz. 32. 33, *Δικαίειος* ib. 28, *Ἱστιαίειος* ib. 45, *Περραίειος* ib. 48. 49. 50. Nam neque *Νικάιος* ex *Νικᾶς* ut putat Ahr. Aeol. 215, neque lesb. *Ἀθαναεία* ex *Ἀθανᾶς*, quae est Sauppii sententia l. l., derivata esse existimo, ex his enim nominibus debebant descendere *Νικῆος* (sed cf. *Ἑρμαῖος* quod supra vidimus ab *Ἑρμᾶς* pullulare!) et *Ἀθαναία*: sed ut in illo tit. lesb. *Ἡραείω* significat filium Heraei (*Ἡραίω* C 20), sic etiam *Ἀθαναεία* mulierem Athanaei, et boeot. *Ἑρμάιος* filium Hermaei, est igitur pro *Ἑρμα(ί)-ειος*. Terminationis *αιος* enim *ι* etiam a Boeotis elisum esse ante suffixum insuper additum, testimonio est *Πλαταεῖος* K 10, 3. K² 38ᶜ, quem morem cum Atthide aliisque dialectis communem ex eo inde tempore traditum esse, quo *αι* etiam *διφθόγγως* pronuntiabatur, consentaneum est.

Supra vidimus, nunquam terminationem *αιος*, siquidem vera est terminatio, mutari cum *ειος*. Quamobrem merito valde mirum videbatur Ahrenti Aeol. 188, quod in dial. Boeot. „nonnulla gentilia vulgo in *αιος* exeuntia in titulis *ει* pro *αι* habent": *Ἀθανεῖος, Θειβεῖος* al. Itaque quum p. 188 Boeckhio (p. 721[b]) assentiens duplicem quendam Boeotismum agnoscendum esse putaverit, quo *η* boeotice ex *αι* natum nova mutatione boeotica in *ει* transierit, Dor. 520 se valde vereri ait, ne terminatio *ειος* ubique legentium errori debeatur. Sed Boekhii sententia procul dubio recta est. Nam quum Boeotis *H* litteraturae ionicae sonaret ut *è* francogallicum, *EI* ut francog. *é* (Beerm. p. 28 sq.), et quum huic dialecto proprium fuisse, ut vetustius *è* mutaret in *é* ex recenti scriptura *EI* pro vetustiore *E* longo appareat, facile fieri potuit, ut recentius quoque *è* ex vetustiore *ai* factum (quod *H* scribebatur, ut in *ΘEIBHOI*), eandem pateretur mutationem et in *é* abiret, eamque ob causam *EI* scriberetur. Itaque ex *Thèbaios* (*ΘEBAIOΣ* vet. lit.) factum est *Thébèos* (*ΘEIBHOΣ* nov. lit.), hinc *Thébéos* (*ΘEIBEIOΣ*). Quod eo probabilius videtur, quod in recentissimis tantum titulis *ει* pro *η* illo quod in locum *αι* diphthongi successit scriptum est (Beerm. p. 36). Hanc mutationem non traditam esse nisi in *Ἀθανεῖος Θειβεῖος*, quod autem vulgo huius mutationis exemplum afferatur *Ταναγρείων* genetivum pl. esse a *Ταναγρεύς* declinatum, recte monuit Beerm. p. 36; pro *Λεβαδειείοις* autem (K[2] 35[c]) ex apographo Leakeano legendum esse *Λεβαδειήοις*.

Pars posterior.

DE TERMINATIONIS *ΑΙΟΣ* NATURA ET GENERIBUS.

I.

αιος ex *αϝιος* natum est.

18. De diversis quas huius generis vocabula induunt formis in prioris partis capite secundo egimus p. 24 sqq., cf. etiam cap. III p. 30. Iam singula vocabula enumeremus.

ἀγλαΐα H. Hsd. Xen. post. Ab *ἀγλαός*, i. e. *ἀγλαϝος*. Cf. supra p. 13.

αἰζήιος et *αἰζηός* (Lob. path. el. 1, 439) saepius apud Homerum de juvenibus strenuis. Obscurum vocabuli veriloquium. Speciosa quidem Benfeyi conjectura (Wzl. II, 210), *-ζηο* esse pro *jηο*, *jηϝο*, idem vocabulum atque scr. *yâva* juventus, lat. *juvenis*, *juvencus*, germ *jung*. Sed obscura est *αἰ* syllabae natura. Non improbabilis tamen Brugmanni opinio qui Stud. VII, 214 *αἰζηός* ex forma reduplicata *jαι-jαϝος* natam putat.

ὁμάϊον auctoribus Eust. Il. p. 856, 63, Hierocl. Pyth. p. 318 vocabatur auditorium vel locus quo Pythagorae discipuli conveniebant, quod alias vocatur *ὁμακοεῖον* vel *ὁμακόιον*. Vocabulum doricum esse apparet, et eandem rad. *ἀϝ* continere, quae in *ἀΐω ἀΐτας παρήιον*.

παρήιον Homeri, apud eundem composita *καλλιπάρηος μιλτοπάρηος, φοινικοπάρηος, χαλκοπάρηος*. Dorice videtur sonuisse *πάρᾳον*, unde Pindarus duxit *εὐπάρᾳος χαλκοπάρᾳος*. Vocis thema esse *αϝ* docet *παραύα* Lesbiorum (Ahr. Aeol. 35. 38), quod suffixo caret. Femininum adjectivi, ut videtur, suffixo *ιο* indidem derivati est *παρειά*, quo Homerus et Attici usi sunt. *λευκοπάρειος* in Anth. Cf. Curt. Et. n. 619.

βαιός parvus, exiguus, saepe a tragicis aevique Alexandrini et Romani poetis usurpatum; in oratione prosa non nisi apud Hippocr. Lex 1, p. 2, 10 Foes.: *ἰητροὶ φήμῃ μὲν πολλοί, ἔργῳ δὲ πάγχυ βαιοί.* Apud Homerum non reperitur nisi *ἠβαιός*, plerumque cum negatione conjunctum. De hoc vocabulo grammatici recentiores plane tacent, uno quod sciam excepto Benfeyio, qui Wzl. II, 79 confert *παῦρος*, *parvus*, got. *favai.* Neque mihi quoquoversus circumspicienti probabilior succurrit etymologia. Cogitavi quidem de *σβέννυμι*, quod ex them. *σβεσ* (Curt. Et.[3] 522), rad. *gas*, scr. *jas*, fessum esse, extingui (Fick I, 569), ut *βαιός* esset pro *βασ-jος* fatigatus, imbecillus, exilis; vel de rad. *gi*, scr. *ji*, gr. *βι*, quae proprie est excitare, animare, cf. got. *uskeian*, vet. bor. vet. theod. *kînan* germinare (Fick I, 570), ut ex rad. *βι*, quae in *βίος*, per gunam factum sit *βαι-ο* et significet id quod germinavit, pullum, infantem, deinde omnino parvum. Sed propter significationem plane consentientem vocabulorum *παῦρος*, lat. *paulus*, *pauper*, got *favai*, theod. vet. *fôê* pauci, rectius huc *βαιός* traxisse Benfeyius videtur. Quanquam *π* in *β* raro tantum a Graecis mollitum est, cuius mutationis exempla exhibent Curt. Et.[3] 489 sq. L. Meyer Vgl. Gr. I, 41, et e lingua latina Corssen Voc. I, 127, et in initio vocabulorum ante vocalem id omnino factum esse negat Curtius Et.[3] 492. Sed praeter *βαιός* etiam *βόσκω* hanc mutationem passum esse videtur, quod recte me judice a Benf. Wzl. II, 72 et L. Meyero Vgl. Gr. I, 41 ad rad. *pa*, unde lat. *pasco*, revocatur, et in dialecto Delphica saepius *β* pro *π* etiam in initio vocabulorum pronuntiatum esse, v. c. in *βατεῖν*, *βικρός*, constat (Ahr. Dor. p. 83), et in lingua latina idem passa sunt *bibo* a rad. *pa* (*potus*, *potare*, scr. *pibâmi*), *buxus* gr. *πύξος*, *bustum comburere* (rad. *prush*), *balatium* pro *palatium*, *boblicola*, *bublicae* (Corss. krit. Nachtr. 176 sq. Voc. I[2] 127. 129. Curt. Et.[3] p. 263). Itaque *βαιός* ex *παϝ-jος*, *βαϝ-jος* factum esse censemus. Quid sit illud *ἠ* in Homerico *ἠβαιός*, quod eadem origine ortum videtur atque *ἠ* in *ἠλύγη* pro *λύγη* (Lob. Path. El. I, 68), adhuc ignotum est (cf. Curt. Et.[3] p. 486), neque Clemmius, cuius erat, quum de *α* intensivo ageret (Curt. Stud. VIII, 1 sqq.), etiam has protheses tractare, ea de re quidquam dixit.

βουγάιος, bis apud Hom., a *γαίω* (*γαϝjω*) derivatum,

vocabulum aeolicum esse, supra p. 26 demonstravimus. Ϝ non in υ mutatum propter sequens ι, ut in *βρά* et *βραΐδιος*, de quibus paullo infra agemus.

19. *γραῖα* quin ex eodem fonte fluxerit atque *γέρων γεραιός, γῆρας, γηράσκω, γραῦς*, nemo adhuc dubitavit. Itaque de radice constat, quae omnium horum vocabulorum communis est *γερ, gar*, scr. *jar* marcescere, unde participium *jarant* quod plane congruit cum graeco *γεροντ* et eum significat, qui marcescit, senescit, i. e. senem. Sed valde ambigitur de derivationis ratione et quasi via, quum alii *γραῖα* femininum adjectivi *γεραιός* eliso ε esse contendant, alii a *γραῦς* repetitum putent.*) Utrisque quae opponi possint non desunt; quaeritur, utra derivatio habeat minus difficultatis. Atque in hanc quidem rem inquirenti minus probabile videtur, a *γεραιός* prodiisse *γραῖα*, quod placuit Lobeckio Path. El. I, 239, Ellendtio Lex. Soph. s. v. *γραῖος*. Nam primum obest ε in *γεραιός* constanter servatum, in *γραῖα* non minus constanter omissum, deinde accentus diversus, denique vocalis finalis α quantitas. Nam si *γραῖα* femininum esset adjectivi *γεραιός*, debebat α longum habere. At ubicunque nom. voc. acc. casu in versu positione non facta vocabulum legitur, breve habet α, ut Soph. Tr. 870 *χωρεῖ πρὸς ἡμᾶς γραῖα σημαίνουσά τι.* Eur. Hel. 441: *ὦ γραῖα, ταῦτα ταῦτ᾽ ἔπη καλῶς λέγεις.* Ion. 1213 *Εὐθὺς δ᾽ ἐρευνᾷ, γραῖαν ὠλένην λαβών.* Phoen. 1318 *ἐγὼ δ᾽ ἥκω μετὰ Γέρων ἀδελφὴν γραῖαν Ἰοκάστην*, et ut videtur Ar. Thesm. 1024 *μόλις δὲ γραῖαν ἀποφυγών* in tetrapodia iambica. Longam ultimam non habet nisi ter apud Theocritum, 3, 31: *εἶπε καὶ ἁ γραία* (ubi lectio est dubia). 6, 40 *Ταῦτα γὰρ ἁ γραία με Κοττυταρὶς ἐξεδίδαξεν.* 7, 126: *Ἄμμιν δ᾽ ἁσυχία τε μέλοι, γραία τε παρείη, Ἅτις . . . ἐρύκοι.* Itaque quod Ellendtius dicit in lex. Soph. s. v. „Non videtur *γραῖα* a *γραῖος* sejungendum.

---

*) Mitto Mistelium qui KZ 17, 168 dicit, *γραῖα* esse „rest eines adjectivs *garu*, fem. *garvî* = *gravî*;" nam licet non defuerit Graecis adjectivum *γέρυς*, quod Hesychius affert, interpretans *γέρων*, tamen inde non *γραῖα* potuit derivari sed debuit *γέρεια*, ut *πρέσβεια*, *ἥδεῖα* al. Idem de Benfeyio valet, qui KZ VII, 125 et *γραῦς* (pro *γραϜις*) et *γραῖα* (pro *γραϜια*) ad antiquiorem formam *γεραϜῖ*, per suff. femin. ῑ a masc. *γερυ* derivatam revocat.

Eadem enim versus commode pangendi licentia correptionem ultimae peperit, qua ἀγνοία, ἱερεία, παλιρροία producunt; corripiuntur etiam δῖα et κτητικὰ aliqua, Ἑκτόρεια Rhes. 762, Πολυδεύκεια EM p. 461, 45, et communis etiam usus Διομήδεια Ar. Eccl. 1029", eam ob causam nihil valet, quod γραῖα non ut ea quae affert exempla raro interdum corripit α finale alias productum, sed apud Atticos certe semper brevem, nunquam longam vocalem habet. Multo minus difficultatis obest ei qui Legerlotzium KZ X, 376, Curtium Et. n. 130, Brugmannum Stud. IV 146, 15 secutus γραῖα suffixi ιᾰ, quo solent feminina terminari, ope a γραῦς derivatum esse putat. Nam quum hoc suffixum adhibeatur ad formanda feminina sive substantivorum, ut ψάλτρια, δότειρα, sive adjectivorum, μέλαινα, ἡδεῖα : γραῦς quidem substantivum est, ut exspectaveris etiam γραῖα substantivi tantum notione uti. Tamen persaepe adjectivi vices implet, ut γραίας δαίμονας Aesch. Eum. 145, γραῖαν μητέρα Eur. Heracl. 584. Phoen. 1443, γραίας ἐρείκης Aesch. Ag. 290, γραίας ἀκάνθης Soph. fr. 746 Dind. al. Sed etiam ipsum etymon γραῦς similiter usurpari L. Dindorfius adnotat in thesauro: γραῦς γυνή Ar. Thesm. 345. γραῦν γυναῖκα Demosth. p. 432, 12. γραῦς ἵππος Paroemiogr. Eodemque modo γέρων adhibebatur, quanquam apud Graecos participium esse diu desierat: πατρὶ γέροντι Hom. A 358, σάκος γέρον χ 184, γέροντ' ὀφθαλμόν Eur. Or. 529; et παρθένος : παρθένῳ χερί Eur. Ph. 838, παρθένου πηγῆς Aesch. Pers. 613, et multa alia id genus, qua de re videas Kühneri Ausf. Gr. II, p. 233. Quamobrem γραῖα adjective usurpatum nihil habet offensionis. — Sed quaeritur, quo modo γραῖα ex γραῦς sit deformatum. Quod eam ob causam difficile, quia ne de γραῦς quidem ipso adhuc constat. Sunt enim qui γραῦς eodem modo formatum esse dicant atque scr. *jarâyu*, quod significat aut membranam anguium quam exuunt, a Graecis sive σύφαρ, sive γῆρας appellatam, aut membranam qua τὸ ἔμβρυον est indutum, et *ajarayu*, non senescens, quod in Rigveda semel Açvinarum est cognomen. Haec sententia (cuius patroni sunt Fick Vgl. Wb. I, 564. II, 93, et Brugmannus, qui St. IV, 146 quidem γραῦς vetula ex γεραϝις natum putat, sed ib. VII, 299 γραῦς crustae pultis vel lactis nomen ad *jarâyu* revocat) si vera est, non sinit γραῖα ex γραῦς derivare. Si

enim γραῦς ex γραϳυς factum, inde non poterat derivari nisi γράεια. Sed adhuc nondum monstratum est, illius suffixi *yu*, quod satis raro in ling. sanscr. et lituan. invenitur, in lingua Graeca ulla esse vestigia. Nam quod Boppius Vgl. Gr. III[2] 417 Graecam terminationem -ευς ex illo *yu* fluxisse docet, satis probabilibus argumentis refutatum est a Curtio Et.[4] 597, L. Meyero Vgl. Gr. II, 259, Beitr. z. kunde d. idg. spr. I, 22. Accedit quod vetustiorem vocabuli γραῦς formam testari videtur γραῦις usurpatum a Callimacho: EM. p. 240, 5 ἔστι γραύις γραύιδι παρὰ Καλλιμάχῳ. De καραβίδες. γρᾶες. Μεθυμναῖοι Hesych. nihil audeo affirmare. γραΐς est apud scriptores infimae aetatis, Charitonem 6, 1; Chrysost. cit. in lex. Barocc. γυναικῶν τινων γραΐδων, schol. H. Il. Γ, 386 qui γρηΐ exponit γραΐδι, Zonar. Suid. Atque hoc quidem vocabulum non nego mihi quoque suspectum esse, ut dubitem an recte L. Dindorfio in thes. videatur novitium esse, sed voci γραῦις veritatis speciem addit vocalis υ. Inde sequitur, recte illos vidisse, qui γραῦς ex γεραϝίς natum putant. Quodsi cui mirum videatur, in casibus obliquis terminationis ιδ vestigia omnia evanuisse, is primum videat quae Curt. Et.[3] 584 docet de terminatione ιδ ex vetustiore ι nata, deinde inspiciat Brugmanni comm. de prod. suppl. Stud. IV, qui p. 162 eodem modo nomina in ω desinentia ut Γοργώ, Λητώ, Σαπφώ stirpem prius in οϝι desinentem mutasse exponit, ut ι fere omnino evanuerit. Nominativus autem γραῦς, sive ut apud Homerum est γρηΰς, ex γραϝις natus esse potest, ut παυς in vasibus pictis sat antiquis pro παῖς (i. e. παϝις), Curt. n. 387, θωυτά ex θωϝετα, κῆυξ ex καϝαξ (Brugm. l. l. p. 146). Hoc igitur γεραϝις consentiunt Legerl. Curt. Brugm. a primitivo γεραϝο-ς (quod servaverit Hesychius: γραός· γραῦς, γυνὴ γεράσασα, et contineant composita γραολογία, γραοπρεπής al.) per suffixum ι vel ιδ derivatum esse. Sed discedunt, ab eodem etymo diversis rationibus ductum esse γραῖα censentes. Brugmanus enim „Ab γ(ε)ρ-αϝο-, inquit, suffixi *ja* ope protinus ion. γρήιος γρηίη, att. γραῖος γραῖα formata sunt“. Huic obest, qua supra prohibiti sumus γραῖα pro feminino adjectivi γ(ε)ραιος habere, vocalis finalis quantitas. Itaque rectius Legerlotzius l. l., ea in re Benfeyium secutus, ιᾰ non esse femininam formam suffixi adjectivalis ιο, sed illud suffixum femininorum tantum

usui destinatum, quod, ut ipsum *ιδ*, cognatum est cum scr. *ī*. Id quod mihi admodum probabile videtur. Sed hoc suffixo *ιᾰ* feminina fere non derivantur nisi a stirpibus in consonantem desinentibus: *πότν-ια, θέαινα* ex *θεαν-ja, βασίλεϝja, αἴθουσα* pro *αἰθοντ-ja, ψάλτρ-ια, πέζα* ex *πεδ-ja* al.; praesertim feminina adjectivorum et participiorum: *μελαν-ja, παντ-ja, λυοντ-ja, ἡδεϝ-ja.* Cf. Bopp. Vgl. Gr. § 119, L. Meyer Vgl. Gr. II, 404. 490. Misteli in KZ XVII 161 sq. XIX 114 sq. Quamobrem fortasse rectius non *γεραϝο* sed *γεραϝ* fuisse formam unde suffixo femininali addito et *γραϝ-ις* et *γραϝ-ια* fluxerint statuemus, et haud scio an omnino non opus sit ad explicandum *γραῦς* et *γρηύς* suffixo illo *ιδ*, sed ex *γραϝ-ς* factum sit *γραῦς γρηΰς* ut ex *ναϝς ναῦς νηΰς*, ex *πραϝς πρηύς* (cf. infra s. v. *πρᾶος*). *ναῦς* quidem non ex *ναϝο* sed ex *ναϝ* fluxisse testes sunt scr. *nâus*, lat. *navis*. Eadem autem ratione haec tria vocabula formata esse, aut ita, ut ex *ϝ* factum sit in nom. *υ*, vocalis praecedens in dial. ion. producta sit, aut ita, ut primitus habuerint suffixum *ι* (quod de *ναῦς* Curt. Et. n. 430 dubitanter sane conjicit: cf. L. Meyer II, 172), consentaneum est. At nullo plane vestigio relicto in tribus hisce vocibus evanuisse *ι*, sane non est verisimile (nam in stirpium in *οϝι* declinatione interdum tamen servatum est *ι*, ut in voc. casu). Multo mihi quidem verisimilius videtur, ut *γραΐς* sic etiam *γραυις* (vel fortasse rectius *γραυΐς*) a *γραῦς* derivatum esse, vel in aliqua dialecto quae digamma retineret, in nominativo *γραϝς* non *ϝ* esse in *υ* mutatum, sed servatum et inter *ϝ* et *ς* pronuntiationis facilioris causa insertum *ι*, quod ex consonae *σ* natura sonante et cum *ι* cognata facile potuit nasci. Quamobrem *γραῖα* mihi ex stirpe *γραϝ* repetitum videtur, quae in *γραῦς γρηΰς* est. Haec ipsa autem stirps quomodo ex radice *gar* derivata sit, difficile perspectu est. Fortasse admodum prisco quodam tempore sonuit *garava*, ut etiam *ναϝ* quondam *nâva* sonuisse videtur (G. Meyer Stud. V, 91), idemque etiam de *πρηΰς* statuam. Quanquam non plane congruunt haec tria vocabula, eam ob causam, quod *α* ante *ϝ* positum in *ναῦς* et *πρηΰς* radicis est, in *γραῦς* pro *γερ-αϝ-ς* suffixi cuiusdam primitus ad radicem adjuncti.

Ex *πραϝ*, quod in *πρηΰς*, per suff. *ιο* derivatum est *πρᾷος*. Item ex *γ(ε)ραϝ*, quod in *γρηΰς*, eodem suffixo *γρήιος* (Callim.

ap. EM 603, 23 γρήιον εἶδος ἔχουσα, Nicand. fr. 62), vocabulum, ut videtur, novitium: *γραῖος* falso affertur a grammaticis et lexicographis, nam in locis Theocriteis, quae affert Dind. in thes. (3, 31. 6, 40. 7, 126) γραία substantivum est producta vocali finali: cf. quae supra diximus, neque aliud statuendum de Philippi epigr. in Anth. Pal. 6, 231 καὶ σταφυλὴ γραίη. Ac debebat hoc adjectivum sonare γράϊος aut γρᾷος, ut πρᾷος, νάϊος al. Itaque fortasse huc spectat Hesychii glossa γραός· γραῦς, ut γρᾱός sit pro γράϊος ut πρᾶος ex πράϊος. Quod in γραῖα α ante ϝ non est productum, suffixi ιᾰ natura factum esse videtur. Eadem enim huius suffixi vis cernitur in femininis adjectivorum in υς, quae eliso digamma tamen ε ψιλόν retinent in dial. ion. (Bred. p. 157), dor. aeol.: θήλεα, ἡμίσεα, τρηχέα al. Hdt. ϝάδεα Alc., ἁδέαι Epich. Idemque factum in Herodoteis βασίλεια regina, sed βασιληίη regnum, ἱρείη sacerdos, sed ἱρήιον victima.

Itaque, ut omnem radicis *gar* propaginem oculis perlustremus, ex ipsa radice fluxit *gar-ant* scr. *jarant*, gr. γερ-οντ, et huic similia γέρην, γερήν-ιος. Suffixo *-as garas*, scr. *jaras*, gr. γῆρας. Suffixo *a* addito *gara*, unde producta vocali radicali γηρά-ω, γηρᾶ-ναι, γηράσκω, hinc γερα-ιός. Ex *gara* suffi *ra* ope *garara*, gr. γεραρ-ός, γεραίρω, suffixi *va* ope *garava*, unde gr. γ(ε)ραϝ, γρηύς, ex hoc γραῖα et γρήιος.

20. *δάιος* tragicorum, *δήιος* Homeri et elegiacorum. De huius vocabuli et ab eo derivatorum formis disseruimus supra p. 28 sq. Repetitum est a rad. δαϝ quae in δαίω flagrare urere (Curt. Et. n. 258), unde δάϝιον πῦρ Alcm. fr. 79 et δήιον πῦρ apud Homerum. Dehinc significat (stimulans, torquens) infestus, hostilis, terribilis, funestus, deplorandus, miser.*) Sic rectius mihi videor significationis mutationem explicare quam facit Curtius l. l.: „Aber weniger stimmt die vorherschende bedeutung von δήιος feindlich, δηιοτής kampf, δηιόω verwüste (Doed. gl. 2468), für welche Max Müller in Kuhns Z. V, 151 eine etymologie aus dem ved. *dâsas dasyus*, einer bezeichnung

*) vocabuli significationem ex activa paullatim factam esse passivam noli mirari; conferas quae Classen Beob. üb. d. hom. sprachgebr. p. 60. sq. dixit de participiis οὐλόμενος et ὀνήμενος, quae ex passiva paullatim in activam significationem transducta sunt.

feindlicher geister und völker, versucht. Als mittelbegriff wird aber verzehrend, quälend anzunehmen sein. Das empfiehlt namentlich der tragische gebrauch von *δάιος* miser, z. b. Soph. Aj. 771 *ὦ δαΐα Τέκμησσα.* Hier heisst das wort gequält." — *μενεδήιος* H. *μενεδάιος* Anyt. Epigr. 16, multa nom. propr. in *δαῖος, δαΐος* ap. Fick, d. gr. personenn. p. 109. *δαΐόφρων* Aesch. *δηιάλωτος* Eur. *Δηιάνειρα. δηιόω δηόω* H. Att. *δηιοτής* H. Hsd.

Ad eandem radicem videtur revocandum vocabulum:

πουρδάιον quod in hac Hesychii glossa esse videtur: *πουρδαιν· μαγείριον. Λάκωνες.* M. Schmidt: „*πούρδαιον· μαγειρεῖον* Mus., *πουρδαίιον* Nauck. Ar. Byz. p. 189, 3. Ahrens Dial. II, p. 78 spreta Hemsterhusii conjectura ad Thom. Mag. p. 592 prolata *πούρδαλον* s. *πούρδανον* quae Hesychium sibi vindicat auxiliatorem s. v. *πύρδαλον· ὀψοποιεῖον, ὀπτανεῖον, μαγειρεῖον.* Sed idem etiam *πυροδαίσιον· μαγειρεῖον* (*πυροδάνσιον* cod., *πυροδανεῖον* Meinek. Philol. XIII, p. 553) praebet. Mihi *πῦρ δαῖεν* (Hom. *E* 7) cum explicatione Laconici vocabuli coaluisse videtur." *μαγείριον* substantivi alicuius explicationem esse apparet. Sed vix quisquam pro certo affirmare ausit, utrum *πουρδαιν* ex *πούρδαλον* an ex *πουρδάιον* sit corruptum. Ex rad. *δαϝ* aut suffixi *ιον* ope factum est periecticum *πουρδαϝιον*, aut suffixum *λο* adjectum est, quod in *δαλός*: sed ad significationem *μαγειρεῖον* efficiendam huic debebat addi *ειον: πουρδαλεῖον,* ut *ἐργαλεῖον. Πουρδαίσιον* vel *πουρδαίιον* neque in hac glossa latere puto neque in *πυροδάνσιον,* nam *δαίσιον* non posset factum esse nisi ex *δαϝισιον*, vocali *ι* inter *ϝ* et *σ* plane inaudita. Ex *δαϝσιον* vel *δαϝεσιον* fieri debebat *δαύσιον* vel *δᾶσιον.* Accedit quod suffixum *σιο* ad vocabula locum significantia fingenda non adhibetur (Aly, p. 29 sq.). Itaque *πυροδάνσιον* recte Meinekius videtur correxisse in *πυροδανεῖον.*

[*ἦια* voc. Homericum plerumque cibum significat, semel generaliter: *N* 103 *λύκων τ' ἤια πελονται* (praeter hunc locum in Iliade non reperitur), ceteris locis de frumento quod iter facientes secum portabant, *β* 289. 410. *δ* 363. *ε* 266. *ι* 212. *μ* 329. Semel *ε* 368 de paleis: *ὡς δ' ἄνεμος ζαὴς ἠΐων θημῶνα τινάξει Καρφαλέων.* Veteres et e recentioribus Thiersch.

Gr. § 166, 2, Lob. path. el. I, p. 71, cf. Rhem. 191, Duncan in lex. vocabulum propter significationem viatici ab *ἰέναι* imperf. *ἤιον* derivabant. Rectius jam veterum grammaticorum nonnulli (EM 410, 12) de propinquitate quadam inter *ἤια* et *ζειά* ador cogitaverunt, quod nunc plerique receperunt (Benf. I, 683, Brugm. Stud. IV, 151, dubitanter Curtius Et.[3] 571: optime ea de re egit Legerlotz KZ VII, 296). Ex primitivo *java*, quod omnino frumentum significasse videtur (scr. *yava* frumentum, hordeum, *yavas-a-s* gramen, zend. *yava* fruges campi, lit. *jávas* granum) derivatum est et *ζειά* = *jav-ja*, et *ἤιον* = *jav-jo-v*, quod ad ea denotanda usurpabatur, quae hordeacea sunt, i. e. sive paleas hordei, sive alimenta, etiam generaliter omnem cibum, quum tunc hordeo praecipue alerentur: cf. Hom. *β* 289: *ὅπλισσόν τ᾽ ἤια καὶ ἄγγεσιν ἄρσον ἅπαντα· οἶνον ἐν ἀμφιφορεῦσι καὶ ἄλφιτα, μυελὸν ἀνδρῶν, Δέρμασιν ἐν πυκίνοισιν.* Et *ε* 266 distinguuntur *ἦα* et *ὄψα*, i. e. far vel panis farre factus, quo ad vivendum opus est, et carnes vel olera vel aliud quid quod ad panem comeditur non necessitate vitae sed animi causa. — Sed *ἤιον* non ex *jαϝιον* sed ex *jεϝιον* factum esse, hae lexicographorum glossae docent: Hesych: *εἰαί· τῶν ὀσπρίων τὰ ἀποκαθάρματα.* — *εἴα· λέγεται δὲ καὶ δισυλλάβως εἶα· ἐπισκεπτέον δέ, εἰ ταὐτόν ἐστι ἤια καὶ εἴα. ὅταν γὰρ τὸ η γίγνηται, βρῶμα, ὅταν δὲ τὸ ε, οὐ βρῶμα ἀλλ᾽ ἢ χόρτος καὶ ἡ παράθεσις* (finem glossae corruptam esse patet). — *εἶοι· ὀσπρίων* (cod. *ὀστρέων*) *τὰ καθάρματα.* — Suid.: *εἶα· χόρτος, ἤια δὲ βρώματα*].

[*θήιον* Od. *χ* 493 ex *θέϝιον* a rad. *θυ*, unde quod idem fere significat *θύος*. Apud Atticos et posteriores *θεῖον*. *θέειον*, qua forma praeter illam Homerus utitur, ex *θεϝεσιον* factum est. Curt. Et. n. 320. Fritsch Stud. VI, 116. Mangold ibid. 204].

A *καίω* i. e. *καϝjω* (cf. *καύσω, ἔκαυσα, καῦμα* cet. Curt. Et. n. 44) descendunt haec tria vocabula (de quarum formatione v. supra p. 25 sq.):

ἡλιοκαΐα. Paul. Aegin. p. 60, 51: *φυλαττομένους . . . σιτίων διαφθορὰς καὶ πρὸ πάντων ἡλιοκαΐας.* Falso legitur vocabulum ap. Diog. L. 7, 1, de quo v. Dind. in Thes. s. v.

λυχνοκαΐα festum quoddam Aegyptiorum, cuius meminit

Hdt. 2, 62. Ioseph. c. Ap. 2, 9. Liban. I, p. 363, 14. Poll. 7, 178. 10, 115. Themist. or. 4, p. 49 A. Dio Cass. 79, 16.

πυρκαϊά, ion. πυρκαϊή, rogus Hom. *Η* 428. *Ω* 791. *Ψ* 228. Eur. Suppl. 1206 (apud quem memorabile est πυρκαιάς trisyllabos dictum). Arist. meteor. 3, 1. h. a. 9, 1. Plut. Pomp. c. 80. Aristid. vol. I, p. 380, 11. — inflammatio, incendium Hdt. 2, 66. Lex ap. Dem. c. Aristocr. p. 627, 22. Luc. Amor. c. 29. Poll. 8, 40. 117. Asclepiad. in Anth. Pal. 7, 217. — Lysias p. 110, 23: Ἐπίστασθε ἐν τῷ πεδίῳ πολλὰς μορίας οὔσας καὶ πυρκαϊὰς ἐν τοῖς .... χωρίοις. Officinas olearias intelligebat Reiskius, ubi ex concisis truncis olearum oleum excoquitur. Oleas ex truncis adustis succrescentes (conf. Virg. Georg. 2, 303) interpretatur Schneider.

λαῖον seges Thcr. 10, 21. 42, et λαιοτομεῖν ib. v. 3. Bergkius, quem plerique secuti sunt, correxit λᾷον et λᾳοτομέω. Sed cf. Eust. ad. Il. II, 147, p. 193, 34: λήιον καὶ λάιον δωρικῶς λέγεται. διὸ συνελὼν ὁ Θεόκριτος λαῖον αὐτὸ λέγει, ὥςπερ αὖθις τὰ λήια λῇα ποιεῖ ἡ συναίρεσις. λᾷον Sophr. ap. Apoll. de adv. in Bekk. an. p. 567, 7. λαῖον falx Ap. Rh. 3, 1335, cf. Well. ad. l. — λήιον seges Hom. Hesd. Herodt., Atticorum solus Aristot. h. a. 9, 6, posteriorum Arr. ἀλήιος Hom. βαθυλήιος H. Ap. Rh. πολυλήιος H. Hsd. Ap. Rh. φιλολήιος h. Merc. ληιβότειρα σῦς Od. σ 29, Ael. n. a., ληϊνόμος rusticus, agricola Anth. Pal. — Benf. Wzl. II, 1, Fick I, 197 conferunt scr. *lû* secare, *lâvya lavya* secandus, *lavi lavitra lavânaka* instrumentum quo secatur, falx, vet. bor. *lê* falx. Itaque λήιον est quod secatur, λαϝιον λαῖον quod secat, falx.

Fortasse eodem referendum est Suidae: λήιον· εὐτελὲς κολόβιον (sic F, λήδιον Toup. Ms.). — λαιά· ἀριστερὰ ἢ κολοβά. — Hesych.: λήιδιον· εὐτελὲς ἱμάτιον. — λαίδιον· ἀριστερόν, εὐώνυμον. — λαῖδος· λῆδος. τριβώνιον. — EM 563, 32: λήδιον. Φιλήμων φησὶ σημαίνειν εὐτελὲς χιτώνιον ἢ χλανίδα παλαιάν. — λᾶδος vel λᾴδος (nam veteres ipsi ea de re videntur dissensisse, v. Bergkium ad Alcm. fr. 96) adhibuisse Alcmanem testatur Eust. ad Il. 1147, 1: λῆδος ... ὃ Δωριεῖς λᾶδός φασιν, ὡς Ἀλκμάν, λᾶδος εἱμένα καλόν, ὅ ἐστιν λήδιον ἐνδεδυμένα εὐειδές. Cf. Ahr. Dor. 142. λήδιον Clearch. et Macho ap. Ath. 6, p. 256, F. 13, p. 582 DE. Philostr. ληδά-

ϱιον Ar. Av. 716. 915. — Omnibus his testimoniis efficitur, hoc vocabulo etsi non semper vilem, at levem vestem significari. Itaque fortasse proprie significavit vestem operi rustico, agri (*τοῦ λῃίου*) culturae aptum.

λαία praeda nunc e codd. restitutum est Pindaro Ol. XI, 44 *Λαίαν τε πᾶσαν Διὸς ἄλκιμος υἱὸς σταθμᾶτο,* pro vulg. *λείαν.* Rectius fortasse scribi *λᾴαν* supra jam p. 24 indicavimus. Attici dicebant λεία, Iones ληΐη, sed hoc apud Herodotum solum invenitur: Homerus et Hesiodus utuntur vocabulo *ληΐς.* Radix est *λαϝ*, quae in *ἀπολαύω*, lat. *lucrum, Laverna*, got. *laun,* vet. slav. *loviti* venari, capere, *lovŭ* venatio, praeda. Curt. n. 536.

21. νεολαία juvenum vel puellarum multitudo, juventus, *τὸ τῶν νεανίσκων πλῆθος* Poll. 2, 11. Hac significatione est Aesch. Pers. 668· *Νεολαία γὰρ ἤδη κατὰ πᾶσ᾽ ὄλωλεν.* Suppl. 686 *Εὐμενὴς δ᾽ ὁ Λύκειος ἔστω πάσᾳ νεολαίᾳ.* Aristoph. fr. Babylon. 57 Dind. *Ὦ Ζεῦ τὸ χρῆμα τῆς νεολαίας ὡς καλόν.* Theocr. 18, 24 *Τετράκις ἑξήκοντα κόραι, θῆλυς νεολαία.* Hdn. 4, 9, 7. 3, 4, 2. Heliod. Aeth. 7, 16. Hoc vocabulum procul dubio originem cepit a *λαός*, nam ex adjectivo aliquo *νέολος* (ut *σκίμβολος, ἠπίολος, πειόλης, φαινόλης*) derivatum esse parum probabile videtur. Itaque expectaveris *α* longum et diphthongi diaeresin. Qua de re Lobeckius Path. El. II, 34: „Communem formam sequitur nomen ancipitis merismi *νεολαία.* Id grammatici ad unum omnes substantive interpretantur *νέος λαός* Suid. etc., vel *τὸ ἄθροισμα τῶν νέων* schol. Luc. Phal. 1, 3, p. 155 Iacob. schol. Eurip. Alc. 103. Ther. XVIII, 24. Quemadmodum autem ex *πολὺς λαός* componitur *πολυλαΐα* (Phryn. 490), ex *δέκα νᾶες* item *δεκαναΐα*, sic ab illis duobus debebat νεολαΐα [Parall. 228], et fuisse, qui ita dicerent, cognoscitur ex Photii verbis *νεολαίαν τὴν νεότητα τετρασυλλάβως οἱ Ἀττικοί;* sed pentesyllabum non legitur ne in prosa quidem, nedum *νεολᾴα.*" Non constantem in hoc genere usum fuisse jam saepius vidimus, cf. *προναία* Minerva ap. Aeschylum (? cf. infra s. v.) et Callimachum, *λαία* praeda apud Pind., *λαῖον* falx ap. Ap. Rh., *λαῖον* seges ap. Theocr., nomina propr. in *δαῖος,* attica *λεία, παρειά, νεῖον, ἐπίνειον.* Optimum autem huius inconstantiae documentum est quod supra attulimus πυρκαιάς trisyllabos ab Euripide usurpatum Suppl. 1206. v. supra p. 72.

νάιος trag. *νήιος* Hom. Hsd. Ap. Rh. *ἐπινήιος* Anth. *ἐπίνειον* Hdt. pr. att. Cf. supra p. 24. 27. *δεκαναΐα* Str. *πενταναΐα* Polyaen. *πεντεκαιδεκαναΐα* Dem. supra p. 27.

προναία. Sic vocabatur Minerva cuius vel templum vel simulacrum Delphis ante Apollinis templum positum erat. Quid inter hanc et Minervam *πρόνοιαν* quae et ipsa Delphis colebatur intercedat differentiae diu multumque praesertim ab Aeschyli interpretibus ad Eum. 21 (*Παλλὰς προναία δ' ἐν λόγοις πρεσβεύεται*) disputatum est. Post ceteros uberrime Wieselerus Goett. Stud. p. 201 sqq. rem tractavit, qui hoc certe mihi videtur confirmasse, neque ad unam et eandem deam utrumque nomen esse referendum, neque *προναίαν* appellatam esse deam a Delphiis, *πρόνοιαν* ab Atheniensibus, sed ipsis Delphis duas deas fuisse, quarum altera eam ob causam quod adjuverit Latonam in puerperio, *πρόνοια* esset appellata, quae dea etiam alibi culta sit, altera vero *προναία* vel *πρόναος* (ut vocatur in Diodori excerpt. Vat. ex l. XXII, vol. III p. 52 Dind.) proptera quod eius signum ante Apollinis templum esset positum. Atque nominis formam *προναία* testantur inscriptiones Delphicae ab E. Curtio editae (Anecd. Delph. p. 77. 78), in quibus scriptum est *ΤΑΙΑΘΑΝΑΙΠΡΟΝΑΙΑΙ*, quod quum possit transscribi *προναΐᾳ* vel *προναίᾳ* vel *προνᾴᾳ* (quomodo etiam illo loco Aeschyleo scribi jubet Hermannus) *αι* meram diphthongum et priorem eius vocalem brevem esse docet Callimachi versus a schol. citatus *χὴ Παλλὰς, Δελφοί νιν ὅθ' ἱδρύοντο προναίην.* v. supra p. 25. Itaque fuisse certe Delphis Minervam Pronaeam constat. Sed non constat, quibusnam scriptorum locis de hac dea, quibus de Minerva *προνοίᾳ* cogitandum sit. Wieselerus autem Minervae pronaeae templum fuisse negat, sed signum tantum fuisse ante Apollinis templum positum. Quod diserte narrant EM. et grammaticus in Bekk. an p. 293: *Προναΐα Ἀθηνᾶ· ἀγάλματος ὄνομα. ἤτοι διὰ τὸ πρὸ τοῦ ναοῦ ἐν Δελφοῖς ἱστάναι κτλ.* Et recte Wieselerus p. 213 „Auf eine statue, inquit, deuten auch die worte *διὰ τὸ πρὸ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν Δελφοῖς ἑστάναι αὐτήν* bei Photios, Suidas und Phavorinos," nam de templo ante aliud templum posito vix id dici potuit. Sed certissimum mihi quidem ea de re

testimonium esse videtur Aristidis locus Ath. p. 26 Dind.: *ὁ Ἀπόλλων τοῖς μὲν ἄλλοις αὐτός ἐστι προπύλαιος, αὐτοῦ δὲ τὴν Ἀθηνᾶν πεποίηται*, quem, sicut Apollinis *τοῦ ἀγυιῶς* signa ante portas statuebantur, sic Minervae simulacrum ante Apollinis templum stetisse narrantem de Delphis loqui apertum est, nam si de Apollinis Ismenii templo Thebis posito, cuius ante fores posita fuisse simulacra Minervae et Mercurii *προνάων* appellatorum narrat Pausanias IX, 10, 2 (*πρῶτα μὲν δὴ λίθου κατὰ τὴν ἔσοδόν ἐστιν Ἀθηνᾶ καὶ Ἑρμῆς, ὀνομαζόμενοι πρόναοι*) loqueretur, non posset non etiam Mercurii mentionem facere. Atque erat certe Delphica illa Minerva *προναία* multo magis nota et famosa quam Thebana.

Hoc igitur si verum est, primum Herodotus non potest de Minerva *προναίᾳ* loqui, quum I, 92 clupeum aureum a Croeso *ἐν Προνηίης τῆς ἐν Δελφοῖσι* positum, VIII, 37. 39. *τὸ ἱρὸν τῆς Προναίης Ἀθηναίης* commemorat, sed omnibus his locis cum Wies. restituendum *Προνοίης*. Ac de loco quoque Aeschyleo magna oritur dubitatio. Nam si *Ἀθηνᾶ προναία* simulacrum tantum vocabatur nullo templo sed simpliciter sub divo et in ipsa templi Apollinis area positum, apparet, eius non fuisse certum quendam cultum neque recte illud signum a Wieselero p. 224 ein cultusbild vocari. Cf. K. F. Herm. Gott. Alt. 18, 8: „dass, gleichwie kein tempel ohne bild, so auch kein eigentliches cultusbild leicht ohne tempel oder sonstiges obdach gewesen sei.“ At initio Eumenidarum fabulae sacerdos invocat eos deos qui Delphis colebantur, primum ipsius oraculi praesides, deinde ceteras, Minervam, nymphas Corycias, Bacchum, Neptunum, Iovem. Quamobrem, quum Minervae *προνοίας* templum fuisse Delphis constet, sane mirum est, non hanc deam hoc loco commemorari, sed illam signi tantum appellationem *προναίαν* afferri.

Ceteris omnibus scriptorum locis sola forma *πρόνοια* tradita est, apud Aeschinem in Ctes. quater, § 108. 110. 111. 121 (quem non suis verbis loqui, sed Amphictyonum reddere verba, quibus post bellum sacrum Cirrhensium terram devoverant, monet Wies. p. 212, 1), apud Demosth. in Aristog. § 34, apud Diod. Plut. Paus.

πρόναος sine suffixo *ιο* a *ναός* (*ναϝος*) derivatum, est

apud Aesch. Suppl. 495. Paus. 9, 10, 2. *πρόνεως* solus Hesychius tradit. Templi vestibulum vel *πρόναος* vel *πρόνεως* vocabatur, ion. *προνήιον.* In titulis atticis alternari *ΕΜΠΡΟΝΕΟΙ* et *ΕΝΠΡΟΝΕΙΟΙ* i. e. *ἐν πρόνεῳ* et *ἐν προνείῳ* supra jam (p. 27) vidimus. *Τὸ πρόναον* est ap. Iosephum, *ΠΡΟΝΑΙΟΝ* in inscr. Andria primi fort. a. Chr. n. saeculi apud Lebas, Inscr. Gr. et. Lat. fasc. V, 176 et Ross, inscr. Gr. ined. fasc. II, no. 88, et in titulo Aegosthenensi multo recentiore, ed. a Lebasio in Révue archéol. Iuin 1844, p. 172. Huic similia sunt

περίναιος inscr. ap. Clark. travels vol. I, p. XV *τὰς περιναίους στοάς.*

σύνναιος· σύνοικος Hesych. Inscr. Ancyr. CI 4042: *Διὶ Ἡλίῳ μεγάλῳ Σαράπιδι καὶ τοῖς ΣΥΝΝΑΙΟΙΣ θεοῖς τοὺς σωτῆρας Διοσκούρους ὑπὲρ τῆς τῶν αὐτοκρατόρων σωτηρίας κτλ.* Inter *αι* et *α* variant apographa Orell. Inscr. Vol. I, p. 340 n. 895. *σύνναος* de diis qui in uno templo coluntur, saepius ap. Plut. Dion. Cass. et in inscr.

22. *ἔμπαιος* Aesch. Ag. 188 *ἐμπαίοις τύχαισι συμπνέων.* Schol. *ἐμπαισάσαις.* Et *πρόςπαιος* Ag. 347 *εἰ πρόςπαια μὴ τύχοι κακά.* Schol. *πρόςφατα· νῦν προςπαίσαντα καὶ προςκρούσαντα αὐτοῖς.* Aristot. Nicom. IX, 5 *ἡ μὲν φίλησις μετὰ συνηθείας, ἡ δ' εὔνοια καὶ ἐκ προςπαίου* i. e. subito. et paullo inferius *ὥσπερ γὰρ εἴπομεν, προςπαίως εὖνοι γίγνονται καὶ ἐπιπολαίως στέργουσι,* repentino quodam animi motu benevoli efficiuntur. Nicand. ther. 690: *Εἰ δὲ σύ γε σκύλακας γαλέης ἢ μητέρα λαιδρὴν Ἀγρεύσαις πρόςπαιον.* Schol. *πρόςπαιον δὲ πρόςφατον.* Lycophr. 211 *Ὧι θυμάτων πρόςπαιον ἐκτίνων χάριν.* Vocabulum proprie significat „qui ex improviso occurrit" ut vertit Blomf. ad Aesch. l. l., deinde omnino „novus" ut interpretatur Hesychius: *πρόςπαιον πρόςφατον, νέον.* Derivatum a verbo *παίω,* i. e. *παϜjω* (lat. *pavio, pavimentum,* Curt. Et. n. 344), sed eo tempore videtur inventum quo nullum omnino digammatis vestigium in fingentium memoria supererat, quamobrem rectius inter ea vocabula numeratur quae a verbis puris derivata sunt, ut *βέβαιος* al.

πρᾶος et *πρᾷος,* utraque forma in codd. Sed *πραιος* in tit. CI 1598, 3; et Phot. 447, 8 *πρᾶιον, οὐ πραΰ.* In forma

πραΰς ion. πρηΰς nunquam est iota. Plerique a rad. *prî* amare derivant, ut Bopp in gl. s. v. *prî*, Pott EF. I[1], 208, Curtius Et. n. 379, Fick I, 680, conferentes scr. *prî* delectare gaudere, zd. *frî* amare, laudare, got *frijôn* ἀγαπᾶν, theod. vet. *frâo* strenuus, laetus, slav. vet. *prijati* providere, curare, *prijatelĭ* amicus. Sed obest huic veriloquio α productum et ι elisum, quod ipse Curtius confitetur, l. l. „doch bietet sich eine völlig entsprechende analogie für die herleitung von πράϊος aus πρι nicht." Neque germ. *frao* recte ex rad. *pri* derivatur, quum thema sit *fraw*, cf. *frawjan frawida*. Quamobrem etiam πράιος ex πραϝιος natum puto, eademque origine ortum qua germ. *frawjan*. Ex πραϝ sive suffixo ιο derivatum πραϝ-ιος, πρᾱ́-ιος πρᾷος πρᾶος, sive adjecto suff. *u* πραϝ-υς ion. πρηύς. Itaque haud inepte Benf. Wzl. II, 321 et Ebel KZ VI, 212 adhibent πρηνής lat. *pronus* scr. *pravana* inclinatus, quod auctore lex. Petropol. ex *pra* derivatum est ut *pravat* locus sive via declivis. Quae intercedat inter suffixa *vat* et *va* (ut *mat* et *ma*) propinquitas, nemo nescit, itaque fortasse sic factum est: *pra* — *pra-va* — *pra-v-ja*. Cf. πρηών.

23. ῥαιο, ῥηιο, ῥειο. ῥᾴδιος et ῥηΐδιος, quae inde ab Homero sola fere regnant in lingua Graeca, quin vetustiorem quandam et simpliciorem formam ῥάιος vel ῥήιος regno expulerint, non potest dubitari. Huius adjectivi vetustioris satis multa habemus reliquia et vestigia. ῥᾷος saepius testantur grammatici: EM 92, 43 καὶ ῥάων ῥᾷος. Apoll. de adv. 567, 6 ῥαϊδίως, ἀφ᾽ οὗ κατὰ συναίρεσιν τὸ ῥᾳδίως καθὰ καὶ ἐν ὀνόμασι τὸ ῥαΐδιος καὶ ῥαιος καὶ λωΐος καὶ λωιοσ (Sic cod.; Ahrens in libello cui inscriptum est: „Ῥᾷ, ein Beitrag zur griechischen Etymologie und Lexicographie", progr. des Lyc. I Hannov. 1873, p. 6 not. sic emendari jubet: τὸ ῥαΐδιος καὶ ῥᾴδιος καὶ ῥάιος καὶ ῥᾷος). Hesych.: ῥᾷον· εὐχερές, κοῦφον, εὐτελές. Phot.: ῥᾶον· εὐχερές, εὔκολον. EM 700, 42 ῥηΐδιος . . . ἀπὸ τοῦ ῥᾶος, ῥάον. Alia v. ap. Ahr. l. l. Adverbium ῥήια apud Hippocr. morb. mul. Vol. II, p. 627 ed. Kuehn. Hesych.: ῥήια καὶ ῥηΐδια ὁμοίως· εὐχερῶς μάλα, ῥᾳδίως. Brevior forma ῥεῖα saepe apud Homerum, apud quem etiam ι eliso ῥέα, quod saepe μονοσυλλάβως pronuntiandum est. Ipsum adjectivum ῥεῖος servatum erat in dialecto Cypriaca:

ῥεῖος· οὕτω δὲ λέγουσιν οἱ Κύπριοι τὸν ἀσθενῆ παρὰ τὸ ῥεῖα, ὃ σημαίνει τὸ εὐχερές. Herodian. *π. ὀρθογρ.* ed Lentz II, 413, 9. Denique testes sunt comparativus *ῥηΐτερος*, superl. *ῥηΐτατος*, ex *ῥήιος*, ut *ὀψίτερος, πρωίτερος, δεξιτερός*, ex *ὄψιος, πρώιος, δεξιός*. Ahr. l. l. p. 6. Sed quod et huius adjectivi et plenioris formae *ῥάδιος ῥηΐδιος* thema sit nondum satis exploratum est. Priorum sententias Ahrens l. l. p. 18 percenset ac jure rejicit, ipse quamquam mira multa profert (velut quum *ῥηια ῥεια* digammate in *ι* mutato ex *ῥηϝα* facta esse putat p. 9) tamen recte vidisse videtur, radicem vocis esse *ϝραϝ*. Etenim qui cetera adjectiva in *-ιδιος* desinentia perlustraverit (L. Meyer II, 447 sq. Curt. Et.[3] p. 577 sq.): *ἐπινεφρ-ίδιος, κουρ-ίδιος, μαψ-ίδιος, ἐπι-θαλασσ-ίδιος, μοιρ-ίδιος, νυμφ-ίδιος, παυρ-ίδιος, φωρ-ίδιος, αἰφν-ίδιος, μοιχ-ίδιος, νυκτερ-ίδιος, οἰκ-ίδιος, ὀπισθ-ίδιος, πικρ-ίδιος, προστερν-ίδιος*, in omnibus hisce ante suffixum *ιδιο* consonantem esse videbit. Etiam in *ζωΐδιος* consona fuit ante *ιδιος*, nam *ζωός* ex *ζοϝός* natum est. Brugm. Stud. IV, 148 sq. Itaque etiam in *ῥηΐδιος* ante iota consonam elisam esse apparet. Quae vix alia esse potuit quam *ϝ*, id quod et ipsa vocalis praecedentis productione confirmatur. Itaque *ῥη-ίδιος* ex *ῥαϝ-ιδιος* factum. Atqui Aeolenses pro *ῥεῖα ῥάδιος* dixerunt *βρᾶ, βραΐδιος* (Ahr. Aeol. 34), quod traditum est in Theocriti carm. 30, 28 (cod. *βραδίως*). Ergo genuina prototypi forma erat *ϝραϝος*, unde vel suffixo *ιο* derivatum *ϝραϝ-ιος, ῥαιος ῥήιος ῥεῖος*, cuius acc. pl. pro adverbio usurpabatur *ῥεῖα*, vel suffixo *ιδιο ϝραϝιδιος ῥηΐδιος ῥάδιος*. Illius primitivi comparativus erat *ϝραϝ-ιων*, unde *ῥηΐων, ῥᾴων*, superlativus *ϝραϝ-ιστος*, unde *ῥᾷστος*. Sed non concedere possum Ahrenti, formam primitivam fuisse *ϝραϝ*, unde *ϝ* in *ι* mutato factum sit *ῥάι ῥᾴ* adverbium, quod proprie fuerit neutr. sing., *ῥέα* autem Homericum aut ex *ῥηϝα* acc. pl. neutr. natum, aut a posteris pro monosyllabo *ῥηϝ*, quod non jam intelligerent, positum esse.*)

*) „Da nun auch der zweisilbige Gebrauch von *ῥέα* stets zweifelhaft ist, wird vielmehr anzunehmen sein, dass Homer neben *ῥῆϝα* noch eine echte einsilbige form gehabt habe, welche nicht wol anders gedacht werden kann als ursprünglich mit dem nomen gleich lautend, also *ῥηϝ*, woraus dann entweder durch vocalisierung *ῥηῦ* werden

Nam ῥέα ex ῥεῖα natum esse apparet, ut χρύσεος ex χρύσειος, τέλεος ex τέλειος; ῥᾷ illud Alcmanis (fr. 42 Bgk.) et tragicorum (Str. VIII, 364: Σοφοκλῆς δὲ καὶ Ἴων τὸ ῥᾴδιον ῥᾴ: cf. Hesych.: ῥᾶι. ῥᾷστον, ῥᾳδίως), et βρᾴ Aeolensium (Apoll. p. 566. 567. 573. EM 700, 34. 200, 43) non aliter explicandum est quam explicavit Buttmannus Gr. 1, 213, qui adjectivi ῥαΐς (prim. ϝραϝις) formam esse putat. Idemne adjectivum in compositis ῥᾴθυμος, ῥᾳστώνη (Ahr. p. 4) sit, an hic ῥᾳ ex ῥαο correptum, ut δηίφοβος, ζείδωρος ex δηιόφ. ζειόδ. (Clemm in Curt. Stud. VII, 30), in dubio relinquo.

24. σκαιός laevus, sinister, inde ab Homero poetis et prosaicis usitatum. Kuhn. KZ 4, 22, Benf. Wzl. I, 618. Curt. no. 105, Fick I, 799 comparant scr. *savya*, zend. *havya*, slav. vet. *šuj*, lat. *scaevus, scaurus*; formamque primitivam fuisse aiunt *skavja*. Quod mihi quoque verum videtur, ita tamen, id quod jam supra p. 26 indicavi, ut ex *skavja* per epenthesin factum sit σκαιϝο, quod plane congruit cum lat. *scaevus*, hinc σκαιός. Recte fortasse Grimm Gesch. d. d. spr. 993 comparat theod. rec. *schief, scheib, scheb, scheef*. Sed haec videntur ex vetustiore quodam *schiuf* nata, quod non potest nisi e radice *skup* ortum esse. Quod in scr. *savya* deest k, quod ceterae linguae habent, non recte Savelsberg KZ XVI, 62 sic explicat, ut gr. lat. *sk* σκ eundem sonum esse dicat atque nostrum sch, et ex σ natum esse: is enim sonus a Graeca lingua non minus quam a latina plane alienus est: sed in lingua scr. omissa est litera k, quod qui fieri potuerit, explicant Kuhnius KZ IV, 22, Ascoli KZ XVI, 449.

---

muste, oder in folge des besprochenen lautwechsels ῥῆι oder endlich durch abwerfung des vau ῥῆ, also nach der alten schreibung *PEY* oder *PEI* oder *PE*. Diese altertümliche form muss aber frühzeitig unverständlich geworden und durch die gewöhnlichere *PEA* ersetzt sein, das man auch als pyrrhichius und selbst einsilbig lesen zu können glaubte .... Wie nun aber das adv. ῥῆϝα = den gleichartigen alten adverbialen bildungen τάχα μάλα λίγα πύκα am natürlichsten für das neutr. plur. einer uralten einfachsten adjectivischen bildung genommen wird, so wird ῥῆϝ (ῥηῦ ῥῆι ῥῆ) einem alten neutr. sing. gleichzusetzen sein. Neben diesen beiden alten formen lässt sich aber ganz gut auch eine dritte form ῥῆι denken, wie z. b. ἀντί neben ἄντα“ etc. p. 9 sq.

Dubium est:

φαιός canus, ravus, apud Plat. Antiph. Alex., sed etiam de voce, raucus, obscurus, quo sensu vocem usurpari vituperat Aristoteles top. 1, 15, p. 106, 6. Proprie igitur significat obscurum. Pullulare videtur a rad. *bha*, gr. *φα* quae in *φαίνω*, sed dubium est utrum ex ipsa radice derivatum sit (*φα-ιος*, cf. *φαιδρός, φαίδιμος, φαίδει ὄψει* Hesych., *φαικός* splendens), an a *φαϝ*, quod in *φάϝοσ*, aeol. *φαῦος*, pamphyl. *φάβος*, lat. *favilla* (Curt. Et.[3] p. 279. 603), an fortasse a themate quodam *φας* (cf. scr. *bhâsas*). De significatione cf. Brugm. Stud. V, 223.

25. Haec igitur sunt omnia quae ego quidem noverim vocabula huic classi adnumeranda. Quibus perspectis nemo non videt, ea inter se non una re differre. Nam et stirpium natura e quibus derivata sunt, diversa est, et ipsius terminationis *ιο* vel *ια* ea genera sunt discernenda, quae in initio omnis huius libelli segreganda esse diximus. Atque primum quidem de stirpibus videamus.

Ab ipsis radicibus i. e. a verbis primariis derivata esse videntur (quod nos fere „primärbildungen" vocare solemus): *ὁμάιον, βουγάιος, δάιος δήιος, πουρδάιον, πυρκαΐη λυχνοκαΐη ἡλιοκαΐη, λᾷον λήιον, λαία ληΐη λεία, ἔμπαιος πρόςπαιος, φαιός.*

A stirpibus ipsa spirante *ϝ* finitis: *γραῖα?, νάιος νήιος ἐπίνειον, δεκαναΐα πενταναία πεντεκαιδεκαναΐα.*

A stirpibus quae vocalem *α* vel *ο* post *ϝ* habent: *ἀγλαΐα, νεολαία πολυλαΐα Λάιος, προναία περίναιος σύνναιος πρόνειον προνήιον.*

Incertum est utrum in *ϝο* an in *ϝ* desierint prototypa horum: *αἰζήιος, παρήιον παρειά εὐπάραος* cet., *βαιός ἠβαιός, πρᾷος, ῥᾷος ῥήια ῥεῖα, σκαιός.*

Duorum vocabulorum *αιο* non ex *αϝιο* ipso factum est, sed ex *αιϝο*, quod per epenthesin ex *αϝιο* natum: *βαιός σκαιός*, fortasse etiam, id quod accentus commendat, *φαιός.*

His adnumerandum est quod adhuc praetermisimus:

Λαιός laevus, usurpatum a Tyrtaeo fr. anap. 15 Bgk., a tragicis et a poetis aevi alexandr. Ap. Rh. et Arato. Quod vocabulum ex *λαιϝος* natum esse intelligitur ex lat. *laevus*, slav. vet. *lěvŭ*, et ex Hesychii glossa *λαίβας· ἀσπίδας. Κρῆτες.*

λαίβα· ἀσπίς, πέλτη. λαίφα· ἀσπίς. scutum enim sic vocabatur quia laeva manu gestabatur. Ahr. Dor. 49. Sed non constat, utrum *λαιϝ* ex *λιϝ* an ex *λαϝι* natum sit. Cf. Pott. Et. II, 2, 601 not. Curt. Et. n. 533. Fick I, 733.

Deinde, ut dixi, suffixorum generibus differunt.

Suffixo *ιο* haec formata sunt masculina et neutra: *βουγάιος, δάιος, ἔμπαιος, φαιός; — λᾶον λήιον, πουρδάιον; ὁμάιον. — αἰζήιος, βαιός ἠβαιός, Λάιος, νάιος, νήιος, περίναιος σύνναιος, πρᾶος, (σκαιός?). — παρήιον* (unde *καλλιπάρῃος* et sim.; fortasse etiam *εὐπάρᾳος χαλκοπάρᾳος*), *ἐπίνειον, προνήιον* (vel *πρόνειον*).

Suffixo *ιᾰ γραῖα*.

Suffixo *ιᾱ: ἀγλαΐα, πυρκαϊή λυχνοκαΐη ἡλιοκαΐα, λαία ληΐη λεία, νεολαία πολυλαΐα δεκαναΐα πενταναΐα πεντεκαιδεκαναΐα*.

Dubius sum de *προναία* et *παρειά*. Quae suffixo *ιᾰ* formata dicerem, si de quantitate vocalis finalis constaret: sed *α* finale in *παρειά* longum esse censuit Herodianus: *τὰ γὰρ διὰ τοῦ εια ὀξυνόμενα ἐκτείνοντα τὸ α ἐπὶ οὐσιῶν λαμβάνεται οἷον παρειά*. Hdn. ed. Lentz I, 291, 19. Cf. etiam Callim. Del. 80 *ὑπόχλοον ἔσχε παρειήν*. Et quum suffixum *ιᾱ* quo abstracta formantur, in hoc vocabulo esse non possit, adjectivi *παρειός* videtur esse femininum *ἡ παρειά*. Itemque *προναία* femininum adjectivi *πρόναιος*.

II.

Terminatio *αιος* ex *ασιος* nata est.

26. A stirpibus in *ας* desinentibus suffixi *ιο* ope haud ita multa vocabula in *αιος* terminata descendunt. Ac de uno quidem quod vulgo huic classi inseritur, supra jam p. 14 dixi me alia sentire, *γηραός* enim vel *γηραιός*, quod alii propter *γραῦς* ex *γεραϝιος* ortum esse putant, alii ad substantivum *γῆρας* revocant, mihi a verbo *γηράω γηράσκω* descendere videtur. Hoc igitur misso jam ea enumerabo, quae procul dubio ad stirpes in *ας* referenda sunt.

κεραός cornutus apud Hom. Hsd., corneus Call. Anth., jam supra p. 13 sq. indicavi non ex *κεραϝος* natum esse, ut plerique censent, sed ex *κερασjος*, cuius originis testis est

κεραία, quod et ipsum cornu significat apud posteriores, Oppianum, Nicandrum, et quidquid cornui simile est, cornicula insectorum ap. Aristot., cornua lunaria ap. Arat., aliasque res: ab Atticis praecipue ad antennas denotandas adhibebatur.

κνεφαῖος apud trag. et Ar., et *ἀκροκνεφαῖος* Hsd. op. 367 originis notam in fronte gerunt. Ad idem prototypon revocandum est Theocriti

σκνιφαῖος. Sic enim in optimis codicibus est 16, 93 *βόες δ' ἀγελαδὸν ἐς αὐλὰν Ἐρχόμεναι σκνιφαῖον ἐπισπεύδοιεν ὁδίτην.* Quod et veterum et recentiorum nonnulli interpretantur tardum, sed significare „serum (Hor. sat. II, 7, 93), sub noctem (Hor. od. 1, 9, 19) migrantem per crepusculum, posteaquam jam *ἐπὶ κνέφας ἦλθεν*", ut vertit Fritzschius, demonstratur hac Hesychii glossa: *σκνιφόν· ἀμυδρὸν βλέπον. Ἀττικοὶ γὰρ καὶ τὸ σκότος σκνίφος λέγουσι. σκνιφ.˜ ἄκρα ἡμέρας καὶ ἑσπέρας λεῖοι* (sic codex, *σκνίφος* — *Ἠλεῖοι* Musur.). Sed de scriptura veteribus non constabat. Nam et illo Theocriti loco alii et boni codices habent *σκνιπαῖον*, et schol. dicit haec: *σκιπναῖον, ἑσπερινόν, ἢ παρὰ τὴν σκίπαν* (*σκνῖπα* Hoeschel ad Phr. 399 Lob., *σκίπνα* Hemst.) *ἢ παρὰ τὸ κνέφας πεποίηται* („explicatius dixisset *ἢ παρὰ τὸ σκνῖφος, τὸ κνέφας, πεποίηται*" Dind. in thes.) *κνὶψ γὰρ ζῷόν ἐστι βραδυκίνητον.* Et Pollux 2, 65: *σκνιπόν δὲ τὸν ἀμυδρὸν βλέποντα Σιμωνίδης ὁ ἰαμβοποιός.* (fr. 19 Bgk.) *ἢ τυφλὸς ἤ τις σκνιπὸς ἢ μέγα βλέπων,* ubi exemplaria variant inter *σκνιπόν, σκιπόν, σκιρπνόν,* et in versu Sim. inter *ἤ τις σκνιπός, ἢ κνιπός, ἢ πίκνηπος.* Neque tamen dubitari posse videtur, quin *κνέφας* ex *σκνέφας* ortum sit (Curt. Et.[4], 695), cuius aliae formae fuerint *σκνῖφος* et *σκνῖφας,* unde Theocriti *σκνιφαῖος.*

λεπαῖος saepius apud Eur., a *λέπας,* quod licet casibus obliquis non inveniatur usurpatum, tamen procul dubio eiusdem generis est atque *δέπας, γέρας, γῆρας* al.

οὐδαῖος Orph. Arg. Lyc. Anth. *κατουδαῖος* h. Merc. Hsd. *ὑπουδαῖος* Opp. Plut. *ἐπουδαῖος* Hesych.

In hac classe etiam numerandum mihi videtur

χαιος. Ar. Lys. 91: *τίς δ' ἀτέρα παῖς; — χαΐα ναὶ τὼ σιώ, Κορινθία δ' αὖ,* et 1157 *οὔπα γυναῖκ' ὄπωπα χαϊωτέραν.* Schol. ad vers. 91: *χαΐα ἀντὶ τοῦ ἀγαθὴ μέν,*

Κορινθία δέ. παίζει δὲ παρὰ τὸ κεχηνέναι. — Κορινθία: πόρνη, διὰ τὴν Λαΐδα. ἀγαθὴ μέν, οὐ σώφρων δέ, ἐπεὶ ἡ Κόρινθος πληθύει ταῖς πόρναις. schol. ad v. 1157 *ἀγαθωτέραν. — χᾱός* Ther. VII, 5:

> *Τᾷ Δηοῖ γὰρ ἔτευχε Θαλύσια καὶ Φρασίδαμος*
> *κἀντιγένης, δύο τέκνα Λυκωπέος, εἴ τί περ ἐσθλὸν*
> *χᾱῶν τῶν ἐπάνωθεν, ἀπὸ Κλυτίας τε καὶ αὐτῶ*
> *Χάλκωνος* . . .

schol. in hunc l.: *χαὸν λέγεται τὸ ἀγαθὸν παρὰ Λακεδαιμονίοις. χαὸν δὲ καὶ τὸ εὐγενὲς ἢ τὸ ἀρχαῖον.* Hesych.: *χαιά. ἀγαθή. χαιός· ἀγαθός. ἀχαία... Λάκωνες δὲ ἀγαθά.* Vetustissimam formam idem Hesychius servavit: *χάσιος· ἀγαθός, χρηστός.* Hinc igitur factum *χάϊος* (*χάἱος* M. Schmidt), *χαός.* Num etiam bisyllaba forma *χαῖος* vel *χαιός* unquam exstiterit, nescimus. Aeschylus quidem usurpavit compositum *βαθυχαῖος* Suppl. 859, sed in hoc loco plane turbata est antistrophica responsio. Codex enim habet haec:

> *ἄγειοσ ἐγὼ βαθυχαῖοσ βαθρείασ βαθρείασ γέρον*

quibus v. 847 respondent haec:

> *αἵμονεσ ὧσ ἐπάμιδα ησυδουπια τάπιτα*

Hermannus emendat sic:

> *αἷμον᾽ ἴσως σε γ᾽ ἐπ᾽ ἄμαλα ἥσει δουπίαν τἀπὶ γᾷ*
> *γεῖος ἔχω βαθυχάϊος βαθρείας, βαθρείας, γέρον*

assentientibus fere Schwerdtio et Krusio. Weilius versibus quibusdam transpositis mutat responsionem antistrophicam: is versus qui hac mutatione facta respondet, sic est in cod.:

> *κελεύω βία μεθέσθαι Ἴχαρ φρενί τ᾽ ἄταν*

Weilius igitur emendat sic:

> *αὐδῶ σε βίας μεθίεσθαι Ἴχαρ φρεσσί τ᾽ ἄταν ἐᾶν*
> *ἔγγαιος ἔχω βαθυχαῖος Βαθρείας, βαθρείας, γέρον*

Accepta transpositione aliter emendant:

Dindorfius: *κελεύω βίᾳ μεθέσθαι Ἴχαρ φρενί τ᾽ ἄταν*
ἄγειος ἐγὼ βαθυχαῖος Βαθρείας, βαθρείας, γέρον

Oberdickius: *κελεύω βίαν σε μεθέσθαι, Ἴχαρ, φρενὸς ἄταν*
λατρείας, γέρον, βαθυχαῖος Ἄμοιρος ἐγὼ βαρείας.

Scholiasta: *βαθυχαῖος ἡ μεγάλως εὐγενής. χαοὶ γὰρ οἱ εὐγενεῖς.* — Minus certum est, quod Hesychio pro *εὐχατότερον·*

πλουσιώτερον Kusterus restitui voluit *εὐχαϊώτερον*. Quam emendationem recepit M. Schmidt. — Fortasse hoc vocabulum est in nomine oppidi Elei *Χάα* et montis in Argolide *Χάον ὄρος*. — Etymologia parum claret. Legerlotzius KZ 8, 416 haud inepte confert scr. *hita* bonus pro *ghata*, gr. *ἀγαθός*, quo in vocabulo aspiratae sint transpositae ut in *τρίγχος θρίγκος, τάφος θάπος, βάτραχος βάθρακος*, et praefixum sit *sa*, ut *ἀγαθος* pro *sa-gha-ta*, *χάσιος* pro *χάτ-ιος* sit. Cogitaveris etiam de rad. *ghas ghans*, unde lat. *hasta*, got. *gazda*, theod. vet. *gart* (Fick I, 79. 582) ut *χάσιος* sit proprie is qui percutit, caedit, pugnat, fortis, strenuus, bonus, nobilis.

27. Denique fortasse huc referendae sunt nonnullae voces, quarum terminatio *αιος* qui nata sit, aliter haud facile explicare potueris: *κραταιός, λεχαῖος, πελαγαῖος*. Quae quum manifeste e *κράτος, λέχος, πέλαγος* pullularint, fortasse sic nata dicas, ut plena terminatio *αιος* adjuncta sit stirpibus decurtatis *κρατ λεχ πελαγ*. Sed *αιος* sic perraro neque nisi infimis Graecitatis temporibus adhiberi infra videbimus. Quam ob rem alia explicatio est invenienda, quae linguae legibus magis respondeat.

Atque *κραταιός* quidem Aly p. 13 derivatum censet ab adverbio *κάρτα* (*κάρτα* a *κρατύς* ut *τάχα, λίγα, ὦκα* a *ταχύς* cet. Kissling KZ XVII, 200). Quod non improbabile est, neque illud magni faciam, quod *κραταιός* jam ab Homero inde usitatum est, *κάρτα* apud Alcmanem primum legitur. At quanquam de *κραταιός* eiusmodi origo praedicari potest, non potest de *λεχαῖος* et *πελαγαῖος*. Si velim conjecturas addere conjecturis, possim affirmare, haec vocabula originem ducere a stirpibus in *α* vel *η* desinentibus, quae quondam illis *κρατες πελαγες λεχες* a latere fuerint, quum id metaplastorum genus Graecis neque incognitum fuerit neque inusitatum, ut qui *ἄνθος* dixerint et *ἄνθη, βλάβος* et *βλάβη* et alia id genus, de quibus v. G. Meyerum Stud. V, 67, Kühnerum Gr. I, 385 sqq., et supra ipse dixi p. 31. Sed nimis mihi temerarius viderer, si vocabula quaedam *κράτη πελάγη λέχη* quondam fuisse affirmarem, nisi probabilia sive ex ipsa lingua Graeca sive ex cognatis linguis afferre possem exempla, quibus illas formas revera exstitisse verisimile fieret, ut supra p. 31, ut vocabulum *ἡθαῖος* ab *ἤθη* quadam forma ductum

arguerem, attuli scr. *svadhấ*. Eiusmodi testibus quum haec vocabula de quibus nunc agimus, careant, non audeo illam eis explicationem adhibere. Verum tetigisse mihi videtur G. Meyerus, quum KZ XXII, 493 *κραταιός* derivat „von altem *κρατας* für *κρατες*“. Omnes enim stirpes, quae in Graeca lingua qualem nos novimus desinunt in *εσ*, prius terminationem *ασ* habuisse constat. Quae terminatio *ασ* in nonnullis est servata, ut in *κέρας, γέρας, σέλας*, in nonnullis Homeri demum temporibus et etiam recentioribus mutata in *εσ*, id quod docent complurium vocabulorum diversae formae, alterae a stirpe in *ασ*, alterae a st. in *εσ* derivatae; cf. Kühner Ausf. Gr. p. 336. Velut *βρέτας, κῶας, οὖδας, κνέφας* in nom. et acc. retinuerunt *α*, in ceteris casibus mutaverunt in *ε*: *κνέφας* apud Homerum etiam in obliquis casibus retinuit *α*, apud Aristophanem genitivum habet *κνέφους*. Itaque ut ab *οὖδας*, cuius recti tantum casus apud Homerum habent *α*, ceteri *ε*, derivatum est *οὐδαῖος, κατουδαῖος* cet., quidni vox procul dubio vetustissima *κραταιός* potuerit derivari a *κράτος*, quod ab *οὖδας* nulla alia re differt, quam quod jam ante Homeri tempora *α* suum primitivum non solum in obliquis casibus in *ε* sed etiam in rectis casibus in *ο* mutavit?

λεχαῖος Ap. Rh. I, 1182 *λεχαίην φυλλάδα;* a Lachmanno probabili conjectura restitutum est Aeschylo, Sept. 292, ubi in Med. est: *δράκοντα δ᾽ ὥςις τέκνων ὕπερ δέδοικε λεχέων*
ει α φ
δύσευνητορας ἁ πάν ‖ *τρομος πελειάς,* nunc vulgo legitur: *δράκοντας ὥς τις τέκνων ὑπερδέδοικεν λεχαίων δυσευνάτορας πάντροφος πελειάς.* Atque ab ipso quidem Aeschylo hoc vocabulum inventum esse quum propter formationem non videatur esse probabile, antiquioris originis atque usus testimonium esse videtur emporii Corinthii nomen *Λέχαιον*. Quod Pausanias 2, 2, 3 derivatum putat ab heroe quodam *Λέχης* Neptuni et Pirenes filio: mihi non dubium est quin significet id quod naves recipit, navibus subducendis locum praebet, et ab eadem radice descenderit, unde *ναύλοχος ναυλοχέω*. Neque tamen *λέχαιον* ab ipsa radice *λεκ λεχ* potest esse derivatum, nam hinc non poterat descendere nisi *λοχαῖον*, ut *δοχαῖος, πομπαῖος* al. Quamobrem haud erraverit, qui hoc nomen a *λέχος* originem cepisse putet.

Πελαγαῖος Neptuni cognomen fuisse tradit Pausanias VII, 21, 7, loco ut vid. corrupto (certe inter § 7 et 8 lacuna intercidit, quam Schubart notavit in versione lat.). Patris enim prope portum narrat positum fuisse Neptuni et templum et simulacrum. *Ποσειδῶνι δὲ παρὲξ ἢ ὁπόσα ὀνόματα ποιηταῖς πεποιημένα ἐστὶν ἐς ἐπῶν κόσμον καὶ ἰδίᾳ σφίσιν ἐπιχώρια ὄντα ἕκαστοι τίθενται, τοσαίδε ἐς ἅπαντας γεγόνασιν ἐπικλήσεις αὐτῷ· Πελαγαῖος καὶ Ἀσφάλιός τε καὶ Ἵππιος.* Pro *πελαγαῖος* exspectaveris vel *πελάγειος* (quanquam hoc non legitur nisi semel apud Ar. h. a. 8, 19, quo de loco dubitatur) vel *πελάγιος*. Neque magni momenti est quod codices omnes (exceptis Mosq. et Lugd. b qui *Παλαγαῖος* habent) consentiunt exhibentes *πελαγαῖος*, quum omnes libri manuscripti nobis servati ex uno archetypo fluxerint qui et ipse valde corruptus erat. Sed non est veri simile, *πελαγαῖος* scribentium negligentia factum esse ex *πελάγιος*, nec *πελάγειος* nec *πελάγιος* alias unquam Neptuni cognomina fuisse traduntur, licet Pausanias hoc loco disertis verbis narret, hoc Neptuni cognomen omnibus usitatum fuisse, id quod de *ἀσφάλιος* et *ἵππιος* constat. Quam ob rem lectio tradita videtur retinenda, ut *πελαγαῖος* fuerit cognomen Neptuni ex priscis temporibus traditum, quod eam ipsam ob causam retinuerit *α*.

Valde incertus sum sitne hisce nominibus adjungendum

κάλλαιον, quod galli gallinacei tum barbam significat, tum paleam. Traditum est apud Aristoph. Eq. 497, Aristot. h. a. 9, 49 (ubi compluria exemplaria exhibent *κάλλιον*) et posteriores. Pro plurali *κάλλαια* saepe scriptum est *κάλλεα*, quod quum confunderetur cum vocis *κάλλος* plurali *κάλλη*, grammatici in his vocabulis discernendis multum operae impenderunt. V. Piers. ad Moer. s. v. Eiusmodi praecepta sunt haec: Thom. Mag.: *Κάλλεά ἐστι τὰ τῶν ἀλεκτρυόνων· ἐπὶ δὲ τῶν ἀνθέων κάλλη.* Hesych.: *κάλλαια· οἱ τῶν ἀλεκτρυόνων πώγωνες. [καὶ πᾶν πορφυροειδὲς χρῶμα. ἔνιοι δὲ τὰ ποίκιλα. καὶ παρ᾽ Αἰγυπτίοις χρῶμα καλαϊνόν. τίθεται δὲ καὶ ἐπὶ μύρου. κ[αλλ]αὶ τὰ βαπτὰ ἔρια.* Ad quae M. Schmidtius: „*κάλλαιοι* cod., em. Phot. 126, 12 Sopingus. Quae post *πώγωνες* sequuntur aût ad *κάλλεα* spectant cum *κάλλαια* confusum aut ad gl. 65 *κάλλη* post *πορφυρᾶ* sunt retrahenda“. Moeride

auctore *κάλλαια* etiam *κάλλωνες* vocabantur: *κάλλαια τὰ ὑπὸ τά γένεια τῶν ἀλεκτρυόνων, οὓς κάλλωνας οἱ Ἀττικοὶ λέγουσι,* ubi Piers. legendum censet *χειλῶνας*. Sed hac mutatione non opus est, nam etiamsi *κάλλων* praeter hunc locum non reperitur, tamen non *ἀνωμάλως* formatum est. Nam ut *κάλλων κάλλος,* sic *ἀγκών ἄγκος, αἰών αἰές, κυτών κύτος:* saepius quidem sororiant *-ων* et *-ος* secundae vel *η* primae: *βαιών βαιός, κνήκων κνηκός, κύφων κυφός, κώδων κώδη κωδία, κώθων κωθός, κολοφών κορυφή, μάλθων μάλθα, πυλών πύλη, τυφών τῦφος, χλιδών χλιδή.* Itaque regulae non repugnaret *κάλλων* a *καλός* pro *καλjός* (*καλλός*). Sed putaverit quispiam, *κάλλωνας* hoc loco corruptum esse e *καὶ πώγωνας*, quum desideretur *καί*. — Sed qui explicandum est ipsum *κάλλαιον*? Potest sane a *κάλλος* derivatum esse ut *κραταιός* a *κράτος*. Hoc si verum esset, *κάλλαιον* significaret ornamentum quasi ac decus capitis. Sed habet haec etymologia nescio quid quod me offendat, neque *κάλλαιον* videtur posse separari a lat. *palea palear*. Hinc intelligitur, vocabulo *κάλλαιον* proprie significari barbam galli. Quid si derivatum esset a rad. scr. *çval* moveri, ire, ut proprie significaret „vacillans"? cf. lat. *palla, pallium,* germ. *qualle, qualster*.

III.

De vocabulis in *αιος* a stirpibus in *α* derivatis.

28. Longe maxima vocabulorum in *αιος* pars a stirpibus in *α* desinentibus derivata est. Sed ut harum stirpium prototyporum, sic etiam derivatorum genera diversa. Vocalis enim illarum finalis *α* aut corporis ipsius ut ita dicam propria est, aut suffixum qua haec ipsa stirps ex alia derivata est. Atque illius quidem classis duo sunt genera, primum eorum, quorum *α* ipsius radicis proprium est, ut in *βε-βα-ιος*, alterum eorum, quorum *α* suffixi quidem est, sed non eius quo novissima haec forma, unde derivatum in *αιος* descendit, terminata est, ut *ἀλαΐος* non ex st. *αλ-α*, sed ex *ἀλ-α-(j)ο* natum. Alterius classis tria sunt genera, primum eorum quae a substantivis sive masculini sive feminini generis pullulant, illa perpauca, haec innumera, alterum eorum quae ab adverbiis ducta, tertium quae a

verbis in *αω αιω αζω ασκω* sim. originem duxerunt. Non semper clare apparet, cui ex his classibus vocabulum aliquod adscribendum sit, quum magna adverbiorum verborumque illorum pars ipsa pro fundamento habeat substantivum primae declinationis, ut saepe ambiguum sit utrum ex illo ipso nomine prototypo an ex adverbio vel verbo illinc oriundo ductum sit vocabulum in *αιος* desinens. Qua de quaestione in singulis vocibus tractandis agemus.

Sed priusquam vocabula ipsa enumeremus et percenseamus, retractanda est quaestio, quam Lobeckius olim instituit in Paralipomenon dissertatione quinta,

De paragoge ionica.

29. De re ipsa vix est quod verba faciamus. Haud pauca reperiuntur vocabula in *αια*, quae ab aliis in *η* vel *α* desinentibus nulla alia re videntur differre, quam hac ipsa terminatione, significatu autem plane congruere, ut *ἀνάγκη ἀναγκαία, σελήνη σεληναίη* al. Qua de re quid tradiderint grammatici, videas apud Lobeckium p. 297 sq., mihi unum attulisse sufficiat Apollonii locum, qui quid illi senserint ceteris manifestius indicat de adv. p. 598, 18: *καὶ ἐπ᾽ ὀνομάτων ἔσθ᾽ ὅτε παραγωγαὶ γίνονται κατὰ τῶν αὐτῶν σημαινομένων ὡς τὸ ἀναγκαίη καὶ τὸ εὐναίας ἐβάλοντο.* Exempla a grammaticis afferuntur haec: *Ἀθηναία, ἀκταία, ἀλκαία, ἁλμαία, ἁμαξαία, ἀναγκαία, ἀρχαία, αὐλαία, γαληναία, γυραία, δειλαία, δικαία, δραχμαία, ἀπευκταία, εὐναία, καλαμαία, κεραία, λιμναία, μελισσαία, οὐραία, περαία, περικεφαλαία, προνομαία, πυλαία, σεληναία, ὡραία.* Inter quae nonnulla falso enumerari apparebit (ut *ἀλκαία, αὐλαία, καλαμαία, περικεφαλαία, προνομαία, πυλαία*): sed multa etiam addi possunt, *σπαθιναία, γαστραία, ἡλιαία, λευκαία, μελαιναίη, ὀρφναίη, πυκναία, ῥομφαία.*

Ab his igitur exemplis orsus quaestionem Lobeckius instituit, cuius haec est summa: omnia illa vocabula in *αια* non esse vera substantiva, sed adjectiva a substantivis prototypis derivata, quae eam ipsam ob causam etiam significatione plus minus ab illis discrepent. Quae si substantiva notione usurpentur, id ita factum esse, ut adjectivo nudo posito subaudiretur ani-

misque obversaretur substantivum aliquod feminini generis. Hac ille sententia saepe sed non semper verum tetigit, et, id quod ei saepius accidit, regulae investigandae studio abreptus non aquam modo, ut aiunt, sed ipsum infantem ex solio effudit. Nemo enim negaverit, persaepe adjectiva paulatim donata esse notione substantivali, qua de re copiosius idem egit in quinta paralipomenon dissertatione. Sed neque omnia quae Lobeckius tractavit paragoga adjectivi significationem ab initio habuerunt, et diversa paragoges genera accuratius sunt distinguenda. Nam quum paragogen ionicam passa esse dicantur ea tantum vocabula, quae significatione, ipso corpore, denique genere plane paria sola diphthongo *αι* ante terminationem quasi intrusa differunt, sejungenda sunt et separatim spectanda quaecunque aut significatione aut genere a prototypis discrepant. Ut *κορυφαία* (Lob. l. l. p. 308), *αὐλαία, θυραία* (ib. p. 309), *καλαμαία, πυλαία* (ib. p. 311), *τελευταία* (ib. p. 315), *σημαία, σπειραία* (p. 318) plane diversa utuntur significatione quam primitiva *κορυφή, αὐλή, θύρα, καλάμη, πύλη* cet. Genere autem a prototypis diversa sunt v. c. *κεφάλαιον* (p. 308), *ὄπαιον* (falso Lob. *ὀπαία* p. 309) et quae p. 319 enumerat generis neutrius *κοιταῖον εὐναῖον προθύραια προπύλαια καστάναια*. Denique seponenda censeo quae omnino non a prototypis primae declinationis ducta sunt, *ἁλκαία, ὁλκαίη, ὁλκαῖον, προνομαία, τροπαία, δοχαίη, τοναία, τριβαία,* quae infra docebo ab ipsis verbis esse derivata.

His igitur segregatis permagna restat multitudo paragogorum cum prototypis plane consentientium. Haec quum Lobeckius dicat proprie adjectiva fuisse sed paulatim prototyporum significationi magis magisque assimulata denique in horum ipsorum locum surrepsisse, in multis assentatorem me habet. Nam ut *κοιταῖον* et *εὐναῖον* proprie significant id quod ad *κοίτην* et *εὐνήν* pertinet, deinde ipsum torum, sic etiam *ἀκταία* primitus, subaudito *γῇ*, significavit terram maritimam, deinde litus ipsum. Et vero etiam *παρθενική* pro *παρθένος, θήλειαι* pro *γυναῖκες, ποιητικοί* pro *ποιηταί* veteres dixisse Lobeckius demonstravit p. 305. Ab his autem et similibus orsus in dissertatione V paralipomenon, quae de nominibus adjectivi et substantivi generis ambiguis est, a certioribus progrediens ad minus

certa, tandem eo usque audaciae procedit, ut non solum rerum corporearum nomina, sed etiam § 6 permulta eorum quae qualitates exprimunt (plane diversis inter se illa modis formata), ut quae diei noctisque partes significant, *ἀμφιλύκη, ἑῴα, ἑωθίνη, ὀρθρία, μεσημβρία, ὀρφναία*, tempora anni *θερεία χειμερία ὡραία*, coeli qualitates *αἰθρία, γαληναία, εὐδία, νηνεμία, νοτία*, aetates humanas *νηπίη, νηπυτίη, νεοίη, παιδεία, ἠνορέη, ἀνδρεία*, denique omnia fere abstractae notionis feminina in *ια* desinentia nihil esse affirmet nisi feminina adjectivorum. Neque tamen fortiter rem suam peregit, sed magis magisque in dubio atque incerto se incedere intelligens tandem subsistit, cetera abstractis relinquens, sed subsistit eo loco, qui non certo quodam limite signatur, sed valde obscuro confinio non tam regnorum quam agrorum eiusdem regni propriorum, ut ea ipsa re se jam in alieno esse territorio confiteatur. Quid enim, quod *δαιμονία, θεσπεσία, ὀλβία, μακαρία* al. adjectiva censet, sed p. 361 „abundat, inquit, sermo graecus nominibus in *ια* exeuntibus *αἰσχρία, γλισχρία, μιαρία, πικρία, ποικιλία, ψυχρία* etc., quae nemini in mentem venit dubitare quin substantiva sint, quum et significationem huius generis habeant neque exstent adjectiva in *ιος*, quorum feminina dici possint.“ Ergo *ὀλβία, μακαρία, ἁρμονία, ἐλευθερία* non habent huius generis significationem? Et cur non etiam adjectiva *αἴσχριος, ποικίλιος* al. quondam exstitisse putemus, ut *φίλιος, ἐλευθέριος*? Hac nimirum ratione omnes adjectivorum substantivorumque fines plane delentur, et si sibi constitisset, debebat profiteri, omnia substantiva proprie adjectiva esse.

30. Sed videamus, quomodo abstracta illa ex adjectivis orta esse comprobet. Quod ut accuratius intelligatur, ipsius verba adscribam. Postquam *ἀνδρεία, παιδεία, πινυτή* al. feminina adjectivorum esse dixit, pergit sic p. 360: „Sed illud fortasse plerisque incredibile et paene portentosum videbitur, Graecos pro calor (*θερμότης*) dixisse calida (*θέρμη*), pro virilitas (*ἀνδρία*) virilis (*ἀνδρεία*). Verum tamen si huic ingens multitudo nominum ante oculos posita fuerit, quae ex adjectivis facta sunt substantiva mutatione formae aut nulla aut pusilla, si idem nostrae vernaculae linguae vocabula: *die spitze, die enge, die platte, die ebene, die frühe, die heitre, die weite,*

die feste, die wüste, contenderit cum graecis *ἡ ἄκρα, ἡ στενή, ἡ πλατεῖα, ἡ ἑῴα, ἡ γαλήνη, ἡ στερεά, ἡ τραφερά, ἡ ἔρημος,* haud longe aberit, quin se ad veterum rationes adjungat." Et paulo inferius p. 362, vocabulis *σπανία, ὁσία, ὀλβία, μακαρία, ἀξία, ἀπαξία, ἀναξία* adjectivo generi vindicatis: „Verum huc deductis, inquit, vereor ne difficile sit gradum sustinere via lubrica et praecipiti. Nam praeter illa, quae jam percursa sunt, undique redundant vocabulorum formae ancipites: *ἁρμονία, ἀνακτορία, ἐλευθερία, ἐπικουρία, ἡσυχία, ἱκεσία, ἰσημερία, κερτομία, μειλιχία, ξενία, οἰκουρία, παρθενία, σωτηρία, ὑπερτερία* (superbia), *φιλία* etc., quae si actiones et qualitates significant, non pro substantivis sed substantiva esse, communis est doctorum sententia. Neque ego illa vetere possessione deturbare conabor. Sed si quis tamen huc audaciae procedat, non video quibus argumentis refutari possit. Nam si, ut plerique consentiunt, *δαιμονίᾳ* et *θεσπεσίᾳ* non aliter se habent ac *δημοσίᾳ, ἰδίᾳ, κοινῇ, ἐτεῇ,* quid rationis dici potest, cur *μειλιχία, ἁρμονία, φιλία* non sint adjectiva? Num Graecis plurali generis neutrius uti licuit: *τέως μέν σφι ἦν ἄρθμια ἐς ἀλλήλους, τοῖς Κορινθίοις φίλα ἦν πρὸς τοὺς Κερκυραίους* Herodo. III, 49, feminino vero singularis numeri minus? Nimirum dicet aliquis genus neutrum adminiculo egere nullo, femininum vero sine substantivo, cui latenter adhaerescat, intelligi non posse, velut *ἀπ᾽ ἴσης, ἀπὸ πρώτης, ἀπὸ μιᾶς, ἐκ ταχείας, ἐκ παλαιᾶς, ἐξ ὑστέρας, διὰ κενῆς, ἐπ᾽ ἴσης, κατὰ μόνας, ξυνῇ, κενῇ, τὴν πρώτην, τηνάλλως, ἀλληνάλλως* etc. referri ad substantivum aliquod cogitatione comprehensum, qualia multa sarcinatores ellipsium comminisci solent. Sed permultis locis horum supplementorum nullum convenit. Quis enim, si legerit *ἀπ᾽ εὐθείας φιλοσοφεῖν* Plut. Symp. 1, 4, 8, *τὴν εὐθεῖαν συνειπεῖν τινι* V. Cic. VII, *ἐξ ὀρθῆς ἀνακρίνειν* Polyb. XV, 27, *τηνάλλως ἀδολεσχεῖν* v. Berger. ad Alciphr. I. Ep. 19, his igitur et similibus locis quis aut *μοῖρα* aut *τύχη* aut *πρᾶξις* aut *ὁδός* aptum esse credat? Quare sic potius existimandum videtur, Graecos a notionibus simplicissimis progressos maximeque obviis, quae sunt situs, viae et directionis, hinc similitudinem traduxisse ad actionum humanarum varias directiones et modos. Ergo quod consuetum esset dicere *τὴν εὐθεῖαν πορεύεσθαι, τὴν*

μέσην ὁδεύειν, μακρὰν πεμφθῆναι, ἐξ ἐναντίας προσιέναι Plut. v. Rom. XXVIII, ἐξ ἐναντίας — ἐκ πλαγίου καθεστήκεσαν Thuc. IV, 33. εὐθείᾳ φέρεσθαι Stob. Ecl. 1, 606, omisso vocabulo, cuius notio in verbo continetur, hinc consequutum esse, ut idem nomen tacite comprehenderetur cum verbis, quae non simplicem actionem sed actionem in motu positam significant, εἰς εὐθεῖαν καταστῆσαι, ἐξ ἐναντίας μάχεσθαι Aelian. h. an. V, 19. τὴν εὐθεῖαν ἀποκτείνειν Eur. Med. 384. ὀρθὴν ἐντυγχάνει ἀντὶ τοῦ εὐθύς. Ὑπερίδης Phot., et ut postremo hoc exemplum transferretur ad eas actiones, quae omnino non corporis sed animi motu et intentione conficiuntur, ἐξ ἐναντίας δοξάζειν Aristot. Pol. VII, 2, 5. οὐκ ἐξ εὐθείας νοεῖν ἀλλὰ καθ' ὑπερβατόν Strab. XIII, 585. τὴν ἀπόδειξιν ἐξ εὐθείας ποιεῖσθαι Galen. de Semin. II, 1, 609. t. IV. ἐξ ἴσης θαυμαστή Iulian. Or. 1, 19 A etc. quae quia a proprio et nativo intellectu desciverunt, non amplius quaeri debet, quod quoque loco nomen omissum sit, sed his complementis tum locus fuit, quum homines proprie loquerentur. Iam, ut ad propositum redeam, eodem modo dicitur προφθαδίην ἀγορεύειν, ἀντιβίην (et ἀντίβιον sive ἐναντίβιον) ἐρίζειν, ἀμφαδίῃ τι ῥέζειν, πασσυδίῃ προχέοντο, αὐτοσχεδίην βάλλειν et αὐτοσχεδίην ᾄδειν, postremo κρυπταδίῃ λανθάνειν Maxim. v. 339, quibus respondent accusativi latini *perperam, promiscam, bifariam, alias,* et qui supra relati sunt dativi δαιμονίᾳ, θεσπεσίῃ, ἀναγκαίῃ. Neque secus statuam de ἐτεῇ aliisque dativis, qui adverbiorum locum obtinuerunt, ut ὁμαλῇ id est ὁμοῦ Hesych. quod si ab ὁμαλής provenit, cum ὁμαρτῇ aequiparandum est, ἡσυχῇ, λάθρῃ etc., quae omnia tacite subsequuntur nomen quoddam feminini generis sive χρεία sive τύχη sive δρᾶσις sive διάθεσις sive aliud huius indefinitae significationis vocabulum, cuius adumbrata notio in animis obscure haesit, forma autem amissa est, quo evenit ut iisdem adjectivis non semper idem substantivum et aliquibus nullum accurate conveniat."

31. Atque quae de illis vocabulis adverbialiter usurpatis dicit, quum in universum vera esse videantur, tamen illam dictionem paullo alia ratione et ortam et excultam esse puto. Initium nisi fallor cepit ab illo dicendi genere, quod plerumque

figuram etymologicam appellare consuevimus, ita ut adjectivo addito substantivum illud, quo actio verbi, vel, ut nunc loquuntur, objectum actionis interius exprimitur, omitteretur, ut quod ex ipso verbo et ex adjectivo et generis et casus nota servum se domini absentis profitente per se intelligeretur. Sic dicta sunt v. c. Aesch. Ag. 1386 *καὶ πεπτωκότι τρίτην ἐπενδίδωμι* (sc. *πληγήν*). Soph. Ant. 1309 *ἀνταίαν ἔπαισεν* (sc. *πληγήν*). Herodot. 3, 119 *ἔδησε τὴν ἐπὶ θανάτῳ* (sc. *δέσιν*). Itaque in *αὐτοσχεδίην βάλλειν* simul audiebatur *πληγήν*, in *ἐναντιβίην ἐρίζειν* — *ἔριν*, in *τὴν ἰθεῖαν βαίνειν* — *βάσιν* vel *ὁδόν*. Eandem originem esse puto multorum quae dativo casu ponuntur, nam etiam dativo casu usurpari figuram illam etymologicam constat, cf. Lob. Paral. 523, ut *λυμαίνεσθαι λύμαις, νίκῃ νικᾶν, γάμῳ γαμεῖσθαι* al. Sic dicta sunt *ἀμφαδίῃ τι ῥέζειν, εὐθείᾳ φέρεσθαι* alia. Ac fortasse eodem modo orta sunt illa cum praepositionibus juncta *ἀπ᾽ ἴσης, ἀπὸ μιᾶς, ἐξ ἐναντίας* al. Postero tempore, quum hae locutiones penitus in adverbiorum notionem transissent, eas etiam cum aliis verbis jungi potuisse apparet.

Jam cum eo consilio Lobeckius haec attulerit, ut doceat, quo modo in huiusmodi dictionibus omittatur substantivum, eodem etiam alibi potuisse omitti, ut ex adjectivis fierent substantiva, mirum sane est, eum non vidisse, quantum inter illud et hoc dicendi genus intersit. Nam illa adjectiva et sua ipsorum forma, positionis generisque signo, et verbi quocum juncta erant notione prodebant substantivum latens, illa magis magisque rigescebant, hebetabantur et quasi emoriebantur, dum vita ac significatu primigenio plane destituta traducebantur ad aliena: haec illis adminiculis plerumque carebant, vitam retinebant. Quamquam non nego, et quis tandem negaverit, permulta adjectiva omisso substantivo quod facile intelligeretur ipsa substantivi notionem paulatim accepisse; sed si omnia substantiva quae a latere habent eiusdem formae adjectivum, hac ratione ex illo nata esse putabimus, ubi tandem erit finis? Nam, ut supra jam dixi, non sibi constans est Lobeckius, quum *ὀλβία* et *μακαρία* ex *ὄλβιος* et *μακάριος* facta esse putat, *αἰσχρία, γλισχρία, ποικιλία* al. substantiva genuina vocat eam ob causam, quod non exstent adjectiva in *ιος* quorum feminina esse possint. Nam illa ad-

jectiva intercidere potuerunt. Quamobrem constantius agit, quum, quanquam dubitanter, p. 364 sq. *ἀκεστορία, ἀλαστορία, ἀνακτορία, ἑτεροκρανία* sim. adjectiva esse censet, quanquam vera adjectiva plane paria non exstant, propter similia adjectiva *ἀνακτόριος, πρακτήριος, ἡμικράνιος*. Itaque quod sensit, licet non disertis verbis pronuntiarit, mihi hoc esse videtur, omne substantivum in *ια* (nam de his praecipue agit, de ceteris minus confidenter), quod a latere aut habeat aut habere possit adjectivum in *ιος*, ex hoc esse natum, cetera vera substantiva esse. Neque omnino incredibile est terminationem *ιᾱ*, qua nomina abstractae notionis formantur, cognatam et propinquam esse terminationi qua adjectiva notionis concretae finguntur *ιος ια ιον* (suff. *ιο*), et prisco quodam tempore ex hac natam, praesertim quum non in latina tantum lingua nomina in *-ium* desinentia abstracta utantur significatione (ut *officium, imperium, otium;* id quod attulit Misteli KZ XVII, 175), sed etiam in Graeca neutra in *-ιον: εὐαγγέλιον, ἀγχιστεῖον, ὁμάρτιον, διδασκάλιον, γεώργιον, ἐρείπιον, ἔριον = ἐρέα, κατηγόριον, λειποτάξιον* al. Sed jam casco aevo et priusquam gentes aricae discederent, proprium suffixum *iā* ad abstracta fingenda ab illis cognatis distinctum et segregatum esse, ea re demonstratur, quod omnes nationes aricae hoc suffixo hac ipsa significatione utuntur: scr. *-yâ*, got. *-jô* (nomin. *-ja* vel *-i*) et superaddito *n* illo Germanis adamato *jôn* vel *ein* (pro *jân*), theod. vet. *-ia* vel *-ì* (cf. Schlüter, Die mit d. suff. *ja* gebildeten deutschen nomina, p. 154 sq. 164 sq. 131 sqq. 144), slav. vet. *-ja*, lat. *-ia -iē* (Bopp. Vgl. Gr. III² § 892 sqq.). Itaque Graecos quoque inde a primis temporibus hoc suffixo usos esse constat. Jam quum non minus constet, multa quoque substantiva in *ια* ex adjectivis in *ιος* esse orta, ut *ἑῴα* vel *ἠοίη* et *χειμερία* adjectiva esse ex similibus intelligitur *ἑωθίνη, χειμερίνη*, id tantum agitur, ut fines constituantur. Quod ut unquam accurate fieri possit magnopere vereor: at adjectivorum fines a Lobeckio nimis prolatos esse patere mihi videtur. Adjectivorum enim id munus esse constat, ut qualitatem aliquam non per se existentem et quasi rem propriam suique iuris, sed vel animanti vel rei alicui adhaerentem et propriam significent. Itaque quum adjectivum solum ponitur, aut certum aliquod substantivum, quod ex totius enun-

tiati sententia facile intelligitur, omissum est, aut, si certa quaedam notio non simul auditur, quoties masculino vel feminino genere positum est, simpliciter de homine aut certe animante eius generis dictum esse intelligitur, ut nos dicimus *die alte, die schöne* de vetula et puella. Nunquam autem adjectivum masculino vel feminino genere positum qualitatem eam quam significat abstractam exprimere potest, quoniam ipso genere ad rem animatam se pertinere profitetur. Facilius neutro genere ad abstractam notionem exprimendam adjectivum aliquod adhiberi potuit, quum neutrum illa animantis significatione careat. Itaque in lingua Germanica multa invenias abstracta neutrius generis ex adjectivis oriunda, *das gemach, das leid*, et permulta in lingua antiqua, cf. Zimmer, Die nominalsuffixe *a* und *â* in den germ. spr. Strassb. 1876, p. 161, quanquam haec rectius ex significatione collectiva transisse putaveris in abstractam, cf. ibid. p. 207 sq. Itaque non recte Lobeckius ad sententiam suam tuendam p. 363 adhibet neutra adjectivorum pro substantivis abstractis posita. Neque de eo substantivorum genere mihi recte judicasse videtur, quod omitti possit, ut adjectivum in eius locum succederet, quum dicit p. 351, praecipue res generales his et huius modi epithetis vicariis esse cumulatas. Non res generales fuerunt, sed res maxime in quotidiano loquendi usu adhibitae, ut *χείρ, γῆ, ὁδός, μερίς, ὥρα, νόσος, ἄρτος, μάζα* al. cf. Krüger Gr. 43, 3, 3. Neque nego saepe accidisse, ut vel posteri nescirent, quod substantivum intelligendum fuisset, vel omnino non certum aliquod vocabulum, sed obscura aliqua eiusdem generis notio animo infixa esset et cum adjectivo tacite simul audiretur, unde hoc generis sive masculini sive feminini notam acciperet (p. 363; cf. p. 376: „Ac ne opus quidem est supplemento, si sumamus eos, qui primi rebus vocabula imposuere, nonnunquam substantias appellasse adjective a specie, quam prae se ferrent, eminentissima et ad animadvertendum maxime insigni, atque exempli causa editam montis partem *τὴν ἄκραν* appellasse non quod animum ad notionem *τῆς κορυφῆς* referrent, sed per se ipsam, genere autem feminino usos esse ob eandem ausam, qua *κορυφή* feminine appellaretur, et similiter *ἡ τρίοδος, ἡ ἁμαξιτός*, quia *ὁδός, κέλευθος, οἶμος, τρίβος, ἀγυιά, agea, via*, feminina sunt.“). Sed plane incredibile est, adjectivi

formam femininam usurpatam esse ad ipsam qualitatem ab adjectivo expressam abstracte ponendam, omisso substantivo aliquo nihil nisi essentiam, *τὸ εἶναι* significante, et recte ipse Lobeckius p. 360 paene portentosum videri ait, Graecos pro calor dixisse calida, pro virilitas virilis. Quis enim putaverit, Graecos, quum haberent terminationem *ια* ad abstracta fingenda destinatam, non hac terminatione ut alias sic etiam ad abstracta ex *ἄνακτωρ, ἐλεύθερος, ἐπίκουρος* al. fingenda usos esse (nam ex prototypis, unde adjectiva in *ιος ἀνακτόριος ἐλευθέριος ἐπικούριος* pullularunt, non ex his ipsis adjectivis nomina illa abstracta derivata esse apparet), sed huic simplici et usitatae fingendi rationi praetulisse illam quam Lobeckius iis imputat viam complicatam et arduam, ut adjectivis illis tacite adderent substantivum et ipsum abstractum, quin abstractissimum — quis autem nescit, quo proprius lingua aliqua ab origine sit, eo magis viva, concreta, speciali vocabulorum significatione uti, quo magis senescat, eo plura adhibere abstracta et generalia — subaudientes talia: *τύχη, δρᾶσις, διάθεσις*, id est nihil fere nisi meram notionem *τοῦ εἶναι*?

32. Quae autem Lobeckius affert sententiae suae auxilia, ea nulla sunt. Primum etiam in nostra ipsorum lingua eundem usum esse affirmat, quum dicamus *die enge, die weite, die ebene* etc. Iisdemque testibus utitur Ameisius ad Od. *α*, 97, qui hisce fretus adminiculis ne substantivum quidem omissum esse in illis locutionibus Graecis contendit. Eumque secuti sunt Autenrieth et La Roche ad Il. B, 367. At quis est qui nesciat, vocabula illa a Lobeckio allata specie tantum, quam nunc habent, videri adjectiva esse, veteres autem eorum formas plane diversas esse ab adjectivorum femininis et ipsa terminatione substantivam notionem profiteri? Quod Lobeckio tunc ignotum fuisse facile ignoscas, a doctis viris qui nunc sunt ignorari turpe est. Etenim substantiva illa quae Lobeckius affert, omnia fere in lingua theodisca vetere desiverunt in *î*, quae terminatio est substantivorum abstractorum feminini generis, ab eodem suffixo *iā* orta, unde etiam Graecorum abstractorum terminatio *ιᾰ* de qua modo locuti sumus: *engî, ebanî, fruoî, haitarî, fastî festî, wôstî, wîtî* (Schlüter l. l. p. 137 sq.). Adjectivorum autem *engi eban fruo haitar fasti wosti wît* feminina aut sonabant *engiu*

ebaniu fruoiu haitariu cet., aut *enga*, *ebana*, *fruoa*, *haitara* cet. Itaque tantum abest ut his substantivis confirmetur Lobeckii sententia, ut falsa esse arguatur. Quanquam non omnia illa vocabula a Lobeckio allata hanc habent originem, unum enim, *platte*, non germanicum est sed ex medii aevi latinitate tractum, *spitze* autem nescio utrum ex vetere *spizzî* apex jugum sudis, an ex *spizza* fem. deb. pinnaculum, pinula, mucro, aculeus, vallus, pinna, ortum sit. Atque *spizza* quidem potest sane femininum debile esse adjectivi *spizi*, sed hac terminatione permulta feminina abstracta utuntur, quarum minima pars ab adjectivis ducta esse potest, multo plura a verbis ipsis ducta sunt: *kâha* festinatio, *kouma* cura, *luccha* foramen, *lûta* vox, *morna* maestitia, *biba* tremor, *scelta* jurgium, *scîna* manifestatio, *seha* visus, *smerza* dolor, *snuda* derisio, *stunta* hora, *fasta* jejunium, *freisa* periculum, *wîsa* modus, et permulta concreta quae non magis ab adjectivis derivata esse possunt, ut *amma* nutrix, *hutta* tugurium, *huorra* adultera, *muoma pasa* amita, *pluoma* flos, *quena* uxor, *spinna* aranea, *vliuga* musca al. Grimm. Gr. I¹, 626 sq.

Neque plus valent, quae ibidem affert Lobeckius exempla ex lingua graeca, *ἡ ἄκρα, ἡ στενή, ἡ πλατεῖα, ἡ ἑῴα, ἡ γαλήνη, ἡ στερεά, ἡ τραφερά, ἡ ἔρημος*. E quibus pleraque adjectiva esse non nego, sed haec sunt concreta, omissis substantivis usitatis *γῆ* (*στενή, στερεά, τραφερά, ἔρημος* Lob. p. 350), *χείρ* (*πλατεῖα* ab Aristophane eo loco eoque sententiae nexu usurpatum Ran. 1096, ut nemini dubium esse possit, quin *πλατείαις τυπτόμενος* sit *πλατείαις χερσίν*, cf. schol. ad loc. et nostrum: *auf allen vieren kriechen:* nihil differt haec locutio a *δεξιά, ἀριστερά*, nostro *die rechte, die linke*), *ὥρα* (*ἑῴα*, cf. *ἑωθίνη*). Quae autem abstracta vera sunt ut *ἄκρα, γαλήνη, αἰθρία, νηπίη, ἀνδρεία* al., ea nihil esse nisi adjectivorum *ἄκρος, γαληνός, αἴθριος, νήπιος, ἀνδρεῖος* feminina plane nego. Potuit quidem Lobeckius multo plura eius modi abstracta afferre forma nihil discedentia a nominibus concretis in *ος*, sive compositorum membris posterioribus, sive substantivis, sive adjectivis: *ἀμοιβή* (*ἀμοιβός*), *φορβή* (*συφορβός*), *στίλβη* (*στιλβός*), *ἀγωγή* (*ἀγωγός*), *ἀρωγή* (*ἀρωγός*), *σφαγή* (*ταυρο-σφάγος*), *τάγγη* (*ταγγός*), *ᾠδή* (*ἀοιδός, ἐπῳδός*),

βοσκή (χιονο-βοσκός), ἱστο-δόκη? (ἰοδόκος), κάκη (κακός), ὁλκή (τοξ-ουλκός), πλοκή (εὔπλοκος, στεφανο-πλόκος), φυλακή (φύλακος), ἁμαρτωλή (ἁμαρτωλός), βολή (ἐλαφη-βόλος, σύμ-βολος), βουλή (ἐπί-βουλος), λάλη (λάλος), στολή (ναύ-στολος, ναυ-στόλος), σπατάλη (σπαταλός), φειδωλή (φειδωλός), δοκιμή (δόκιμος), εἰςδρομή (περί-δρομος), νομή ἀστυ-νόμος), ὀδμή ὀσμή (εὔ-οσμος), τιμή (ξενό-τιμος, πάν-τιμος), τομή (ἀμφι-τόμος, καρά-τομος), γονή (ἀνδρογόνος, ὀψίγονος), δίνη (περί-δινος), εὔθυνα (εὔθυνος), θοίνη (σύν-θοινος), μονή (μόνος, ἔμ-μονος), πλάνη (πλάνος, δύςπλανος), ποινή (ὑστερό-ποινος), φονή (ἀνδρο-φόνος), φωνή (ἠερό-φωνος), permulta in -συνη et συνος ut γηθοσύνη γηθόσυνος, δεσποσύνη δεσπόσυνος, δουλοσύνη δουλόσυνος, ἱπποσύνη ἱππόσυνος, καλλοσύνη καλλόσυνος, κηδοσύνη κηδόσυνος, μαντοσύνη μαντόσυνος al.; deinde ἀκοή (ἐπ-ήκοος), βοή (βόας, καλλι-βόας), πνοή, ἀναπνοή (ἀντί-πνους), ῥοή (ἀψό-ρροος), χοή (οἰνο-χόος), κλοπή (κλοπός), ἀποκοπή (ἀπό-κοπος, θυρο-κόπος), ὄρφνη (an rectius adjectivi ὀρφνός femininum?), μολπή (ἀντί-μολπος), πομπή (πομπός, εὔ-πομ-πος), ῥοπή (παλίρ-ροπος), σκοπή (σκοπός), τροπή (πολύ-τροπος, ἀπό-τροπος), τυπή (τύπος, ἁλί-τυπος), ἄγρα (πάν-αγρος), βορά (βορός, γυιο-βόρος), δορά (βου-δόρος), ἑσπέρα (ἕσπερος), ἔχθρα (ἐχθρός), λέπρα (λεπρός), σπορά (ὁμό-σπορος), φαλάκρα (φαλακρός), φθορά (ἀνδρο-φθόρος), φορά (φορός), φρουρά (φρουρός), ψύχρα (ψυχρός), ψώρα (ψωρός), ὤχρα (ὠχρός), βλάστη (βλαστός), ἐγγύη (ἔγγυος), βαφή (ἀνθο-βάφος), γραφή (δελτο-γράφος), στροφή (στρόφος, ἀσπιδη-στρόφος), τροφή (τροφός), βράγχη (βραγχός) ἀρχή (ἀρχός), μάχη (ἀγχέμαχος), ὀρυχή (ὀφθαλμ-ωρύχος), ὀχή (ὄχος), ζωή (ζωός). Quid? omnia haec abstracta nihil sunt nisi feminina adjectivorum quae eadem utuntur forma? At longe maior horum adjectivorum pars non qualitatem vel substantiam significat, sed transitiva utitur significatione, sunt nomina agentis, vel rem actam significant: haec autem nomina ne Lobeckius quidem affirmaverit feminino genere simpliciter pro abstractis haberi posse. Haec igitur si non parentes sunt abstractorum sed quasi fratres, diversis suffixis utraque ab eadem origine derivata, quidni eodem modo etiam cum ceteris

adjectivis cognata sunt abstracta pariformia? Sed accedit aliud, quod illi vel non viderunt vel neglexerunt (nam Lobeckius quidem, ubi horum vocabulorum nonnulla affert p. 340. 348 sq., ea plane non separat a concretis): turba abstractorum masculini generis in *ος* desinentium: *βόμβος, θόρυβος, κόναβος, ὄλβος, ὄτοβος, ῥέμβος* (etiam adj.), *στρόβος, τρίβος* (sed etiam concr. = *τὸ τριβόμενον, ὁδός*), *φλοῖσβος, φόβος; λοιγός, μόγος, πάταγος, σφάραγος, φθόγγος* (? concr. *εὔφθογγος* al.); *κέλαδος* (concr. *δυσκέλαδος*), *ὁδός* (an concr. ?), *ὅμαδος, ὀρυμαγδός, ῥοῖβδος, χρόμαδος; ἔλεος* (adj. *ἐλεός* pro *ἐλεεινός* Hsd. op. 205 *ἣ δ' ἐλεὸν μύρετο*); *ῥοῖζος; αἶθος* (concr. *αἰθός*), *μόθος, μόχθος, μῦθος* (concr. *ἀπαράμυθος*), *ὄλισθος, πόθος, ῥόθος* (concr. *ἐπίρροθος*); *μῶκος* (concr. *μωκός*), *ὅρκος* (?), *πόκος* (etiam concr. = vellus), *τόκος* (abstr. = *τὸ τίκτειν*, et concr. = *τὸ τικτόμενον*, activa signif. in composs. *ἀρτιτόκος, διδυμοτόκος* al.); *ἄεθλος* (? Curt. Et. n. 301), *βόλος* (etiam concr. de rete, i. e. *τὸ βαλλόμενον*, act. in *ἑκατηβόλος* al.), *δόλος, ζῆλος* (concr. *ἐπίζηλος* al.), *θρύλλος, ὅμιλος, μῶλος, ὄχλος, πίτυλος, σάλος, σίλλος, σίφλος* (adj. *σιφλός*), *στόλος* (concr. de exercitu vel classe), *σφάκελος, ὕθλος;* permulta oxytona in -*μος*, ut *ἀρδμός, δασμός, κηληθμός, κλαυθμός* al., quum et adjectiva et substantiva concretae notionis in -*μος* innumera exstent, ut *ἄνεμος, γναθμός, δεσμός, ἐρετμός* al. Quamobrem, exceptis adjectivis in -*ιμος* ut *ἀγώγιμος, αἱρέσιμος, αἴσιμος, ἄλκιμος* al., perdifficile saepe est judicare, abstractane an concreta significatio cuique vocabulo propria sit. Ut haec mittamus, desinentia in -*μος* restant haec abstracta: *βρόμος* (concr. *βαρύβρομος* al.), *γάμος, δρόμος* (concr. de stadio), *κῶμος, μῶμος, τόμος* (etiam = *τὸ τμηθέν*), *τρόμος* (concr. *πάν-τρομος*); *αἶνος, γόνος* (etiam concr. progenitus), *δῖνος* (concr. *περίδινος*), *θρῆνος, κέρχνος* (etiam adj.), *κίνδυνος, κλόνος, κτόνος* (concr. *αὐτοκτόνος, παιδοκτόνος, ξιφόκτονος* al.), *ὄκνος, πλάνος* (etiam adj. errans), *πόνος, στόνος* (concr. *ἀγάστονος, ἁλίστονος* al.), *τέτανος* (adj. *τετανός*), *τόνος* (concr. de fune), *φθόνος, φόνος* (concr. *ἀνδροφόνος, δολοφόνος, νεόφονος* al.), *χρόνος, ὦνος* (etiam concr. de mercede et pretio); *γόος* (concr. *ἁβρογόος* al.), *θρόος* (concr. *ἀλλό-θροος, δημό-θροος* al.), *νόος, πλόος* (concr. *ἁλί-πλους*), *πνόος* (concr. *ἀντί-πνοος*,

δύς-πνοος al.), *ῥόος* (concr. *βαθύ-ρροος*, *δακρύ-ρροος* al.), *χλόος*; *δοῦπος* (ccr. *ἀρτί-δουπος*, *ἐρί-γδουπος* al.), *κόμπος* (adj. *κομπός*), *κόπος* (ccr. *θυροκόπος* al.), *κτύπος* (*ἁλί-κτυπος* al.), *τρόπος* (*πολύ-τροπος*, *ἀπό-τροπος*); *γῦρος* (adj. *γυρός* rotundus), *ἵμερος* (ccr. *ἐφίμερος*), *καιρός*, *κόρος* (ccr. *διά-κορος*), *μόρος*, *ὄλεθρος*, *πόρος* (etiam concr. = *πορίζων*, via, pons), *φθόρος* (*θυμο-φθόρος*, *πολύ-φθορος*), *ὦχρος* (adj. *ὠχρός*); *νόσος*; *ἀλαλητός*, *ἄλετος*, *ἀλοητός*, *ἄμητος*, *ἄροτος*, (*εὐ-άροτος*), *βίοτος*, *ἔμετος*, *θάνατος*, *κάματος*, *κοῖτος* (etiam de instrumento cubandi, torus), *κολοσυρτός*, *κοπετός*, *κρότος*, *κωκυτός* (concr. *ὀξυκώκυτος*), *νίφετος*, *νόστος*, *οἶκτος*, *οἶτος* *παγετός*, *πλοῦτος*, *πότος* (concr. de eo quod potatur), *πυρετός*, *ὑετός* (incertum num adjectiva quoque notione Hdt. 2, 25 *ἄνεμοι ὑετώτατοι*, nisi legendum *ὑετιώτατοι*); *γνόφος*, *δνόφος*, *ζόφος*, *βράγχος* (adj. *βραγχός*), *ἔλεγχος*, *ἦχος* (et *ἠχή*), *λόχος* (puerperium, sed concr. de insidiis et manu militum), *στόχος* (abstr. actio telum dirigendi, concr. scopus quo telum mittitur), *τάραχος*, *τρόχος* (concr. *τροχός*). Omnia haec vocabula formam habent adjectivorum, nonnulla modo adjectivorum modo abstractorum munere funguntur, multo plura nisi abstracta significatione non usurpantur. Quid igitur? An etiam haecce omnia nata sunt adjectiva, usu tantum acceperunt notionem abstractam? Ergo adjectiva omnino omni genere, sive masculino sive feminino sive neutro (nam de hoc quoque supra vidimus) pro abstractis usurpari possunt? Minime vero! Plane aliter rem se habere discimus e linguarum comparatione.

33. Inde a primis enim temporibus duobus suffixis *a* et *ā*, quorum illud masculinis et neutris, hoc femininis fingendis inserviebat, aricae nationes usae sunt, quo utroque et concreta et abstracta, vel ut rectius dicam et nomina agentis sive rei actae et nomina actionis a verbis vel radicibus derivabantur. Itaque et in lingua sanscritica suffixum **a** ad utramque vocabulorum classem formandam adhibitum videas, eo tamen, ut grammatici docent, discrimine (Bopp, krit. gr. der. scr. spr. § 575, 1. 4.), ut nomina agentis non mutata vocali radicali finalem acuant, *budhá* expergefactus, sciens, nomina actionis vocalem radicalem per gunam amplificent et cum accentu enuntient, *bódha* expergefactio, scientia (de exceptionibus v. Zimmer l. l. p. 19), et in

germanica permulta sunt nomina actionis hoc suffixo formata, quae Zimmer enumerat p. 116 sq., v. c. *trunk, sturz, schimpf, schall, drang, sang* al., got. *gaggs, þagks, saggqs, andstalds, qums, runs* al. pro *gagg-a-s, þagk-a-s, saggq-a-s* cet., neque latina lingua iis caret: *jocus, ludus, modus, morbus, palpus, sonus.* Litt. *mégas* somnus, *jů́kas* risus, *kā́ras* rixa, bellum, *rédas* ordo; slav. vet. *lovŭ* captio captus, *gladŭ* sitis, *studŭ* pudor, *stradŭ* timor al. Cf. Bopp Vgl. Gr. III. 282. — Suffixo *ā* autem omnes linguae aricae utuntur primum ad femininum genus nominis alicuius sive agentem sive effectum significantis sive aliam aliquam significationem concretam habentis denotandum, ut scr. *náva návā*, gr. *νέος νέα*, lat. *novus nova, lupus lupa, coquus coqua, herus hera* al., sine masc. *mola, toga.* In linguis germanicis incertum est an adjectivorum feminina firma utentia declinatione, quae in obliquis casibus plane alia ratione declinantur, in rectis casibus illam formationem passa sint: *niujis niuja, liubs liuba*: pauca sunt id genus substantiva declinationis firmae, siquidem ab initio concretam habuerunt notionem got. *gabruka* frustum, *giba* donum, *vulva ἁρπαγμός* Phil. 2, 6, *kunavida ἅλυσις* Eph. 6, 20, *gabinda σύνδεσμος* Col. 2, 19. 3, 14, *gairda ζώνη* Marc. 1, 6. 6, 8 al. quae Zimmerus p. 244 sqq. nominibus actionis adnumerat. Sed et adjectivorum feminina debilis quae vocatur declinationis, got. *blindô niujô*, et substantivorum fem. gen. debilium permulta illi numero adscribenda sunt, quum themati in *ā* desinenti more Germanis fere proprio adjecerint *n* (*blind-â-n, niuj-â-n*). Cf. Bopp. Vgl. Gr. III, 373. 379. Scherer Zur Gesch. d. d. spr. p. 428 sq. Zimmer l. l. p. 240. 278. Osthoff, Zur frage des urspr. der n-decl. in Paul Br. Beitr. III, 80 sq. — Praeter haec concretae significationis nomina inde a primis initiis etiam ad nomina actionis i. e. abstracta fingenda suffixum *ā* adhibitum est: scr. *mudā́* gaudium, *kshudā́* fames, *bhidā́* scissura, *kshipā́* jactura, *pāsā́* sitis al.; lat. *culpa, cura, fuga, ira, mina, rixa;* got. *usvaurpa, bida, lita, vraka, kara, þarba* al., et stirpe per *n* amplificata *reiro* trepidatio, *broþralubo φιλαδελφία, trigo λύπη* al.; lit. *maldà* rogatio, *dejà* lamentatio, *pagalba* auxilium al., slav. vet. *mlŭa* tumultus, *mêna* mutatio, *pobêda* victoria, *utêcha* consolatio. Bopp. Vgl. Gr. III, 379.

Hinc sequi mihi videtur, ut, etiam si prisco quodam tempore non distincta fuerint suffixa *a* et *ā* quibus abstracta formabantur a suffixis *a* et *ā* concreta notantibus, et licet suffixum *ā* utraque significatione ex *a* quondam natum sit, tamen ut ceteris nationibus sic Graecis inde ab eo tempore, quo a ceteris discesserunt, infixa fuerit plane diversa horum suffixorum natura, ut in Graeca quidem lingua non potuerit abstracta nominis alicuius notio ex concreta derivari ea qua Lobeckius putat ratione. Sed veterum et a maioribus sibi traditorum, forma parium, significatione differentium vocabulorum secuti analogiam vocabula sive antiqua sive ab ipsis fabricata in *ο* desinentia et concreta utentia significatione, mutata vocali finali, prout voluntas aut loquendi necessitas ferebat, aut ad aliud genus tantum transferebant, servata notione concreta, aut abstracta donabant significatione: quin etiam hanc illis significationem injungebant ne genere quidem mutato. Neque tamen plane eandem utriusque abstractorum classis condicionem esse ex exemplis supra propositis intelligas. Nam in *ος* quidem terminata abstracta vix invenias, quae significatione tantum mutata ex adjectivis derivata sint, sed omnia quod videam ab ipsis radicibus sive verbis ducta sunt, et barytonôs pronuntiata, et si quae adjectiva eadem forma ab iisdem radicibus ducta sunt, ea finalem acuunt, ut ab illis discernantur: qua accentus diversitate, quam Lobeckius jam animadvertit Paral. 340 sqq., Graeca lingua cum sanscritica conspirat. Itaque abstracta sunt *αἶθος, ἔλεος, μῶκος, σίφλος, τέτανος, κόμπος, γῦρος, ὦχρος, βράγχος, τρύχος*, adjectiva *αἰθός, ἐλεός, μωκός* cet. Suffixum *ο* igitur, quoties ad masculina abstracta formanda adhibetur, semper est, quod vocant, primarium. Etiam in hac re lingua sanscr. consentit. Bopp. Kr. Gr. § 575,4. 584,1. Suffixo *ā* autem primum quidem item e radicibus derivantur abstracta plerumque oxytona in *η* (ut in ling. sanscr. Bopp. l. l. 575, 15), quorum quasi couterina sunt adjectiva sive omnino nomina concreta in *ος* eodem loco orta et ipsa oxytona: *ἀρωγή ἀρωγός, ᾠδή ἀοιδός, μονή μόνος, κλοπή κλοπός, πομπή πομπός, σκοπή σκοπός* al.; deinde autem hoc suffixo etiam utebantur, ubicunque adjectivi alicuius notionem abstracte ponere volebant, et ab adjectivis quovis modo diversorumque suffixorum ope formatis derivabant stirpis vocali finali

producta substantiva abstracta in *η*. Ab adjectivis oxytonis abstracta plerumque barytona ducuntur: *στιλβός στίλβη, ταγγός τάγγη, κακός κάκη, σπαταλός σπατάλη, θερμός θέρμη, γαληνός γαλήνη, ὀρφνός ὄρφνη, ἐχθρός ἔχθρα, λεπρός λέπρα, φαλακρός φαλάκρα, ψυχρός ψύχρα, ψωρός ψώρα, ὠχρός ὤχρα, βλαστός βλάστη, βραγχός βράγχη.* Alia id genus abstracta esse videntur *ἁμαρτωλή φειδωλή δοκιμή, ὀδμή, γηθοσύνη, ἱπποσύνη* et cet. in *-συνη, πινυτή;* quae quum non solius suffixi *ᾱ* ope formata sint, sed *ᾱ* affixum habeant ad *-ωλ(ο), -μ(ο), -συν(ο), -ν(ο), -τ(ο)*, documento sunt, ex quovis concretorum genere per *ᾱ* suffixum derivari potuisse abstracta. Ceterum in *συνη μη* et *τη* etiam alia permulta abstracta desinunt, quorum similia adjectiva non exstant: *ἁβροσύνη, ἁδροσύνη, ἀληθοσύνη, ἀλημοσύνη, συγγνωμοσύνη, δαιτροσύνη* al., *γνώμη, δυσμή, ἐπιστήμη, λύμη, μνήμη, ὁρμή* al., *ἀρετή, ἀυτή, βιοτή, γενετή, λιτή, μελέτη, τελετή, τελευτή* (cf. lat. *defensa offensa repulsa accessa*): et *μος* et *τος* masculinorum suffixa et ipsa abstracta significatione uti supra vidimus. Incertus esse possis de quibusdam abstractis in *ια* ut *ὁσία νηπία,* utrum per suffixum *ᾱ* ab *ὅσιος νήπιος*, an per suff. *ια* ex horum adjectivorum prototypis derivata sint.

34. Satis multa verba fecisse mihi videor ut demonstrarem falsam esse Lobeckii opinionem de ratione qua abstracta nata sint ex adjectivis nominibusque concretis, sed plerumque ea rem factam esse via, quam ipse vidit quidem, sed rejecit p. 360, quum controversum esse confiteatur „utrum *πινυτή* istud femininum sit adjectivi *πινυτός*, an ambo vocabula ab una quidem stirpe, sed diverso quasi nixu nulloque inter se comercio edita sint, sicut a *πῦρ* quae descendunt *πυρά πυρρός πυρός* et *πυρσός*“. Quae autem abstracta ex ipsis adjectivis derivata sunt, ea non ex femininis adjectivorum traducta sunt ad notionem abstractam, sed per suffixum forma illi femininorum suffixo par, significatione plane diversum formata inde ab initio abstractam habuere notionem.

Neque tamen ex solis adjectivis nominibusque concretis hac ratione abstracta derivata sunt, sed etiam ex ipsis substantivis abstractis addita terminatione abstractorum propria *ια* nova substantiva ab-

stracta ducta sunt, eaque plane eadem qua prototypa utentia significatione: *μάτη ματία, σπάνη σπανία, μονή μονία, ἔλεγχος ἐλεγχείη* (pro *ἐλεγχεσίη*), *ὄνειδος ὀνειδείη, πένθος πένθεια, ἀνάγκη ἀναγκαίη, γαλήνη γαληναίη γαλήνεια, ἀρή ἀρειή,* quae falso a Lobeckio pro adjectivis haberi supra demonstratum est. Quod si cui mirum videatur ab abstractis derivari potuisse nova abstracta eadem significatione, idem in nostra quoque lingua factum esse meminerit. Majores enim nostri saepius addita syllaba *-heit* (quae quum initio fuisset substantivum sui juris significans personam, sexum, gradum, religionem, habitum, mox in fine compositorum ad abstractam tantum notionem prioris membri significandam usurpabatur, ut etiam nunc usurpatur: *wahrheit, narrheit*) ex abstractis nova duxerunt abstracta: theod. vet. *kamfheit* militia, *tugedheit, tuomheit, zwifalheit, scantheit* confusio, *slâfheit, topaheit* deliramentum, *tôtheit* mortalitas, *kiwonaheit* consuetudo; sax. vet. *jugudhêd* juventus; anglos. *camphâd* militia, *geogudhâd* juvenilitas. Grimm Gr. II, 497 sq.; eadem condicio fuit syllabae *scaft scaf scap*, nostr. *-schaft*: theod. vet. *heriscaf* militia multitudo copiae, theod. med. *amûrschaft, hônschaft, sippeschaft, werschaft*; sax. vet. *wurdgiscap* fatum, *hugiscaft* animus, fides; anglos. *mägenscipe* potentia, *hygesceaft* mens, *vonsceaft* miseria, infortunium, *meotudsceaft* fatum (cf. Grein in gloss. s. v. *meotud.*). Grimm Gr. II, 520 sq.

35. Constat igitur, in numero nominum ionico more derivatorum esse quoque vera substantiva abstracta a substantivis abstractis derivata. Et quum Lobeckio supra concesserimus, alia id genus vocabula adjectivorum in *αιος* feminina esse, restat, ut haec duo vocabulorum genera certis finibus distinguantur. Sed hoc haud scio an nunquam fieri possit, eam ob causam quod Graeci ipsi de plerorumque vocabulorum hac ratione formatorum natura ac significatione propria i. e. grammaticae regulis conveniente nescii fuerunt, vel, ut rectius dicam, quod sentio, quia pleraque id genus vocabula non tam derivata sunt a prototypis, sed pro amplificatis tantum illorum formis et tunc habita sint, et nobis sint habenda. Similiter in omnibus fere linguis fieri constat, ut vocabula specie derivatorum utentia revera nihil differant ab illis, unde

descendere videntur. In lingua sanscritica maxime suffixum *-ka* has vices explet: *bâla* et *bâlaka* puer, *putra putraka* filius, *uda udaka* aqua, *arbha arbhaka* parvus. „Diese neigung der indischen schriftsprache hat im prakṛt so um sich gegriffen, dass fast jedes vocalisch auslautende nominalthema mit secundärsuffix *ka* weitergebildet erscheint ohne irgend welche änderung der bedeutung, also statt *hasta* erscheint *hatthaa* (aus *hastaka*, da jeder tonlose verschlusslaut zwischen vocalen tönend wird oder ausfällt), *artha: atthaa; gata: gadaa*; *Indra: Indaa; pota: podaa; guru: garua* etc. Auch das Germanische liefert hierher beispiele: got. *broþrahans* Marc. XII, 20 = *broþrjus;* dem skr. *patra* entspricht ags. *fiðer* feder, flügel, dem *patraka* ahd. *fëdarah,* mhd. *vëdrach.*" Zimmer l. l. p. 217. In lingua nostra plura eiusmodi suffixa sunt. Atque primum quidem ipsum illud suffixum *iā*: got. *aqizjā*: theod. vet. *akus*; got. *gabundjā*: theod. med. *bunt*; got. *þiudangardjā-*: *gards*; *haitjā-*: *gahait*; *jukuzjā*: theod. vet. *joh* al. cf. Schlüter l. l. 154 sq. Deinde got. *ag, eig,* theod. vet. *ac ec ic*, nostr. *-ig*: got. *gaurs* tristis, theod. vet. *gorag* miser, aerumnosus, theod. vet. *leid leidac, sêr sêrac, wîzo wîzac, cund cundîc, dancbâri dancbârîg, sculd sculdîg, stâti stâtîg* al., theod. med. *grimm grimmic, behende behendec, durhlieht durhliuhtic, reine reinec, spitze spitzec, staete staetec* al. Recentiore tempore plerumque interciderunt simplicia, sed et nobis sunt dicatalecta, ut *barfuss barfüssig, grimm grimmig, gehass gehässig, lass lässig, leid leidig, geraum geräumig, spitz spitzig, stät stätig* et nova id genus quotidie in sermone vulgari finguntur, velut quod saepius audivi: *der verfluchtige kerl.* Inde ab aevo theod. med. Germani hoc suffixo praecipue usi sunt tum in fine compositorum possessivorum, ut *blauäugig, langbeinig, warmblütig* al., quae vetustiore tempore solo suffixo *a* utebantur (got. *hrainjahairts, gumakunds,* theod. vet. *goltvaro, unbarmaherz, cotchund*), tum in compositorum praecipue in *heit* et *lîch* desinentium commissura, ut *armec-heit* pro *arm-heit, frümec-heit* pro *frum-heit, bitterc-heit* pro *bitterheit* al. (Grimm Gr. II, 643), unde novum suffixum *keit* natum (*eitelkeit, übelkeit* pro *eitelec-heit, übelec-heit*), et *follec-lîch, minnec-lîch, armec-lîch, strengec-lîch* al. Grimm. II, 661 sq. Etiam ipsum suffixum *lîch* sic quasi supervacaneum

additur: theod. vet. *arm armalîh, pidirpi pidirplîh, cafuogi cafuoglîh* al., theod. med. *balt baltlîch, grôz grôzlîch, offen offenlîch* al., et apud nos quoque *froh fröhlich, ganz gänzlich, treu treulich, ewig ewiglich, innig inniglich* al. De significationis differentia v. Grimm Gr. II, 659 sq. Deinde adjectiva in *sam* et *haft*: theod. vet. *gafuogi cafoacsam, irri irresam, manac manacsam, chund chundhaft, wâr wârhaft* al. Longum est, omnia eiusmodi vocabula Germanica enarrare. Sed Graeca quoque lingua abundat huiusmodi amplificationibus et adjectivorum et substantivorum. Nam multa adjectiva in *ιος* nihil differre a prototypis in *ος*, ut *αἱμύλιος, δόχμιος, ἐσχάτιος, ἑσπέριος, κερτόμιος, μειλίχιος, ὄρθιος, σπάνιος,* jam Lobeckius animadvertit p. 318. Et ut germ. *-ig*, sic graecum *-ιος* persaepe affigitur compositis, quae hoc adminiculo non egebant: *ὅμαιμος ὁμαίμιος, ὑπέρακρος ὑπεράκριος, ἔναλος εἰνάλιος, ἀπόβωμος ἀποβώμιος, πανήμερος πανημέριος, ψεύδορκος ψευδόρκιος* et alia multa. Nonnulla vocabula amplificata sunt per *-ιμος: βακχεύσιμος = βακχευτής, γνώριμος* a **γνωρός* (cf. lat. *gnorus*) = *γνωτός, ἥδυμος = ἡδύς, καλός κάλλιμος, πλώσιμος = πλωτός* al. Per *-νος: αἰπύς αἰπεινός, ἀληθής ἀληθινός, λιτός λίτανος, *μακύς μακεδνός, νύκτερος νυκτερινός, *ὀρφός* (in *ὀρφοβώτης*, lat. *orbus*, Curt. no. 404) *ὀρφανός, ἀπάλαμος ἀπάλαμνος* al. Per *-ρος: γλυκύς γλυκερός, rufus ἐρυθρός, ἵλαος ἱλαρός, *κρατύς καρτερός, *μακύς μακρός, νέος νεαρός* al. Per *-τος: ἀξιέπαινος ἀξιεπαίνετος, ἀναλγής ἀνάλγητος, ἄνανδρος ἀνάνδρωτος, δυσάντης δυσάντητος, ἀνάριθμος ἀναρίθμητος, ἀγήραος ἀγήρατος, ἁλίδονος ἀεροδόνητος, δυσπαρήγορος δυςπαρηγόρητος* al. Ut haec in *-τος*, quanquam a prototypis significatione plerumque nihil differunt, induerunt formam verbalium, sic permulta a poetis maxime ficta sunt substantiva in *-ωμα -ημα -ισμα* etc., quae specie a verbis in *οω αω ιζω* etc., revera a substantivis pullulant: *ἀγών ἀγώνισμα, ἄετος ἀέτωμα, ἆθλος ἄθλημα, ἄνθος ἄνθημα, ἀπάτη ἀπάτημα, ἀπειλή ἀπείλημα, βίοτος βιότευμα, βοή βόημα, βροντή βρόντημα, γέφυρα γεφύρωμα, γῆρυς γήρυμα, δάκρυ δάκρυμα, δεσμός δέσμωμα, δίαιτα διαίτημα, δόξα δόξασμα, δρόμος δρόμημα δράμημα, δῶρον δώρημα, ἔθος ἔθισμα, εἰκών εἰκόνισμα, ἐσθής ἔσθος ἔσθημα,*

εὐνή εὔνημα, ζυμός ζύμωμα, ἦχος ἤχημα, θᾶκος θάκημα, θάλαμος θαλάμευμα, θέα θέαμα, θοίνη θοίναμα, θρίγκος θρίγκωμα, θυμός θύμωμα, θύος θύωμα, κάπνος κάπνισμα, κέγχρος κέγχρωμα, καυχή καύχημα, κέλαδος κελάδημα, κεφάλαιον κεφαλαίωμα, κῆδος κήδευμα, κόλπος κόλπωμα, κόσμος κόσμημα, κρότος κρότημα, λῆρος λήρημα, λύπη λύπημα, λύσσα λύσσημα, μάθος μάθημα, μελέτη μελέτημα, μέριμνα μερίμνημα, μέτρον μέτρημα, μῆνις μήνιμα, μηχανή μηχάνημα, μορφή μόρφωμα, μόχθος μόχθημα, νόος νόημα, νόμος νόμισμα, νόσος νόσημα, ὄγκος ὄγκωμα, ὁδός ὅδισμα, οἶκος οἴκημα, οἶκτος οἴκτισμα, οἰμωγή οἴμωγμα, ὀιστός ὀίστευμα, οἰωνός οἰώνισμα, ὀλολυγή ὀλόλυγμα, ὅμηρος ὁμήρευμα, ὄνειδος ὀνείδισμα, ὅρκος ὅρκωμα, ὄχος ὄχημα, ὄψον ὄψημα, πάθος πάθημα, παιπάλη παιπάλημα, πάταγος πατάγημα, πέπλος πέπλωμα, πέτρα πέτρωμα, πλάνη πλάνημα, πλευρά πλεύρωμα, πόλις πόλισμα, πύλη πύλωμα, πύργος πύργωμα, ῥίζα ῥίζωμα, σίαλον σιάλωμα, σκηνή σκήνημα σκήνωμα, στόμα στόμωμα, σωρός σώρευμα, τεῖχος τείχισμα, τιμή τίμημα, φρουρά φρούρημα, φωνή φώνημα.

36. Eodem igitur gravioris pleniorisque soni studio, quo incitati Graeci *θύμωμα, κόλπωμα, πέπλωμα, πύργωμα* dixerunt pro *θυμός, κόλπος, πέπλος, πύργος,* eodem moti multa vocabula amplificabant addita terminatione *αιη* et *Σεληναίη, ἀναγκαίη, μελαιναίη* dicebant pro *Σελήνη, ἀνάγκη, μέλαινα,* nullo plane significationis discrimine. Haec non est derivatio sed potius amplificatio, neque illi sibi conscii erant, quem locum in grammatica arte haec vocabula recenter inventa essent habitura, sed, licet nonnulla fortasse proprie adjectiva esse sentirent, tamen pleraque plane eidem vocabulorum generi adscribebant, cuius generis erat prototypon, itaque *ἀκταία γαστραία, μαμμαία* a prima inde horum vocabulorum origine pro substantivis et habuerunt et usurpaverunt, ut *ἀκτή, γάστρα, μάμμα.* Ut mihi inanem auram captare et frustra operam perdere videantur, si qui micrologi unius cuiusque id genus vocabuli naturam se plane perspecturos esse credunt. Linguae commenta non magis quam alia a natura procreata accurate omnia certis artis regulis comprehendi possunt.

Sed non solum feminina in *αια* hac ratione sunt formata,

verum etiam adjectiva permulta in *ος* desinentia amplificantur *αι* inserto non mutata significatione: *ἄκρος ἀκραῖος*, *βοῦκος βουκαῖος*, *ἐρεμνός ἐρεμναῖος*, *εὐκτός εὐκταῖος*, *σταφιδευτός σταφιδευταῖος* al. de quibus fusius infra agemus.

Utrumque derivationis genus, in *αιος* et in *αιη*, quanquam ceteris dialectis non alienum est, quum Attici v. c. dixerint *ἀκταία*, *ἡλιαία*, *μαμμαία*, *σεληναία*, *εὐκταῖος*, Lacedaemonii *γαστραία*, tamen praecipue ab Ionicis scriptoribus usurpatum est, quum a vetustioribus, Homero, Hesiodo, Herodoto, Hippocrate, tum a recentioribus alexandrini aevi et romani.

Jam vero hac quaestione absoluta ipsa vocabula ad hanc classem pertinentia enumeranda sunt.

1. Terminationis *αιος* *α* stirpis prototypae membrum interius est.

αἶα terrae nomen inde ab Homero poetis graecis usitatum. Sed de veriloquio nihil constat. Sunt qui ex *γαῖα* natum esse putent, ut Lobeckius Path. El. I, 91 sq., Legerlotz KZ VIII, 119, Curtius Et.[3] 439, qui comparantes *ὄρος* = scr. *giri*, slav. vet. *gora*, lat. *venio* = scr. *gam*, got. *quiman*, *vorare* = scr. *gar*, lit. *gérti* alia, ex *γ* natum esse *γϝ*, deinde *γ* evanuisse docent: *γαῖα γϝαῖα ϝαῖα αἶα*. Quod non plane incredibile est. Minus probabile quantum ad significationem Unger Philol. XXIV, 387, Doederl. gl. n. 242, Pott EF. II, 4, 332 cum *αὔω αὖος* conferunt. Ad quaestionem absolvendam desunt certa *κριτήρια*.

ἀλάιος id. qu. *αλαός*, caecus, captus oculis. Galeno enim teste in gloss. p. 420 F Hippocrates de l. in hom. 412, 24 *ἀλαΐαν* nominavit *φθίσιν*, quae esset *οἷον τυφλὴ καὶ ἀόρατος*. Ex verbo dubio *λαϝ-ω*, unde quidam *ἀλαός* derivatum esse putant, vix descendit, sed videtur ab *ἀλαός* suffixi *ιο* ope, ut *φίλιος* ex *φίλος*, derivatum, eo tempore, quo plane obliti erant, *ἀλαός* ipsum ex *ἀλαιός* esse natum (supra p. 16).

Ἀμφιαράϊα ludi in Amphiarai honorem Oropi habiti, Inscr. in Ephem. arch. 2558. De *Ἀμφιάραος* = *Ἀμφιάραιος* v. supra p. 17.

37. *βέβαιος* Hdt. Aristoph., pros. att. Iam Stephanus: „a *βέβαα* pro *βέβηκα* formari puto *βέβαιος*, licet aliam formationem afferat Etym.“. Pott. EF. II, 2, 30: „aus dem perf. begriffe 'gegangen (mit dem gehen - zu ende) sein' entwickelt

sich die vorstellung von dem entgegengesetzten zustande — der ruhe, des stillstehens. Daher εὖ od. ἀσφαλῶς βεβηκέναι, fest stehen, fest begründet sein; und aus dem kürzeren perf. herleitung des auch redupl. βέβαιος". Curtius Et. n. 634: „Beachtenswert ist die bedeutung von βέβα-ιο-ς, das sich ganz an den perfectstamm βεβα ausgeschritten sein, fest stehen anschliesst, und von βέβηλος, das zu βέβαιος, obwohl in anderem sinne, gleichsam das passiv bildet".

Difficillima est quaestio de vocabulo

38. γαῖα, γέα, γῆ, γᾶ. Grammatici graeci formam primitivam putabant γέα, inde per contractionem factum esse γῆ, et paragoge ionica γαῖα. Herodian. ed. Lentz I, 283, 29: γέα, ἐξ οὗ γῆ συνηρέθη. II, 319, 27 τὰ εἰς η θηλυκὰ μονοσύλλαβα ἐκ συναιρέσεως περισπᾶται, γέα γῆ, νέα νῆ, πλέα πλῆ. I, 271, 17 γαῖα ἀπὸ τοῦ γῆ. 531, 10 τὰ διὰ τοῦ αια παρώνυμα παραγόμενα ἐκ θηλυκῶν εἰς α ἢ εἰς η ἐκτεταμένον ἔχει τὸ α, σελήνη σεληναία, ἅμαξα ἁμαξαία, οὐρά οὐραία, ἀρχαία, ἀναγκαία. Ὅθεν ἐχρῆν καὶ τὸ γαῖα ἐκτείνεσθαι, χωρὶς εἰ μὴ ἡ ποσότης τῶν συλλαβῶν ποιεῖ συνεσταλμένον τὸ α. τοιαῦτα γὰρ τὰ δισύλλαβα, γραῖα, μαῖα. Eadem II, 11, 25. Quod falsum esse, jam H. Stephanus perspexit, qui s. v. γαῖα „ego tamen, inquit, γῆ ex γέα, at γέα ex γαῖα formatum dico". Et hoc quidem constat, non γαῖα ex γῆ, sed γῆ ex γαῖα natum esse (nam de γέα forma quam incerta sint testimonia, mox videbimus, quamobrem jam eam mittamus), id quod ex scriptorum usu apparet. Atque γῆ quidem Atthidi commune est cum Iade recentiore: prosaici certe scriptores et ionici et attici sola hac forma utuntur (forma γαιῶν apud Herodotum IV, 198, quam deteriores quidam codices praebent, jam a Valckenaerio explosa est, sed extremae Graecitatis scriptores prosaici interdum forma γαῖα utuntur): in ceteris dialectis vocabulum sonabat γᾶ: Herodian. π. μον. λεξ. p. 7, 14 (Lentz II, 912, 7): ἔτρεψαν δὲ τὸ η (in. v. γῆ) εἰς α Δωριεῖς καὶ Αἰολεῖς καὶ Βοιωτοὶ γᾶ λέγοντες, ὡς ἀσυναλείπτου αὐτοῦ ὑπάρχοντος. Γαῖα Homerus ceterique post illum poetae usurpaverunt. Atque Homerus quidem etiam γῆ forma usus est, sed ita, ut ipsa huius usus in singulis carminibus frequentia intelligere possis, γαῖα esse formam antiquiorem. Nam rarissime

γῆ est in Iliade: *Γ* 104, *Τ* 259, *Φ* 63, saepius in Odyssea λ 166, 301, 481, μ 27, ν 233, ϱ 237, ψ 233; saepissime in minoribus quae Homero tribuuntur carminibus: Batr. 60, h. in Bacch. 14, h. 41, 1; γηγενής Batr. 7. Multo saepius jam apud Hesiodum: Op. 228. 563. 623. Theog. 106. 679. 720. 721. 728. 736. 762. 790. 807. 972. Apud tragicos comicosque et γαῖα et γῆ et γᾶ inveneris: „doricum tamen γᾶ alienum ab diverbiis tragicorum. Comici vulgarem sequentes sermonem forma γῆ utuntur, γαῖα et γᾶ nonnisi in melicis fabularum partibus versibusque dactylicis, vel ubi tragicam dictionem imitantur, admittentes“ G. Dind. in thes. Iam si quaerimus, qui factum sit, ut ex forma primitiva γαῖα in Iade et Atthide factum sit γῆ, in ceteris dialectis γᾶ, ex ipso quidem γαῖα per contractionem γῆ factum esse nequit, nam in Attica quidem dialecto, ut ex Ἀθηναία factum est Ἀθηνᾶ, exspectaveris prodiisse formam γᾶ. Accedit turba compositorum in -γειος vel -γεως desinentium, quae quomodo ex γαῖα derivata esse possint, non intelligitur. Itaque non inepte grammatici veteres γῆ ex γέα contractum esse censuerunt. Qui quanquam sic loquuntur, quasi usitata fuerit et ab ipsis saepe lecta haec forma (cf. praeter eos quos supra citavi locos Herod. ed Lentz II, 424, 31. 425, 2 et inprimis 912, 9 οὐκ ἀγνοῶ δὲ ὅτι κατὰ ποιητὰς [καὶ ἡ γάς cod.; em. Lehrs.] εἴρηται καὶ γέα καὶ γαῖα καὶ αἶα), tamen fere nusquam legitur apud scriptores nobis servatos, et ubi legitur, valde dubia est. Atque primum quidem apud Herodotum, quum IV, 198 legatur αὕτη δὲ (ἡ γῆ) ὁμοίη τῇ ἀρίστῃ γέων, Bredowius dial. Herod. p. 219 dicit haec: „γεῶν IV, 198, sic perispomenon male scribitur pro vero γέων, qui genitivus ab Herodoto, quanquam singulari in numero constanter contracta forma γῆ usus est, ex Ionum more a non contracto γέαι dictus est [sic dictum esse putat, ut θηλέων, πεδέων χρυσέων, Ἡρακλέων στηλέων, μνέων, συκέων], cuius accusativum γέας Democritus (ap. Clem. Alex. Strom. 1, p. 304 A) usurpavit, cf. et Pindari (ol. XIII, 81 Boeckh) Γεαόχῳ, et Hdn. π. μον. λεξ.“ Sed qui illarum analogiarum usus, quum ipse deinceps dicat, quae primae declinationis nomina statim a nominativo contracte declinentur, ea omnia, voce γῆ excepta, apud Herodotum omnes per casus non contrahi? Cur igitur hanc vocem, quae

in omnibus ceteris casibus illorum similitudinem respuit, solo genitivo pluralis eam sequi putemus? immo terminationem εων omnibus primae declinationis vocibus communem, quum ipsa in η desineret, simpliciter recepit. Quod autem a Pindaro accersit testimonium, vereor ut stare possit. Etenim Ol. 13, 114 pro vulgata γαιαόχῳ Boeckhius e libris nonnullis recentioribus emendavit γεαόχῳ, metro certe suffragante, quod in omnibus versibus respondentibus finitur mero diiambo (cuius prima syllaba videtur consulto semper brevis esse, quum in praecedente stropha, huic paene pari, haec syllaba semper longa sit). At, puto, non ionice locutus est Pindarus, ceteras autem gentes non simile est veri, unquam usurpasse formam γέα. Nam vocales εα apud Dorienses, Aeolenses, Boeotos, si contrahuntur, quod plerumque non fit, semper contrahuntur in η (Ahr. Aeol. 103. 178. 202. Dor. 193. 234). Itaque dor. γᾶ ex γέα factum esse (quae est Pottii sententia EF II, 4, 31) non posse apparet. Multo verisimilius est, apud Dorienses ex γαῖα non factum esse γέα, sed α interiore servato paullatim evanuisse ι, ut apud Atticos in voce Ἀθηναία factum est. Ita ex γαῖα γά'α γάα γᾶ factum; cf. θάα dor. et θέα att. Quae quum ita sint, Pindarus dixisse videtur vel γααόχῳ, vel γαιαόχῳ, diphthongo αι correpta ut saepius in mediis vocabulis diphthongos ante vocales corripi vidimus supra p. 8. Quam diphthongi brevitatem quum non intelligerent librarii, pro γαια posuerunt γεα grammaticis tritum. Eodem modo explicandum est γαιηόχον apud Hesiodum Theog. 15, pro quo non recte, quanquam multis assentientibus, ex uno codice Göttlingius posuit γεηόχον, formam in dialecto epica inauditam. — Rejectis testimoniis ex Hesiodo Herodoto Pindaro sumptis restant Democritus, quem Clem. Al. Strom. 1, 304 A γέας dixisse testis est, et Crinagoras Anth. Pal. 9, 430: Ἄλλα γὰρ ἀλλοῖαι πάντα φέρουσι γέαι, quorum testium hic quidem parum valet, quum eo tempore vixerit, quo γέα forma in vita quotidiana certe diu jam erat intermortua, neque nisi a grammaticis resuscitata in elegantium scriptorum versibus vitam degebat arte procreatam. Itaque quum unus supersit Democritus, testium paucitate facile quispiam adduci potuerit, ut formam γέα nunquam exstitisse, sed a grammaticis tantum inventam esse dicat. Tamen non potest γῆ nisi ex γέα contractum

esse. Inde sequitur hanc formam per breve tantum tempus usitatam fuisse. Neque id absonum, eadem enim sors fuit formae Ἀθηνάα, quam nullius scriptoris attici testimonio firmatam quum tamen aliquo tempore usitatam fuisse oporteat, ut ex Ἀθηναία fieret Ἀθηνᾶ, revera extitisse arguit titulus atticus CIA 351, 2, exhibens Ἀθηνάα. Similiter terminatio dativi plur. in -αισι, quam intercessisse oportet inter vetustiorem -ησι, -ῃσι, -ᾱσι et recentiorem αις, per exiguum tempus videtur in usu fuisse, in titulis atticis enim non servata est nisi circiter Ol. 90 incisis (cf. Cauer de dial. Att. Stud. VIII, 408 sq.). Tertium exemplum est Ἑρμῆς et Ἑρμείας, de quo Rennerus Stud. I, 1, 218: „Ut enim γαῖα apud poetas in usu erat, γῆ (γᾶ) in prosa oratione omnium dialectorum, nunquam γέη, sic Ἑρμείας dixerunt epici, Ἑρμῆς omnis Graeci in vitae cotidianae usu, neque hi neque illi Ἑρμέης(ας)". Γέα autem ex γαῖα non ita natum, ut Ποτειδεᾶται ex Ποτειδαιᾶται, nam hoc analogia tantum permultorum ethnicorum in εᾶται desinentium factum est, sed ex γαῖα primum factum est γᾰjα, deinde γεjα vel γεᶥα, ex hoc ι eliso γέα. Rectius etiam dicam, formam primariam fuisse γαΐα, cuius ι vel cum α in diphthongum coaluit, vel sono palatali in dies similius factum in dies etiam magis evanuit, quum ᾰ praecedens in ionica atticaque dialecto paulatim in ε transiret, in ceteris naturam propriam servaret. Ita apud illos γαΐα γαᶥα γεʲα γεα γῆ, apud hos γαΐα γαʲα γᾶα γᾶ factum (cf. ep. Ἀλκμαίων, att. Ἀλκμέων, dor. Ἀλκμάων Ἀλκμάν). Hanc esse vocis ut ita dicam historiam, ex nominibus compositis et derivatis intelligas, quae jam subjungam. Atque primo quidem loco tractabo, quae posteriorem a γῆ-derivarunt partem, desinentia in γαιος γειος γεως. Difficilis est quaestio, sintne certae quaedam leges, quibus hae formae inter se differant, quam quaestionem quod sciam nemo aggressus est nisi Lobeckius ad Phryn. p. 297 sq., qui quanquam neque exemplis sat multis neque scriptorum editionibus bona codicum censura firmatis usus multa recte vidit, tamen non ad liquidum rem perduxit, et de μεσόγαια quidem in fine quaestionis: „variantibus plerumque codicibus, ait, dubitatio incessit, utrum Graeci ipsi vim vocabuli crebro usu hebetatam sensim everterint, an hoc totum librariis tribuendum sit". Ceteri satis habent affirmasse, formas

in -γαιος et -γειος saepe permutari inter se. Atque ego quidem experiri volui, possemne materia undique quam possem amplissima collecta certius quid indagare. Neque omnino me spes fefellit. Quanquam maximo impedimento fuit, quod ne optimorum quidem scriptorum omnium, nedum ceterorum jam satis excussi sunt libri, ut quid quoque loco optimis codicibus traditum sit sciamus, et in tanta vocabulorum multitudine fieri vix potuit, nisi permulto tempore et opera impensa, ut rectene in thesauro gr. l. de cuiusque vocis in quoque loco scriptura bene firmata traditum esset, examinarem. Sed quum viderim, a novissimis thesauri editoribus eas editiones criticas, quae tum erant, religiose esse exhaustas, satis habui recentiores editiones contulisse, e quibus haud raro fructum bonum sumpsi. Nihilo tamen secius, quum, ut dixi, de permultis locis non certo constet, quid traditum sit, ne ego quidem tam certas normas invenire potui, quam fore speraveram, multa dubia relicta sunt: tamen leges nonnullae generales constare videntur. Etenim composita in -γαιος propria sunt dialectis cum doricae, tum, quod haud exspectaveris, ionicae (cf. Bredow dial. Hdt. p. 139), -γειος et -γεως atticae, in Iade nunquam reperiuntur in fine vocabulorum, γεω- usurpatum est in initio, ut γεωμετρία, γεώπεδον al. Sed Attici quoque interdum habent -γαιος, raro priores, excepto Xenophonte, qui -γαιος adamat: quod non adeo mirandum, quippe quem etiam aliis dicendi generibus a pura Atthide alienum esse nuper demonstraverit Tycho Mommsen; cuius rei causam si quaeris, eum quum fortuna tum natura ipsa et indole non solum a terra patria sed etiam a patriis moribus et institutis abalienatum facile etiam in dicendo aliena pro patriis assumere potuisse intelliges. Inconstantius posteriores, qui κοινῇ λέξει utuntur, neque de his certius quidquam erui posse videtur, quum formae videantur sine discrimine esse adhibitae. Apud nonnullos tamen maior constantia, ut Pausanias et Strabo semper videntur usurpasse -γαιος, uterque Asia ortus, ut fortasse patrium sermonem hac re servaverint. Quibus adjungendus Polybius in cuius codd. Vat. et Urb. semper scriptum videtur αι. In -γειος adhibendo semper sibi constare videtur Aristoteles, quum Theophrastus promiscue omnibus formis utatur. Posteriore tempore quam incertus fuerit usus dicendi, e grammaticis intelligi potest, qui

modo hanc modo illam formam tradunt, qua de re cf. quae infra s. v. *ἀνώγαιον* afferentur testimonia. Recte tamen Phrynichus praecipit App. p. 47 *κατάγειον, οὐχὶ κατάγαιον διὰ τῆς αι διφθόγγου.* In certas quasdam classes haec vocabula distribuere conatus est, non plane inepte, ut videbis, grammaticus Epimerismorum auctor, qui Herodiani nomine signati traditi sunt, ed. Boissonade, Lond. 1819, p. 208 sq.: *τὰ παρὰ τὸ γαῖα συγκείμενα καὶ ποιότητα γῆς δηλοῦντα διὰ τοῦ ε ψιλοῦ γράφονται καὶ διὰ τοῦ ω μεγάλου· οἷον· εὔγεως, λυπρόγεως, ψαμμόγεως, χρυσόγεως, λεπτόγεως. Σὺν τούτοις καὶ μεσόγεως καὶ ὑπόγεως. — Διὰ διφθόγγου δὲ καὶ ο μικροῦ ταῦτα· ὑπόγαιος, ἀνάγαιος, κατάγαιος. Τούτοις ἠκολούθησε καὶ τὸ ἐνοσίγαιος. Ὁμοίως καὶ τὰ τούτων οὐδέτερα. — Ἀνώγεον δὲ καὶ κατώγεον, μέγα καὶ ψιλόν. — Μεσόγειος δέ, καὶ λυπρόγειος· ἔγγειος, ὁ γήϊνος. καὶ πρόςγειος· καὶ τὰ τοιαῦτα, διὰ τῆς ει διφθόγγου γράφονται. — Τὰ παρὰ τὸ γαῖα συγκείμενα, καὶ μέσον ἔχοντα τὸ ω, διὰ τοῦ ω μεγάλου γράφονται, οἷον· γεωμέτρης, γεωγράφος, γεωπείνης, γεωμόρος, ὁ περὶ τὴν γῆν κοπιῶν, γεωγραφία, γεωμορία, γεωργός, γεωργία, Γεώργιος, γεώλοφος, γεώπεδον, καὶ τὰ ὅμοια.* (Addatur *γεωφάνιον* ex Harpocr., qui Ephorum laudat *περὶ χωρίων*). — *Σημείωσαι τὸ γειόλοφος καὶ γειόμορος καὶ γαιοδότης.*

39. Iam singulas voces enumerabo, et quo facilius rei status perspiciatur, singulorum vocabulorum formas diversas separatim scriptas simul proponam. Id tamen compositum, quod in capite ponendum erat, *ἀνώγαιον*, nunc mittamus, ut de quo parum constet, sed posteriore loco de eo agemus.

ἀπόγαιος terrester. gl.	*ἀπόγειος* a terra remotus vel a terra prodiens vel pergens. Arist. de mund. 4 (394 b 14), Probl. 26, 4 (940 b 18), Meteor. 2, 5 (363 a 1) de ventis e terra ortis quos Plin. 2, 43 vocat apogaeos. Callim. ap. Ach. Tat. Isag. in Ar. p. 158 A. Diod. 3, 46. D. Hal. ep. ad Pomp. 4, 779, 4. de adm. vi Dem. 13, 994, 15 (em. *ἀπόγειος* pro *νότιος*). Plut. de pr. frig. 954 B. Dio Chrys. p. 424 B. Theo de astrol. p. 224 ult. 250, 1. Luc. Lexiph. 15. Ptolem. math. comp. 2, 160 D.

114 B. 159 B. 369 B. Heliod. Aeth. 4, 16, 162.

ἀπογαία. τὰς ἀπογαίας Thphr. fr. 5, 53.

ἀπογεία, ἡ, venti nomen Arist. probl. 26, 5 saepius (940 b 22 sq. [23 ἀπογέας Va, ἀπὸ γαίας Ca]). Thphr. 5, 26. 24. Ex constanti Aristotelis usu restituendae formae ἀπόγειαι et ἀπόγειος pro [ἀπόγεος] αἱ ἀπογέαι διασπῶνται et ἔστι γὰρ ἡ τροπαία ἀπόγεος ἀνάκλασις Ar. probl. 26, 40.

ἀπόγαιον retinaculum. Polyb. 33, 7, 6 ἀποκόψαντα τἀπόγαια. Eust. ad Dionys. 75. Poll. 10, 134: ἀπόγαια, ἐπίγυα.

ἀπόγειον (sc. σχοινίον) retinaculum. Ioseph. A. J. 18, 6, 3. Liban. vol. 3, p. 344. νῆες σπουδῇ τἀπόγεια κόπτοντες. Luc. Hermotim. 28 τὰ ἀπόγεια λυσάμενος. dial. mort. 10, 10 λῦε τὰ ἀπόγεια. v. h. 1, 42 ἐξάψαντες αὐτοῦ τὰ ἀπόγεια. Iacobsio legitima forma esse videtur ἀπόγυον, quae est ap. Poll. 1, 93. 104. Sed in tit. Att. sola forma ἐπίγυον tradita est.

ἔγγαιος. Aesch. Pers. 922. Suppl. 57 (ἐγγάϊος). Xen. Conv. 4, 31. Dem. in Apat. 3 (893, 15) ἐγγαίου συμβολαίου. Thphr. c. pl. 2, 5, 3. Leon. Tar. ep. 68. Polyb. 6, 45, 3. Plut. mor. p. 701 C. 953 A. In tit. Theraeo no. 2448, V, 8. Saepius ap. Peyron, pap. gr. Lex. rhet. 251, 26.

ἔγγειος Plat. rep. 6, 491 D. 8, 546 A. Tim. 90 A. Lys. fr. ap. Suid. s. v. Dem. p. Phorm. 27, 28. in Lacrit. 13. c. Onet. 1, 30 (ubi tamen in marg. cod. Paris. Σ notata scr. ἐγγαίων). Aristid. Themist. Etiam in titulis, neque tamen vetustis CI I, n. 1770, 9. II, 2056, 16.

ἐπίγαιος non trad. „Forma dor. ἐπίγηος ap. Ecphantum Stob. Flor. II, p. 325: τὰν ἐπίγηον χώραν, quanquam ib. est ὁ ἐπίγειος βασιλεύς et τᾶς ἐπιγείου φαυλότατος“ L. Dind. in thes. s. v. cf. Ἀμφιάρηος ap. Pind. N. 9, 57.

ἐπίγειος. Plato rep. 8, 546 A ζῷα. Axioch. 368 B θεοί. Thphr. h. pl. 4, 11, 13 γένος καλάμου ἐπίγειον. 3, 18, 6 κιττὸς ἐπίγειος. c. pl. 2, 5, 1 τῶν ὑδάτων τῶν ἐπιγείων. Poll. 1, 23 θεοί. Anth. app. 369 ἐπιγείων βροτῶν. Plut. Mor. p. 566 D τὸ τῆς ψυχῆς ἐπίγειον.

τὸ ἐπίγειον Ptolem. apsis planetarum, et in circulis concentricis pars terris citima.

ἐπιγειόκαυλος cuius caulis humilis est Thphr. h. pl. 9. 6, 4, 5.

ἐπιγειόφυλλος cuius folia humilia sunt Thphr. h. pl. 8, 9. 9, 10, 2.

	Pro ἐπίγεια = navis retinacula, πρυμνήσια, quod olim legebatur Poll. I, 93 et in Ar. fr. Babylon. et Holc. ap. Harpocr. s. v. ἐπιβάτης, nunc restituta est genuina forma ἐπίγυια, quum codicibus, tum titulis firmata. Cf. Boeckh, Seewesen p. 162, Dind. in Harpocr. ed. Oxon. 1, 121, in Aristoph. fr. 51, 371 (P. sc.), Porson, praef. ad. Eur. Hecub. p. LI.
εὔγαιος Strab. 7, p. 311. 12, p. 545. Theodoret. in Esai. II, p. 221.	εὔγειος Thphr. h. pl. 4, 11, 1. 9. 9, 16, 2. c. pl. 5, 13, 2. Diosc. 3, 53. Geop. 2, 21, 1.
ἡδύγαιον „Suidae τὸ καλὴν ἔχον γῆν. Heraclides autem Tarentinus Athenaei 3, 74 B τὸν σικυὸν vocat ἡδύγαιον, forsan quod ἐν ἡδείᾳ γαίᾳ proveniat. [Hesych.: Ἡδύνεον, ὁ σικυός. Corruptum ex ἡδύγαιον vel ἡδύγεον. G. Dind.].“ Thes.	
ἰσόγαιος Luc. Neron. c. 5. Τὰς γὰρ θαλάσσας ἰσογαίους τε καὶ ἰσοπέδους οἶδα.	ἰσόγεως Thphr. c. pl. 3, 7, 3 τέμνειν ἰσόγεων.
κατάγαιος Hdt. 2, 150 ἐν θησαυροῖσι καταγαίοισι (R καταγέοισιν). 3, 97 οἰκήματα κατάγαια. 4, 95 κατάγαιον οἴκημα. Paus. 2, 23 κατάγαιον οἰκοδόμημα (κατάγεων B. Pc. Ag. κατάγαιον Edd. rell. Vt. Vab. M.). Liban. epitaph. 1, 599 κατάγαιος οἴκησις. Synes. de insomni p. 140 κατάγαιος χώρα.	κατάγειος Plat. rep. 7, 532 B Ἐκ τοῦ καταγείου εἰς τὸν ἥλιον ἐπάνοδος. ib. 514 A et Protag. 320 E: κατάγειος οἴκησις. Xen. Anab. 4, 5, 19 κατάγειος οἴκησις. Diod. 4, 87. Strab. 5, 244. Athen. 5, 204 F. Aristid. vol. I, p. 240. Phryn. app. in Bekk. an. p. 47, 14: κατάγειον, οὐχὶ κατάγαιον διὰ τῆς αι διφθόγγου.
κατώγαιος Alex. Trall. 11, 137 et libri quid. apud LXX, Gen. 6, 16.	κατώγειος Suid. κατωγείῳ τόπῳ Geopon. 9, 22, 2.

λεπτόγαιος γῆ Thphr. h. pl. 2.

λευκόγαιος. Leucogaeus Plin. N. H. 18, 11. 37, 10, 59. Str. 9, 5, 18 (439): λευκόγαιον, et sec. m. sup. add. εων A: inde utrumque habet c.

λυπρόγαιος App. Hisp. c. 59. Const. Man.

μελάγγαιος Hdt. 2, 12 τὴν Αἴγυπτον ... μελάγγαιον (μελάγγεον Rdz.). 4, 198 μελάγγαιός τε γάρ ἐστι (μελάγγεός ABR πελάγγεός C). Sic etiam pro μελάγγαιος scr. est μελάγγεος Paraphr. Dion. P. v. 174.

μεσόγαια. Thuc. 6, 88, 4 τῶν τὴν μεσόγαιαν ἐχόντων. Hdt. 1, 175. Οἰκεῦντες μεσόγαιαν. 2, 7 εἰς τὴν μεσόγαιαν (μεσόγεαν R). 2, 9 ἐς μεσόγαιαν (om. Rdz.). 2, 150 ἐς τὴν μεσόγαιαν (μεσογ^ε^αιαν R). 9, 89 τὴν μεσόγαιαν τάμνων τῆς ὁδοῦ (μεσόγεαν R). Plat. Phaed. 111 A μεσόγαια in optimis codd. est. Xen. Anab. 6, 2, 19. 3, 10. 4, 5. Hell. 7, 1, 8 (sed Hell. 4, 7, 1 trad. est μεσογείᾳ). Saepius Polyb. Str. 4, 189. 6, 282, 7, 289. Paus. 1, 26, 5.

λεπτόγειος Polyb. ap. Ath. 8, 332 A. 34, 10, 3. Thphr. c. pl. 3, 6, 8. 1, 6, 9.
λεπτόγεως Thuc. 1, 2. Thphr. h. pl. 8, 8, 6. Str. 6, 282. Luc. Enc. patr. 10. schol. Ar. Ach. 75.

λευκόγειος Thphr. c. pl. 2, 4, 4. 3, 6, 8. schol. Callim. ap. 76.
λευκόγεως schol. Ap. Rh. 1, 826. Schol. Soph. OC 782. Eust. Il. B, 735 p. 332, 21.

λυπρόγειος Hdn. Epim. Boiss. p. 209. Philo II, 46.
λυπρόγεως Hdn. Epim. Boiss. p. 80, 208. Philo II, 294, 13. Io. Chrys. in I Cor. 26; III, 415.
μελάγγεως Thphr. c. pl. 1, 21, 3. 2, 4, 12 et saepius Geoponn.

μεσόγεια Thuc. 1, 100, 3. 120, 2. 2, 102 1. 3, 95, 3. 7, 80, 3. Cf. Poppo ad 1, 120. Callim. Del. 168 Ἀμφοτέρη μεσόγεια. Dion. Hal. A. R. 1, 28 πόλιν ἐν μεσογείᾳ. Diod. 17, 50. Philostr. her. p. 688, ubi v. Boiss. v. Soph. 1, p. 530 et alibi.

μεσόγαιος. Plat. leg. 10, 909 A, ubi vulgo: *ἐν τῷ τῶν μεσογέων δεσμωτηρίῳ,* ubi *μεσογαίων* 𝔟 et (corr. in diphth.) A, haec igitur genuina videtur scriptura. Pol. 1, 52, 8 *ἡ μεσόγαιος.* 1, 20, 6. 2, 5, 2 *μεσόγαιοι πόλεις.* 5, 5, 13 *μεσόγαιοι τόποι.* Str. 4, 190, 13, 606. Paus. 7, 22, 6 *ἐν μεσογαίῳ* (*μεσογέῳ* Ag.), 8, 1, 1 *τὸ μεσόγαιον τῆς Πελοποννήσου.* App. Hisp. 6, 6, 107, 10. Syr. 28, 577. Ptol. Geogr. 1, 16, 16. *Μεσόγαιον* Dorienses dicebant teste Heracl. ap. Eust. 1648, 8.

μεσόγειος Diod. 20, 59 *τὴν μεσόγειον,* ubi al. *μεσόγαιαν,* et ib. 60. Philo de mund. *Ὅσαι μὲν ἠπείροις οὐ παράλιοι μόνον ἀλλὰ καὶ μεσόγειοι μοῖραι κατεπόθησαν.* Poll. 9, 17 *Πόλιν μεσόγειον.* Hesych. *μεσόγειος γῆ, ἄνευ λιμένος.*

μεσόγεως [Non apud Plat. leg. 10, 909 A, v. *μεσόγαιος*]. Callim. Dian. 37 *Πολλὰς δὲ ξυνῇ πόλιας διαμετρήσασθαι Μεσσόγεως νήσους τε.* Ap. Heliod. Aeth. 9, 4 pro *μεσόγαιος* al. *μεσόγεως.* Haec forma etiam apud Ps. Hdn. Epim. Boiss. p. 208.

μεσαίγεως Scymn. 363 *Βρεντέσιον ἐπίνειόν τε τῶν μεσαιγέων.*

ξανθόγεως Luc. de d. Syr. 8.

παράγειος Arist.

περίγειος Isocr. epist.

„*πρόςγαιος* vulgo ap. Strab. 1, p. 12 et Joseph. A. J. 3, 1, 5. Quibus *πρόςγειος* ex codd. restitutum.“ Dind. in thes. Ap. Strab. l. l. *πρόςγεια* ed. Kramer, ex cod. A ut vid.; *πρόςγαια* C edd. *πρόςγεα* B. „Nota in his adjectivis scripturae ambiguitas (Lob. Phr. 297 sq.). Apud Str. plerisque locis codd. in *αι* consentiunt.“ Kram.

πρόςγειος Arist. Thphr. Philo. Str. Plut. Luc. Poll.

πυρρόγειος Antyll. ap. Stob.

σκληρόγεως Philo II, 619, 28.

ὑπέργειος. *ζῷα* Arist. h. a. 1, 1, 27. Geop. 1, 30. *τόπος* Greg. Nyss. *γράμματα* Poll. 5, 150. *σελήνη* Geop. 1, 7, 1. *οἱ ὑπέργειοι* Eust. op. p. 89, 90.

ὑπόγαιος Aesch. fr. Edon. 55, 10 *ὑπογαίου βροντῆς* „ubi libri pleri-

ὑπόγειος Plat. Ax. 371 A (*οἴκησις*). Thphr. ap. Ath. 2. Pol. 34, 10, 4. (ap. Ath. 8, 332 B). Plut. Mor. p. 879 F.

que [Strabonis] ὑπογέον, quod nihil aliud est quam ὑπογαίον, pauci ὑπογείον" Dind. Hdt. 2, 100 οἴκημα ὑπόγαιον (ὑπο- ε γαιον R). 2, 148 οἰκήματα ὑπόγαια. 4, 200 ὀρύγματα ὑπόγαια (ὑπόγεα R). Paus. 2, 16, 5. 3, 25, 5. Quibus addendi loci 2, 2, 1. 2, 36, 7, ubi libri nonnulli ὑπόγεως. Herodian. 1, 15, 13 λεόντων... ἐξ ὑπογαίων ...ἀναρριφθέντων. Jerem. 38, 11 τὴν ὑπόγαιον.

φιλόγαιος ὗνις Philipp. in Anth. Pal. 6, 104.

770 E. Luc. Lex. c. 6. Poll. 7, 123. 1, 115. 1, 24. 5, 150. Cass. Dio 66, 3. Geopon. 1, 7, 1.

ὑπόγεως Paus. 2, 2, 1 κάθοδος ὑπόγεως (αι ὑπόγεως M), nisi ὑπόγαιος scribendum, ut 2, 16, 5. 3, 25, 5. Nihilo certius ὑπόγεων ἀρχήν 2, 36, 7 (ὑπόγεων Pc Ag Lb Edd. praet. Sieb., qui ὑπόγαιον scripsit e lectione Va M ὑπογαίων La ὑπόγαιον Vb). Theodos. gramm. p. 69. Ps. Hdn. Epim. Boiss. p. 208.

χρυσόγεως Philostr. p. 229. Suid.: χρυσόγεων· τὸ ἔχον γῆν χρυσῆν· χρυσόγειον δὲ.

ψαμμόγεως Ps. Hdn. Epim. Boiss. p. 208.

His denique adjungendum est ἀνώγαιος ἀνώγαιον etc. Primum grammaticorum testimonia enumerabo:

Schol. Theocr. 1, 12: Ἀπορία· πῶς τῆς γαίας διφθογγογραφουμένης ψιλογραφεῖται τὸ γεώλοφον, ὡς τὸ ἀνώγεον καὶ κατώγεον; καί φαμεν ὅτι παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἡ γαῖα ἐψιλογραφεῖτο, ὡς καὶ τὰ παρ' αὐτῆς συγκείμενα· νῦν δὲ οἱ νέοι διφθογγογραφοῦντες οὐκ ἠθέλησαν τὴν παλαιὰν συνήθειαν τελείως ἀπολιπεῖν, ἀλλ' ἔθεσαν καί τινα ψιλογραφούμενα.

Hesych. ἀνάγαιον· ἀνὰ τὴν γῆν. ἀνόκαιον· ὑπερῷον. γράφεται καὶ ἀνώγεων.

Zonar. lex. p. 187. ἀνάγαια καὶ ἀνάγαιον οἴκημα.

Et Magn. p. 115, 22: ἀνώγεον, ἐκ τοῦ ἄνω καὶ τοῦ γαῖα. τὸ ἄνω τῆς γῆς ὄν. ἀνάγαιον δέ.

id. p. 98, 30: ἀνάκαιον τί; δεσμωτήριον παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς οὕτω καλούμενον, ὡς καὶ παρὰ τοῖς Κυπρίοις ὁ κέραμος. Ἀξιοῦσι δέ τινες ἀνάκειον γράφεσθαι· ὅπερ ἐστὶ τὸ Διοςκουρεῖον· ἄνακες γὰρ οἱ Διόςκουροι.

Harpocrat. Ἀναγκαῖον, ἀντὶ τοῦ δεσμωτήριον Ἰσαῖος ἐν τῷ πρὸς Ἕρμωνα (fr. V. ed. Schoem.) καὶ Ξενοφῶν Ἑλληνικαῖς (5, 4, 8 et 14). Καλλισθένης δὲ ἀνώγεων εἶπεν, ὃ δεῖ μᾶλλον λέγεσθαι.

Ubi Ald. *ἀνάκαιον* in lemmate et postea cum cod. Rom. *ἀνάγαισν*, ubi unus *ἀνώγαιον*, alii duo *ἀνώγεον*.

Suidas: *ἀναγκαῖον: … Ἰσαῖος δὲ ἀναγκαῖον τὸ δεσμωτήριον καλεῖ. Καλλισθένης δὲ ἀνώγεων εἶπε καὶ οὕτω δεῖ μᾶλλον λέγεσθαι.*

id. *ἀνάκαιον· τὸ δεσμωτήριον, εἰς ὃ κατετίθεντο τοὺς πονηροὺς δούλους καὶ τῶν ἀπελευθέρων τοὺς ἀφισταμένους. Ἰσαῖος ἐν τῷ πρὸς Ἕρμωνα περὶ ἐγγύης: Ἑρμοκράτη δὴ εἰς τὸ ἀνάκαιον ἐνέβαλε, φάσκων ἀπελεύθερον εἶναι, καὶ οὐ πρότερον ἀφῆκε, πρὶν λ΄ δραχμὰς ἐπράξατο.*

id. *ἀνώγαιον· τὸ ὑπερῷον οἴκημα. Ξενοφῶν ἐν Κύρου ἀναβάσει καὶ τῶν κωμῳδοποιῶν οἱ περὶ Ἀντιφάνην.* Sic ABC, *ἀναγαιον* (οι supra) Bruxell. Ead. glossa apud gramm. Bekk. an. p. 405, 32, sed *ἀνόκαιον*.

id. *ἀνάγαιον· τὸ οἴκημα. ἀνάγαιον καὶ κατάγαιον, διὰ διφθόγγου καὶ ο μικροῦ. καὶ ζήτει ἐν τῷ ἀνώγεων σαφέστερον.*

id. *ἀνώγεων· οἴκημα. Ἀνώγειον δέ* [*Ὅτι Καλλισθένης τὸ δεσμωτήριον ἀνώγεων εἶπεν* ab A in marg. add.; ceteri inferunt in textum]. *Ἀνάγαιον καὶ κατάγαιον διὰ διφθόγγου καὶ ο μικροῦ. Τὸ δὲ ἀνώγεων καὶ κατώγεων εἰ τάχα καὶ οἱ κανόνες διὰ τοῦ ω μεγάλου καὶ ε ψιλοῦ γράφουσιν, ἀλλ' οὖν ὁ τῶν λέξεων θηρατὴς καὶ τῶν τοιούτων ἀντιστοίχων ἀκριβὴς ὀρθογράφος Καπρογένειος ὁ Μαΐστωρ διὰ τοῦ ε ψιλοῦ καὶ ο μικροῦ ἐξέδοτο ταῦτα γράφεσθαι. Τὸ δὲ μεσόγειον μόνον διὰ διφθόγγου εἴασεν, ἐπειδὴ εὕρηται μεσογεία γῆ καὶ μεσόγειος γῆ.*

Choerobosc. Cram. an. ox. II, 178, 32: *Ἀνώγειος· πάντα τὰ παρὰ τὸ γέα διὰ τῆς ει διφθόγγου γράφεται, οἷον βαθύγειος, ἔγγειος, μεσόγειος, κατώγειος, ὑπέργειος· οὕτως οὖν καὶ ἀνώγειος διὰ διφθόγγου.* — id. 182, 7 *ἀνώγειον τὸ νω μέγα παρὰ τὸ ἄνω ἐπίρρημα· τὸ γει δίφθογγον παρὰ τὸ γέα· καὶ κατὰ κρᾶσιν ἀνώγειον.* — Sed ibid. 31 *ἀνώγαιον*.

Theognost. can. p. 131, 14: *τραπείσης τῆς ει διφθόγγου εἰς τὴν αι, ὡς ἀνώγειον ἀνώγαιον.*

Epimerism. Cram. an. ox. II, p. 338, 11: *ἀνώγεον: τὸ νω μέγα ἐκ τοῦ ἄνω καὶ τὸ γαῖα, τὸ ὑψηλὸν ὂν τῆς γῆς. Τὸ γε ψιλόν. Τὰ παρὰ τὸ γέα συντιθέμενα διὰ τοῦ ε ψιλοῦ γράφεται, γεωμέτρης, γεώλοφος· οὕτως καὶ ἀνώγεον.*

Vocabulum Dindorfio recte videtur novitium esse. Nam et illis duobus Xenophontis locis Hell. 5, 4, 8. 14 codicum auctoritate non firmatur lectio *ἀνώγεων* (primo enim loco omnes exhibent *ἀναγκαῖον*, altero optimus *ἀν* (ᾶει supra), alius *ὀρχομενοῦ*, tertius lacunam), et in Isaei loco ab illis allato vel *ἀναγκαῖον* vel *ἀνάκαιον* legendum est. Schoemannus ad fr. 5: „Atqui Boeotis quoque non *ἀνάκαιον* sed *ἀναγκαῖον* tribuitur in Lex. rhet. p. 202, 15, eodemque nomine Thebanorum car-

cerem designatum legimus apud Xenoph. Hell. V, 4, 8 et 14. Et est sane haec forma probabilior, licet illam alteram apud Etymol. M. quominus librarii errori tribuendam censeam, vetant quae statim subjunguntur: *ἀξιοῦσι δέ τινες ἀνάκειον γράφεσθαι.* Pertinet autem haud dubie hoc glossema ad aliquem scriptoris locum, de quo dubitarunt olim interpretes, utra forma praestaret et carcerne an templum Castorum intelligendum esset. Similiter ambigere interpretes videmus de Dem. c. Steph. 1, 1125, 24 *πονηρὸς οὗτος ἄνωθεν ἐκ τοῦ ἀνακείου καὶ ἄδικος,* ubi Reiskius ergastulum, pistrinum, intelligit, Wolfius autem et Schaeferus templum, et vere quidem. V. App. cr. V. p. 198. Ceterum Boeoti fortasse, ut *Φίκα* dixerunt pro *Σφίγγα,* ita etiam *ἀνακαῖον* (non *ἀνάκαιον*) pro *ἀναγκαῖον* dixisse videri poterunt." Sed hoc veri non valde simile, etsi nullus dubito, quin verbi *ἀναγκάζω* stirps sit *ἀνακ* et cognatum vocabulum cum *ἄναξ ἀνάσσω* et *ἀνακῶς*. Multo probabilius est, in illis locis pro *ἀνακαῖον* quod non jam intelligebant, positum esse vel *ἀναγκαῖον* vel *ἀνώγαιον*. Illud *ἀνακαῖον* autem bene explicat Dindorfius praef. ed. Ox. p. XII et in Thesauro: rectam formam exhiberi dicit ab EM *ἀ ν α κ ε ῖ ο ν,* huic vero nihil commune esse cum Dioscuris, sed ab eadem stirpe esse derivatum atque *ἄναξ ἀνάσσειν* et adverbia *ἀνάκανδα· ἐν ὑπερῴῳ Λάκωνες* Hesych., et *ἀνακῶς,* quo Attici utuntur hac maxime sententia *ἀνακῶς ἔχειν τι,* pro *ἐπιμέλεσθαι, φυλάττεσθαι.* Quamobrem hoc nomine apte vocari potuisse cellam penariam, quae a Xen. Anab. 5, 4, 29 lectione vulgata appellatur *ἀνώγαιον: ἐπὶ τῶν ἀνωγαίων,* ubi meliores libri *τῷ ἀνωγαίῳ,* deteriores *τῶν ἀνοκαίων* (sic etiam gramm. ap. Bekk. an. p. 405, 32 et Hesych.). Etiam huic loco igitur restituendum esse *ἀνακεῖον*. *ἀ ν ά γ α ι ο ν* est in NT, et ap. Tarentinum in Geopon. 2, 27, 1 libri variant inter *ἐν ἀνωγέοις, ἐν ἀγαίοις, ἐν ἀναγέοις. τὸ ἀ ν ώ γ ε ω ν* ap. Philonem II, 476, 31. Sed vix rectum esse puto quod Dind. l. l. ait, haec vocabula nata esse ex perversa interpretatione illorum *ἀνακεῖον* vel *ἀνάκαιον.*

40. Perspecta illa vocabulorum tabula intelliges recte necne de scriptorum usu judicaverim. Sed ecce aliud quod teneri velim. Pauca tantum vocabula apud scriptores bene atticos in *-γαιος* desinere vides. Atque primum quidem e poetis solus Aeschylus huiusmodi voces exhibet, *ἔγγαιος* et *ὑπόγαιος*. *Ἔγγαιος* autem Pers. 922 *γᾶ δ᾽ αἰάζει τὰν ἐγγαίαν ἥβαν* doricum esse, totius carminis chorici indoles clamat, et multo apertius idem vocabulum doricum est Suppl. 57, quo loco Bambergerus opusc. p. 108 demonstravit legendum esse *ἐγγάϊος,* quum respondeat in antistr. *πενθεῖ νέον.* Itaque etiam in fr. Edon. 55, 10, quod a Strabone servatum est (10, 721), *ὑπογαίου,* quod sub librorum scriptura *ὑπογέου* latet, dorica videtur esse

forma. Quanquam non in cantico, sed in systemate anapaestico est, ut putaverit quispiam, Aeschylum scripsisse *ὑπογείου*, quod Strabo suo dicendi mori accommodaverit. Quae opinio non refellitur Hermanni sententia, *ὑπογαίου* sermoni tragico accomodatius videri, quum a nullo tragico usurpatum sit compositum a *γῆ* derivatum praeter Aeschylum ipsum, qui in canticis illis habet *ἔγγαιος*. Sed in anapaestis quoque formas doricas a tragicis adhibitas esse, Gerth (quaest. de gr. trag. dial. Stud. II, 263 sq.) demonstravit. Itaque etiam *ὑπογαίου* genuinam formam Aeschyleam esse dicemus, eamque Doricam. Sed ut poetas mittamus, a prosae scriptoribus atticis bonae aetatis (i. e. ante Alex. Magn.), duae tantum voces in *-γαιος* desinentes usurpatae sunt, *ἔγγαιος* et *μεσόγαιος*, *μεσόγαια*. Atque illud quidem explicare nequeo, hoc vero sic fortasse explicari poterit, ut ab Ionibus, praesertim ab Herodoto, hoc vocabulum receperint Attici ad significandam rem sibi quodam modo novam (Quod enim Pollux 8, 109, narrat, unam e quattuor phylis Atticis Cranao rege *Μεσόγαια* vocatam esse, bene Schoemannus Altert. p. 327 ait „dass wir es hier nicht mit geschichtlichen überlieferungen, sondern mit combinationem zu tun haben, die jeder auf seine weise anstellen mochte". Alia est sententia Hermanni Gr. Alt. I, 93, 1.). Namque nemo negabit, Ionum in Asiae magnae continentis oris habitantium animos multo prius ac multo vehementius subisse notionem regionis mediterraneae, quam Graecorum patriam incolentium, cuius omnes fere partes mare tangebat, ut vix aliqua regio mediterranea vocari posset, quam Atticorum inprimis, qui ipsi totam terram suam *ἀκτήν* vocarent. Atque de scriptorum usu hactenus.

Sed priusquam de natura ac indole ipsa terminationum *γαιος γειος γεως* disputemus, proponenda sunt tum ea quae ab hac parte incipiunt composita, tum simpliciter derivata. Atque haec quidem priore loco ponamus. Suffixo *ιο* derivata sunt:

γαῖος testibus Eust. p. 188, 28. Hesych. EM significat *τὸν ἐργάτην βοῦν* et *τὸν ἀπόγειον ἄνεμον*. *Γαιῶν· γηΐνων πραγμάτων* Suid., quae om. VC.

ὁ Γαῖος, telluris fanum Olympiae et Burae Achaicae, Paus. V, 14, 8 *ἐπὶ δὲ τοῦ Γαίου καλουμένου*. VII, 25, 8 *ἐπὶ τὸν καλούμενον Γαῖον· Γᾶς δὲ ἱερόν ἐστιν ὁ Γαῖος ἐπί-*

κλησιν Εὐρυστέρνου, ubi Schneiderus corrigit *τὸ Γαῖον,* assentiente Siebeli.

γάϊος Eustathius Italiotis et Tarentinis scribit significare *μίσθιος*: nonnunquam esse et *παχὺς καὶ ἀναίσθητος. Γαῖον* Italos et Tarentinos dicere *τὸν μισθόν* scribunt EM et gramm. in Bekk. an. I, 229, 10. Quod vereor ut a *γῇ* derivatum sit. Sed sine dubio a *γῇ* pullulat *γάϊος* ap. Aesch. Suppl. 826 *Ὅδε μάρπτις νάϊος γάϊος,* quod verbum ex Hesychio Hermannus feliciter restituit etiam Sept. 736 *γαΐα κόνις*; et Suppl. 156 *τὸν γάϊον* pro eo quod in cod. est *τόνταιον* conjecit Wellauerus, quae conjectura, a Dindorfio in thes. vituperata, egregie firmata est ab Et. Gud., p. 227, 42; cf. Herm. in ed. fab. Aesch. I, p. 332. Eandem vocem ex Ahrensii conjectura etiam usurpavit Epicharmus fr. 23 *γάϊαι κόγχοι.* Haec est dorica forma, ionicam

γήϊος diserte agnoscit Arcadius p. 40, 24. Usurpata est a Theone in append. Anth. Pal. 39: *Αἰθέριόν τε φρόνημα φέρειν, οὐ γήϊον ἔμπης,* ubi Brunckius *γήϊνον* edidit tacite, ex cod. ut suspicabatur Iacobs. Firmatum est vocabulum inscriptione Thesp., Curt. Rhein. Mus. 1843, n. 6.

Γαιήϊος Gaeae filius Hom. Od. η 324 *Τιτυὸν Γαιήϊον υἱόν.* terrestris, terrenus Nonn. Ioann. 3, 154. Epigr. Anth. Pal. 14, 29. Steph. Byz.

Ad terrestrem significandum, Attici utuntur vocabulo *γήϊνος*.

Restant *γήτης* agricola Soph., *γείτων* vicinus, inde ab Hom. usitatum (cf. *λεῖτος λειτουργία*), *γήδιον* agellus Att., *γαιών* collis terreus, tab. Heracl. 1, 88 (130), *γαεών* tit. Alaes. 5594, II, 83. 86. — Adverbia: *γῆθεν* trag. *γειόθεν* Callim. Apollon. — Denique verba *γεόω* et *γαιόω* cum compositis *ἀπογεόω* et *ἀπογαιόω,* quae quum omnia recentioris tantum temporis commenta esse videantur (non prius enim inveniuntur quam apud Philonem, Diodorum, Galenum), parum interest utra forma sit antiquior aut melior.

Jam ea composita quae a *γη γαιο γειο* cet. incipiunt adjungam, quo facilius perspiciantur, in tabulam disposita. De Doricis quae a *γα* incipiunt, incertum est utrum *γα* pro att. *γη* an pro *γεω* (dor. *γαο*) sit: cf. Ahr. Dor. p. 199.

γαιη-	*γεη-*	*γαιο-*	*γειο-*
			γειαροτήρ Tzetz. *γειαρότης* Antip. et Arch. in Anth.
γαιηγενής Ap. Rh.	*γεηγενής* lect. vit. ap. Nonn. Dion. 6, 167.	*γαιογράφος* Marcian. Heracl. Hesych. *γαιοδότης* vel *γαιοδάτης* Callim. ap. EM. Zonar. Suid. Hdn. *γαιώδης* Pol. 2, 15, 8; sic Vat. Urb.; *γεώδεις* e recentior. Flor. Aug.	
			γειοκόμος· γεωργός Hesych. *γειοκόμον· γειτνίαμα* Suid. *γειόλοφος* Hdn. Epim.
		γαιομάχος, -έω Const. Man. *γαιομέτρης* Maneth.	
			γειομόρος Ap. Rh. Anth.
		[*γαιωρύχων* l. deter. ap. Str. 3, 144; in meliorib. *γεωρύχων*.]	
γαιήοχος Hom. Hsd. *γαιάοχος* Pind. Soph. Paus.	[*γεάοχος* f. l. ap. Pind. *γεήοχος* f. l. ap. Hsd. cf. supra p. 107 sq.]		
γαιηπόνος schol. Nic.	*γεηπόνος* Greg. Nyss. Epiphan. Philo. Damocr. ap. Gal. *γεηπονέω* Euseb. Cyrill. Eust., *-ία* Clem. Al. Jo. Chrys., *-ικός* Basil. M. Joann. Cinnam.		*γειοπόνος* Nonn. Maneth. Tryph. Agath. in Anth. Maxim. electt.
			γειοτόμος (f. l. ap. Ap. Rh. 4, 1453 pro *γειομόρος*). Opp. Suid. EM.
γαιηφάγος Numen. ap. Ath. 7, 305 A.		*γαιοτρεφής* Synes. *γαιοφάγος* Nicand. *γαιοφανής* Stob. ecl. ph. Archig. in Math. Med. p. 158.	
			γειοφόρος Anth.

γεο-	*γεω-*	*γη-*
		γαρότας tauri nomen ap. Siculos Ath. 3, 98 D. Epist. Socr. 35.
		γηγενής tr. Ar. Att. Batr.
	γεωγράφος, -εω, ία inde ab Aristot.	
	γεωδαίτης, -σια item.	
γεοειδής Tim. Locr. Arist. h. a. 5, 28 v. l. *γαιοειδοῦς*.	*γεωειδής* Plut. Mor. 430 E.	
	γεώδης Pl. Ax. Thphr. Plut. Gal.	
		γακίνας, γάκινος, γακινία, γάκινα motus terrae EM. Hesych. Eust.
		γηλεχής Call. h. Del. 286.
	γεώλοφος Ther. Philo. DHal. Str. Diosc.	*γήλοφος* Xen. Plat. al.
	γεωμετρία inde ab Hdt.	*γαμέτρας* tab. Heracl.
	-εω „ „ Xen.	*γαμετρία* Archyt. Stob.
	-ικος „ „ Arist.	
	γεωμόρος Thuc. Pl. Callim. Ap. Rh. DHal.	*γαμόρος* Aesch. vocab. Syracus. ap. Hdt. 7, 155.
	γεωνόμος DCass. CIA 107, 5.	
	γεωργός et deriv. Att. et post.	*γαβεργός* Hesych.
	γεωρυχέω Hdt., *-ία* Str. Ael.	
γεοῦχος Hesych. Suid. *γηοῦχος* Eust.		*γηοχέω* Hdt. 7, 190.
		γηπάτταλος Luc. Lexiph.
	γεώπεδον dub. Hdt. 7, 28.	*γάπεδον* conj. Pors. Eur. Or. 324. conj. Herm. Pind. Nem. 7, 83.
	γεωπείνης Hdt. 2, 6. 8, 111.	
		γηπετής Eur. Phoen. 672.
	γεωπονία Phocyl. *-πόνος, πονέω* Philo. Anth.	*γηπόνος, -έω* Eur., *-ία* Themist. Heliod.
		γάποτος Aeschyl.
	γεωτόμος Anth., *-ία* Max. *κατ-αρχ.*	*γητόμος* Aesch. Anth. *-έω* Ap. Rh.
	γεωτραγία Hippocr.	
	γεωφανής Thphr., *-ιον* Dinarch.	*γηφαγέω* Arist.
	γεωχαρής Julian.	

41. Jam vero omni materia ante oculos posita id agitur, ut explicemus, qui tanta varietas orta sit. Vides in posteriore parte compositorum Iones sola forma *γαιος* uti, Atticos duabus *γειος* et *γεως* (nam quid de *γαιος* apud Atticos obvio censendum, supra jam intelleximus); in priore autem parte apud utrosque solummodo in usu esse *γη* et *γεω*, quum *γαιο* et *γειο* (excepto vetustissimo *γαιηόχος*) non prius in priore compositorum parte adhibeantur quam tempore Alexandri magni (multo etiam recentius *γεη*, extremorum temporum elegantia). Triplex igitur quaestio est: quid intersit inter ionicum *γαιος* et att. *γειος*, quid inter attica *γειος* et *γεως*, denique cur apud Iones *γεω* in priore tantum, non in posteriore compositorum parte sit adhibitum. Quarum quaestionum duas posteriores quispiam sic solvere posse sibi videatur, ut dicat, *γαιο* et *γειο* suffixi *ιο* ope ex *γῆ* vel *γαῖα* derivata, *γεω* mutatione illa Ionibus Atticisque usitata nullo addito suffixo ex *γαjo* vel *γεjo* natum esse. Sed is plane inconsiderate rem egerit. Nam -*γαιος* et -*γειος* aut ex *γαῖα γέα* aut ex *γῆ* nata esse possunt. Sed primum non modo non amaverunt Graeci eiusmodi derivationem, sed fugerunt, ut a nomine quodam per *ιο* suffixum formato huius ipsius suffixi ope novum nomen ducerent. Alia est condicio vocabulorum in *ιαιος*, in quibus suffixo *ιο* adjunctum est *αιο*: sic ex *γαῖα* fingi potuit *γαίειος*, ex *γέα γεαῖος*, quorum illud revera usurpatum est ab Homero, *ε* producto in *η*, *γαιήιος*, sed semel tantum et a nomine proprio derivatum ad filium significandum, ut sit patronymicum. Et *γεαῖος* sane dici potuit, quum Graeci finxerint *Εἰτεαῖοι, Ἀλεαῖα, Μαλειαῖος, Νεμεαῖος*. Sed hac ratione, admissa quidem, sed satis raro, *γαιος* et *γειος* ficta non esse apparet, quae si suffixi *ιο* ope a *γαῖα* vel *γέα* derivata essent, non alio modo formata esse possent nisi ex *γαι-ιος* vel *γε(j)-ιος*. Eiusmodi autem derivationem Graeci plane respuerunt. Quamobrem ab oppidorum nominibus in *αια* vel *εια* desinentibus derivata sunt ethnica non *ιο* suffixo sed aliis formata: *Βουθειῆς, Γρυνειῆς, Ἑστιαιῆς, Λαμπωνειῆς, Μαρωνειῆς, Ῥηναιῆς, Φωκαιῆς, Αἰνειᾶται, Ζελειᾶται, Πελειᾶται, Ποτειδαιᾶται, Χαλκειᾶται, Ἐλαιῖται* et alia multa id genus. Pauca tantum ethnica a prototypis sola motione differre videntur: *Βοττιαῖοι* CIA 52 a 7. 134, 19. *Ῥηναῖοι* CIA 238,

28. *Ὑαῖοι* Thuc. III, 110. *Ἀζειοί* CIA 228, 56. *Ἀλεός* CIA 45, 8. *Βουραῖοι* Steph. Byz. *Δυμαῖοι* Pol. Diod. Str. et alia. Sed haec facile explicantur illa nominum ethnicorum et politicorum dicatalexia, quam Lobeckius tractavit Paral. p. 300, qua idem oppidum vel eadem regio duobus vocabulis nominabatur *Αἰγαί Αἰγαία, Δύμη Δυμαία, Βοῦρα Βουραία, Ἀστυπάλη Ἀστυπάλαια*, cuius rei innumera exempla adjungi possunt iis quae Lobeckius attulit. Itaque *Βοττιαῖοι* et *Βοττιαία, Ῥηναῖοι* et *Ῥηναία* utraque sunt adjectiva, derivata a *Βοττία* et *Ῥήνη*, idemque etiam de *Ὑαῖοι Ἀζειοί Ἀλεός* statuendum erit, licet simplex primitivi forma non servata sit. Haec igitur exempla nihil valent. Sed ne illa quidem: *θεῖος νεῖος πλεῖος πρόναιος Βόρειος Τυνδάρειος* a *θεός νέος πλέος ναός Βορέας Τυνδάρεος* repetita, quorum sunt quae etiam in *εως* desinere possint: *πλέως, πρόνεως* (*Τυνδάρεως* autem non pro *Τυνδάρειος* sed pro ipso *Τυνδάρεος*). Ex his eam ob causam non effici potest, *γειος* ex *γέα* factum esse, quod *νέος πλέος ναός* ante terminationem *ο* non *j* habuerunt, sed *ϝ*: *νεϝος, πλεϝος, ναϝος*: de *θεός* valde ambigitur (de quo vocabulo copiose agit G. Curtius Et.[4] 503 sq.), sed sive eius forma primaria fuit *θεϝος* sive *θεσος*, certe non fuit *θεjος*. *Βορέας* Curt. Et.[4] 594 ex *ϝορjας* natum esse putat, propter *Βορέης* spondei locum tenens Il. *I*, 5. *Ψ* 195 et *Βορρᾶς* per assimilationem ex *Βορjάς* natum, ut aeol. *φθέρρω* ex *φθερjω*. Sed ut *ε* ex *j* factum, sic etiam *ε* in *j* mutari potuit, et mutatum est non solum in lingua neograeca, quam Curtius affert l. l. p. 592 sq., sed etiam in antiqua, cuius mutationis exempla sunt multa in dial. dor. et boeot., ut *θιός, σιός, χρύσιος* al., sed etiam in titulo attico est *χάλκια θερμαντήρια* CI 161, 2. Eodemque ni fallor modo synizesis vocalium *εα εο εω εη* cet. explicanda est. Itaque mihi sic factum videtur, ut forma primaria fuerit *Βορεσας*, hinc *Βορεας Βορjας Βορρᾶς*, et ex *Βορεσας* derivatum *Βορεσ-jος Βόρειος*. Tamen de hoc vocabulo nihil certius affirmaverim. Certe *θεῖος πλεῖος νεῖος* non ex formis primitivis *πλεjος θεjος νεjος* suffixi *ιο* ope derivata esse constat. Mirum in modum cum nostro *γειος γεως* concinere videtur ethnicon *Κεῖος Κήιος* a *Κέως, Τήιος* a *Τέως*. Nam quodcunque horum nominum veriloquium est, certe *Τέως* natum esse ex *Τεjος* apparet ex ethnici forma *Τήιος* quae est

in inscr. att. (*TEIIOI* CIA 37 t 16; 234, 15; 240, 10: nam quanquam constat, posteriore tempore nonnunquam a lapicidis *II* pro *I* simplici incisum esse, cuius rei exempla affert Keilius, Zur Syll. p. 535. 634, v. c. *ΔΑΜΟΣΟΙΙΣΘΜΙΩΤΑ*[*Ν* δᾶμος ὁ Ἰσθμιωτᾶν, tamen in inscriptionibus atticis Euclide vetustioribus *II* semper pro duplici ι positum videtur, cf. *EΛΑΙΙΤΑΙ* CIA 228, 4, *EΛΑΙΙΤΑΙ* 229, 6, *ΟΙΙΑΤΑΙ* Οἰιᾶται 226, 7 b, et in inscr. Boeot. a Keilio Syll. n. II publ. juris facta Rhangabeus confirmavit scriptum esse *TOII* = τοιί, Keil. z. Syll. p. 562. 634, cf. *TYI* τυί Keil z. Syll. XXXVIII b p. 569). Itaque, ut ex Τεjος derivatum est ethnicon Τεjιος Τήιος Τήιος, sic etiam ex γεjα vel γαjα fieri potuit γεjιος γηιος γήϊος vel γαjιος γᾳιος γάιος, et ut ex Κήιος Κεῖος, ut ex κλῃΐς κλείς, λήιτος λεῖτος, sic fortasse ex -γηιος att. -γειος. Sed cave ne huic analogiae nimis multum tribuas. Quis enim dixerit, *j* illud in voc. Τεjος stirpi an suffixo proprium sit? Immo suffixi esse non est verisimile. Nam nulla alia afferri possunt exempla quibus demonstretur, quod per se veri non simile videtur, εω illud atticum unquam in vocabulo per ιο suffixum derivato natum esse ex hoc suffixo cum vocali praecedente contracto. Longe diversa est ratio qua γεω ex γεjο natum est, ut ego quidem rem explico. Nam γεjο illud, unde γεω factum, quod nunquam sui juris erat, sed in compositis tantum adhibebatur, non per ιο suffixum ex γε stirpe derivatum est, sed vocali finali solum mutata ex vocabulo perfecto et absoluto γέjα. Itaque γεjα suffixo *ja* formatum est, non γεjο, sed in γεjο ad stirpem pertinet *jo*. Sic etiam in Τεjος *j* ad stirpem ipsam pertinebat. Huic simile est ἐλαία quod nemo dubitat quin ex ἐλαιία sit contractum. Nam ἔλαιον non suffixi ιο ope formatum neque ex ἐλαϝ-jον contractum videtur, quae est Benfeyi sententia WZl. II, 119 sq. (castelli Siculi nomen Ἐλαύια quod Pottius Personennam. 383 affert quis scit num Graecum sit), sed e rad. λι (Pott. I[1] 208, Curt. Et.[4] n. 528), ut αι ex ι per gunam natum sit. (Contra -καΐα in ἡλιοκαΐα, λυχνοκαΐα πυρκαΐά non ex καια sed ex καϝια factum esse, supra jam p. 25 demonstravimus).

Haec omnia igitur exempla ad quaestionem nostram nihil valent neque firmare possunt, γειος et γαιος ex γέα et γαῖα

nata esse. Neque tamen omnia vicimus obstacula. Nam ex *Τυνδάρεος* et *Νεμέα* derivata sunt *Τυνδάρειος* et *Νέμειος*, et *Βορέας*, unde *Βόρειος*, quanquam potest sane ex *Βορεσας* natum esse, tamen hac ratione ex stirpibus in *εσ* non solent vocabula derivari. Quanquam his exemplis non multum probatur, quum de primitivorum ipsorum natura et origine parum constet. Attamen, ut concedant, *γειος* et *γαιος* non ex *γέα γαῖα* derivata esse, at ex *γῆ* pullulasse clamant, sicut *Ἑρμαῖον* ab *Ἑρμῆς*, *διμναῖος*, *τριμναῖος* ex *μνᾶ*. Quibus vix habeo quod opponam. Redit igitur res ad triarios. Prodeat firmissimum argumentum. Possunt sane compositorum partes posteriores *γειος* et *γαιος* per *ιο* suffixum a *γῆ* derivata esse. Sed huius suffixi in fine tantum compositorum locus est, non in fine partis prioris. Atqui habès antiquissimum vocabulum *γαιήοχος*. Iam quum Homerus formam *γαῖα* adhibuerit in priore compositi parte, idemque ipsum nomen *γαῖα* fere semper usurpaverit, rarissime contractum *γῆ*, sane mirum esset, si in *ἐννοσίγαιος* pars posterior non a *γαῖα* esset repetita sed a *γῆ*. Et quod de Homero, idem etiam de Herodoto valet. Quis enim putaverit, postquam Homerus finxit *ἐννοσίγαιος*, per multa saecula nullum aliud compositum in -*γαιος* desinens esse formatum; sed eo demum tempore huiusmodi vocabula ut *μεσόγαια* al. composita esse, quo contracta tantum forma *γῆ* supererat, ut jam homines non possent nisi a *γῆ* per suff. *ιο γαιος* derivare? Quod quum per se absurdum sit, refutatur forma *γεω* in priore parte compositorum usitata, quae non potest nisi a forma soluta *γέjα* descendere. Itaque ionicum *γαιος* a *γαῖα* repetitum est, suffixo addito nullo, sed vocali finali tantum mutata. Quod autem de *γαιος*, idem etiam de *γειος* valet.

42. Quoniam demonstratum esse videtur, has tres formas *γαιο γειο γεω* ex *γαjο γεjο*, i. e. e vocabulo *γαῖα* vel *γέ(j)α* nullius suffixi ope, sola vocali finienti mutata, derivatas esse, usus diversus explicandus est. Atque quod nomina composita incipiunt a *γεω* vel *γη*, desinunt in *γαιο* vel *γειο*, inde natum esse videtur, quod in fine vocabulorum terminatio *jo*, quae in primitivo fuerat suffixum, in derivato non jam erat, tamen speciem suffixi retinebat: ac pleraque id genus composita a praepositione incipiunt *ἀπόγειος*, *ἔγγειος*, *ἐπίγειος*, *κατάγειος*,

προςγειος, ὑπέργειος, ὑπόγειος, in quo compositorum genere solet suffixum *ιο* usurpari. In fine igitur compositorum illud *jo* videbatur suffixum esse, inde *ιο* factum, postremo diphthongus: in medio composito suffixo locus non erat, itaque *j* evanuit, *ο* productum est. Ipsum *γῆ* autem nisi in initio compositorum omnino non potuisse poni per se patet. Denique quod apud Atticos in fine compositorum et *γειος* est et *γεως,* non caret analogis: in inscriptionibus atticis nullo discrimine usurpatae sunt formae *πρόνειον* et *πρόνεως* (cf. supra p. 27 sq.), apud Herodotum et *λαός* et *λεώς* inveniuntur. Sed videtur aliquid interesse inter *γειος* et *γεως,* nam qui exempla supra collecta inspexerit, videbit, primum composita in *γεως* apud bonos auctores atticos perraro, saepe apud posteriores inde a Theophrasto inveniri, deinde omnia fere haec composita significare terrae qualitatem, quod recte perspexit grammaticus Epimerismorum Boissonadii auctor p. 208: *Τὰ παρὰ τὸ γαῖα συγκείμενα καὶ ποιότητα γῆς δηλοῦντα διὰ τοῦ ε ψιλοῦ γράφονται καὶ διὰ τοῦ ω μεγάλου· οἷον εὔγεως, λυπρόγεως, ψαμμόγεως, χρυσόγεως, λεπτόγεως. Σὺν τούτοις καὶ μεσόγεως καὶ ὑπόγεως.* Sed *μεσόγεως* et *ὑπόγεως* apud Platonem et Pausaniam supra jam vidimus p. 114 in *μεσόγαιος* et *ὑπόγαιος* mutanda esse. Itaque composita in *γεως* rustici videntur esse sermonis, in *-γειος* urbani et elegantioris.

Iam compositis percensis ad primitivum redeamus. *γῆ* factum esse vidimus ex *γεjα,* hoc ex *γαjα* natum, unde etiam *γαῖα* descendit. Haec nota sunt et ab omnibus concessa. Sed plerique *γαjα* ex *γαϝjα* natum putant, itaque *α* longum habere (ut Brugmannus in Curt. Stud. 10, 145). Quod plane falsum est, nam si *α* longum esset, non potuit ionice dici *γαῖα* neque *μεσόγαια,* sed debebat *γηΐη* et *μεσογηΐη* cet., ut *δήιος λήιον νήιος παρήιον.* Quamobrem vereor ut in hoc vocabulo unquam fuerit digamma. Consentiunt inde a Boppio fere omnes in *ϝ* voci tribuendo, et comparant *γύα,* scr. *gaus,* quod proprie significat bovem, sed a poetis saepius ad terram significandam adhibetur, got. *gavi.* Cf. Schweizer-Sidler KZ II, 304. Leo Meyer KZ V, 373. Legerlotz KZ IX, 119. Ascoli KZ 17, 322. Sed huic sententiae praeter eam de qua modo dixi vocalis brevitatem plura etiam obsunt. Nam in got. *gavi* offendit media,

quum legibus consonantium mutandarum quas vocamus lautverschiebung exspectaveris *kavi*. Sanscritico autem *gaus* respondet gr. *βοῦς*, quam consonae mutationem sane mirum esset in *γῆ* non esse factam, si ab eodem prototypo descenderet (nam *Ἀμφίβαιος*, quod Neptuni apud Cyrenaeos cognomen fuisse narrat Tzetzes ad Lycophr. 749, vix quisquam adhibuerit). Sed illud vocabulum indicum omnino non debebat adhiberi, nam nemo rerum indicarum vel leviter peritus nescit, quam illi poetae captaverint metaphoras, et uno eodemque vocabulo saepe ad res diversissimas denotandas usi sint. Ut vocabulo *gaus* non modo quidquid bubulum est designatur, ut caro, pellis, corium, lorum, nervus, sed etiam astra, coelum, sol, luna, lucis radii, fulmen, terra, aqua, loquela, loquelae dea et multa alia, quae videas in lex. Petropol. Itaque per meram licentiam poeticam et metaphoram *gaus* pro terra dictum est, ut *dhenu*, quod et ipsum vaccam significat; quo accedit, quod *gaus* sic in recentioribus tantum libris, Manuis legibus, Mahabharato al., non in vedicis usurpatum est. Quamobrem absurdum est, gr. *γαῖα* ab illo *gaus* derivare. Rectius fortasse Plato jam verum vidit, qui Cratyl. 410 B *γαῖα*, inquit, *γεννήτειρα ἂν εἴη ὀρθῶς κεκλημένη, ὥς φησιν Ὅμηρος· τὸ γὰρ γεγάασι γεγεννῆσθαι λέγει.* A radice *ga* gignere vocabulum repetunt etiam Doederlinus gloss. 242, Pottius EF II, 4, 31, Goebel Nov. Qu. 7: Curtius Et. n. 132 incertus est hanc an illam praeferat sententiam.

Ex pleno vocabulo *γῆ γᾶ* descenderunt derivata *γήιος γάιος*, v. supra p. 119.

43. *μαῖα, μαμμαῖα.* *μαῖα* proprie significat matrem, et e *μᾶ*, perantiquo vocabulo *ὑποκοριστικῷ* (lallwort bene vocat Fick), quo liberi matrem compellabant (quod superest ap. Aesch. Suppl. 890. 899 *μᾶ γᾶ μᾶ γᾶ*, cf. *ὦ πᾶ Ζεῦ* ib. 892. 901, quod ex Valckenarii conjectura receperunt Herm. Dind. Weil.) eadem ratione derivatum, qua ex eiusdem generis nomine *μάμμα* (cf. *πάππας, τέττα*) *μαμμία* (Ar. Lys. 879. 890) et *μαμμαία*. Itaque Hesych.: *μαῖα· πατρὸς καὶ μητρὸς μήτηρ*, et similiter Eust.: *τήθην οἱ Ἕλληνες τὴν πατρὸς ἢ μητρὸς μητέρα, οἱ δὲ παλαιοὶ ἀκύρως μάμμην καὶ μαῖαν. μάμμην γὰρ Ἀττικοὶ καὶ μαμμαίαν τὴν μητέρα καλοῦσι.* Iamblich. v. Pyth. 11, 56 p 114: *τὴν παῖδα ἐκ παίδων ἐπιδοῦσαν κατὰ τὴν Δωρικὴν*

διάλεκτον (*καλέσαι*) *μαῖαν*. Matrem significat ap. Aesch. Cho. 43 *ἰὼ γαῖα μαῖα* et Eur. Alc. 394 *μαῖα δὴ κάτω βέβακεν*. Sed plerumque est *προςφώνησις πρὸς πρεσβῦτιν τιμητική*, ut ait Hesych., quemadmodum nos alloquimur vetulas „*mütterchen*". Homerus vocabulo saepe utitur, sed nonnisi de Euryclea Ulixis nutrice. Sed non significat nutricem, ut quidam putaverunt, quum non modo ipse Ulixes sic alloquatur Eurycleam (Od. 19, 482, 500, 23, 171), sed etiam Telemachus (2, 349. 372. 19, 16. 20, 129) et Penelope (17, 499. 23, 11. 35. 59. 81). In h. in Cer. 147 Callidice Celei filia Cererem vetulae specie indutam v. 101

γρηῒ παλαιγενέϊ ἐναλίγκιος, ἥτε τόκοιο
εἴργηται, δώρων τε φιλοστεφάνου Ἀφροδίτης
οἷαί τε τροφοί εἰσι θεμιστοπόλων βασιλήων
παίδων, καὶ ταμίαι κατὰ δώματα ἠχήεντα

affatur *μαῖα*, quam v. 113 apellaverit *γρῆϋ*. Et ead. signif. Aristoph. Eccl. 915. Qua ratione quum consentaneum sit praecipue nutrices esse appellatas (ut ap. Eur. Hipp. 243. 311), usu venit, ut omnino, neque solum in allocutione, nutrices hoc vocabulo significarentur. Translatum ad terram alentem Soph. fr. 782 Dind. *Νῦσαν, ἣν ὁ βούκερως Ἴακχος αὑτῷ μαῖαν ἡδίστην νέμει*. Denique pro obstetrice usurpatum est (cf. nostrum „*wehmutter*"), neque tamen prius quam ab Aristophane et Platone, apud quem etiam *μαιεία, μαίευμα, μαίευσις, μαιευτικός, μαιεύεσθαι*. — Ex appellatione vetularum fluxit nomen generis cuiusdam cancrorum, qui et *γρᾶες* vocabantur. Arist. h. a. 4, 2. 8, 17. Artemid. 2, 14. p. 166. — Vocabuli etymologiam qualem supra protuli habent Fick Wb. I, 705. Fritsche de redupl. Stud. VI, 285. Non diserte Curtius n. 472.

[*ἤιος* ter tantum invenitur, semper casu vocativo et hac formula: *ἤιε Φοῖβε*. Il. *O*. 365: Apollo Achivorum murum diruit tam facile, quasi puer pulveris acervum: *ὥς ῥα σὺ ἤιε Φοῖβε πολὺν κάματον καὶ ὀιζὺν Σύγχεας Ἀργείων, αὐτοῖσι δὲ φύζαν ἐνῶρσας*. *Y*, 153: pugnam Achillis et Aeneae ab Apolline concitati spectant dei, Neptunus et Minerva in Herculis muro sedentes, *οἳ δ' ἑτέρωσε καθῖζον ἐπ' ὀφρύσι Καλλικολώνης Ἀμφὶ σὲ ἤιε Φοῖβε καὶ Ἄρηα πτολίπορθον*. Hymn. Ap. 120 de Apollinis natu: *ἔνθα σὲ ἤιε Φοῖβε, θεαὶ λόον*

ὕδατι καλῷ. Nugari illos, qui ex horum locorum sententia vocis ἤιος significationem eruere conantur, apparet. Immo luce clarius est, hoc esse cognomen Apollinis perpetuum et satis antiquum, quod non potest non cum ἰήιος plane idem esse. Atque ἤιος a verbi εἶμι imperf. ἤια derivare, quod faciunt Duncan et La Roche, merae dementiae est, quum huius vocabuli stirps sit ι, η nonnisi augmentum imperfecti (Curt. verb. I, 128). Neque ἰήιος ab ἵημι potest descendere, quae Aristarchi fuit sententia, quoniam ἱ huius verbi est reduplicatio, neque ab ἰάομαι, non ob eas tantum causas quas affert Curtius Et.[3] n. 591, p. 362, sed etiam quod, haec si esset vocabuli origo, eius forma esse debebat ἰαῖος. Mihi una recta videtur sententia, qua ab ἰή interjectione antiquissima in invocando Apolline hac forma ἰὴ παιήων usitata deus vocatus sit ἰήιος (sic Benf. Wzl. I, 19. Preller Myth. I[2], 188). Hinc autem ἤιος ortum, ι in j mutato, cui sententiae succurrit, quod in omnibus illis tribus locis ἤιε sequitur vocalem, ut facile conjectare possis, Homerum dixisse jήιε. Posteros non nego in illo nomine subaudivisse notionem τοῦ ἰωμένου].

44. De ceteris vocabulis quae huius classis sunt, jam supra diximus: βουγά-ιος p. 26. 64, πολύ-γρα-ος p. 15, Ναυσι-κά-α ib., Οἰνό-μα-ος p. 17, ἔμ-πα-ιος, πρός-πα-ιος p. 76 cf. infra § 67, πη-ός p. 17, φα-ιός p. 80.

Huic classi fortasse etiam adnumeranda sunt quae a μνᾶ descendunt composita in μναῖος. Sed haec quaestio de diversis nominum a μνᾶ derivatorum formis vix minus difficilis est quam de γῆ et eius propagine, et eo difficilior, quod μνέα non graecum est vocabulum sed ex lingua Semitica acceptum, itaque de stirpe non constat. Ingentem vocabulorum a μνᾶ derivatorum varietatem v. ap. Lobeckium ad Phr. p. 551, μναῖος, μνααῖος, μναϊαῖος, ἡμιμναῖον, διμναῖος, τετραμναῖος, cet., δίμνους, τετράμνους, δίμνως, δίμνεως, εἰκοσίμνος, δεκάμνοοι, ἡμίμνεα. Cuius varietatis rationem non satis ille perspexisse videtur. Atque mihi quidem quum ne ipse quidem adhuc satis perspectam habeam hanc quaestionem otioque quo ad eam solvendam opus est nunc caream, hoc loco eam mittere et in aptius tempus differre liceat.

2. Terminationis *αιος α* stirpis prototypae suffixum est.

a. Nomina in *αιος* a masculinis in *ας, ης* derivata.

45. *βορραῖος.* Aesch. Anth. v. supra p. 20. 30.

ἱκταῖος. Aesch. Suppl. 385 traditum est *μένει τοι Ζηνὸς ἱκταίου* (*ἳκταίου* Med.) *κότος.* Dindorfius pro *ἱκταίου*, quod metro repugnaret, correxit *ἱκτίου,* quod a plerisque editoribus receptum est. Et sane quidem cola iambica id genus duabus thesibus omissis (◡ ⏗ ⏗ — ◡ — ◡ — ◡ ⏓) thesibus ancipitibus non videntur uti (Christ. metr. § 393). Sed in eius modi vocabulis diphthongum corripi etiam in thesibus puris, supra p. 8 sq. vidimus. Itaque ut in *δείλαιος, παλαιός* sic in hoc quoque vocabulo corripi potuit. Quanquam non nego miram esse vocabuli formam, quod a nominibus in *-της* non solent derivari adjectiva in *-ταιος.* Sed non minus inauditam formam Dindorfius substituit *ἵκτιος*, quia suffixi *ιο* ope ex *ἱκέτης* non potuit derivari nisi *ἱκέσιος.* Quamobrem rectius retinetur quod traditum est. Ad formam insolitam fingendam poeta euphoniae studio permotus esse videtur: „noluit *Ἵκτορος* dicere, quia sequitur vox in *ος* terminata“ Herm.

σπαθιναῖαι auctore schol. Ap. Rh. 4, 175 vocabantur cervi quidam etiam *ἀχαινέαι* vocati. Derivatum est a *σπαθίνης:* Eust. p. 711: *Τὰ δὲ τέλεια οὐκ ἄλλο τι ἢ ἔλαφοι, εἰ μὴ ἄρα οἱ ἀχαίναι καὶ οἱ σπαθίναι λεγόμενοι, ἡλικίᾳ τινὶ διαφέρουσιν, ἢ εἴδει ἢ κεράτων ἰδιότητι καὶ μεγέθει.*

A nominibus propriis descendunt:

Ἀπελλαῖος mensis quin ab Apolline nomen acceperit, non est dubium. Sed non potest derivatum esse a forma *Ἀπέλλων*, sed, ut mihi videtur, ab *Ἀπελλᾶς,* quo nomine traditum quidem non est nisi homines esse appellatos, sed ipsius dei nomen pridem fuisse suspicor. Cf. *Ποσειδῶν* et *Ποτιδᾶς.*

Γυγαίη λίμνη in Lydia Hom. Il. 2, 865, Hdt. 1, 93 a Gyge procul dubio denominata.

Ἑρμαῖος, Ἑρμαῖον, Ἑρμαία inde ab Homero apud omnes usitata, derivata a contracto *Ἑρμῆς* vel *Ἑρμᾶς.* *Ἑρμαῖος* adjectivum est et nomen proprium; *ἕρμαῖον* de lucro insperato dici notum est.

Λαπίθαιον in Laconica Paus. 3, 20, 7.

Λυκορμαῖος ποτός Lycophr. 1012 de aqua fluvii *Λυκόρμας*.

Ποτίδαια α Ποτιδᾶς dorica vocabuli forma derivatum.

46. His addenda sunt patronymica thessalica (quorum maxima pars est in magno illo titulo Pharsalio quem saepius jam commemoravimus, edito ab Heuzey in Ann. de l'assoc. pour l'encourag. etc., quae littera H signamus; Littera L signavimus quae in inscriptionibus a Leakio trav. in th. noth. Gr. editis, ab Ahr. Dor. 528 repetitis sunt): *Ἀγαθοκλεαῖος* H 28 (cf. *Ἱπποκλέας* ib. 47, *Καλλικλέας* ib. 27. 32. 27), *Αἰνιαδαῖος* L 8, *Αἰσσχιναῖος* H 27, *Ἀνδρεαῖος* H 16, *Ἀμυνταῖος* H 41, *Ἀσσαῖος* H 40 (*Ἄσσας* H. 39), *Εἰρακλειδαῖος* L 8, *Ἡρακλειδαῖος* H 10, *Ἐπικρατιδαῖος* H 52, *Ἑρμιαῖος* L 8, *Εὐκλειδαῖος* L 8, *Εὐξενιδαῖος* H 54, *Ἐχεμμαῖος* H 47, *Ἰσμηνιαῖος* H 7, *Κολυσσταῖος* H 7 (*Κολύσστας* 12), *Λυσανιαῖος* H. 36, *Μαρσυαῖος* H 42. 43, *Μιλτιαῖος* H 52, *Μυλλιναῖος* H 16, *Νικασιαῖος* H 5, *Νικιαῖος* H 44. 45, *Ξενοκλεαῖος* H 11, *Παιδιναῖος* H 36. 37, *Παμιουταῖος* H 11, *Πανσανιαῖος* H 21. L 2, 2. 9. *Πιτοιδαῖος* H 44. *Πολεμαρχιδαῖος* CI 1766, *Πολιταῖος* H 55 (*Πολίτας* 54), *Πυρριαῖος* H 29, *Πυρριδαῖος* L 8, *Σιμμιαῖος* H 51, *Ὑβρισταῖος* H 18. 53. 56.; et patronymica Boeotica *Ἀγασιῆος* Keil Syll. 2, 11. 10, 4, *Ἀθανιῆος* ib. 2, 23, *Ἀριστιῆος* CI 1578. K² (i. e. Keil zur Syll.) XXXVII a, *Δαμεῆος* K² XX, *Δεινιῆος* K² XXXVII b, *Ἰσμεινιῆος* CI 1578, K² XXXVII a, *Καλλιῆος* CI 1574, 19, *Μειλιῆος* K Syll. II, 38, *Νικιῆος* CI 1578, 8, K² XXXVII a, *Ὀρνιῆος* K Syll. II, 12, *Χαριῆος* CI 1574, 19. Incertum est *Θυναρχιδῆος* in tit. Lebad. Keil zur Syll. XXXVI, Rhangabeo auctore sic scripto:

ΟΙΩΠΑΡΧΙΟΝΤΟΣΑΡΙΣΤΟΔΙΚΩΘΥΝΑΡΧΙΔΗΟΥ . . .,

quod Keilius sic restituit *Βοιωταρχίοντος Ἀριστοδίκω Θυναρχιδήω*, Rhang. *Θυναρχίδαο*. Illud litterarum formis magis convenit, hoc usui Boeotiorum qualem ex omnibus ceteris titulis cognoscimus. Recte enim Boeckhius ad tit. 1574 Copensem animadvertit, patris nomen, si ipsum est patronymicum, semper genitivo casu addi, nunquam a patronymico iterum derivari patronymicum. Ego quidem patris nomen, quod ipsum patronymici formam habet, genitivo casu positum inveni tricies semel,

patronymicam ab eo formam derivatam nusquam praeter hunc ipsum titulum, de quo ambigitur. Quamobrem Rhangabeo potius assentior.

Multo saepius a virorum nominibus propriis in *ας* vel *ης* derivata invenias in *ειος* desinentia: *Ἀναξαγόρειος*, *Ἀντιγενίδειος*, *Ἀπέλλειος*, *Βρασίδειος*, *Γοργίειος*, *Δημάδειος*, *Διαγόρειος*, *Ἐπιμενίδειος*, *Ἑρμαγόρειος*, *Εὐριπίδειος*, *Κλεινίειος* sexcenta alia, quae enumerare non opus est. Quorum derivatorum quanquam pleraque apud posteros demum scriptores inveniuntur, tamen vetustiores iis non abstinuerunt, et jam Homerus habet *Μινύειος* a *Μινύαι*.

b. Nomina in *αιος α* femininis in *α, η* derivata.

47. *ἀγελαῖος* Hom. Att. *ἀγελαιοτροφία*, *-τροφικός* Plat.

ἀγραῖος venaticus Opp. *Ἀπόλλων ἀγραῖος* Paus. *Ἄρτεμις ἀγραία* Plat.

ἀγοραῖος Hdt. Att. CIA 23.

ἀγυιαῖος Soph. fr. 211 Dind.

ἀελλαῖος Soph.

ἀκραία Iunonis et Veneris cognomen apud Eur. et Paus. Significat eam quae in summis montibus (*ἐν ἄκραις*) habitat vel colitur. Diversum est *ἀκραῖος* pro *ἀκρός* ap. Galen.; v. § 68. — *ὑποάκραιος* inscr. in Philol. VIII, p. 170.

ἀκταῖος apud veteres Atticos non dicitur nisi de oppidis Aeolicis exadversus insulam Lesbum positis, *αἱ ἀκταῖαι πόλεις* Thuc. 4, 52. CIA 37 z'' 12. Posteriores poetae vocabulo usi sunt tum pro *ἐπάκτιος* tum pro *Ἀττικός*, et *ἀκταία* pro *ἀκτή*, i. e. *Ἀττική*. Lob. paral. p. 302. Pausanias quidem tradit 1, 2, 6, Atticae ante Cranaum nomen fuisse *Ἀκταίαν*. Unam e veteribus phylis Cecropiis id nomen habuisse tradunt Apollod. ap. Steph. Byz. et Poll. — *ἐπάκταιος*, *παράκταιος* Opp.

ἀκταία vocabatur vestis quaedam, *ὅπερ ἐστὶ καὶ πολυτελέστατον ἐν τοῖς Περσικοῖς περιβλήμασι· ἔστι δὲ τοῦτο σπαθητὸν ἰσχύος καὶ κουφότητος χάριν· καταπέπλασται* [*καταπέπασται* Schwgh.] *δὲ χρυσοῖς κέγχροις· οἱ δὲ κέγχροι νήματι πορφυρῷ πάντες εἰς τὴν εἴσω μοῖραν ἅμματ᾽ ἔχουσιν τὰ μέσον.* Democr. Ephes. I de templo Ephes., ap. Athen.

12, 525 D. Eustath. 1390, 41 dubitat, utrum vocabulum ἀπὸ ἀκτῆς θαλασσίας nomen ceperit, an ἐκ τοῦ ἄγω, τὸ κλῶ, ἡ εἰρημένη ἀκταία γίνεται, κατακλῶνται γὰρ τὰ σπαθώμενα. Ab actis, locis voluptuariis, videbatur Lobeckio Aglaoph. 1022 nomen accepisse. „Primum notum est, actae et amoena litoralia quantas praebuerint ad libidinandum et helluandum opportunitates, unde factum est, ut loca voluptuaria, etsi ab oris maritimis remota, actae dicerentur et hinc derivatum verbum ἀκτάζειν de iis qui in deliciis mollitiisque vivunt.“ Et in annot. 22, postquam viros doctos, qui ea de re dixerunt, laudavit, „nescio, inquit, an vestes delicatae αἱ καλούμεναι ἀκταῖαι Athen. XII, 525 D similes fortasse synthesibus, indidem nomen acceperint ab actis, ubi par thermis nostris luxuria“. Origine Persicum, a Graecis in formam Graecae similem detortum censet Schweigh. Quod non est absonum, quum in hoc genere vocabulorum multa soleant recipi ab alienis populis, unde enim res, inde plerumque et nomen acceptum. Ut nos ipsi multis vocabulis alienis utimur ignorantes veram eorum originem, v. c. *samt* ἑξάμιτος, *seide* seta: eaque praecipue elegantiorum et magnificentiorum rerum sors est.

ἀκταία pila marmorea Clearch. ap. Ath. 14, 648 F: Τρίπους, χύτρα, λυχνεῖον, ἀκταία, βάθρον. Hesych.: Ἀκταία· ἡ Ἀττικὴ πρώτως οὕτως ἐκαλεῖτο· καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἀκτίτου λίθου κατασκευασθεῖσα τοῦ Πεντελικοῦ. — (ἀκτίτης littoralis, Atticus; St. B.: Καὶ Ἀκτίτης, ἐξ οὗ τὸ Ἀκτίτου πέτρα, ἐν τῇ τραγῳδίᾳ, ἀντὶ τοῦ Ἀττικοῦ. Suid.: Ἀκτὴ ἰδίως ἐπιθαλαττίδιός τις μοῖρα τῆς Ἀττικῆς, ὅθεν καὶ ὁ ἀκτίτης λίθος. Harpocr.: ἀκτή· ἐπιθαλαττίδιός τις μοῖρα τῆς Ἀττικῆς, Ὑπερίδης ἐν τῷ περὶ τοῦ ταρίχους· ὅθεν καὶ ὁ ἀκτίτης λίθος. Hesych.: ἀκτίτης λίθος· ἀπὸ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ ἀκτῆς. Σοφοκλῆς Ἀκρισίῳ).

ἀλκαῖος Eur. Nomen proprium Graecis usitatum.

ἁλμαία pro ἅλμη Dioscor. Nic. ap. Athen. Lob. paral. 308.

ἁλωαῖος Orph. hymn.

ἁμαξαῖος Arat. 93 ἄρκτου ἁμαξαίης. Nonn. Dion. 1, 251. 2, 280. 47, 252.

ἁμαξαία pro ἅμαξα dictum esse tradunt grammatici, Eust. Il. p. 842. Od. p. 1758, 58. Hdn. ap. St. Byz. v. Γενήτης. Cram. an. ox. 3, 288, 25. Arcad. p. 194, 21. Cf. Lob. paral. p. 309.

ἀναγκαίη pro *ἀνάγκη* Hom. Tyrt. Sol. Hdt. Callim. Ap. Rh. Lob. paral. p. 309.

ἀναγκαῖος inde ab Homero usitatum.

ἀραῖος vocabulum tragicis praesertim tritum, ab *ἀρά* pariter atque ab *ἀρᾶσθαι* videtur originem cepisse. Nam quum plerumque significet aut eum qui *ἀρᾶται*, devovet, ut Aesch. Ag. 237 *κατασχεῖν φθόγγον ἀραῖον οἴκοις*, ne diras imprecaretur, Eur. Med. 608 *καὶ σοῖς ἀραία γ᾽ οὖσα τυγχάνω δόμοις* (cf. Blomf. ad Aesch. l. l., et Plat. Leg. XI, 931 C: *Ἀμύντορά τε Φοίνικι τῷ ἑαυτοῦ ἐπαράσασθαι παιδὶ θυμωθέντα καὶ Ἱππολύτῳ Θησέα καὶ ἑτέρους ἄλλοις μυρίους μυρίοις, ὧν γέγονε σαφὲς ἐπηκόους εἶναι γονεῦσι πρὸς τέκνα θεούς· ἀραῖος γὰρ γονεὺς ἐκγόνοις, ὡς οὐδεὶς ἕτερος ἄλλοις, δικαιότατα*), aut *τὸν ἀραῖς κάτοχον, κατάρατον*, ut Aesch. Sept. 898 *ἀραίῳ τ᾽ ἐκ πατρὸς διχόφρονι πότμῳ*, quas significationes multo facilius ex *ἀρᾶσθαι* quam ex *ἀρά* fluere apparet, alio loco significat Iovem, qui imprecationibus praeest Soph. Phil. 1181: *πρὸς ἀραίου Διός*. Nisi forte etiam hanc significationem ex *ἀρᾶσθαι* sic natam esse putamus, ut *ἀραῖος* vocatus sit is qui *ἀραῖς* imploratur (cf. Hom. *β* 135 *ἀρήσετ᾽ Ἐρινῦς*), quae scholiastae videtur esse sententia, ad illum locum adnotantis: *ᾧ πάντες προσευχόμεθα ἢ ὃν ἐπικαλούμεθα ἀρώμενοι*.

ἀραχναῖος ap. poet. posteriores. Montis nomen in confinio Corinthi et Argolidis siti, *Ἀραχναῖον αἶπος* Aesch. Ag. 294, *τὸ Ἀραχναῖον* Paus. 2, 15, 10. Callim. ap. St. Byz.

ἀρουραῖος Hdt. Att.

ἀρχαῖος Pind. Hdt. Att. Saep. in inscr. — *παναρχαῖος* Poll.

ἀστραπαῖος Thphr. Plut.

αὐλαία aulaeum, primos reperitur apud Hyperidem et Menandrum (fr. 201, ap. Cosmam, topogr. Christ. 5, p. 197). Poll. IV, 122: *ἔξεστι δὲ καὶ τὸ παραπέτασμα αὐλαίαν καλεῖν, Ὑπερίδου εἰπόντος ἐν τῷ κατὰ Πατροκλέους· οἱ δὲ ἐννέα ἄρχοντες εἱστιῶντο ἐν τῇ στοᾷ περιφραξάμενοί τι μέρος αὐτῆς αὐλαίαις*. Theophr. char. 5 *αὐλαία ἔχουσα Πέρσας ἐνυφασμένους*. Polyb. 33, 3, 2. Plut. saepius. Hoc aulaeum sive pro foribus erat, sive inter columnas expansum (Bekk. Charikl. II, 107. Herm. Altert. III, 19, 10), deinde pro tentorio usurpabatur.

Nomen non potest non ab *αὐλή* ductum esse, ut *αὔλειος θύρα*. Sed qui factum, ut haec vox habeat *ει* diphthongum, illa *αι*? Nisi fallor eam ob causam, quod vocabulum *αὔλειος* de foribus multo priore tempore creatum est, nam ab Homero jam usurpatur, et ita usurpatur, ut intelligas id jam diu in usu fuisse. Contra consentaneum est, velorum aulaeorumque usum multo posterius esse receptum, quum luxuria maior facta esset, et nomen novae rei Attico demum tempore inventum, jam sive ut ab illo vetustiore distingueretur sive quod feminini *αὐλή* notio ad *α* vocalem eligendam trudebat, in *αια* terminatum est. Mirum autem mihi est, unde genus femininum novo vocabulo impositum sit, quum omnia substantiva, quae videantur posse subintelligi, neutrius sint generis: ut *παραπέτασμα, προκάλυμμα, στρῶμα* al.

48. *βίαιος* inde ab Homero usitatum. Etiam de hoc vocabulo dubitaveris, utrum a *βία* an a *βιάζω* descendat. Ea qua plerumque utitur significatio ad *βία* maxime ducit, quum significet quidquid vi fit, sed interdum etiam pro *βεβιασμένος* est, ut ap. Plat. rep. X, 603 C *πράττοντας ἀνθρώπους μιμεῖται ἡ μιμητικὴ βιαίους ἢ ἑκουσίας πράξεις.*

Ἑκατομβαῖος ὁ Ἀπόλλων παρὰ Ἀθηναίοις, καὶ Ζεὺς ἐν Γορτύνῃ καὶ παρ᾽ Ἀρκάσι καὶ Κρησί. Hesych. — *Ἑκατόμβαια* solemnia acta esse tradunt Spartae (Strab. 8, p. 362, et ex hoc Eust. Il. p. 293, 33 et ad Dion. Per. 419), Argis (Hesych.), Aeginae (schol. Pind. Pyth. 8, 114), sed a ceteris quoque Graecis celebrata esse intelligitur ex mensis attici nomine *Ἑκατομβαιών* (qui a Lacedaemoniis vocabatur *Ἑκατομβεύς*, ab Asianis *Ἑκατομβαῖος*). Apud Strabonem optimi libri exhibent *ἑκατόμβοια*, quam formam, quanquam falsa est, quum et deorum et solemnitatis nomen ab *ἑκατόμβαις* quibus dei placabantur illis diebus ductum esse appareat (inepta est explicatio Etymologi magni: *Ἑκατομβαιὼν δὲ ὠνόμασται διὰ τὰς τοῦ Ἀπόλλωνος θυσίας· θύουσι γὰρ αὐτῷ ἑκατομβαίῳ* [Et. Gud. *ἑκατομβοίῳ*], *τουτέστι πολυτίμῳ, μᾶλλον δὲ ἑκατὸν βόας εὐχόμενοι*), tamen jam ab ipsis veteribus usurpatam esse, testis est titulus Tegeaeus CI I, p. 702 a 9 *Ἑκοτόνβοια ἄνδρας δόλιχον ἵππιον.* ib. 23 in iisdem verbis *Ἑκοτόμβοια*, b 8 *Ἑκατόμβοια.* Sed *αι* est in tit. Delph. CI I, p. 843

n. 1715 *Ἑκατόμβαια τρίς* et *Ἑκατομβαιών* in titulis Atticis CI I, p. 132, 6 *Τὴν δὲ μίσθωσιν ἀποδιδόναι τοῦ Ἑκατομβαιῶνος μηνός* et p. 141, 14 *Τὴν μὲν ἡμίσειαν ἐν τῷ Ἑκατομβαιῶνι κτλ.* CIA 189 b 25. 26 *εἰκοστῇ τοῦ μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος.*

βουλαῖος diversorum deorum cognomen, Iovis, Minervae, Themidis, Dianae, et a *βουλή* et a *βουλεύομαι* potest repeti. A *βουλή* videtur derivatum cognomen Iovis et Minervae, quorum statuae in buleuterio Atheniensium erant, Antiph. p. 146, 34 *Καὶ ἐν αὐτῷ βουλευτηρίῳ Διὸς βουλαίου καὶ Ἀθηνᾶς βουλαίας ἱερόν ἐστι.* Cf. Paus. 1, 3, 4. Sed possis etiam opinari has statuas eam ob causam sic esse appellatas, quod dei illi senatus praesides ipsi quodam modo cum eo consulerent. Verbale certe est in tit. CI I, p. 588 *θεῶν βουλαῖον ἀνάκτων* pro *σύμβουλον,* consiliarium. Etiam Dianae cognomen *βουλαία* (CI 113, 15) sic videtur explicandum, quoniam eadem vocatur *Ἀριστοβούλη* (Plut. Them. 22). De ceteris locis, q. v. ap. Steph. thes., non audeo judicare.

γαληναίη pro *γαλήνη* Ap. Rh. Opp. Antip. in Anth. Lob. paral. p. 310. — *γαληναῖος* utrum ex *γαλήνη* an ex *γαληνός* derivatum, dubitari licet. Sed et in Anth. 7, 640 *γαληναίῳ ὑπ᾽ ὀλέθρῳ* et ib. 10, 21 *Κύπρι γαληναίη* et ap. Nonn. Dion. 35, 355 *γαληναίῳ Διονύσῳ* illud fortasse praestat.

49. *γαστραία· ἡ γογγυλίς· Λάκωνες.* Hesych. Derivatum videtur a *γάστρα*, quod plerumque de ventre vasis vel navis dicitur, sed a Lacedaemoniis de rapa dictum esse testatur Athenaeus 9, 369 A: *γογγυλίδας Ἀπόλλας . . . ὑπὸ Λακεδαιμονίων γαστέρας φησὶ καλεῖσθαι· Νίκανδρος δ᾽ ὁ Κολοφώνιος ἐν ταῖς Γλώσσαις παρὰ Βοιωτοῖς γάστρας ὀνομάζεσθαι τὰς κράμβας, τὰς δὲ γογγυλίδας ζακελτίδας:* ubi Eust. utrobique *γαστέρας:* Epit. cod. Par. *γαστέρας . . . γάστρας,* Cod. Ven. *γαστέρας . . . γαστεας* (sic), quod in apographis in *γαστέρας* mutatum est. Dind. scribi jubet *γαστραίας.* Ex Athenaei loco M. Schmidt in Hesychii glossa *γαστορίς· γογγυλίς. Λάκωνες. ἢ κράμβη* pro *γαστορίς* posuit *γάστρα.*

γενναῖος Hom. Hdt. Att. — *φιλογένναιος* Diog. L.

γύναιος Hom. Orph. Arg. — *γύναιον,* quod inde ab Aristoph. et Demosthene ad significandam mulierculam, modo

maiore modo minore cum contemptu, usurpatur, sed interdum ab ipso γυνή vix differt significatione, velut in tit. att. CIA 324 b I, 7 de figura muliebri lapidi incisa, Lobeckius paral. p. 305, 7 negat deminutivum esse, quorum nullum hanc formam habeat, sed esse potius neutrum adjectivi a deminutiva significatione persaepe discretum. Et vero in αιον desinentia deminutiva alia equidem non novi praeter κεφάλαιον, quod ipse Lobeckius p. 308 deminutivum esse ait. Significatio autem illa est multorum deminutivorum propria, ut res levis atque vilis pretii esse dicatur. (Schwabe de demin. p. 17 sq.). Ipsum γυναικ deminutivum esse, et e γυνα-κι natum, docet Curtius Et.[3] 584. Neque ille Phocylidis locus, cuius causa Lobeckius haec adnotat, eius sententiae auxilium fert, γύναιον esse adjectivum. Quo loco haec sunt tradita (fr. 3 Bgk): Τετόρων ἀπὸ τῶνδε γένοντο φῦλα γυναικείων· ἡ μὲν κυνός cet. Bergkius: „γυναικείων si integrum, ionice pro γυναικέων dictum, sed possis γυναικάων conjicere. Meineke φῦλα γυναικεῖ. ὧν ἡ μέν, Hartung φῦλα γυναικῶν· ἡ μὲν γάρ". Quod Bergkius dicit, nihil est, nam haec genitivi forma neque per se probabilis est neque ullis exemplis firmatur: Meinekii conjectura placeret, nisi in initio enarrationis offenderet relativum. Mihi γυναικείων revera videtur genitivus neutrius generis, sed non a nom. sing. τὸ γυναικεῖον = γυνή derivatus, sed a nom. plur. τὰ γυναικεῖα, sive φύλων omissum est, sive τὰ γυναικεῖα nudum positum pro genus muliebre. Nam ad collectivam aliquam et generalem notionem exprimendam neutrum genus saepius adhibetur: hominem autem per adjectivum consubstantiale neutro genere positum denotari posse, et pro mulier dici potuisse muliebre plane nego. — ἡμιγύναιος Synes. — κακογύναιος Procl. — πολυγύναιος Ath. — μισογύναιος Hesych. Moer., φιλογύναιος Arist. Diod. al., quae Moeride p. 258. 390 auctore non bene attica erant. Attici nimirum praeferebant composita in -γυνος ut ἀνδρόγυνος, et -γυνης ut φιλογύνης, μισογύνης, formationem vetustiorem magisque normalem.

γωνιαῖος λίθος, lapis angularis, Plato com. Dion. Hal. al. Derivatum est a γωνία. — ἀκρογωνιαῖος NT.

50. δαφναῖος Apollinis cognomen in Anth., ap. Nonn. Dion. et Tzetz.; Dianae δαφναίας templum in finibus Laconicae

memorat Paus. 3, 24, 8. — Laureus: *στέμμα δαφναῖον* Anth. Pal. 2, 26, et *Ἀμαδρυὰς δαφναίη* Nonn. Dion. 2, 98.

δειραῖος (*ἄκρα*) Lyc.

δεκαταῖος quod die decimo fit, dierum decem est. Pl. Luc. Anth. Nota haec Graecorum locutio *δεκαταῖος ἥκει* decimo die venit. Apparet haec non ex masculina forma numeralis ordinalis derivata esse, sed ex feminina, *δεκαταῖος* non e *δέκατος* sed e *δεκάτη* (*ἡμέρα*) descendisse. Multi sunt in hoc genere dicendi Graeci: — *ἑνδεκαταῖος* Th. Hyperid. — *δυωδεκαταῖος* Hsd. *δωδεκαταῖος* Pl. Thphr. — *τρις-καιδ. τεσσαρεσκδ.* Hipp. — *πεντεκαιδεκαταῖος* Str. — *ἑπτακαιδεκαταῖος* Thuc. — *ὀκτωκαιδεκαταῖος* Hipp.

δέραιον monile Eur. Xen. — *περιδέραιος* (*κόσμος*) Plut. — *περιδέραιον* Ar.

δευτεραῖος quod die altero fit Hdt. Pros. att.

δίκαιος omnibus temporibus usitatum. — *αὐτοδίκαιος* Aristid. *ἀκριβοδίκαιος* Arist. *ἀκροδίκαιος* Stob. *ὀρθοδίκαιος* Aesch. *φιλοδίκαιος* Arist. Plut. Dio Chrys. al. Apud vetustiores huius modi composita desinunt in *-δικος: εὐθύδικος, πάνδικος, ὑπέρδικος,* quae vocabula ab Aeschylo et Sophocle usurpata eam habent significationem, ut ea non ex *δίκη* sed ex *δίκαιος* derivata intelligas, sed terminatione correpta, ut ceteris in *-δικος* a *δίκη* vel *δικάζω* derivatis, *ἄδικος, ἀντίδικος, ἀποινόδικος, βαρύδικος* al. similia fierent. De hac compositorum apud veteres simplicitate terminationis v. quae Lob. disputavit ad Phryn. p. 541 sqq. — *δικαία* pro *δίκη* affert EM.

δομαῖος vocatur lapis ad domus structuram aptus Anth. Plan. 4, 279, Ap. Rh. 1, 757 *τῆς* (*Θήβης*) *οἵγε νέον βάλλοντο δομαίους ἱέμενοι.* Nonn. Dion. 37, 99: *καὶ τάφον αἰπυτέροισιν ἀνεστήσαντο δομαίοις.* Hesych.: *δομαίους· οἰκόπεδα, θεμέλια.* Quod vix potest esse verbale, nam lapis neque *δέμει* neque *δέμεται*, sed ad *δομήν* necessarius est. Itaque ad *δομή* revoco, quod vocabulum quanquam propria significatione a Hesychio solo affertur, tamen in usu fuisse testantur Ap. Rh. 3, 1395, Nic. Ther. 153, 259. Lyc. 334. 597. 783, qui translata vocabuli significatione = *δέμας* utuntur.

δραχμαῖος Nicand. *δραχμιαῖος* Att. Lob. Phryn. 544.

51. *ἑβδομαῖος* Att. inde a Thuc.

ἑδραῖος Att. Quod vocabulum luculento est exemplo, ex substantivis derivari posse vocabula verbali significatione utentia. Nam *ἑδραῖος* ex subst. *ἕδρα*, non ex huius radice *ἑδ* (*ἕζομαι*) derivatum esse forma demonstrat, et denominativa significatione utitur ap. Eurip. Andr. 266 *κάθησ᾽ ἑδραία*. Rhes. 783 *ἑδραίαν ῥάχιν;* sed apud Platonem et Xenophontem verbalem semper habet significationem „sedens, sedentarius".

εἰκοσταῖος Hippocr. Thphr.

εἰρηναῖος Hdt. Thuc.

ἑκταῖος Diod. Gal.

ἐναταῖος Thuc.

ἑξηκοσταῖος Hippocr.

ἑορταῖος DH al.

ἑρσαῖος roscidus Hesych.

εὐναῖος qui in lecto est. Pind. Att. — *τὰ εὐναῖα* = *εὐνή* Orph. Lith. 221. — epitheton gubernaculorum *εὐναίων πηδαλίων* Eur. Iph. T. 432. — *Εὐναίη* quies, daemon quem ponit Empedocles v. 28: *Εὐναίη καὶ Ἔγερσις*. — *εὐναίη* = *εὐνή* ancora Ap. Rh. 1, 955. 1277. 2, 1282. Paul. Sil. Anth. Pl. 4, 118, 4. Hesych. Apoll. lex. Hom. Apoll. de adv. p. 598, 16; Eust. Il. p. 474, 45 *τραγικῶς* ita dici affirmat. Apud Ael. h. a. XII, 43, 20 ead. signif. traditus est genitivus *εὐναίων*. „Si vera est *τόνωσις*, nec *εὐναιῶν* fuit, *τὰ εὐναῖα* idem esse debet, quod *εὐναῖαι* sive *εὐναί* i. e. *ἕρματα τῶν νεῶν*" Jacobs.

ἐνεύναιος Hom. *ν* 51. *π* 35. Quod ab Hom. Od. *ν* 51 *δέρμα ἐνεύναιον*, id ab Herod. et Poll. simpliciter vocatur *ἐνεύναιον*. — *ὁμεύναιος* = *ὅμευνος* Opp.

ἐχιδναῖος Call. Anth. Nonn. Pro hac forma semel ap. Nicandrum traditum est *ἐχιναῖος*, ther. 230 *κωκυτὸν δ᾽ ἐχιναῖον ἐπικλείουσιν ὁδῖται,* qui versus commemoratur ab EM. p. 404, 33 *παρὰ τὸ ἄχος ἔχις, ἡ πάνυ λυποῦσα· καὶ Νίκανδρος· κωκυτὸν δ᾽ ἐχιναῖον κτλ.* Ad hunc versum O. Schneiderus p. 139 adnotat haec: „Ergo grammatici, quibus haec debet Etym. M., non putabant spurium hunc esse versum, quod fecisse non nullos scholiasta memorat et J. G. Schneider etiam fecit, quem secutus est Lehrsius. At *τὸ λιχμάζειν καὶ τὴν οὐρὰν σκωλύπτεσθαι* viatores vocare solitos fuisse *κωκυτὸν τοῦ ἔχεως*, per se absurdum non est. Itaque in istud judicium

veteres criticos non tam re ipsa compulsos esse crediderim, quam insolita vocis *ἐχιναῖον* forma, quae non potest nisi quod *τοῦ ἐχίνου* sive erinacei sit significare. Quodsi Nicandrum *ἐχιαῖον* scripsisse mecum statueris, non jam ineptum aut indignum Nicandro dices.“ Sed vix credibile, grammaticos veteres propter formam *ἐχιναῖον* versum pro spurio habuisse, neque potius ipsos levem medelam *ἐχιαῖον* invenisse, si haec cum legibus Graecae linguae convenisset. Immo in ipsa sententia causa posita fuisse videtur, cur versum rejicerent, quae sententia mihi quidem satis mira videtur. Quid? quod angues linguas vibrant et caudas flectunt, id vocatum esse *κωκυτὸν ἐχιναῖον*, ululatum serpentium, id non mirum est? *ἐχιναῖος* autem quum ab omnibus libris et ab EM exhibeatur, pro genuina poetae scriptura habendum est. Vitae quotidianae fortasse fuit illa locutio, fortasse dialecti nescio cuius propria, neque incredibile est, ex *ἔχις* non solum *ἔχιδνα* natum esse, sed etiam vel *ἔχινα* ex eodem *ἐχι-νjα* unde et ipsum *ἔχιδνα* (Curt. Et.[3] 599), vel *ἐχίνη*, ut *δωτίνη* ex *δῶτις* (*δῶσις*), *γυρίνη* ex *γῦρις*. Hinc facile derivari potuit adj. *ἐχιναῖος*: sed *ἐχιαῖος* graecae linguae legibus repugnat, quum non soliti sint Graeci terminationem *αιος* addere stirpi in *ι* desinenti, id quod infra docebimus.

52. *ἡλιαία*, quo vocabulo Athenienses utebantur ad sex milium judicum quotannis ex populo electorum collegium denotandum, fere consentiunt viri docti cognatum esse cum *ἁλής*, *ἅλις*, *ἁλίζω*, et derivatum esse ab *ἁλία*, ion. *ἁλίη*. Ea jam Stephani Byzantii sententia fuit: *Ἡλιαία· παρὰ τὸ ἅλις γίγνεται ἁλία καὶ δεύτερον παράγωγον ἡλιαία.* Et Hesychius a Tarentinis comitia vocata esse *ἁλιαία* tradit: *Ἀλιαίαν τὴν ἐκκλησίαν Ταραντῖνοι.* Quin apud ipsos Athenienses hanc vocabuli vim fuisse docet gramm. ap. Bekk. an. p. 310, 32: *ἐκαλεῖτο δὲ καὶ μεγάλη ἐκκλησία.* Ceterum non plane idem esse prototypon vocis *ἡλιαία* atque dor. *ἁλία* intelligas ex ionica forma *ἁλίη*, ex qua discas, *α* primae syllabae neque contractione natum neque omnino longum esse, sed breve, id quod monuit Meister de dial. Heracl. Stud. IV, 401 sq.; apud Atticos amplificata est vocalis radicalis. Quid vero intersit inter prototypon illud *ἡλία* et paragogon *ἡλιαία*, difficile dixeris. Nam et ipsi vocabulo *ἡλία* fuisse significationem eandem, discas e vocabulis ab *ἡλία* derivatis *ἡλιάζομαι*

et *ἡλιαστής*. Itaque *ἁλία* quidem non idem significare quod *ἡλιαία* Lobeckio (paral. 320) concedimus, sed *ἁλία* significatione diversa utitur jam ab ipso vocis *ἡλιαία* prototypo *ἡλία;* itaque non suffixo *αια* haec diversitas effecta est.

ἠλυγαῖος Suid. — *ἐπηλυγαῖος* gr. in Bekk. an.

ζωναῖος Synes.

θαλασσαῖος Pind. Pyth. 2, 50 pro usitato *θαλάσσιος*.

θερμαία Ἄρτεμις Arist., quae balneis et aquis calidis praeest.

θηκαῖος, οἴκημα, camera sepulcralis Hdt. II, 86.

θυνναῖος lect. vulg. ap. Ath. 3, p. 116 E, *θυνναῖα ταρίχη*, ubi Dind. ex cod. restituit *θύννεια,* quem Mein. sequitur. — *θυνναῖον* vocabatur solemnitas cum sacris in Neptuni honorem factis. Antig. Car. ap. Ath. 7, p. 297 E. Thynnus non modo *θύννος* vocabatur, sed etiam *θύννα θυννάς θυννίς*. Feminam *θυννίδα,* marem *θύννον* saepius vocat Aristot., velut hist. anim. 5, 9. 11; quae vocabula a Cratino quoque et Speusippo et Epicharmo distincta esse tradit Athenaeus 7, 303: sed vulgo haec nomina promiscue usurpata et *θύννα* quoque ad hoc genus piscium omnino denotandum adhibitum esse ex Hipponactis Archestrati Antiphanis locis ab eodem citatis intelligimus. Itaque ipse Athenaeus l. l.: *οὓς ἔνιοι θύννους καλοῦσι, Ἀθηναῖοι δὲ θυννίδας,* et EM p. 459, 25: *θύννος. ἐν τῇ κοινῇ συνηθείᾳ θύννα.*

θυραῖος trag. — *ἡ θυραία* Ammon. Hesych. „apertura ad inserendas valvas relicta“ Lob. paral. p. 309. — *προθύραιος* Dianae epitheton in hymn. Orph. 1, 4, 12. Sext. Emp. adv. math. 9, 185, p. 592. — *τὰ προθύραια* = *πρόθυρον* h. Hom. Merc. 384.

53. *ἰακχαῖος στέφανος* Philet. ap. Ath. 15, 678 A, pro *ἴακχα,* quo verbo Sicyonii ad significandam coronam utebantur. Timarch. ibid. et Hesych.

ἰκμαῖος. Iovem *ἰκμαῖον* Ceae cultum esse, primus tradit Ap. Rh. II, 522. De hoc cultu v. Gerh. Myth. 192, 2. 197, 3 a. 199, 8. Inde nomen antiquum esse intelligitur. Plerumque, et jam a schol. Apollon. (*Διὸς ἱερὸν ἱδρύσατο ἰκμαίου ἕνεκα τοῦ τοὺς ὄμβρους γενέσθαι. Διὸς ἰκμαίοιο: ἕνεκα τῆς ἰκμάδος*), vocabulum derivatur ab *ἰκμάς* humor. Neque ego quidem nego,

ἰκμαῖος et *ἰκμάς* esse cognata. Sed *ἰκμαῖος* non ita formatum est, ut suffixo *ιο* ad stirpem *ἰκμαδ* addito omissum sit *δ*, neque ut suffixum *αιο* affixum sit ad stirpem decurtatam *ἰκμ*, sed ipsum *ἰκμαδ* ex eadem stirpe *ἰκμα* descendit, unde etiam *ἰκμαῖος* derivatum est, qualem plerarumque stirpium in *αδ* originem esse docuit Curtius Et.[3] 586 sq. Cf. *ἄνικμος* Thphr., *ἰκμαλέος* Hipp., *Ἰκμάλιος* Hom., *ἰκμαίνω* Ap. Rh. Nic., e quibus nullum a st. *ἰκμαδ* potest descendere. Ex st. *ἰκμα* addito j natum est *ἰκμαj ἰκμαδ*, addito *ιο ἰκμαιο*. Cf. Curt. l. l.: „Es ist klar, dass die stämme auf *αδ* zu denen auf *ιδ* sich genau so verhalten .... wie abgeleitete adjectiva auf *αιος*, z. b. *ἀγοραῖος* zu denen anf *ιος* z. b. *ἑσπέριος*."

καλαμαῖος, *μάντις* Thcr. 10, 18 ait de puella, alludens ad locustam, quae a Linnéio mantis religiosa vocatur. — *καλαμαῖον*. Hesych.: *κερκώπη· μικρὸν τεττίγιον τὸ καλαμαῖον λεγόμενον.* similiter Eust. 396, 2. — *καλαμαία* pro *καλάμη* habet Schol. Theocr. ad l. l.; cf. Eust. 1181, 47 *καλεῖ τὴν καλάμην ὁ πολὺς ἄνθρωπος καλαμαίαν.* Lob. paral. p. 311.

κεφαλαῖος Ar. — *τὸ κεφάλαιον* pros. att. CIA 32 A 23; 37 z'', 10; 178, 5 et saepius. — *ἡμικεφάλαιον μὴ λέγε, ἀλλὰ ἡμίκρανον* Phryn. *ἡμίκρανα· ἡμικεφάλαιον. σιαγόνος τὸ ἥμισυ* Hesych. Est igitur vocabulum recentioris Graecitatis. Cetera composita in *κεφάλαιον* desinentia omnia objectiva sunt, et a praepositione incipiunt: — *ἐπικεφάλαιον* Arist., tributum in singula capita impositum. *ἐπικεφάλαιος κόσμος* Suid. EM. — *περικεφάλαιον* Pol. et *περικεφαλαία* id. quidquid capiti imponitur, galea, vitta al. *περικεφαλαία* apud Theophr. significat morbum capitis vel partem prorae navis quae alias *στόλος* vocatur. — *προςκεφάλαιον* Hippocr. Att. et *ὑποκεφάλαιον* Hipp. Aret. significant cervical.

κνημαῖος Gal.

κοιταῖος qui in lecto est. Dem. Pol.; qui somni tempore venit Pol.

κορυφαῖος Hdt. Att. — *κορυφαία* freni equini ea pars quae circa caput summum est Xen. r. eq.; crinis Luc. — *συγκορυφαῖος* et *πρωτοκορυφαῖος* ap. script. eccl.

κρηναῖος Hom. Trag.

κριθαίη puls hordeacea Hom. Ires. (epigr. 15) in loco dubio.

λαχναῖος villosus Anth.

λευκαία spartum ibericum. Artemid. Athen. Hesych., etiam per ε scriptum invenitur in epit. Ath. Eust. Cf. supra p. 45.

λευκαία = λεύκη, populus alba, in tit. CI II, p. 392. Cf. supra p. 45.

ληθαῖος a λήθη repetitum, proprie significat quidquid ad oblivionem pertinet, ut ληθαίῳ σκότῳ Lyc. 1127 = λήθης, vel quod ad flumen Lethen pertinet ληθαία ἄκατος Charonis Anth. 9, 279; deinde autem verbalem induit significationem eamque causativam, quae ipsius verbi λανθάνω nunquam est, oblivionem afferens, ut ληθαῖον ὕπνου πτερόν Call. Del. 233; Orphei lithicis v. 195 traditur, ληθαῖον vocatum esse quendam lapidem: οὕνεκεν αἰεὶ Μεμνῆσθαι κακότητος ὀιζυρῆς ἀπερύκει Θνητοὺς ἀθανάτους τε. — Saepius nomen proprium est, et regionis, Ληθαῖον πεδίον apud Lebadeam Theogn. 1216 (cf. Λήθης τόπος Thespiis Plut. ser. num. vind. 22), et Ληθαῖος nomen fluviorum plurium, in Creta, Caria, Thessalia, Libya.

λιμναῖος in palude habitans Hdt. Ar. Arist. — λιμναία = λίμνη dictum esse docent grammatici. Lob. paral. p. 297. 311.

λοιβαῖος ad λοιβήν destinatus, κύλιξ Ath. Potuerit etiam verbale esse et a λείβειν derivatum, ut Graeci poculum quo libabant ipsum dixerint libantem, velut ζωστήρ significat proprie eum qui cingit, deinde instrumentum quo cingimur, ποδανιπτήρ proprie eum qui pedes lavat, deinde pelvim qua pedes lavantur.

λογχαῖος· μετὰ τῆς λόγχης Suid.

λοχμαῖος, Μοῦσα Ar.

λυγαῖος Trag. Ap. Rh. Lyc. opacus, obscurus, a λύγη, quod vocabulum apud nullum scriptorem invenitur, sed laudatur a grammaticis. Cognatum est ἠλύγη semel ab Aristophane usurpatum, et ἠλυγαῖος.

54. μάταιος irritus, vanus, stultus, neque ap. Hom. neque ap. Hsd. invenitur, sed inde a Theognide Pindaro Aeschylo saepissime. Hoc vocabulum quin cognatum sit cum ματάω inertem esse, morari, eventu carere (ap. Hom. et trag.) et adverbio μάτην, dubitari nequit. Μάτην nominis cuiusdam μάτη accusativum esse patet (cf. Kissling KZ 17, 223), quod substantivum bis reperitur apud Aeschylum, Suppl. 820 (error),

Cho. 918 (delictum, peccatum). Iam quum et *μάτην* et *ματάω* stirpem *ματα* sibi expostulent, et quum veri parum simile sit, Aeschylum ex adverbio *μάτην* finxisse substantivum *μάτη*, hoc substantivum pro perantiquo est habendum. Incertum autem est, utrum ab hoc ipso substantivo an a verbo *ματάω* derivatum sit *μάταιος*. Quod autem Benf. Wzl. p. 514, Pictet. KZ 5, 323 contendunt, idem esse vocabulum quod servaverit Hesychius *μάτταβος· ὁ μωρός*, plane incredibile est: quae vocabula si eodem ex loco orta, tamen diversis suffixis sunt formata. — *παμμάταιος* Aesch.

μελαιναίη Sibyll. orac. V, 348, eam ob causam notabile, quod e feminino *μέλαινα* est derivatum. Lob. Paral. 319.

μελισσαῖος, οὐλαμός Nic.

μοιραῖος Man. Anth.

μυλαῖος Anth. — *προμυλαία θεός* Poll.

ναπαῖος Soph. Eur. Nic.

νησσαῖος Arat.

νικαῖος Nonn. (*ἐλπίς, Παλλάς*). — *νικαίη* pro *νίκη* Phot. Suid.

νομαῖος quidquid ad pascuum vel gregem (*νομή, νομός*) pertinet, *χίμαρος* Anth. 6, 157, 3, *ἀλάλαγμα* Call. fr. 310, *ἕρπυλλον* Nic. th. 67. Quanquam de hoc loco non constat. Scholiastae duas habent explicationes: *ἕρπυλλος εἴρηται παρὰ τὸ ἕρπειν αὐτοῦ τὰς ῥίζας ἐπιπολύ· διὰ τοῦτο καὶ νομαῖον, διότι ἐπιπολὺ νέμεται*, et paulo infra *ἢ νομαῖον εἴρηται διότι πανταχόσε βάλλει ἑαυτοῦ τοὺς κλάδους*. Hi igitur vocabulum derivant a *νέμεσθαι* diffundi. Alius autem *ἔνθεν καὶ νομαῖον παρὰ τὸ νομήν*. Etiam *χίμαρος νομαῖος* in loco Anth. possis vertere eum qui pascitur, *νέμεται*. — *νομαῖον* pascuale Cyrill. vel Philopon. *περὶ τῶν διαφ. τόνων* Cram. an. II, 309, 30. Hinc plane diversum *τὰ νόμαια = νομίσματα*, de quo infra videas in § 72.

νυμφαῖος quod ad nymphas pertinet Eur. Antiph. — *νυμφαῖον* nympharum sacrum Ap. Rh. Str. Plut. — *νυμφαία* planta quaedam aquatica Thphr. al. — De significationis diversitate inter *νυμφαῖος* et *νύμφειος* diximus supra p. 32.

πανομφαῖος Ζεύς Il. *Θ* 250, omnium vocum divinarum i. e. oraculorum (*ὀμφῶν*) auctor, *ὁ κληδόνιος καὶ πάσης κλη-*

δόνος παραίτιος schol. Cf. Krämer, Hom. bein. p. 35. — Verbalis significatus est simplici *ὀμφαῖος*, quod ap. Nonn. Dion. 9, 283. 12, 42 significat portendentem, fatidicum, et dea *Ὀμφαίη* ap. Emped. 17. Quae vocabula ab eadem radice pullulare, unde ipsum *ὀμφή* (i. e. rad. *Ϝεπ*, quae in *εἰπεῖν*, inserta nasali, ut in *λαμβ-άνω, τύμπ-ανον, σφίγγω*, lat. fingo, linquo Curt. Et.[3] 459. Verb. I, 248) veri non dissimile est.

ὀγδοαῖος quod die octavo fit. Pol. Plut.

ὀγδοηκοσταῖος Hipp.

55. *ἀνόπαια* hoc accentu traditum H. Od. *α* 320 de Minerva, quae Mentae similis Telemachum visit, deinde subito et cito evolat: *ὄρνις δ' ὡς ἀνόπαια διέπτατο.* De hoc vocabulo multi egerunt, novissime quod sciam et accuratissime Wörner in Stud. VI, 349 sqq. qui et veterum et recentiorum grammaticorum sententias percenset. Atque ex illis quidem statim rejiciendae sunt propter causas grammaticas sententiae eorum qui *ἀνόπαια* explicuerunt per *ἡ ἄνω παίουσα* vel *ἡ ἄνω ἔχουσα τοὺς ὦπας* vel *ἡ ἀνὰ τοὺς ὦπας ὁρμῶσα,* neque Aristarcho assentiri possumus, qui *ἀνόπαια* nomen avis fuisse censet. Nam vocabulorum in *αια* exeuntium brevi *α* finali non utuntur nisi nomina propria (Wörn. l. l. p. 356), quis autem audivit, unquam animal praeter domestica nomine proprio esse appellatum? Etenim singularum quoque alicuius animalium generis specierum nomina, ut *αἰγυπιός,* non propria nomina sunt, sed appellativa. Ex mea quidem sententia qui huius vocabuli vim et veriloquium vult perspicere, ei ante omnia spectandum est, qua significatione ceteris locis quibus traditum est, utatur. Invenitur autem apud Empedoclem (Eust. *δοκεῖ δέ τισι καὶ ἀντὶ τοῦ ἀνωφερὴς εἶναι ὡρμημένοις ἐκ τῶν Ἐμπεδοκλέους εἰπόντος ἐπὶ πυρὸς τὸ καρπαλιμῶς ἀνόπαιον*) et Herodotum VII, 216 de calle, quo Persae Oetam transgressi sunt: *ἔχει δὲ ὧδε ἡ ἀτραπὸς αὕτη· ἄρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ τοῦ διὰ τῆς διασφάγος ῥέοντος, οὔνομα δὲ τῷ τε οὔρεϊ τούτῳ καὶ τῇ ἀτραπῷ τὠυτὸ κέεται Ἀνόπαια, τείνει δὲ ἡ ἀνόπαια αὕτη κατὰ ῥάχιν τοῦ οὔρεος, λήγει δὲ κτλ.* Atque Empedoclem quidem potuerit quispiam suspicari ex Homero sumpsisse vocabulum et ea adhibuisse significatione quam in loco Homerico esse putaret, quae est Wörneri senten-

tia p. 352. 369. Sed nomen loci hac ratione ortum esse nequit. Significatio autem vocabuli et apud Empedoclem et apud Locros non potest esse nisi *ἀνωφερής*, i. e. quod sublime fertur, sursum tendit vel ducit. Et haec significatio etiam in locum Homericum bene quadrat. Quam ob rem recta vocis explicatio mihi neque ab Herodiano inventa esse videtur, qui explicat *ἀοράτως*, neque a grammatico cuius explicationem tradit Hesychius *ἄφωνος*, sed mihi unice vera illa videtur, quae Cratetis Mallotae videtur fuisse (Wörn. p. 352. 362 sq.): *ἀνὰ ὀπὴν ἣ καὶ καπνοδόχος καλεῖται* schol. Hom. EHQR. *οἱ δὲ ἀντὶ τοῦ ἀπὸ τῆς καπνοδόχου (λ. ἀνὰ τὴν καπνοδόχον), ἣν ὀπὴν λέγουσι Φωκεῖς* EQ. *ἀνοπαῖα διέπτατο· παρὰ τὴν ὀπὴν ὀπαῖα· καὶ ἐν συνθέσει ἀνοπαῖα. Καὶ ἐκδέχεται τὴν καπνοδόκην εἶναι. Κράτης δέ φησιν ἀνοπαῖαν τὴν τετρημένην κεραμίδα τὴν ἐπὶ τῆς ὀροφῆς* Et. Magn. *Ὀπή* significabat impluvium, aperturam in tecto, per quam fumus exibat. Quo vocabulo non solum Phocenses usi sunt teste Scholio modo laudato, sed etiam Xenarchus comicus ap. Ath. XIII, 569, 11 *μηδὲ δι' ὀπῆς κάτωθεν ἐκδῦναι στέγης* et Aristophanes ap. Poll. 10, 25: *ἡ δὲ ὀπὴ εἴρηται ἐν Αἰολοσίκωνι Ἀριστοφάνους· „καὶ δι' ὀπῆς κἀπὶ τέγους"*, et ex hac significatione videtur derivatum *ὀπαῖον*, quod in titulo quo de Erechthei aedificatione ratio redditur, significat foramina quadrangularia vel lacunaria tecti laqueati CIA 324 a 15. 19. Illud impluvium antiquissimo tempore Homerique aetate apertum erat, necdum tabula fictili foraminibus pervia tectum, ut postea, cf. Poll. II, 54 *ὀπαίαν δὲ οἱ Ἀττικοὶ τὴν κεραμίδα ἐκάλουν, ἣ τὴν ὀπὴν εἶχεν*, et Phot. s. v. *ὀπαία κεραμίς· ἡ τὴν κάπνην ἔχουσα· Δίφιλος Χρυσοχόῳ· διακύψας ὁρῶ διὰ τῆς ὀπαίας κεραμίδος καλὴν σφόδρα* (cf. Plauti Mil. gl. 174 sq. *nescio quis inspectavit . . . per nostrum impluvium intus apud nos Philocomasium atque hospitem Osculantis;* cf. v. 287 sq.). Schol. M ad l. Odysseae A 320 *Κράτης δὲ τὴν τετρημένην κεραμίδα.* EM. *Κράτης δέ φησιν ἀνοπαῖαν τὴν τετρημένην κεραμίδα τὴν ἐπὶ τῆς ὀροφῆς.* Itaque Homeri temporibus haec apertura satis magna fuisse videtur, per quam etiam maiores aves pervolarent, neque recte Wörnerus p. 363 sq. ex foraminis parvitate argumentum petit contra Cratetis sententiam. Sub hac igitur apertura quum ignis foci flagraret et illam peteret,

facile fieri poterat, ut illi adsuescerent dicere, ignem vel fumum esse *ἀνόπαιον, ἀνόπαια* ferri. Inde factum ut illud vocabulum in quotidiano sermone omnino hac significatione usurparetur et ad alias quoque res translatum significaret *ἀνωφερής* sursum tendens, et quum Graeci paullatim magis magisque desinerent foco illo in media domo posito ad ignem incendendum cibosque parandos uti, sed ignem usui destinatum in aliam domus partem transferrent (Bekk. Char. II² 74, Herm. Alt. III², 19, 21), mox priscae et genuinae vocabuli significationis obliti translatam tantum illam retinuerunt. Haec igitur significatio vocabulo est apud Emped. et Herodotum. Formatum autem est adjectivum *ἀνόπαιος* suffixi *ιο* ope, ut pleraque vocabula composita objectiva a praepositione incipientia *ἐγχώριος, κατάγειος, παραθαλάσσιος* al., et significat id quod *ἀνὰ τὴν ὀπήν,* aperturam versus, *φέρει* vel *φέρεται.* Quanquam composita huius generis ab *ἀνα-* incipientia satis rara sunt. Mihi non nota sunt nisi haec: *ἀναδενδράς* de vite quae arbori circumvoluta sursum crescit, *ἀνάλογος* quod *ἀνὰ λόγον* est, *ἀνάμεσος* Hdt. II, 108 (*τὰς πόλις ἀναμέσους = ἀνὰ μέσον οὔσας*), *ἀνόπιν· εἰς τοὐπίσω* Hesych., *ἀναφωτίς* fenestra Nicet., et verba ab eiusmodi compositis descendentia *ἀναπαριάζω* infidum esse more Pariorum, *ἀνατοποῦσθαι* in alicuius locum supponere. Neque posteriore quidem aetate praepositio *ἀνά* simpliciter usurpari solet ad significandum motum in aliquem locum, praesertim superiorem, tendentem, sed ad id quod praeter aliquam rem sursum movetur. Apud Homerum tamen illa significatio interdum reperitur, ut *K* 465 *θῆκεν ἀνὰ μυρίκην* (sc. spolia), *Σ* 278 *στησόμεθ᾽ ἄμ᾽ πύργους.* *T* 212 *κεῖται ἀνὰ πρόθυρον τετραμμένος.* *χ* 239 *ἀνὰ μεγάροιο μέλαθρον ἕζετ᾽ ἀναΐξασα.* Itaque *ἀνόπαιον* est quod *ὀπήν* versus movetur. Falsa est Wörneri explicatio: „sie durchflog den nach der lucke hinaufliegenden raum“. Nam primum *ἀνόπαιος* non potest significare „nach der lucke hinaufliegend“, nam ex praepositionis *ἀνά* significatione „nach, hinauf“, totum vocabulum non potest nisi notionem movendi aliquo accipere, ut *ἐπιδέξιος* est qui ad dextram vertitur vel movetur, *ἀλλοπρόσαλλος* qui ab alio ad alium vertitur, *ἀπόγεια* et *ἐπίγεια* non funes quae a terra remoti vel in terra sunt, sed quae a terra ad navem, a navi ad terram tenduntur, *κατακαί-*

ριος telum quod *κατά* vel *εἰς καίριον τόπον* penetrat, *κατωμάδιος* discus qui ab humero vibratur. Et quam ridicule, aerem qui inter focum et tecti aperturam erat dictum esse „der nach der lucke hinauf liegende raum“, et pro: per aperturam evolavit, i. e. „sie flog nach der lucke hinauf“, vel „durch die lucke hinaus“, poetam dixisse „sie durchflog den nach der lucke hinaufliegenden raum“. *Ἀνόπαια* autem hoc loco verum accusativum et objectum verbi *διέπτατο* esse plane nego, merum adverbium esse contendo, id quod sententia loci arguit. Nam quanquam non nego, multa adverbia in *-α* proprie esse nomina accusativo casu posita, quae prius objecta verborum fuerunt, postea paulatim obtorpescentia transierunt in significationem simplicium adverbiorum, tamen concedi non potest, in Homeri carminibus nullumdum illorum adverbiorum ab illa prisca significatione deflexum esse, casualem omnium notionem etiamtum vivam fuisse. Cuius opinionis argumentum est ipsum illud *ὑπασπίδια προβιβᾶν* vel *προποδίζειν*, quod tanquam suae sententiae adminiculum Wörnerus profert. Nam quis putaverit veteres illos quum haec vel canerent vel audirent, intellexisse „das vom schilde gedeckte bereich betreten“? Nihil significat nisi: clupeo tectum procedere, „vom schilde gedeckt vorschreiten“. Eodem modo etiam *κ* 168 *βῆν δὲ καταλοφάδεια φέρων* non *καταλοφάδεια* objectum est verbi *φέρων*, sed quod supplendum est *αὐτό*, sc. *τό δεινὸν πέλωρον* v. 167, *καταλοφάδεια* autem merum adverbium est (de formatione huius vocis cf. Lob. paral. 154, Thgnost. in Cram. an. ox. II, 164, 25, Curt. Et.[3], 593. cf. *κατωμαδόν* Il. O, 352 *κατωμαδὸν ἤλασεν ἵππους* = *κατ᾽ ὤμους*). Itaque etiam nostro loco non *ἀνόπαια* est objectum verbi *διέπτατο*, sed quod ex illo intelligitur *ὀπήν*. — Ab eodem *ὀπή* derivatum est simplex

56. *ὀπαῖος* quod *ὀπάς* habet, perforatus, *κεραμίς* Diphil. ap. Phot. Poll. Moer. *θυρίς* Hesych. — *ὀπαῖον* autem nihil videtur nisi ionica amplificatio vocis *ὀπή;* apud Plut. Per. 13 (*τὸ δὲ ὀπαῖον ἐπὶ τοῦ ἀνακτόρου* [Eleusine, cum *τὸ διάζωμα* et *οἱ ἄνω κίονες* jam perfecta essent] *Ξενοκλῆς ὁ Χολαργεὺς ἐκορύφωσε*) aut lacunar significat, aut aperturam in tecto („eine grosse lichtöffnung welche Xenokles wölbte, indem dieser tempel kein hypaethros sein durfte“ Müll. Handb. d. Arch. 109, 5); in

magno titulo Attico, quo de templi Minervae Poliadis aedificatione ratio redditur (*ὀπαῖον* CIA 324 a 15, 19) significat porticus lacunaria, quae et *καλυμμάτια* vocantur (Bötticher, tecton. I² p. 97. 232). — *ὀπαίαν δὲ οἱ Ἀττικοὶ τὴν κεραμίδα ἐκάλουν ἣ τὴν ὀπὴν εἶχεν* Poll. II, 54 quod utrum adj. an subst. sit, incertum.

ὁποσταῖος quoto die Arat.

ὀργυιαῖος· κέρα Anth. Nisi potius in vocabulorum per *ιαιος* formatorum numero collocandum est.

ὀρφναῖος. Apud Hom. nonnisi sic: *νύκτα δι' ὀρφναίην* Il. *K*, 83. 276. 386. Od. *ι*, 143, et h. Merc. 97: *ὀρφναίη δ' ἐπίκουρος ἐπαύετο δαιμονίη νύξ*. Item Eur. Or. 1225: *ὦ δῶμα ναίων νυκτὸς ὀρφναίας πάτερ* et fr. Pirith. 596 *ὃν πέρι μὲν φῶς, περὶ δ' ὀρφναία νὺξ αἰολόχρως*. Ab Alexandrinis et posterioribus epicis *ὀρφναίη* femininum substantive pro *νύξ* usurpatur. Vocabulum derivare solent ab *ὄρφνη* nox, quod vocabulum inde a Theogn. et Pind. reperitur, sed vix credideris Homerum dixisse noctem nocturnam. Significationem nocturnus *ὀρφναῖος* non habet nisi semel ap. Aesch. Ag. 21 *ὀρφναίου πυρός*. Itaque ab *ὄρφνη* nox Homericum certe *ὀρφναίη* non est derivatum. Sed *ὄρφνη* ipsum non nisi feminina forma videtur esse adjectivi *ὀρφνός* (ut et *εὐφρόνη* adj. est), obscurus, tenebrosus, quod vocabulum, quanquam apud Nicandrum primum invenitur, tamen antiquum esse docent *ὄρφνινον χρῶμα* apud Plat. et Xen., *ὀρφνώδης* ap. Hipp., et cognata vocabula *ἔρεβος, ἐρεβεννός* (Curt. Et.³, 473 fin.). De accentu v. supra p. 102 sq. Itaque sic factum puto, ut nox primum vocaretur *νὺξ ὀρφνή*, deinde aut omisso *νύξ* relinqueretur *ὀρφνή* quod accentu mutato fiebat substantivum *ὄρφνη*, aut ex adjectivi forma feminina *ὀρφνή* paragoge ionica derivaretur *ὀρφναίη* (ut *μελαιναίη* ex *μέλαινα*), quod primum adjectivum erat, postea ipsum quoque pro substantivo ponebatur, et etiam masculinam formam *ὀρφναῖος* sibi ipsum postea quodam modo pariebat.

οὐραῖος qui in cauda est, ultimus Hom. Eur. Ther. — *τὸ οὐραῖον* = *οὐρά* Soph. Ar. — *οὐραία* = *οὐρά* Eust. — *ἐπουραῖος* Anth.

57. *παλαιός* ex stirpe *παλα* natum esse docet *πάλαι* quod locativum stirpis in *α* desinentis esse apparet (ut *ἦρι πρωΐ αὐτονυχί* locativi sunt. Kissling in KZ 17, 211). Sed

de radice non constat. Kissling l. l. confert *πάροιθεν παροίτερος*, cf. Fick I³, 662, II³, 144; Benfeyius Wzl. II, 83 *πάλη* farina, scr. *cira* longus, dat. *cirâya* diu, tandem, a rad. *car* terere, ut ex notione tempus terendi facta sit notio vetusti; cf. eundem in KZ VII, 116. VIII, 91. Fortasse etiam cognata sunt *πελιός, πολιός, πελιδνός*, Fick I, 139, *πελλᾶς· πέληος. πρεσβύτης* Hesych. *πέληος· γέρων* Hesych. — Formae dialectorum: boeot. *παληός* Thgnost. Ahr. Aeol. p. 187. lesb. *πάλαος* Eust. Ahr. Aeol. p. 100. lacon. *παλαιόρ* Ar. Lys. 988 (sic R. Aug., *παλεός* alii et schol.), quo loco Dind. correxit *παλεόρ*, nulla idonea causa, quum ut in aliis vocibus sic etiam in *παλαιός* diphthongus corripi possit (cf. Nub. 1187; supra p. 11.). — Permulta sunt composita et derivata, quae in lexico facili opera quisque inspiciat: ego satis habeo afferre composita in *παλαιός* desinentia: *παμπάλαιος* Plat. Arist. *προπάλαιος* Synes. Orib.

πεμπταῖος quinto die Hom. Pind. Hippocr. Att.

πεντηκοσταῖος die quinquagesimo. cit. sine nom. auctoris in Thes.

πετραῖος saxosus Hom. Hsd. Trag.

πηγαῖος Att.

ποιναῖος et a *ποινή* et a *ποινᾶσθαι* repeti potest (*ποινᾶσθαι* quanquam semel tantum servatum est ap. Eur. Iph. T. 1433, tamen saepius adhibitum fuisse testantur derivata *ποινάτωρ* Aesch. Eur. *ποινήτωρ* Nonn. *ποινητήρ* Opp. *ποινῆτις* Anth.). Verbali significatione est apud Aristaen. 1, 10 *μηδὲ Ἄρτεμις ἐπὶ σοὶ ποιναῖον βέλος* (i. e. *τιμωρόν*, poenas infligens) *ἀφῇ καὶ ἀνελῇ;* a substantivo derivatum videtur in epigr. Paul. Sil. Anth. 5, 254 *θεοὺς ἱκέτευε . . . μὴ ταῦτα χαράξαι Ὅρκια ποιναίης νῶτον ὑπὲρ σελίδος*, i. e. paginae in qua scribuntur poenae pro delictis ferendae. *ποιναῖος βίος* Synes. p. 104.

ἐπιπολαῖος Hipp. Pros. att. quod in superficie est, superficiem tantum tangit, a subst. *ἐπιπολή*, cuius genetivus tantum *ἐπιπολῆς* usurpatur adverbialiter. Benf. Wzl. II, 83, Curt. Et. n. 353.

πορφυραῖος purpureus Greg. Nyss. I, p. 135 C. Cyrill. Hieros. p. 180 C. Palaeph. c. 62. Philes. de anim. propr. 41, 6.

Derivatum est a *πορφύρα*, purpura, quo usi sunt Soph. Aesch. Plat. Arist. al. cf. supra p. 55.

ποσταῖος quoto die Xen.

προτεραῖος die superiore Hdt. att. pr.; praesertim forma feminina *προτεραία* = *προτέρα*, dies superior ipse.

πρυμναῖος Ap. Rh. Nonn. Opp.

πυγαῖος Hdt. Arist. — *πυγαῖον* = *πυγή* Poll.

πυγμαῖος pugillaris Philostr. EM. Schol. — *Πυγμαῖοι* populus jam ap. Homerum.

πυκναία Ion videtur dixisse pro *πνύξ*: cf. Lob. paral. p. 319 sq., quod non ex stirpe *πυκν* ipsa est derivatum, sed a *πύκνη*, quam formam usitatam fuisse testantur EM. 69, 35 *ἀπὸ τῶν εἰς κη θηλυκῶν κατὰ ἀφαίρεσιν τοῦ η καὶ τροπῇ τοῦ προκειμένου, κ εἰς ξ γίνεται, ὡς Φοινίκη Φοῖνιξ, Φρίκη Φρίξ, κρόκη κρόξ, πυκνή πνύξ, τὸ ἐν Ἀθήναις βουλευτήριον. Καὶ οὕτως ἀλκή ἄλξ. Μεθόδιος.* Similiter Philemo § 27. Photius: *Πύκνη ἡ τῶν Ἀθηναίων ἐκκλησία· Κλείδημος δέ φησι πύκναν διὰ τὸ τὴν συνοίκησιν πυκνουμένην εἶναι.* Apud Aeschinem 34, 428 *πύκνη* pro *πυκνί* tradit cod. antiquiss. Coisl. F.

πυλαῖος. De accentu inter se dissentiunt grammatici, cf. EM 696, 50, Lob. paral. 342. Vocabulum jam apud Homerum reperitur Il. *B* 842, sed hoc loco est nomen proprium ducis cuiusdam Trojani. Mercurii cognomen fuisse tradunt schol. ad h. l. Denique ethnicon est, derivatum a *Πύλος*, auctoribus St. Byz. et Suid. — Multo frequentius est femininum *Πυλαία*, nomen oppidi, cognomen Cereris (Call. Ep. 40), maxime autem *ἡ πυλαία* (sc. *σύνοδος*) significat amphictyonum Anthelae apud Pylas conventum, Hdt. 7, 213, saepe memoratum ab oratoribus atticis; etiam in titulis, Curt. An. Delph. n. 40. 43. 45. CI 1694, 2. — Diversum est abstractum *πυλαία*, jus, ut ita dicam, amphictyoniae, condicio et jura eorum qui illi societati intererant. Dem. 5, 23. 6, 22. — *τὰ πύλαια* sacra quae in pylaeis illis fiebant St. Byz., etiam *τοπικόν*. — *προπύλαιος* qui ante portam est, Ar. Vesp. 875, Mercurii, Apollinis, Minervae cognomen. Cf. supra p. 74 *προναία*. — *τὸ προπύλαιον* propylaeum, plerumque plurali numero adhibitum, *τὰ προπύλαια*, Hdt., pros. att., tit. att.

πυτιναῖος Ar. Av. 798.

58. *ῥαχιαῖος* quod ad spinam dorsi pertinet, vocabulum ionicum saepius ab. Hipp. usurpatum: *μύες ῥαχιαῖοι* (muscules rachidiens Littr.) Hippocr. Aphor. 7, 36 Littr. (399, 44 ed. Bas.), Progn. Coac. 471 Littr. (438, 49 ed. Bas.), et ex Hippocr. sumptum apud Galen. *περὶ οὔρων ἐκ τῶν Ἱπποκράτους κ. Γαληνοῦ* XIX, 613, 14 ed. Kühn. Hoc vocabulum videtur quidem derivatum a *ῥάχις*. Sed hoc eam ob causam parum placet, quod a stirpibus in *ι* et *υ* fere nunquam per *αιο* vocabula derivantur. Quamobrem magis probabile videtur, praeter *ῥάχις* in ionica dial. fuisse substantivum *ῥαχία* eadem significatione. Cui sententiae succurrit locus EM 702, 54: *ῥάχις .... ἔστι δὲ καὶ ἐπὶ πέτρας καὶ ἐπὶ σώματος· καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ σώματος εἴρηται παρὰ τὸ τραχύ .... ἐπὶ δὲ τῆς πέτρας παρὰ τὸ ὀξέα τινὰ ἔχειν καὶ τραχέα. κυρίως δὲ πᾶς ὁ πετρώδης αἰγιαλὸς ῥαχίας καλεῖται. καὶ γῆ δέ τις ἐν τοῖς μετάλλοις οὕτω καλουμένη. παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ ῥαχία λέγεται ἡ τοῦ ὄρους. παρ' ἑτέροις δὲ ὁ σύνδενδρος τόπος.* Quodsi *ῥάχις* utrumque significabat, et spinam dorsi et montis jugum (cf. nostrum *rückgrat, berggrat, bergrücken,* etiam lat. *montis dorsum*), veri non dissimile videtur, *ῥαχία,* quod de monte dictum esse traditur, etiam spinam significasse. Ab hoc igitur vocabulo *ῥαχιαῖος* ductum esse censeo. Ceterum vocabuli veriloquium obscurum est: cum germ. vet. *hrucki,* bor. vet. *hryggr* confert Curt. Et. n. 512: sed etiam graecum *ῥάχος* sentis, quanquam *α* longum habet, ab eodem principio descendisse videtur. Cf. *βρακίαι· οἱ τρηχεῖς τόποι* Hesych.

ῥιζαῖος fr. orph. 23, 3 *ἢ φῶς πλησίον ἀμφιγύην ῥιζαῖον ἑλιχθέν.* Gesnerus correxit *ῥοιζαῖον: „Πλούσιον,* quod quid sibi vellet, non comminiscebar, mutavi in *πλησίον,* et *ῥιζαῖον* simili causa in *ῥοιζαῖον.* Puto autem intelligi ignem, qualis circa Vulcanum cum stridore volvitur.“ Gesn. „Perinepta est Gesneri explicatio. Retineri debebat *ῥιζαῖον,* et divisim scribi *ἀμφὶ γύην,* i. e *ἀμφὶ γῆν.*“ Herm. Itaque *ῥοιζαῖον* quod ex illa Gesneri conjectura in lexica fluxit (etiam Lob. recepit Agl. p. 106 sq.) delendum est.

ῥομφαία. Θράκιον ἀμυντήριον, μάχαιρα, ξίφος, ἢ ἀκόντιον μακρόν Hesych. *τὸ μακρὸν ἀκόντιον ἢ μάχαιρα*

Suid. *ἡ ῥομφαία βαρβαρικόν ἐστιν ὅπλον, ὡς ἱστορεῖ Φύλαρχος* Maxim. Schol. in Dionys. Areop. epist. 9, p. 323. „In novo test. improprie notat 1) ipsum dei verbum s. doctrinam evangelii, et dicitur *ῥ. δίστομος ὀξεῖα ἐκπορευομένη ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Χριστοῦ* Apoc. 1, 16. 2, 12. 16. 19, 15. 21. — 2) dolorem acerbissimum Luc. 2, 35: *Καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία*" Suic. Praeterea semel reperitur apud Plut. Aem. 18: *οἱ Θρᾷκες ἐχώρουν . . . ὀρθὰς ῥομφαίας βαρυσιδήρους ἀπὸ τῶν δεξιῶν ὤμων ἐπισείοντες*. Ad quem locum adnotat Heldius: „Vossius in Etymol. ling. lat. s. v. Isidorum laudat, qui in libro XVIII orig. c. 6. haec habet: 'framea gladius ex utraque parte acutus, quam vulgo spatam vocant. Ipsa est et *rhomphaea*'. Liv. XXXI, 39 'Thracas quoque *rhomphaeae*, ingentis et ipsae longitudinis, inter objectos undique ramos impediebant'. His autem telis non tantum ad feriendum sed etiam ad jaculandum eos usos esse apparere videtur ex Ascon. Ped. Argum. Cic. Or. Milon., ubi Birrhia dicitur *rhomphaea* Clodii humerum trajecisse. Postremo non totas fuisse rhomphaeas ferreas, sed hastilia lignea longo gravique praefixa fuisse ferro, cum ex ipso, ni fallor, patet, quod Plutarchus eas dixit *βαρυσιδήρους*, tum diserte docet Valer. Fl. VI, 98 'Aequaque nec ferro brevior nec *rumpia* ligno', si quidem rumpiae nomine idem, quod rhomphaeae, designatur telum. Kaltwasserus graecam vocem nostro sermone expressit hellebarte, Klaiberus minus puto convenienter saebel. Egregie autem hic reddidit sequentia 'die gerade emporgehalten von der rechten schulter dreuten'. Nam *ἐπισείειν τινί τι* dicitur qui intentat alicui aliquid, quod terrorem ei faciat. V. Lexica. Add. Luc. deor. dial. II, 2 *μὴ ἐπίσειε τὴν αἰγίδα*. XIX, 1 *ἐπισείουσα τὸν λόφον ἐκπλήττει με*. Translato sensu idem verbum usurpavit Plut. in Themist. 4, 2 *οὐ Δαρεῖον οὐδὲ Πέρσας ἐπισείων*". Benfey Wzl. II, 311 confert *ῥαμφός* aduncus, *τὸ ῥάμφος* rostrum aduncum, *ῥαμφή* gladius curvatus. Quod non est absonum. Facile enim fieri potuit, ut *ῥαμφή* apud Thraces sonaret *ῥομφή* (nam et *ρ* et *μ* saepius *α* obscurant: *στρατός στρότος, βραχέως βροχέως, ὁμαλός ὅμολος, ἀρρωδεῖν ὀρρωδεῖν, ῥάδαμνος ὀρόδαμνος, πάρδαλις πόρδαλις, ἅμα ὁμός* al.), unde derivatum *ῥομφαία* significaret ferrum aduncum vel curtatum, quod hastili insereretur. Conferas

medii aevi hellebarte, rusticorum nostro tempore morem hostis arcendi falcibus in baculos impositis (sensenmänner).

σαγηναῖος (λίνον) Anth.

σειραῖος (ἵππος, βρόχος) Trag.

σεληναῖος (νύξ) orac. ap. Hdt. — Σεληναίη pro Σελήνη Emped. Eur. Ar. Plat. Ap. Rh. Nonn. Anth. Luc.

59. προσεληναῖος est in fragmento poetae lyrici quod Schneidewin edidit Philol. I, 421 sqq. Pindaro tribuens. Difficile est, ait ille, distinguendum, quae fabula de primo homine vera sit, utrum Alalcomeneus primus fuerit, an Corybantes Phrygii,

αἴτε προσεληναῖον Ἀρκαδία δῖον Πελασγόν,
Παρρασίας οἰκήτορ᾽, ἢ Δίαυλον Ἐλευσὶς . . . ἐτέκνωσε.

In cod. est: *εἴτε πρὸς σεληναῖον Ἀρκάδα διαπελασγὸν ἠραρυίας οἰκήτορα.* Ad haec Schneid. p. 428: „Quo nomine *προσελήνων* aequalis fere Pindari Hippys Rheginus primus dicitur vocasse Arcades, St. Byz. s. v. *Ἀρκάς.* Nempe universam gentem, tanquam luna antiquiorem. Origo eius nominis multum facessivit negotii cum veteribus grammaticis et historicis, v. scholl. Ap. Rh. IV, 264, tum nostratibus, quorum quidem arbitrium nunc eo inclinare videtur, ut qui ante Hellenes Arcadiam tenuerint, intelligendos credant, veluti ipsi God. Hermanno visum est in commentatione de Graeca Minerva p. 14. Veteribus quibusdam *προσέληνοι Ἀρκάδες* videbantur dicti *ἐπειδὴ λοιδορητικοί εἰσι,* v. schol. Aesch. ap. Et. M. 690, 13 [*Προσέληνοι· προυσελλεῖν λέγουσι τὸ ὑβρίζειν· καὶ οἱ Ἀρκάδες, ἐπειδὴ λοιδορητικοί εἰσιν· οὕτως ἐν ὑπομνήματι Προμηθέως δεσμῶν*], nempe cum verbo *προυσελεῖν* comparant, quod et ipsum ingenia doctorum vehementer exercuit, v. praeter Buttmanni notam disputationem, quae Fr. V. Fritzschius nuper disseruit ad Ran. v. 730. [qui nihil novi attulit, nihilque quod mentione dignum effecit]. Utut est, Pindarus non dubito quin cum plerisque luna vetustiorem significare voluerit Pelasgum suum". Ut primum de illorum sententia dicamus, qui *προσελήνους* ad verbum *προυσελεῖν* revocabant, nemo erit quin inspecta illa Etymologi glossa confestim videat, illos, ut saepius, fortuita quadam formarum similitudine permotos, ad vocabula significatione plane aliena concilianda ineptam sibi ipsos finxisse expli-

cationem. Sed ne per formam quidem licet, *προσελήνους* ad *προυσελεῖν* revocare. Nam quaecunque huius verbi origo et propria natura est, quae adhuc ignoratur, tamen ipsa forma se non adeo antiquo tempore natam prodit. Suffixum *ηνο* autem perantiquum est, iisque linguae Graecae temporibus, quae nos novimus, jam paene intermortuum erat, neque fere adhibebatur nisi ad denominativa formanda: *τοσσῆνος, ὑηνός, ψεφηνός,* quum verbalia eo formata ex priscis temporibus tradita neque nisi e primitivis verbis ducta sint: *σκαληνός, πτηνός, γαλήνη, σελήνη, τιθήνη.* — Quominus autem *προσελήνους* putem dictos quia *πρὸ Ἑλλήνων* fuerint, prohibent tres causae, quia haec sententia si recta esset, primum metaplasmus factus esset ex *Ἑλλην* in *Ἑλληνο*, deinde quod unum *λ* excidisset, tertium, quod *σ* intrusum esset. Nam etiam si nomen *Ἕλληνες* cognatum est cum *Σελλοί* et priore quodam tempore sonuit *Σέλληνες,* tamen illius *Σ* jam apud Homerum eo igitur tempore, quo *Ἕλληνες* in Arcadia nondum fuerunt, nullum supererat vestigium, neque Graeci in Arcadiam immigrantes se ipsi *Ἕλληνας* vocaverunt. Eo autem tempore, quo hoc vocabulum pro totius populi Graeci nomine usurpari coepit, *σ* illud jam diu evanuerat. — Itaque una restat sententia, eos *προσελήνους* dictos esse, quod *πρὸ Σελήνης* fuerint. Quae sententia jam apud antiquos maxime erat vulgata. Cf. schol. Ar. Nub. 397: . . . *τοὺς Ἀρκάδας κατὰ τοὺς πρὸ Σελήνης χρόνους ἐν ταῖς ἐρήμοις διάγειν,* et schol. Ap. Rh. 4, 264 (*Ἀρκάδες, οἳ καὶ πρόσθε σεληναίης ὑδέονται Ζώειν, φηγὸν ἔδοντες ἐν οὔρεσιν*)*: οἱ Ἀρκάδες δοκοῦσι πρὸ τῆς σελήνης γεγονέναι, ὡς καὶ Εὔδοξος ἐν Γῆς περιόδῳ. Θεόδωρος δὲ ἐν κβ' ὀλίγῳ πρότερόν φησι τοῦ πρὸς τοὺς Γίγαντας πολέμου Ἡρακλέους τὴν σελήνην φανῆναι. Καὶ Ἀριστίας ὁ Χῖος ἐν ταῖς Κτίσεσι καὶ Διονύσιος ὁ Χαλκιδεὺς ἐν πρώτῳ Κτίσεων καὶ ἔθνος φασὶν Ἀρκαδίας Σεληνίτας εἶναι. Μνασέας δὲ φησι Προσέληνον Ἀρκάδων βασιλεῦσαι. Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τῇ Τεγεατῶν πολιτείᾳ φησὶν ὅτι βάρβαροι τὴν Ἀρκαδίαν ᾤκησαν, οἵτινες ἐξεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Ἀρκάδων ἐπιθεμένων αὐτοῖς πρὸ τοῦ ἐπιτεῖλαι τὴν σελήνην, διὸ κατωνομάσθησαν προσέληνοι. . . . τινὲς δέ φασιν Ἐνδυμίωνα εὑρηκέναι τὰς περιόδους καὶ τοὺς ἀριθμοὺς τῆς σελήνης, ὅθεν καὶ προσελήνους τοὺς*

Ἀρκάδας κληθῆναι. Arcades se ipsos, ut pervetustos et αὐτόχθονας significarent, vocasse προσελήνους, qui jam ante lunam fuissent, tam simplex est, tam hominum naturae conveniens, ut non intelligam, qui fieri potuerit, ut Heynius ad Apd. p. 250 (cf. Opusc. ac. II, 342), et Gerhard Myth. § 808 hoc nomine vetustissimi Lunae cultus testimonium contineri censeant, quod nescio quomodo ex hoc vocabulo possint elicere, quod nihil aliud potest significare, nisi: πρὸ Σελήνης ὤν. Cf. quae bene disputat Pottius Jahrb. f. phil. u. paed. Suppl. 1859, p. 304: „Ich möchte die erklärung [vocis προσέληνοι] nicht gerade so weit herholen [ut Heynius, qui Arcadas se eam ob causam προσελήνους appellasse putat, ut se ante lunam ortos, id est ipsis Argivis antiquiores significarent], sondern eben so gern in ganz buchstäblichem verstande in der weise nehmen, dass sich die bewohner Arkadiens, wohin man die patriarchalische, dabei etwas rohe sitte der vorzeit verlegte, überhaupt, nicht blos mit rücksicht auf Argos, für uralt und gleichsam vormondig hielten. Man muss ja auch das analoge βεκκεσέληνος Ar. Nub. 398 für ἀρχαῖος hinzunehmen, sammt βεκκεσέληνος λῆρος bei Plutarch für altmodische, alberne possen. Wer sich der historie von Psammetichos bei Herodot 2, 2 entsinnt, . . . könnte wol darauf verfallen, das βέκος, was sie nach zwei jahren hören liessen, in βεκκεσέληνος zu finden. . . . Es reicht hin, wenn die erzählung in Griechenland verbreitet genug war zu der möglichkeit, sie in βεκκεσέληνος mit dem anmasslichen vorgeben der Arkader in verbindung zu bringen. Dann war es ja äusserst natürlich, alles, worauf man den ausdruck anwendete, als den charakter von ammenmärchen an sich tragend zu bezeichnen“.

Eadem igitur quae vocis προσέληνος etiam illius προσελαναῖος et natura et origo esse videtur, quod suffixo tantum coloris poetici causa addito differt.

σημαία lexicis eximendum esse vidimus supra p. 41 sq.

60. σησαμαῖος Luc. Pisc. 41. Δύο μναῖ ἑκάστῳ δοθήσονται καὶ σησαμαῖος πλακοῦς. Proprie vocabatur planta σησάμη, fructus σήσαμον, ex quo facta puls σησάμιον, σησαμίς, σησαμοῦς (-οῦντος), σησαμῆ. Sed etiam fructus posteriore praesertim tempore vocabatur σησάμη. Cf. EM σησαμόεσσα·

ἐκ σησάμης κατεσκευασμένη μᾶζα. Hesych.: σησάμη· σησαμίς, καὶ πλακοῦς ἐκ σησάμης. Hippocr. π. τῶν ἔντος παθῶν c. 42, p. 555, 7: φαγόντες πλακοῦντος καὶ σησάμης καὶ τῶν ἄλλων μελιττωθέντων ἀπλήστως. Quod Foesius interpretatur: ex inexplebili placentarum ex sesamo aliorumque ex melle dulciariorum esu. Littré: l'usage immodéré de gâteaux au sésame et de friandises au miel. Uterque igitur ea verba facit, quasi traditum esset πλακοῦντος ἐκ σησάμης vel nihil nisi σησαμῆς. Fortasse legendum πλακοῦντας καὶ σησάμης καὶ κτλ., i. e. placentas e sesamo aliisve rebus melle conditis (e. c. papavere) factas. Itaque σησαμαῖος non a σήσαμον repetitum est, sed a σησάμη, vel a σησαμῆ, sicut a σησαμοῦς derivatum est σησαμοῦντια πόπανα apud schol. Ar. Pac. 869.

σμυρναῖος Arr. Anth.

σπειραία Thphr. plantae nomen, quod a σπεῖρα derivatum esse consentio cum Lob. paral. p. 318, denominatum a frugum forma contorta.

σπουδαῖος inde ab Hdt. Pind. Soph. Difficile est dijudicare, utrum a σπεύδω an a σπουδή an a σπουδάζω descendat, ut quae significatione nihil paene differant. Sed de σπεύδω propter vocalem amplificatam non videtur cogitari posse, σπουδή autem non omnibus derivati σπουδαῖος significationibus respondet. Nam σπουδαῖος non solum significat quod contentione dignum est, rem gravem et magnam, sed etiam eum qui strenue et serio contendit, et quidquid cum studio perficitur, ut πάντα λόγον θέμενος σπουδαῖον Pind. Pyth. 4, 235: itaque nomen et agentis et rei actae est, quod ex abstracto σπουδή vix potuit derivari. Sed σπουδάζω non prius reperitur, quam apud Soph. Eur. Ar. et prosaicos atticos Thucydide posteriores.

σχολαῖος lentus, tardus, segnis, inde ab Hdt. et Thuc., luculento est exemplo, qua propinquitate, ut vix discerni possint, inter se sint conjuncta vocabula quae a subst. in α pullulant et ea quae ab adverbiis in α vel a verbis in αω, αζω, ασκω etc. descendunt. Nam σχολαῖος est ὁ σχολῇ ποιῶν τι, σχολῇ autem et dativus casus substantivi esse et pro adverbio haberi potest: idem significat ὁ σχολάζων. Et quum in omnibus hisce formis insit stirps σχολα, ex quonam σχολαῖος derivatum sit, vix pro certo quisquam affirmaverit.

σταδιαία μάχη ap. Jos. b. Jud. 6, 2, 6. Luc. Paras. 40. Poll. 1, 164, a *σταδία* derivatum. v. § 69.

61. *τεσσαρακοσταῖος* quadragesimo die Arist. Thphr.

τελευταῖος inde ab Aesch. et Hdt. Nescimus utrum ad *τελευτή* an ad *τελευτάω* revocandum. Nam *τελευταῖος* significat *ἐπὶ τελευτῆς ὤν*, eadem autem significatione dici potest *τελευτῶν*, nam *τελευτάω* vel active est *ἐπὶ τελευτήν τι διαπράττεσθαι*, vel passive *ἐπὶ τελευτῆς* vel *ἐπὶ τελευτῇ γίγνεσθαι* s. *εἶναι;* notumque est, *τελευτῶν* fere eadem significatione adhiberi atque *τελευταῖος*, ubi nos dicere solemus „zuletzt", ea quidem plerumque differentia, ut *τελευταῖος ἔφη* a *τελευτῶν ἔφη* differat ut *ἄρχων* ab *ἀρχόμενος*, primus a primum. Tamen non desunt loci, quibus *τελευταῖος* plane eadem vi usurpetur qua alias *τελευτῶν*, ut Thuc. II, 42, 2: *δοκεῖ δέ μοι δηλοῦν ἀνδρὸς ἀρετὴν πρώτη μὲν μηνύουσα καὶ τελευταία βεβαιοῦσα ἡ νῦν τῶνδε καταστροφή*. Cf. Classen ad l. Praecipue autem neutrum *τὸ τελευταῖον* eadem vi utitur atque *τελευτῶν*. — *παρατελευταῖος* Ath. — *προτελευταῖος* Scr. eccl.

τεταρταῖος quarto die Plat. Pol. al.

τεφραῖος cinereus Ael.

τριακοσταῖος triginta dies natus Phylarch.

τριταῖος tertio die Pind. Eur. Hdt. Pros. att. — tres dies natus Ar. Arist. Ther. — Apud Euripidem bis pro *τρίτος* est: Hec. 32 *τριταῖον ἤδη φέγγος αἰωρούμενος*, Hippol. 275 *πῶς δ' οὔ, τριταίαν οὖσ' ἄσιτος ἡμέραν.* Vides locutionem tragicam esse, epitheton ab homine in ipsum diem translatum, pro *τριταῖος αἰωρούμενος, τριταῖα ἄσιτος οὖσα.* Itaque etiam hoc a *τρίτη* (sc. *ἡμέρα*) derivatum est. Sed cf. *ἡ προτεραία, ἡ ὑστεραία*, pro *προτέρα, ὑστέρα.* — *ἡμιτριταῖος* febris semitertiana Hippocr.

τροπαῖον usitatissimum apud Atticos, a *τροπή* derivatum, quum significet *τὸ ἐπὶ τῇ τῶν πολεμίων τροπῇ σταθέν*, ut ait Thucydides 2, 92: *ἔστησαν δὲ καὶ οἱ Πελοποννήσιοι τροπαῖον, ὡς νενικηκότες, τῆς τροπῆς, ἃς πρὸς τῇ γῇ ναῦς διέφθειραν, καὶ ἥνπερ ἔλαβον ναῦν, ἀνέθεσαν ἐπὶ τὸ Ῥίον παρὰ τὸ τροπαῖον.* Sed cf. s. v. *τροπαῖος*.

62. *προτρύγαιος·* „*προτρύγαιος*, vindemiarum praeses. *θεοὶ προτρύγαιοι* ap. Poll. 1, 24. *Ἑορτὴ Διονύσου προτρυγαίου* Ach. Tat. 2, 2. *Διόνυσον προτρύγην καὶ σταφυλίτην* ap. Ael. v. h. 3, 41, ubi probabilis est Schefferi conjectura *προτρύγαιον*. — *Προτρύγαια* (cod. *προτρυγέα*, quod correxit Meurs.) *ἑορτὴ Διονύσου καὶ Ποσειδῶνος* Hesych. *προτρυγαῖος* gl. sine expos. posita ap. Suidam, cuius tamen codex Leidensis addit *μήν*". Dind. in thes. Sic etiam in lex. Passow. *προτρύγαιος* est „der weinlese vorstehend". Sed falluntur, qui hanc vocis significationem esse, et a Baccho vindemiarum praeside solemnia nominata esse putant. Non enim Graecum est, eum qui vindemiis praeest, *τὸν τῶν τρυγῶν προστάτην*, appellari *προτρύγαιον*. Age, percense magnam illam compositorum objectivorum a *πρό* praepositione incipientium silvam, nullum eiusmodi invenies. Quorum longe maxima pars significant id quod sive loco sive tempore ante aliud est, ut *πρόδομος* id quod *πρὸ δόμου* est. Rariora sunt, in quibus *πρό* pro *ἀντί* positum est ad significandum id, quod alius locum explet, ut *πρόγονος* qui filii loco est, (nisi forte hoc vocabulo significatur is qui priore tempore natus, prioris matrimonii fructus est), privignus, *πρόμαντις* qui dei loco oraculum profert, *πρόδουλος* qui servi loco est al. Multo etiam rarius invenies vocabula, in quibus *πρό* significat *ὑπέρ*, ut *πρόξενος* qui pro peregrinis est, qui peregrinos servat. Et si quae sunt vocabula, quae significare videantur eum qui praeest rei alicui, omnia facili opera aliter explicanda esse demonstrabo. Nam *πρόαρχος*, vocabulum Byzantinum, non est qui *ἀρχῇ* praeest, sed a verbo *προάρχειν* derivatum, et item *προφύλαξ* = *ὁ προφυλάσσων* = *φύλαξ*; *πρόδικος* non significat eum qui *τῇ δίκῃ* praeest, sed aut eum qui ante ipsam *δίκην* judicat, *τὸν πρὸ δικάζοντα*, arbitrum (et *δίκη πρόδικος* in inscr. Par. ap. Ross. fasc. II, 41 jus causam agendi ante alios, aut apud arbitrum, priusquam ad judices veniat), aut qui *ὑπέρ τινος δικάζεται*, i. e. tutorem sive peregrinorum sive infantium; apud Aesch. Ag. 451 (*Φθονερὸν δ᾽ ὑπ᾽ ἄλγος ἕρπει προδίκοις Ἀτρείδαις*) *πρόδικοι* sunt summi omnium judicum, qui prae ceteris causas judicant: denique *προμνάμων*, qui magistratui *τῶν μναμόνων* apud Acarnanes praeest (CI II, 2), non intelligendus est *ὁ πρὸ τῶν μναμόνων ὤν*,

sed ὁ πρὸ τῶν ἄλλων μναμονεύων, ut non sit objectivum compositum sed determinativum. Restat unum πρόοικος, quod significat eum, qui domui praeest, sed hoc infimae Graecitatis commentum est ad rem plane alienam significandam, usurpatur enim a Theophan. Constant. Porphyr. Georg. Cedren. ad denotandum majorem domus regum Franciae. Vides hoc excepto in nullo composito eam praepositionis πρό vim esse ut significet praesidem. Et certe qui in compositis hanc vim habere possit, quum omnino non habeat unquam alias! Nunquam enim dicitur ὁ πρὸ τρύγης ὤν pro ὁ τῆς τρύγης προστατῶν.

Duo tantum vocabula demonstrationi nostrae officere videntur, sed quod bene teneas, et ipsa deorum cognomina, et quorum alterum et ipsum neutro genere ad solemnia appellanda usurpatur. Ex hoc ipso autem quae sit horum vocabulorum ratio, intelligas. Nam προηρόσιος est cognomen Cereris ap. Plut. Mor. p. 158 E, et θεοὶ προηρόσιοι ap. eund. 1119 F. Sed etiam solemnia quaedam Atheniensium προηρόσια vel προηροσίαι dicebantur, et haec a Suida et ab Hesychio explicantur solemnia quae ante arationem facta sint, eamque interpretationem etiam G. Dind. in thes. et Pass. in lex. acceperunt. Quodsi dei qui arationi praeerant, a sacris ante arationem factis et προηρόσια appellatis ipsi quoque προηρόσιοι nominati sunt, quidni eodem modo dei vindemiarum praesides a solemnibus ante ipsas vindemias habitis προτρύγαιοι nominari potuerunt? Sed accuratius dicendum est: ii dei, qui agris et vini cultui praeerant, quum etiam in his solemnibus ante arationem et ante vindemias factis colerentur et sacris honorarentur, dum haec solemnia fiebant, ab his ipsis nomen trahebant, quod postea latius manavit, ut etiam alias hoc nomine appellarentur (ac haud scio an etiam alia deorum cognomina a solemnibus fluxerint, ut ἀπατούριος Veneris, Minervae, Jovis, θαργήλιος Apollinis cognomen, fortasse etiam θεοὶ γενέθλιοι et γενέσιοι). Diversa est ratio alterius vocabuli. Nam supra jam vidimus, quandam deam προμυλαίαν appellatam esse, quam interpretantur molarum praesidem, cuius simulacrum, ut Suidas et Hesychius affirmant, ἐν τοῖς μυλῶσι statuebatur. Recte H. Steph.: „Sonat potius dea, cuius simulacrum ante molas statui solebat", ut dictum esset ut προθύραιος et πρόναιος. Sed,

puto, non ante pistrinum posita erat, sed in ipso pistrino ante molas, ut priusquam quis ad illas perveniret, in has incideret, in vestibulo.

Itaque etiam *προτρύγαιος* nihil aliud significat nisi *πρὸ τῆς τρύγης*, ante vindemias, et proprie solemnium nomen erat, deinde ad deum translatum est.

τυχαῖος Plut. Synes. Anth.

63. *ὑλαῖος* (*θήρ, ἤθη*) Ther. Ael.

ὑστεραῖος postero die, *ὑστεραία* dies posterior Hdt., Pros. att.

φορβαῖος Call. lav. Pall. 50 *ἥξει φορβαίων Ἴναχος ἐξ ὀρέων*. Hoc vocabulum verbale esse dixerit quispiam, ut aut sic dictum sit ut *γῆ φορβάς* Soph. Phil. 700, quae alit, aut *φορβαῖος* sit pro *φερβόμενος*, qui depascitur: sed utraque interpretatio esset coacta et dura. Sententia vix potest esse nisi: montes pascuis abundantes.

χαλαζαῖος Orph. Arg. 764: *Τοῖς ἐνὶ κῶας χρύσεον ἠώρητο χαλαζαίῃ ἐπὶ φηγῷ*. Vocabulum quin a *χάλαζα* derivatum sit, non esse potest dubium, sed significatio obscura est. Gesnerus explicat: „grandinosam, ita fertilem, ut leviter concussa tamquam grandinem suae glandis fundat". Quam explicationem Hermannus vocat ineptissimam. Immo quum Nicander ther. 13 scorpium frigus ictu inducentem *χαλαζήεντα*, et Nonnus saepius sagittas *χαλαζήεντας ὀιστούς*, denique Philippus in Anth. 83 Hipponactis sepulcrum *χαλαζεπῆ τάφον* vocet, hoc verbum virulentum significare videri; „similiter *χάλαζα* in OR 1278 de effossis oculis *ἀλλ' ὁμοῦ μέλας ὄμβρος χαλάζης αἵματός τ' ἐτέγγετο*. Intelligit aquosum humorem una cum sanguine ex oculis defluentem". Itaque etiam in Arg. *χαλαζαῖος* significare venenatum, id quod his Apollonii versibus probetur III, 848 de radice quadam dicentis: *τῆς οἵην τ' ἐν ὄρεσσι κελαινὴν ἰκμάδα φηγοῦ κασπίῃ ἐν κόχλῳ ἀμήσατο φαρμάσσεσθαι*. Schol. *τὸ ἀποφερόμενον ὑγρόν, ὀπὸν εἶπε τῆς φηγοῦ*. Satis mira haec viri summi sententia. Quis enim non videt, omnes illas res cum grandine eam tantum ob causam comparari, quod grandinis modo ubertim et vehementer cadunt et quem feriunt laedunt? Sagittae cum vehementi imbre vel grandine ab omnium temporum et nationum poetis comparatae sunt: hinc fluxit

Pindari locutio Isthm. 5, 49 *ἀνδρῶν χαλαζήεντι φόνῳ* i. e. sagittarum sanguinolenta grandine caesorum, et ib. 7, 27 *χάλαζαν αἵματος* grandinem quae vulnera sanguinolenta efficit. De verbis dictum etiam Ar. Ran. 852. In nullo horum veneni notio inest. Sed ne in Nicandri quidem *σκορπίον χαλαζήεντα,* quam locutionem Nicandri more obscuram schol. explicat sic: *ἐν δὲ τῷ χαλαζήεντα εἶδος ἀντὶ γένους παρέλαβεν. εἰσὶ γὰρ σκορπίοι χαλαζήεντες διὰ τὸ τοὺς δεδηγμένους ὑπ᾽ αὐτῶν ἱδροῦν, ὡς ὑπὸ χαλάζης ἢ ὑετοῦ βεβρεγμένους.* Hoc ineptum est: mihi scorpius cum grandine comparatus videtur, quia pungit ut illa. Quae quum ita sint, *χαλαζαῖος* ab Hermanno non recte explicatum existimo, sed ipse meliorem explicationem non habeo.

χαλαστραῖον vel *χαλεστραῖον* est nitrum Chalastraeum, ex Chalastra vel Chalestra oppido. Moeris p. 417: *χαλεστραία· λίμνη πρὸς τῇ Μακεδονίᾳ ἐν ᾗ τὸ Χαλεστραῖον νίτρον, οὗ μέμνηται Πλάτων.* Plat. rep. 4, p. 430 A *Παντὸς χαλεστραίου δεινοτέρα οὖσα (ἡ ἡδονή) τοῦτο δρᾶν καὶ κονίας.* Alios posteriorum scriptorum locos v. ap. Dind. in thes.

χαραδραῖος Nonn. Greg. Naz. Diogenian. — *χαραδραίη* = *χαράδρα* Leon. Tar. Lob. paral. 313.

χολαῖον *ἧπαρ* Suid.

ὡραῖος inde ab Hesiodo. — *τὰ ὡραῖα* fruges anni tempori, maxime aestivo, convenientes. Hdt. Thuc. al. — *ἡ ὡραία* = *ὥρα* praecipue de bono anni tempore. Att. — lacon. *ὡρῆος* auctore EM.

64. His addenda sunt quae a nominibus propriis sunt derivata, quae enumerare, accuratiore de singulis quaestione non instituta, satis habeo:

Ἀβαῖος. Ἀγυλλαῖοι. Ἀγυρυναῖοι. Ἀθηναῖος, Ἀθήναιον de fano Minervae ap. Hdt. *Παναθήναια* solemnia. *Αἰγαῖος. Αἰγιναῖος. Αἰραῖοι. Αἰτναῖος. Ἀκεσταῖος. Ἀκραῖον λέπας* Thuc. *Ἀλεαῖα* ludi in honorem Minervae Aleae. *Ἁλικναῖοι. Ἀμυκλαῖοι, Ἀμυκλαῖον. Ἀναφαῖοι. Ἀρδιαῖοι. Ἀρισβαῖοι. Ἀσιναῖοι. Ἀσκραῖος. Ἀφιδναῖος. Ἀφυταῖοι. Βαρκαῖος, Βαρκαῖοι. Βεμβιναῖος. Βεργαῖος. Βολιναῖος. Βοττιαῖοι. Βουραῖοι. Γαλαῖοι. Γαζαῖοι. Γεφυραῖοι. Γυραίη πέτρη* Hom. *Δερβαῖοι. Δικταῖος. Δικτύνναιον* fanum Dianae Dictynnaeae. *Διρκαῖος. Διωναῖος, -αία. Δρυοπαῖοι. Δυμαῖοι. Δωδωναῖος. Ἐγεσταῖοι. Ἐδεσσαῖος.*

Εἰτεαῖος. Ἑκάταιος. Ἑκαταῖα solemnia, *Ἑκαταῖος* n. pr. *Ἐλευθερναῖοι. Ἑρβιταῖοι. Ἐρετριαῖος. Ἐρυθραῖος, -αῖοι, -αία. Εὐρωπαῖοι. Ἐφυραῖος, -αῖοι. Ζαγκλαῖοι. Ἡραῖα* solemnia. *Ἡραῖον* sacrum. *Ἡραῖος* n. pr. *Θεραπναῖος. Θερμαῖος κόλπος, Θερμαῖοι. Θηβαῖος, -αῖοι. Θηραῖος -αῖοι. Θισβαῖοι. Θυμβραῖος. Ἰδαῖος. Ἰθωμαῖα ὄρη* Tyrt. *Ἱμεραῖοι. Ἰσσαῖοι. Ἰτεαῖος. Ἰχναῖος, -αίη. Καλυδναῖος. Καμαριναῖοι. Καναῖος. Κασσωπαῖοι. Katavαῖοι. Κερκεταῖοι. Κερκυραῖοι. Κερναῖος. Κιλλαῖος. Κίλλαιον ὄρος* Str. *Κιρκαῖος, -αῖον. Κλεωναῖος, -αῖοι. Κρηταῖος. Κρισαῖος, Κυμαῖοι. Κυρηναῖος, -αῖοι. Λαρισαῖοι. Λερναῖος. Ληθαῖος Ληθαῖον* (v. supra). *Λιμναῖος, Λιμναῖοι. Μαλειαῖος. Μεθωναῖοι. Μελιταῖος. Μενδαῖοι. Μηθυμναῖοι. Μηκυβερναῖοι. Μιτυληναῖοι. Μυκηναῖοι. Μυλαῖοι. Μυριναῖοι. Νεμεαῖος Νεμειαῖος. Νυσαῖος. Οἰναῖος. Οἰταῖος. Ὀσσαῖος. Παγασαῖος. Παλληναῖος. Πειρηναῖος. Πελλαῖος. Πετραῖοι. Πιταναῖοι. Πολιχναῖοι. Ῥηναῖοι,* cf. supra p. 127. *Ῥιπαῖα ὄρη* (*Ῥῖπαι* Aesch. Alcm.). *Σαμαῖοι* (Sames i. e. Cephalleniae incolae). *Σαναῖοι. Σαρταῖοι. Σεληναῖος. Σκαψαῖοι. Σκιωναῖοι. Σκύλλαιον* promontorium. *Σμυρναῖοι. Στρεψαῖοι. Συμαῖοι. Ταναγραῖος, -αῖοι. Ταρραῖος. Τεγεστραῖος. Τεριναῖος κόλπος* Thuc. *Τινδαῖοι. Τορωναῖος, -αῖοι. Τρικκαῖος. Τυμφαία* regio in Epiro, *Ὑαῖοι* v. supra p. 127. *Ὑβλαῖοι. Ὑδραῖος. Φαλανναῖοι. Φαρυγαία Ἥρα. Φεραῖος. Φλεγραῖος. Φοιβαία λίμνη. Φοιβαῖον* sacrum Dianae.

Quasi a regione quadam vel demo *Κοπρέα* derivatum est comicum vocabulum *κοπρεαῖος* Ar. Eccl. 317 *ὁ δ' ἤδη θύραν Ἐπεῖχε κρούων ὁ κοπρεαῖος*, ut *Ἰτεαῖος* ab *Ἰτέα*. Nam a nom. propr. *Κοπρέας* vix potest ab Aristophane scriptore attico derivatum esse, quum eius modi derivatio Atticis non esset usitata. Cf. supra § 45 sq.

c. Nomina in *αιος* ab adverbiis derivata.

65. *ἄδαιος. ἀδαῖα· εἰς κόρον ἄγοντα, παρὰ τὸ ἄδην· ὁ δὲ Σώφρων τὸν ἀειδῆ* (η) † *ἀδανὸν ἔφη. ἀδαιόν· δαψιλές, ἀτερπές, ὀκνηρόν.* Hesych.

ἀκασκαῖος Aesch. Ag. 741. Helena dicitur *ἀκασκαῖον ἄγαλμα* (*στάλαγμα* Keck) *πλούτου*, i. e. lene, placidum. Deri-

vatum ab *ἄκασκα*. Hesych.: *Ἄκασκα· ἡσύχως, μαλακῶς, βραδέως.* Lex. Seg. 371, 1: *Ἄκασκα· ἥσυχα φαρδέα (βραδέα). Κρατῖνος Νόμοις· Ὦ πρέσβυται πάνυ γηραλέοι, σκήπτροισιν ἄκασκα προβῶντες.*

ἀνταῖος adversus, Tragg. *διανταῖος* ex adverso penetrans Aesch. Eur. Cf. *ἄντα* et *ἀντᾶν*. Utrum illorum sit primitivum, non liquet.

ἀτρεμαῖος Eur. (Or. 147 *ἀτρεμαίαν βοάν* vocem submissam, lenem) non a verbo *τρέμειν* ut *ἀτρεμής*, sed ab adverbio usitato *ἀτρέμα* vel *ἀτρέμας* descendere docet significatio, quae non est „intrepidus", „sed lenis, tranquillus, summissus."

εἰκαῖος Soph. Pol. et saepius apud posteriores. Qui *εἰκῇ*, temere aliquid facit, et quidquid *εἰκῇ* fit, vanus, inanis, etiam *ὁ τυχών*, fortuitus. Hinc posteri multa derivaverunt: *εἰκαιόβουλος, εἰκαιοβουλία, εἰκαιοδάπανος, εἰκαιολέσχης, εἰκαιολόγος* al. compos., *εἰκαιοσύνη, εἰκαιότης*.

ἐξαπιναῖος Hippocr. Pros. att., subitus, quod *ἐξαπίνης* fit.

ἠκαῖον· ἀσθενές. ἠκαῖος· ἀριστερίας, ἰσχυρός Hesych. Cf. eiusdem gl. *ἠκαλέον γελόωσα· πράως, οὐκ ἐσκυθρωπακυῖα*, ab *ἦκα* quo saepius utuntur Homerus et ceteri epici.

ἠρεμαῖος Hipp. Pros. att. tranquillus, mitis, lenis, ab *ἠρέμα, ἠρέμας*, quo et ipso Attici utuntur eadem significatione.

εὐδιαῖον. Sic vocabant foramen navis, per quod sentina defluebat. Poll. 1, 92: *ἡ δ' ἀνοιγομένη θυρὶς εἰς ἐκροὴν τοῦ ὕδατος εὐδίαιος* (sic) *καλεῖται*. Hesych.: *Εὐοίαιον*. (sic, etiam ordine alphabetico firmatum, ut intelligas pervetustam esse corruptelam) *οὕτως εὐφημιζόμενοι λέγουσι τὸν καλούμενον χείμαρρον, τὸ τῆς νεὼς τρῆμα.* Suid. et Phot.: *εὐδιαῖος· χειμάρρους, καὶ τρῆμα τῆς νεὼς, δι' οὗ ἡ ἀντλία ἐκρεῖ.* „Reponendum *χείμαρος* ex Hesiodi Opp. 624" Gaisf. Quo loco Hesiodus jubet eo tempore quo Pleiades in mare cadant, procellas vitari, naves in aridum subduci lapidibusque fulciri: *ὄφρ' ἴσχωσ' ἀνέμων μένος ὑγρὸν ἀέντων, χείμαρον ἐξερύσας, ἵνα μὴ πύθῃ Διὸς ὄμβρος.* In eum locum Proclus: *χείμαρος λέγεται ὁ ὑπὸ τὴν τρόπιν πάσσαλος, οὗ ἐξαιρουμένου, ὅταν ὕσῃ, τὸ ὕδωρ προχωρεῖ. καλεῖται δὲ καὶ εὐδιαῖος.* Vides eodem nomine et foramen et eius obturamentum vocari. Vetustiorem esse foraminis significationem puto, et propter vocabuli

εὐδιαῖον naturam, quam deinceps intellegemus, et quod *χείμαρος* idem vocabulum videtur esse atque *χειμάρρους*, quod quanquam plerumque torrentem significat, tamen etiam de incili vel cloaca usurpabatur. cf. Dem. in Callicl. 1277. Hac significatione *εὐδιαῖος* etiam de corporis humani quasi incilibus dictum est Plut. Symp. qu. VII, 1, 3, 699 F *εἰ γὰρ ὁ στόμαχος ἅμα τῷ σιτίῳ τὸ ποτὸν ἀναλαμβάνει καὶ τῇ κοιλίᾳ παραδίδωσιν, οὐδὲν ἰδίου πόρου* (sc. vesica fistulaque urinali) *δεῖται τὸ περίττωμα τῆς ὑγρᾶς τροφῆς, ἀλλὰ εἷς ἀρκεῖ καὶ κοινὸς ὥσπερ εὐδιαῖος ἀμφοτέροις εἰς ταὐτὸ διὰ ταὐτοῦ εἰςκομιζομένοις.* Hesych.: *εὐδίαιον· τὸ γυναικεῖον μόριον· ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς ὅπλοις* (l. *πλοίοις*) *γινομένων τρημάτων διὰ τοὺς ὄμβρους· οἱ δὲ τὸν βρόκτον* (l. *πρωκτόν*), *ἢ τὸν χείμαρρον ἐπιφημιζόμενοι* (l. *εὐφημιζόμενοι*). Denique Festus: „Eudiaeon, lineum filum, quod medici extremo in clysterio relinquunt, per quod *κλυσμός* emittitur.“ — Hisce locis efficitur, *εὐδιαῖος* proprie significare quasi quoddam emissarium, tubum vel fistulam, per quam aqua vel alius liquor emittitur. De veriloquio silent grammatici, excepto Benfeyio, Wzl. II, 207. Qui quum recte neget, huic vocabulo cum *εὐδία* quidquam esse rei, non est laudandus, quod particulas *εὖ* et *διά* composita putat vel cum rad. *as* jacere (quam in verbo *ἵημι* esse putat, quod rectius Curtius Et. n. 615 ad rad. *ja* ex *i* natam revocat), vel cum rad. *i* ire. Mihi *εὐδιαῖον* ex sola praepositione *διά* cum *εὖ* composita natum videtur ad significandum id quod bene transmittit, ut supplenda sit notio verbalis sicut in *διανταῖος* suppletur.

κρυφαῖος occultus, clandestinus, Pind. Att., aut ab ipso verbo *κρύπτω* potest derivatum esse, ut *κρύφιος*, aut ab adverbio, sive *κρυφῇ*, quo Pindarus et tragici utuntur, sive *κρύφᾰ*, quod prosaicorum atticorum est.

λαθραῖος Att., a *λάθρᾱ*, ion. *λάθρῃ*, quod ab Homero inde usitatum est.

περαῖος Ap. Rh. quod trans mare vel fluvium ex adverso est; *ἡ περαία* terra in altera maris vel fluminis ora sita Hdt. Str. Pol. Hinc *περαίοθεν, περαιόω* Hom. Att., *περαίωσις*. *A πέρᾱν πέρην;* cf. *πέρᾱ, περάω.* — *ἀντιπέραιος* Hom. et al. ab *ἀντιπέρᾱν, ἀντιπέρην, ἀντιπέρα, ἀντιπέρᾱς*, cf. *κατ᾽ ἀντιπέρας* et *κατ᾽ ἀντιπέραν.*

66. Denique tria vocabula huc pertinent, quae ab adverbiis in *-δην* descendunt. De abverbiis in *-δην* cf. Benf. Wzl. I, 388. Leo Meyer KZ 6, 287 sq., Or. u. Occ. II, 603., Vgl. Gr. II, 359 sq. 553 sq. Pott. EF. II², 497. 882. Corssen Krit. Beitr. p. 105. Curtius Gr. Et.⁴, p. 630 sq. Collecta haec adverbia sunt a Frohweinio in Curt. Stud. I, 1, 103 sq.

ῥαγδαῖος rapidus vehemens violentus. Att. com. pros.; a *ῥάγδην* raptim Plut. mor. 418 E.

χυδαῖος frequens, communis. Pol. Plut. Diosc. al.; a *χύδην*, quod de acervatim vel sine ordine fundendo adhibitum a prosaicis inde a Xen. et Platone.

σταδαῖος bis ap. Aesch.: Pers. 239 *Πότερα γὰρ τοξουλκὸς αἰχμὴ διὰ χερὸς αὐτοῖς πρέπει* (sic Med. *χερῶν* Brunckius, *χεροῖν* Elmsl.; fortasse *σφισίν* leg.); — *οὐδαμῶς· ἔγχη σταδαῖα καὶ φεράσπιδες σαγαί.* Schol. *δι᾽ ὧν συστάδην καὶ ἐχεγγύως μάχονται.* Huc referenda videtur Hesychii glossa *σταδαῖα· ἑστηκότα, ὄρθια.* — Sept. 513: *Ὑπερβίῳ δὲ Ζεὺς πατὴρ ἐπ᾽ ἀσπίδος σταδαῖος ἧσται.* Schol. B. *ἡδρασμένος ἑδράζεται.* — Atque priorem quidem locum dubitandum non est quin recte interpretatus sit scholiastes, et Graecorum hastae ad cominus pugnandum aptae opponantur Persarum eminus pugnantium sagittis. Sed loci alterius interpretatio plane inepta est: quis enim de Iovis imagine in clupeo picta dixerit: Iuppiter immotus sedet et quasi haeret in clupeo? Neque Schützii sententia probabilis interpretantis sic: „Iuppiter pater erectus in clypeo sedet." Sed videamus quibus locis praeterea *σταδαῖος* inveniatur. Tim. Locr. p. 98 C *ἐκ δὲ τῶ τετραγώνω γεννᾶσθαι τὸν κύβον, ἑδραιότατον καὶ σταδαῖον παντᾷ σῶμα*, i. e. quocunque verteris, stabilem. Quo loco quum codices nonnulli exhibeant *σταδιαῖον*, Dind. pro eo quod codd. tradunt *σταδιαῖος* poni *σταδαῖος* jubet etiam ap. Themist. Or. 23, p. 298 A *Τίνι οὖν με τῶν ἀλλακτικῶν ἐγγράφουσιν οἱ κατήγοροι; μῶν τῷ πλανήτῃ ἢ τῷ σταδιαίῳ;* et ap. Luc. Paras. 40, Poll. 1, 164, Ioseph. b. Iud. 6, 2, 6, quibus locis *σταδιαία μάχη* scriptum est. Ac de Themistii quidem loco consentio, non item de ceteris, quum mihi *σταδιαία μάχη* pro *σταδία* dictum videatur per paragogen Ionicam.

Sed quid quod *σταδαῖος* ipsum quibusdam visum est a

στάδιος descendisse (ut Benfeyio, qui Wzl. I, 630 dicit: *στα-δαῖος* für *στα-δια-ιος* von *στα-διο* + suff. *ιο* = sskr. *ja*)? Quid, nonne *ἔγχη σταδαῖα*, i. e. ad *σταδίαν μάχην* apta, apud Aeschylum eius sententiae firmissimum sunt testimonium? — Sed a *σταδία* non potuit duci nisi *σταδιαῖος*. — At et in ipsis illis adverbiis in -*δα* -*δην* -*δον*, in quorum numero est *στάδην*, omissum est iota, quum a viris supra memoratis demonstratum sit, haec adverbia ab adjectivis in -*διος* descendere. Quidni idem etiam in *σταδαῖος* fieri potuit? Quidni ex *στάδιος* ut *στάδην* pro *σταδίην*, sic *σταδαῖος* pro *σταδιαῖος* fieri potuit? — Non potuit eam ob causam, quod illorum adverbiorum formatio pervetusto tempore facta est, adjectivorum in *αιος* usus multo recentior. Quamobrem a *στάδην* repetitum esse censeo *σταδαῖος* ad designandum quidquid *στάδην* fit. Itaque *ἔγχη σταδαῖα* translate sic vocata sunt a pugnantibus qui *στάδην μάχονται* (ut *τοξουλκὸς αἰχμή, φεράσπιδες σαγαί*). Et Juppiter sic vocatur, quia praeest pugnae cominus factae, eamque ob causam ipse *στάδην μάχεσθαι* putatur.

Nihil nostro *σταδαῖος* commune est cum vocabulo mensurali *σταδιαῖος*, quod unius stadii longitudinem aequat, *ἡμιστα-διαῖος, πεντεσταδιαῖος*. Haec a *στάδιον* -suffixi *ιαιο* ope derivata sunt, contractis duobus *ι*, *σταδιαῖος* ex *σταδι-ιαῖος*.

d. Nomina in *αιος* a verbis puris derivata.

67. Nomina verbalia pervulgata est opinio non derivata esse nisi a verbis primitivis vel ipsis radicibus, ut *τρόφος* ex verbi *τρέφω* radice *τρεφ*, *οὖρος* ex verbi *ὅρομαι* radice *Ϝορ* al. Atque primis quidem linguarum temporibus sic factum esse non nego. Sed iis Graecae linguae temporibus quae nobis nota sunt, etiam ex verbis derivatis nomina duxerunt. Quae quanquam vetustiorum analogiam secuti ea plerumque forma donabant, quasi ex ipsis primitivis pullularent, ut composita in *ποιος* desinentia specie a radice quadam *πι*, revera a verbo derivato *ποιέω* ducta sunt, composita in -*ηγορος* speciem habent derivatorum ab *ἀγείρω*, revera ab *ἀγορεύω* descendunt (cf. § 70): tamen haud raro ipsa stirpe amplificata verbi derivati ad nomina fingenda usi sunt. Quis enim putaverit Aeschylum, vel quicunque alius eorum vocabulorum inventor fuit, quum *ἔμπαιος* et

πρόςπαιος fingeret, radicis *παϝ* in verbo *παίω* (pro *παϝ-jω*) latentis sibi conscium, ad hanc radicem affixisse suffixum *ιο*? Immo ille *παι* pro radice habebat, quam integram ad nomen formandum adhibuit. Atque eadem sors earum quoque stirpium verbalium fuit, quae addito *α* (ex vetustiore *aja*) ex radice derivatae sunt, sive, ut rectius dicam, quae non ab ipsa radice descendunt, sed a nomine ex hac orto et in *α* desinente (ut ex rad. *ϝορ* stirps nominalis *ὁρα,* hinc verbum denominativum *ὁρα-jω*, ex *τι* nomen *τιμή,* hinc *τιμα-jω*). Itaque quum ad illam stirpem nominalem in *α* additum esset suffixum *ιο,* natum est nomen, quod formatione quidem erat denominativum, significatione utebatur verbali, ut et illi ipsi qui haec nomina fingebant, non nomina illa, unde et verba pura et nova haec nomina descendebant, sed ipsa verba pura pro parentibus ut ita dicam novorum vocabulorum haberent, et nos nostro jure possimus haec nomina in verbalium numero habere. Certos autem fines inter denominativa et verbalia in *αιος* desinentia constitui non posse, non est quod mireris, quum omnis haec distinctio in obscuro quodam fingentium sensu vel conscientia posita sit, quamobrem saepe dubium erit vocabulumne aliquod ad nomen in *α η* an ad verbum purum sit revocandum. Neque tamen desunt, quae a verbo descendere certissimum sit. Ut *ἀκέραιος* non potest non a *κεράω κεραίω,* neque *δαμαῖος* nisi a *δαμάω δαμάζω* derivatum esse.

Neque enim a verbis in *αω* solum huiusmodi nomina derivantur, sed ab omnibus quae stirpem in *α* desinentem habent, diversis illa modis ex hac stirpe derivata, de quibus tam luculente egit G. Curtius in eo libro, cui inscriptum est „Das griechische Verbum“, ut nihil habeam quod contra dicam, nihil quod addam. Nempe quum omnia haec verba a stirpibus nominalibus in *α* ita derivata sint, ut syllabam *ja* addant (ut in ling. scr. verba decimae classis in *-ayâmi*, ut *cora-yâmi*), alia *j* plane omiserunt, ut *ἀγαπάω, χαλάω* pro *ἀγαπα-jâmi, χαλα-jâmi,* alia in *ι* vocalem mutaverunt, ut *χαλα-ίω, ταλα-ίω,* alia in *ζ,* ut *ἀγαπά-ζω, χαλά-ζω* al. (Curt. l. l. p. 334). His addenda sunt, quae praesentis tantum stirpe differunt, in ceteris temporibus plane consentientes cum conjugatione purorum in *αω*, ea dico, quae in praesenti syllabam *σκω* addunt stirpi in *α*

desinenti: *γηρά-σκω, ἡβά-σκω, ἀλθή-σκω*, aeol. *θνά-ισκω* pro *θνα-jε-σκω* Curt. l. l. p. 270 sq.

Hac igitur ratione derivata esse mihi videntur haec nomina:

ἀλαός, ab *ἀλᾶσθαι*, ut videtur. Cf. supra p. 16. Ab eodem verbo descendere videtur

ἀλαῖος ὁ Ἀπόλλων. Φιλοκτήτης γάρ, παραγενόμενος εἰς Ἰταλίαν, ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ἱδρύσατο Ἀπόλλωνος ἀλαίου ἱερόν· ἐν ᾧ καὶ τὸ τόξον ἀπέθετο. EM. 58, 4.

ἀλθαία althaea. Theophr. h. pl. 9, 15, 5. 18, 1. Diosc. 3, 164. Cum *ἄλθω ἀλθαίνω ἀλθέω ἀλθήσκω* confert Benfeyius Wzl. 1, 71 („als heilpflanze? *ṛddhi*"). Cf. Curt. Et. n. 303. „Appellata est autem *ἀλθαία*, quasi quis dicat medicamentosa, ob eam qua pollet medendi vim" H. Steph. in thes. Dubius esse possis, utrum ab *ἄλθομαι* ipso an a stirpe *ἀλθα*, quae in *ἀλθήσκω*, derivatum sit.

ἀναγκαῖον vel *ἀνάκαιον*? v. supra p. 119 sq.

ἀραῖος. Cf. supra p. 138. *Ἀμφιάραος, Καλλιάραος* supra p. 17.

βίαιος cf. supra p. 139.

βρονταῖος ab Aristot. de mundo 7, 401, 17 et in hymn. Orph. 15, 9 dictum de Iove tonitruum auctore, et hymn. Orph. 21, 3 *νεφέλαι βρονταῖαι*; derivatum videtur a *βροντᾶν*. Diversa est forma *βροντιαῖος* ad significandum id quod inter tonitrua decidit, a *βροντή* derivata, qua usi sunt Hippocr. Epidem. 6, 1180 F. Galen. comm. vol. 9, p. 495, 7. cf. Lob. ad Phryn. p. 552.

ἐμβρονταῖον „vocata domus Agathoclis Syracusani, qui propter lapides, quos aedificandae aedi Minervae destinatos suis aedibus inseruerat, cum domo sua de caelo tactus credebatur. Lat. dicere solent *bidental*. Diod. Exc. vol. II, p. 549, 71" Dind. *ἐμβροντάω* et *ἐμβρόντητος* plerumque translata, sed etiam propria significatione usurpata inveniuntur. Xen. h. gr. 4, 77: *Περὶ τὰς εἱρκτὰς σρατοπεδευομένου αὐτοῦ πίπτει κεραυνὸς εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ οἱ μέν τινες πληγέντες, οἱ δὲ καὶ ἐμβροντηθέντες ἀπέθανον*. Dio. Cass. 36, 13: *Ὁ ὅμιλος μέγα καὶ ἀπειλητικὸν ἀνέκραγεν, ὥστε κόρακά τινα ὑπερπετόμενον σφῶν ἐκπλαγῆναι καὶ πεσεῖν ὥσπερ*

ἐμβρόντητον. Ἐμβρονταῖον est igitur locus *ἐμβεβροντημένος,* fulmine tactus.

γηραιός γεραιός γηραός ἀγήραος cet. cf. supra p. 14.

δαμαῖος domitor, cogn. Neptuni ap. Pind. Ol. XIII, 98.

ἵλαος v. supra p. 14.

ἱμαῖος duplici utitur significatione; sic enim vocabantur carmina tum ab iis qui aquam e puteo trahebant tum a molentibus cantata. Schol. Ar. Ran. 1297: *Ἱμονιοστρόφου: Οἷον σχοινιοστρόφου μέλη, ἃ εἰκὸς ἄνδρα ὕδατα ἀρυόμενον ᾄδειν. ἱμονιὰ γὰρ καλεῖται τὸ τῶν ἀντλημάτων σχοινίον, καὶ τὸ ᾆσμα, ὃ ᾄδουσιν οἱ ἀντληταὶ, ἱμαῖον. Καλλίμαχος* (fr. 42) *ἀείδει καὶ πού τις ἀνὴρ ὑδατηγὸς ἱμαῖον.* — Hesych.: *ἱμαῖος· ᾠδὴ ἐπιμύλιος, καὶ ἐπαντ(λ)αῖος, καὶ ἐπίνοστος. ἱμαοιδός· ὁ πρὸς τῇ μύλῳ καὶ τῷ ἀντλήματι* (sic recte correx. Lindan. pro *αὐλήματι,* v. Suid.) *ᾄδων.* — Suid.: *Ἱμαῖον ᾆσμα. τὸ ἐπὶ τῇ ἀντλήσει λεγόμενον· παρὰ τὸ ἱμᾶν. οἱ δὲ μυλωθρικόν. „Καί πού τις ἀνὴρ ὑδατηγὸς ἱμαῖον ᾄδει.“ Καλλίμαχος Ἑκάλῃ. — Ἱμαῖος· ἡ ἐπιμύλιος ᾠδή. Δηλοῖ δὲ καὶ ὄνομα κύριον* (nomen propr. Persae ap. Aeschylum. Haec etiam ap. Theogn. Cram. an. p. 51, 30). — Et. Gud. p. 277, 47: *Ἱμαῖος· εἴτε ἐπιμύλιος ᾠδὴ ἢ ὄνομα κύριον.* — Ath. 14, 618 D: *Καὶ ᾠδῆς δὲ ὀνομασίας καταλέγει ὁ Τρύφων τάσδε· „Ἱμαῖος, ἡ ἐπιμύλιος καλουμένη, ἣν παρὰ τοὺς ἀλέτους ᾖδον: ἴσως ἀπὸ τῆς ἱμαλίδος. Ἱμαλὶς δ' ἐστὶ παρὰ Δωριεῦσιν ὁ νόστος, καὶ τὰ ἐπίμετρα τῶν ἀλέτων“ κτλ.* Cf. ibid. p. 619 B: *Ἀριστοφάνης δ' ἐν Ἀττικαῖς φησι λέξεσιν· Ἱμαῖος ᾠδὴ μυλωθρῶν κτλ.*

Atque haurientium quidem cantilenam nomen suum a verbo *ἱμᾶν* ducere, quod significat „rem aliquam, maxime aquam putealem, fune trahere“, et cognatum est cum *ἱμάς* (st. *ἱμαντ*) et *ἱμονιά,* sed a breviore forme *ἱμα* quae et ipsa funem significabat (cf. sax. vet. *simo*) ductum (Pott. EF.², II, 2, 630), recte vidit grammaticus apud Suidam. Sed alterum illud *ἱμαῖος* vehementer dubito num ab eadem origine descenderit. Nam, quod forte quispiam putaverit, molas quondam ut terebram (cf. Hom. Od. IX, 385, Eur. Cycl. 460 sq.; eadem ratione veteres Indi butyrum faciebant) loris huc illuc tractis motas esse, neque traditum est, quod sciam, neque credibile. Accedit quod huic

ἱμαῖος consanguineum esse constat ἱμαλίς et ἱμαλιά. Cf. praeter Athenaei locum supra citatum Hesych.: ἱμαλίς· ἡ ἐπιμύλιος ᾠδή. ἢ σταφυλῆς εἶδος. ἱμαλίς· νόστος, δύναμις, ἐπικαρπία, ἡδονή, ἀπαρχὴ τῶν γιγνομένων. ἱμαλιά· τὸ ἐπίμετρον τῶν ἀλεύρων. ἐπιγέννημα ἀλετρίδος. καὶ ὁ ἀπὸ τῶν ἀχύρων χνοῦς. καὶ περιουσία. ἱμαλίην· ἱκανήν. ἱμαλίοιο· πολλοῦ δαψιλοῦς. ἱμάλιον· πολυφόρον, καρποφόρον, νόστιμον. Phot.: ἱμαοιδός· ἡ ἐπιμύλιος ᾠδή. ἱμαλιὰ γὰρ ἡ τροφή. καὶ τὰ ἐπίμετρα τῶν ἀλεύρων. Cereris cognomen Polemone auctore ap. Ath. 10, 416: παρὰ Σικελιώταις φησὶν Ἀδηφαγίας ἱερὸν εἶναι, καὶ Σιτοῦς Δήμητρος ἄγαλμα, οὗ πλησίον ἱδρῦσθαι καὶ Ἱμαλίδος, καθάπερ ἐν Δελφοῖς Ἑρμούχου, ἐν δὲ Σκώλῳ τῷ Βοιωτιακῷ Μεγαλάρτου καὶ Μεγαλομάζας. et ibid. III, 109 A: οὐ τούτου οὖν τοῦ ἄρτου ὁ νῦν καιρὸς ἦν ἀλλὰ τῶν εὑρημένων ὑπὸ τῆς Σιτοῦς καλουμένης Δήμητρος καὶ Σιμαλίδος (Dind. em. ἱμαλίδος). οὕτως γὰρ ἡ θεὸς παρὰ Συρακοσίοις τιμᾶται, ὡς ὁ αὐτὸς Πολέμων ἱστορεῖ ἐν τῷ περὶ τοῦ Μορύχου. Etiam mensis Ἱμάλιος apud Hierapytnios nominabatur CI n. 2556, cf. Preller, Pol. Perieg. p. 71, et nymphe Rhodia Ἱμαλία, Heffter Rhod. III, 25. Cum hisce vocabulis cognatum videtur σεμιδαλίς, ἄρτος σεμιδαλίτης, lat. *simila*, *similago*, *siligo*; Bluemner technol. p. 78, 5. His perspectis veri dissimillimum est, haec omnia a verbo ἱμᾶν trahere derivata esse. Sed parum liquet veriloquium. Ad rad. *si* cribrare revocat Fick Vgl. Vb. II, 256.

ἀκέραιος merus purus integer Hdt. Eur. pros. att. CI 989ᵇ; a κεράω (κεραίω κεράννυμι).

λικμαῖος Ceres vocatur Anth. 6, 98, quae frumenti ventilationi (τῷ λικμᾶν) praeest, ventilatrix.

μαδαῖος diffusus. poet. de herb. 83. a μαδάω diffundi.

μάταιος ? v. p. 147.

ξυραῖος tonsus, Synes., a ξυράω.

ποιναῖος v. supra p. 154.

ἐμπολαῖος vocatur Mercurius, mercatorum deus, Ar. Ach. 816. Plut. 1155. Aristid. or. II, 14. Eust. opusc. XXIV, 230, 22.[1]) Quod quum ab ἐμπολή possit derivatum esse, ut

---

[1]) Non recte autem Lobeckius apud Diog. L VIII, 31 (τὸν Ἑρμῆν

significet eum qui mercaturae praeest, tamen ad *ἐμπολάω* potius revocandum esse et ipsum mercatorem significare Aristophanis locus demonstrat Plut. 1155: *ἀλλ' ἐμπολαῖον (ἱδρύσατέ με). — Ἀλλὰ πλουτοῦμεν· τί οὖν Ἑρμῆν παλιγκάπηλον* (quod vocabulum illius *ἐμπολαῖον* synonymum esse apparet) *ἡμᾶς δεῖ τρέφειν;* Schol. explicat *ἐμπολαῖον· πραγματευτήν. — πράτην.*

σπουδαῖος cf. supra p. 161.

σχολαῖος? cf. supra p. 161.

τελευταῖος? cf. supra p. 162.

IV.

De vocabulis in *αιος* a stirpibus in *ο* derivatis.

1. Quae a substantivis vel adjectivis declinationis secundae descendunt.

68. *ἀκραῖος* = *ἄκρος* Galen.

ἀμολγαῖος Hsd. Op. 589 *μᾶζα τ' ἀμολγαίη*. Leon. Tar. Anth. 7, 657, 10 *ἀμολγαῖον μαστὸν ἀνασχόμενος*. De huius vocis significatione et veriloquio vehementer dissentiunt viri docti. Fuerunt et veteres et recentes, qui *μᾶζαν ἀμολγαίην* esse dicerent vel caseum vel panem multo cum lacte mistum. Sed haec significatio vocabulo esse non potest, nisi si derivatum esset a vocabulo nescio quo *ἀμολγός* lac significante, cuius nullum exstat vestigium. Sin *ἀμολγαῖος* ab *ἀμέλγω* ipso derivatum est, ex ceterorum id genus vocabulorum, de quibus infra § 70 sqq. agetur, analogia significare non potest nisi vel mulgens, vel mulsus vel ad mulgendum aptus. Haec igitur interpretatio mittenda est. Acute, ut solet, Buttmannus de hoc vocabulo egit Lexil. II, 44 sq. Qui profectus ab Eustathii loco, ad Il.

ταμίαν εἶναι τῶν ψυχῶν καὶ διὰ τοῦτο πομπαῖον λέγεσθαι καὶ πυλαῖον καὶ χθόνιον) pro *πυλαῖον* scribi iubet *ἐμπολαῖον* „quod nomen facile ad istud munus *τοῦ ψυχεμπόρου* accommodari potest, *πυλαῖος* sive *πύλαιος* nullo modo.“ Potius *ἐμπολαῖος* apta caret significatione, nam Mercurius animas non vendit. *Πυλαῖος* apud inferos vocatur, ut apud vivos *πυληδόκος, στροφαῖος, προπύλαιος*: janitor est Orci, et a Cerbero non diversus, et ut ille *τρικέφαλος;* non modo *ψυχοπομπός* sed etiam *ταμίας τῶν ψυχῶν, χθόνιος*. Preller Myth. p. 316. Mehlis Hermes p. 15 sq.

O, 324 dicente Ἀχαιοὶ δὲ κατὰ τοὺς γλωσσογράφους ἀμολγὸν τὴν ἀκμήν φασιν, et Hesychii glossa Ἀμολγάζει· μεσημβρίζει, quum etiam Procl. ad l. Hesd. et EM 573, 30 μᾶζαν ἀμολγαίην explicent per ἀκμαίαν, τὸ γὰρ ἀμολγὸν ἐπὶ τοῦ ἀκμαίου τίθεται, „Was kann dies anders sein, inquit, als ein kuchen der durch bekannte mittel zum aufgehen gebracht worden?" Propria significatione vocabulum adhibitum esse a Leon. Tar., de ubere lacte repleto ac distento, ad mulgendum parato: „ein euter in seiner ἀκμῇ ist ein strotzendes euter". Hinc illos priscos omnem ἀκμήν vocasse ἀμολγόν. „Nehmen wir an, dass in der einfachen hirtenzeit für ein strotzendes euter der ausdruck gewesen sei, es sei ἐν ἀμολγῷ, so ist nichts natürlicher als dass dieser bildlich auf alle ähnliche ἀκμάς übergieng. Und was war ähnlicher als ein kuchen in dem augenblick wo er nun strotzend sich blähte? Nun war er ἐν ἀμολγῷ". Sed vereor ne nimis multum tribuat vir optimus veteribus interpretibus. Qui quum ἀμολγαίη explicant ἀκμαία, hanc explicationem traxisse videntur ex ea quam Homerico ἀμολγῷ esse putabant significatione ἀκμή. Glossis illis ab Eust. et Hes. traditis, quum nesciamus unde petitae sint et ex quonam sententiarum nexu evulsae, non multum probatur. Gravius est quod μᾶζα quod sciamus omnino non coquebatur, sed nihil erat nisi puls ex farre et aqua vel alio aliquo liquore mista, quae vel statim vel tosta comedebatur; cf. Herm. Gr. Privatalt. § 24. Quam ob rem ne tumescere quidem poterat. Speciosiorem igitur hanc sententiam puto quam veriorem. Mihi μαστὸς ἀμολγαῖος non videtur significare nisi uber ad mulgendum paratum. Itaque hoc quidem ab ἀμέλγω descendit. Hinc plane diversum ἀμολγαῖος apud Hesiodum, quod a substantivo quidem ἀμολγός mihi quoque videtur derivatum, sed plane alia significatione. Etenim νυκτὸς ἀμολγῷ et ἀμολγὸν νύκτα ap. Eur. fr. 105 dubium esse nequit quin cognatum sit cum ἀμαυρός, slav. vet. *mrakŭ* caligo, bor. vet. *myrkr* tenebrae, *myrkr* tenebrosus, obscurus (v. Leo Meyer in KZ VIII, 362. Curt. Et.³ 516), cuius rei optimum testimonium attulit Iolly in Jahrb. f. ph. u. paed. 109, p. 708 hoc, quod Graeci recentes dicunt μουρκίζει tenebrae oboriuntur, μοῦργος niger. Itaque ἀμολγός significare apparet ater, tenebrosus, obscurus. Iam vero Hesiodus l. l. summa aestate simplicem coenam

in rupis alicuius umbra esse jucundam ait: simplicem — nam recte Göttlingius v. 591—95 ab alio rhapsodo additos esse dicit. Atque bene congruit cum totius carminis indole haec praeceptio. Atqui simplicissima ac vilissima *μᾶζα* erat ea, quae ex hordeo mola quidem fracto, sed furfuribus nondum purgato fiebat (*ἠχυρωμένη*), eamque ob causam subnigro erat colore (cf. Polioch. ap. Ath. II, 56 *Μεμαγμένην μικρὰν μελαγχρῆ μᾶζαν ἠχυρωμένην*). Itaque si *ἀμολγός* nigrum significabat, hoc *μάζης* genus non inepte *ἀμολγαῖον* vocari potuisse videtur.

ἀμορβαῖος Nic. ther. 28, 489, *ἀμορβαίους τε χαράδρας*. Schol.: *τὰς βουκολικὰς ἢ ποιμενικάς* (*ἀμορβός* pastor Nic. ther. 49. Antim. p. 62), *ὅπου οἱ βουκόλοι περιπατοῦσιν.*

ἀντραῖος „nom. *τοπικόν* ex *ἄντρον* significante *σπήλαιον,* teste Steph. Byz., qui Eur. in Capris [*Αὐγεῖ* Meursius, *Εὔπολις* pro *Εὐριπίδης* nihilo deterius Valck.] eo uti scribit, afferens et fem. *ἀντραία*“. Thes.

ἀστραῖος stellatus. orac. ap. Porphyr. in Euseb. Praep. ev. 4, p. 124 A. Saepe ap. Nonn. *Ἀστραία* nom. propr. ap. eund. et Maxim. *Καταρχ.* Etiam oppidi Illyrici nomen.

ἀσυλαῖος θεός Plut. Rom. 9.

βουναία Iuno colebatur templo apud Corinthum posito, quod ei nomen inditum putat Pausanias 2, 4, 7 a Buno Mercurii et Alcidamiae filio, templi conditore; rectius revocatur ad nomen appellativum *βουνός* collis, tumulus, quum in montibus Iunonem coli solitam eamque ob causam *ἀκραίαν* appellatam esse constet. cf. Preller Gr. Myth. 1, 132, 6. Gerhard Gr. Myth. § 217, 1.

βουκαῖος Nic. ther. 5 *σὲ δ' ἂν πολύεργος ἀροτρεὺς Βουκαιός τ' ἀλέγοι καὶ ὀροιτύπος.* Theocr. X, 1 *ἐργατίνα βουκαῖε.* Hoc vocabulum veteribus grammaticis compositum videbatur aut ex *βου* praefixo (quod in *βούβρωστις*) et *γαῖα*, i. e. qui terram diligenter colit; aut ex *βου* et *καίνω, ὁ μεγάλως καίνων* (sc. *τὴν γῆν*) vel *ὁ σὺν τοῖς βουσὶ καίνων τὴν γῆν.* V. schol. ad Thcr. X, 1 et Kiessl. ad l. Sed vocabulum nihil esse nisi derivatum a *βοῖκος, βῶκος* (Thcr. X, 38), jam Kiesslingius intellexit. Nam *βῶκος* ex *βωκαῖος* correptum esse nequit. Quid autem ipsum *βῶκος* est? Ex *βουκόλος* mutilatum putat Benfeyius, sed hoc plane incredibile est: eius modi

enim correptiones, quae ex sonorum natura non possunt explicari, fieri non solent nisi in nominibus propriis. Mihi *βοῦκος* vel *βῶκος* ex *βοϝ-οκ-ος* natum esse videtur, cuius parte posteriore continetur rad. *οκ*, quae in *ὄσσε, ὄσσομαι*, boeot. *ὀκταλμός, ὄκκον· ὀφθαλμόν* Hesych.; lat. *oculus* (Fick I.³, 4. 473, Curt. Et. n. 627). Hoc si verum est, *βοϝοκος* significat eum qui boves custodit (cf. germ. *ahton*, *οὖρος* custos a rad *ϝορ* quae in *ὁράω*), pastorem, deinde omnino agricolam.

γαληναῖος Anth. Nonn. Dubium utrum a *γαλήνη* an a *γαληνός*. V. supra p. 140.

δείλαιος Att. Cui vocabulo quae sit a prototypo *δειλός* diversitas significationis, v. Lob. paral. p. 319. *τρισδείλαιος* Anth.

ἐρεμναῖος = *ἐρεμνός* Qu. Sm.

ἐρημαῖος — *ἔρημος* Emped. Poet. Alexdr.

ἐρυθραῖος Dion. Per. Ptol. Proprie de mari rubro, ut ex feminino *ἐρυθρὰ θάλασσα* natum putes *ἐρυθραία*, dehinc masculinum *ἐρυθραῖος* formatum et ad alias quoque res translatum. Cf. quae supra p. 153 de *ὀρφναῖος* dicta sunt.

ἐφήβαιον pudendum. *ἐφήβαια γυναικεῖα* Heraclid. Syracus. *ἐν τῷ περὶ θεσμῶν* ap. Ath. XIV, 647 A. Diosc. 1, 3 de meo: *παιδίων δὲ καταπλασθεῖσαι ἐφηβαίοις οὖρα ἄγουσι*, quod sic vertit Plinius XX, 23: „infantibus cum apio illitum imo ventri urinas movet.“ Rufus p. 51 Cl. sic explicat: „id totum quod est ab hypogastrio ad pudenda.“ Poll. II, 170 *αὐτὴ δ' ἡ τρίχωσις* (sc. in hypogastrio) *ἥβη τε καὶ ἐπίσιον· τὸ γὰρ ἐφήβαιον ἰατρῶν μόνον.* Hesych.: *βλήχων· γλήχων. καὶ οὕτως λέγεται. ἔστι δὲ εἶδος βοτάνης. καὶ τὸ ἐφήβαιον* (Ar. Lys. 89). EM: *ἐπίσιον· τὸ ἐφήβαιον . . . . σημαίνει δὲ τὸ αἰδοῖον τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός.* Vides de significatione non constare. Eamque ob causam incertum est, utrum ab *ἔφηβος* an ab *ἥβη* repetitum sit. Plane falsum quidem quod ait H. Steph. in Thes.: „*Ἐφήβαιον* a Bud. exp. ventrale, velamentum pudendorum, et i. q. *κῆπος* in illo Theodori apophthegmate, quo, Stilponem dicentem Phidiae Minervam non esse *θεόν*, sed *θεάν*, interrogavit an *ἀνασύρας αὐτῆς τὸν κῆπον ἐθεάσατο;* Ab Hesych. certe *κῆπος* exp. *τὸ ἐφήβαιον τῶν γυναικῶν:* ut *ἐφήβαιον* hic sit velamentum, quod *τῇ ἥβῃ* obtenditur

s. praetenditur": nam vocabulo *κῆπος* ipsum significari *αἰδοῖον* (vel potius *τὴν τρίχωσιν* pudendi) intelligas ex simili usu Romanorum, qui *hortum* vocant, et ex *μελιηδής ποία* ap. Pind. Pyth. IX, 37. Neque magis placet, quod idem proponit, *ἐφήβαιον* significare eam partem corporis, quae *τῇ ἥβῃ* incumbit, i. e. imum ventrem. Nam plerumque *ἐφήβαιον* de ipso pudendo dici vidimus, et plane eadem significatione adhiberi qua ipsum *ἥβη* ab Ar. Nub. 976, Aristot. Hippocr. al. adhibetur. Putaverit quispiam *ἐφήβαιον* proprie significare *τὴν τρίχωσιν* (Poll. l. l.), ut quae *ἐφ᾽ ἥβῃ* sit, sed hoc quaesitum videtur. Simplicissimum mihi quidem videtur, *ἐφήβαιον* repetitum esse ab *ἔφηβος* (quod eum significat qui *ἐφ᾽ ἥβην* venit), et id significare, in quo pubertas maxime cernitur, i. e. pubem. Terminatio *αιος* autem vocabulo eam ob causam nisi fallor addita, quod ipsum *ἔφηβος* ab *ἥβη* ductum etiam sentirent, fortasse etiam eandem vocis *ἥβη* significationem simul in animis haberent.

ἡσυχαῖος = *ἥσυχος* Att. Sed dubium utrum ab hoc adjectivo an ab adv. *ἡσυχῇ* derivatum sit; cf. infra § 69.

ἰσαῖος = *ἴσος* Nic. Call.

καναστραῖα· κοῖλά τινα ἀγγεῖα Suid. (a *κάναστρον*).

[*καστάναια* V. supra p. 45].

καρπαία vocabatur saltationis genus Thessalicae, quod describit Xen. VI, 1, 7. Nomen accepit a *καρπός* nisi fallor, quia saltantes imitabantur agricolae arantis cum latrone pugnam. Vocabulum videtur esse thessalicum: *Μετὰ τοῦτο Αἰνιᾶνες καὶ Μάγνητες ἀνέστησαν, οἳ ὠρχοῦντο τὴν καρπαίαν καλουμένην.*

κηπαῖος Clearch. Gal. Diosc. *κηπαία* sc. *θύρα* Hermipp. (com. vet.). *κηπαία* planta Diosc.

κιρραῖος οἶνος pro *κιρρός,* schol. Nic. ther. 519 ad explicandum *κιρράδος οἴνης.*

κοιλαῖος = *κοῖλος* Gal.

κολουραῖος. Call. fr. 66 *ἐν μὲν γὰρ Τροιζῆνι κολουραίῃ ὑπὸ πέτρῃ Θῆκε σὺν ἁρπίδεσσι,* sc. Aegeus gladium filio destinatum. Hunc locum spectant glossae ap. Tzetz. ad Lyc. 494 *ὑπὸ κοίλην πέτραν,* Suid. *κολουραία πέτρα· κοίλη, κεκαμμένη, ἢ στρογγύλη, παρὰ Καλλιμάχῳ.* Hesych.: *κολουρέῃ. κολοβῇ. νεωτάτῃ. κολουρίᾳ· τῇ ἀποτομίᾳ. Κόλουρος* proprie significat cauda orbatus, tum omnino truncatus, mutilus.

Quid Callimachus derivato significare voluerit, obscurum est; fortasse rupem angulis carentem, retusam eamque ob rem volubilem. An forte abruptam?

δίκραιος cum derivatis *δικραιόω δικραιότης* ab Hippocrate usurpatur pro att. *δίκροος δίκρος*. Dubitari non potest quin *δίκραιος* ionica tantum forma sit attici illius *δίκροος δίκρος*. *Δίκροος* autem a veteribus plerumque ad *κέρας* revocabatur (varias illorum sententias v. ap. EM 276, 21 sq.), sic etiam a Benfeyio II, 174 (a *κεραία* derivatum *δίκραιος* putat Passow. in lex.), ad *κρόω* revocat Lob. Phryn. p. 233, ad *κάρα*, rad. *καρ* Fritsch, de vocal. Gr. hyphaer. Stud. VI, 105 (qui quum adhibet Hdn. II, 385 *δίκρον καὶ δίκροον τὸ δίκρανον*, fallitur his verbis Herodiani de veriloquio sententiam contineri putans. Posteriores enim pro *δίκροος* dicere solitos esse *δίκρανος* intelligas ex Phrynicho p. 233: *δίκρανον: τοῦτο οἱ ἀρχαῖοι δικροῦν καλοῦσιν*. Sic etiam Hesychius explicat: *δίκροον. δισχιδῆ ἢ δίκρανον*). Sed ex *κέρας* vel *κάρα* derivari potuit *δίκραιος*, non potuit *δίκροος*. Immo hoc conjunctissimum videtur cum *δίπλοος*. De vocabulis in -*πλοῦς* eorumque cognatis egit J. Schmidt KZ 16, 430 sq. Atque huic quidem *ἁπλός ἁπλοῦς* (quod ex *ἁπλο-jος* natum putat, quum Fick II³ 670, L. Meyer KZ VII, 212 al. formam primitivam *ἁπλοϝος* fuisse existiment) *διπλός, simplus, duplus, δίπλαξ* (= *διπλ(ο)-ακ*), *διπλά-διος, διπλάσιος* (= *δι-πλα-τjος*), got. *tveifls* sive descendere videntur a rad *par* (scr. *ekapara* cet.), sive cum scr. *kāla* cohaerere; ab his secernit got. -*falþs* (*einfalþ* cet.), lit. *vḗną kàrtą, dù kartù*, quae ad scr. *kar* facere revocat. Sed ego non intelligo, cur non omnia haec vocabula ab una radice pullulasse statuamus, praesertim quum *κ* in *δίκροος* egregie congruat cum lit. *dù kartù*. In ipsa lingua Graeca saepius inter se mutari *π* et *κ* notum est, cui rei praeter illa *πως* et *κως, ἵππος ἴκκος* testimonio sunt vocabula in -*πολος* et *κολος: βουκόλος, αἰπόλος, θεηκόλος* voc. Eleum, *θεηπολέω*, quae ab eadem radice repetenda esse apparet. Plane eadem autem est significatio latini *colo* (deum et agrum), *incola, inquilinus;* quumque eiusdem originis videatur etiam phylae Atticae nomen *Αἰγικορεῖς*, omnes has voces ab una radice *kar*, quae in sanscritica lingua sonat *car* et significat moveri, ambulare, versari, propagatas

esse recte me judice censuerunt Benfey KZ VIII, 90, Froehde, Beitr. zur lat. etymol. p. XIII, Pott. EF I, 227, Curtius Et.[3] 429. Eadem consonae ambiguitas in *δίκροος δίπλοος* est, ut haec ab una radice pullulare existimem, et haud scio an ab eadem radice *kar* unde illa fluxerint, ut a pedum motu discessu et quasi hiatu derivata sit notio duplicis. Cf. theod. vet. *einstuodel* simplex Notk. Boeth. 214, a *stân* derivatum, *eintrafti* simplex Kero 48, quod Grimm Gr. II, 952 ad *traben* revocat. Ab illa igitur radice duae formae fluxerunt, *δι-πλο* et *δι-κρο*. Ex *διπλο* derivata sunt (*διπλα-jος*, hinc) *διπλάδιος* (Curt. Et.[3] 578) et (*διπλο-jος*, hinc) *δίπλοος*: ex *δικρο δικρα-ῖος* et *δίκρο-(j)ος*. (Fortasse ab eadem radice etiam *δίκελλα* descendit, = *δι-κελ-jα*, cf. *διϭϭός* ex *διχ-jος*, *dubius* = *dvi-b-ius;* sed cf. de hoc vocabulo Grassm. KZ XI, 28, L. Meyer KZ VIII, 140. 141. Ahrens ibid. 353 sq., Legerlotz ibid. 395 sq.).

κρουναῖος, ὕδωρ. Arist.

λακκαῖος, ὕδωρ Anaxil. ap. Ath. 3, 124 F. (a *λάκκος* cisterna).

λαριναῖον κύρτον· οἱ ἁλιεῖς τὸν ἐκ λευκέας, ἢ μέγαν. Amplificatio videtur esse vocabuli *λαρινός*, quod de bovibus plerumque pinguibus dicebatur; Ar. Av. 465 *μέγα καὶ λαρινὸν ἔπος τι.* Cf. Kock ad l. Quae propria vocabuli significatio fuerit, incertum est, fortasse crassus, densus.

ληναῖος Bacchi cognomen ap. Diod. Orph. — *Τὰ λήναια* solemnia Attica, Ar., *λήναιον* locus his solemnibus destinatus Ar. Dem. Plat. *Ληναιών* mensis nomen apud Iones et Athenienses, jam apud Hesiodum op. 504 invenitur (quod quomodo explicandum sit apud poetam Boeotium, quum Boeoti hunc mensem vocarint *Βουκάτιον*, dissentiunt viri docti: cf. Göttl. ad eum l. et Schoem. in praef. editionis suae p. 50). — *ἐπιλήναιος* quod ad Lenaea pertinet Max. Tyr.

[*λιναῖος* lexicis eximendum esse vidimus supra p. 44].

μεδιμναῖον· μέτρον μοδίου Hesych.

[*μεθυμναῖος*. De hoc vocabulo v. infra § 78].

μεσαῖος. Athen. III, 95 A: *Ἀντιφάνης ἐν Γάμοις· „Ἐκτεμὼν χορδῆς μεσαῖον“*. i. e. e farcimine medio partem exsecans. Schweigh. ad l.: „Licet in lexicis vocabulum *μεσαῖος* vix reperias, tamen comparativus *μεσαίτερος* et superl. *μεσαίτατος* haud obscure positivum *μεσαῖος* declarant. Ad *μεσαῖον* intel-

lige μέρος, ut solet in talibus". Comparativos et superlativos ἡσυχαίτερος, μεσαίτερος, ἰδιαίτερος cet. Hartelius (Zsch. f. öst. gymn. 1871, p. 606 sq.) a locativis in αι ductos esse censet, quae sententia jure rejicitur a Fritschio de voc. gr. hyphaer. Stud. VI, 135 anm. 7. Is Buttmannum Ausf. Gr. I² p. 260*) secutus ut Schweigh. hos comparativos et superlativos ab adjectivis in αιος ductos censet, eodem modo formatos quo γεραίτερος, παλαίτερος, i. e. ο vocali elisa. Ceterum cave unicuique horum comparativorum et superlativorum adjectivum in αιος quod revera in usu fuerit subesse putes; recte enim Buttmannus l. l.: „Uebrigens lassen sich z. b. die formen ἡσυχαίτερος ἰσαίτερος auch von den seltneren nebenformen ἡσυχαῖος ἰσαῖος nach text 4 ableiten, die dann der gebrauch nun vorzugsweise bei dem andern positiv beibehielt, und so ist es begreiflich, dass nach einer dunkel gefühlten analogie und durch streben nach wolgefälligem wechsel der töne dieselbe form sich auch zu andern adjectiven gesellte, welche keine solche nebenform hatten". Cf. quod idem de magna in his aliisve formis usurpandis licentia ait l. l. n. 6.

νησαῖος Eur.

ὁδαῖος Ἑρμῆς· ὁ ἐνόδιος Phot. τὰ ὁδαῖα merces H. cf. supra p. 33.

νωταῖος Nic. ther. 317. Cf. Lob. Parerg. ad Phr. p. 557.

ὀρειαῖος = ὄρειος (ὁδοί) Nic. Chon.

ὀρφναῖος Hom. v. supra p. 153.

[παλαμναῖος v. infra § 78].

[πεδιαῖος pellendum est e lexicis Graecis. Qui τὸ πεδίον incolunt, ab Herodoto 1, 59 vocantur οἱ ἐκ τοῦ πεδίου, a posteris Πεδιεῖς, Plut. Them. 14. Diog. La. 1, 58. Steph. Byz.: πεδίον· τόπος πλατὺς καὶ ὁμαλός. τὸ ἐθνικὸν Πεδιεύς. Apud Plutarchum praec. ger. reip. 805 πεδιαίων, quod in codicibus non nullis est, mutandum est in πεδιέων].

πελλαιόν φαιόν, καὶ Μακεδονικόν Hesych., confundens ethnicum cum adjectivo πελλαῖος amplificatione simplicioris πέλλος vel πελλός (de accentu enim non constat), quod et ipsum explicatur φαιός, servatum ap. Aristot. Theocr., quum et Hippocrates Galeno, Sophocles Erotiano teste eo usi sint. Quanquam potest sane πελλαῖος etiam a stirpe in α desinente

descendere, cf. πελλᾶς ὁ γέρων ἐπὶ σκώμματος Arc. 22, 2 et πέλλας, πέλλητος πρεσβύτης Hesych. Dubium enim non est, senem sic vocatum esse propter canos capillos. Sed verisimilius est πελλαῖος quoniam significatum primigenium retinuit non a derivato πελλᾶς sed a primitivo πελλός ductum esse. Ceterum πελλός ex πελjος natum, et cognatum cum πελιός πελιδνός πολιός, lat. *palleo, pallidus, pullus,* theod. vet. *falo.* Curt. Et. n. 352.

πελιδναῖος = πελιδνός Nonn. Dion. 4, 371.

πηλαῖος luteus Man. ἰχθύες Paus.

Πρασαῖος nom. propr. ranae in Batr.

ῥουσσαῖος? cf. supra p. 45.

Σευτλαῖος nom. propr. ranae in Batr.

[σησαμαῖος a σησάμη cf. p. 160 sq.].

σκοταῖος a σκότος (decl. II., quam vocabulum semper sequitur apud Homerum, plerumque apud Atticos) derivatum, egregium est testimonium, quae sit in vocabulis formandis vis analogiae. E bonae aetatis scriptoribus enim a solo Xenophonte usurpatur (An. 4, 1, 5. 10. Hist. gr. 4, 5, 18. Cyr. 7, 1, 45), et ita tantum ut eum significet, qui sub vesperum aliquid facit, ut ad analogiam illorum, δευτεραῖος, προτεραῖος cet. formatum esse intelligas. Apud posteriores demum, Diod. Dion. Hal. Plut. idem significat quod σκότιος vel σκοτεινός.

[σταδιαία μάχη ap. Ios. Luc. Poll., a σταδία, v. supra p. 170. — Suffixo ιαιο formata videntur σταδιαῖος stadii mensuram aequans, cum compositis ἡμισταδιαῖος πενταστadιαῖος].

τριταῖος pro τρίτος Eur. Cf. supra p. 162.

χερσαῖος ab ἡ χέρσος derivatum, Hdt. Att.

χορταῖος vocabatur tunica hirsuta, qualem Sileni in ludis satyricis gestabant, quae etiam ἀμφίμαλλος χιτών appellabatur. Poll. 4, 118. D. Hal. A. R. 7, 72. Eust. p. 1166, 53. Vocabulum quin a χόρτος derivatum sit, dubium esse non potest, sed de propria significatione admodum ambigitur. Ea de re accurate ut solet egit Wieselerus, das Satyrspiel, p. 93, cui tamen nequeo adstipulari, quum dicat: „χορταῖος χιτών ist ein chiton, der für den viehhof oder besser für den weideplatz im freien, für den aufenthalt im walde oder auf dem lande passt, wie ἀγοραῖος χιτών ein chiton, welchen man auf dem

markte trug". Quid enim Silenis cum pascuis vel stabulis rei? Et sunt praeterea, quae displiceant in Wieseleri dissertatione. Mihi recta videtur Casauboni, Scaligeri, Stephani, Welckeri sententia, ita tamen, ut non ex foeno, sed ex gramine omnique genere frondis viridis hanc tunicam primitus contexi solitam existimem, ut apud nos in ludis illis popularibus, quae ineunte aestate fiunt, homo frondibus involutus aestatis personam agit. Videtur enim mihi hoc pusillum aliquod vestigium, eundem morem aestatem salutandi hiememque expellendi qui apud nos viget, Graecis quoque pridem usitatum fuisse. Ea de re alio loco fuisus disseram.

„*χωραφιαῖος*, *ἀγρὸς* ap. Herodian. Epim. p. 152, non adjectivum esse videtur, sed error librarii pro *χωράφιον*, quod per *ἀγρός* interpretatus est grammaticus". G. Dind. — *χωράφιον* est vocabulum aetatis multo quam Theophrastus inferioris, quantum quidem nunc scimus. Reperitur enim praeter Thphr. fr. 12, 7, p. 828 non nisi apud infimos, Leon. tact., Nil. epist. G. D. Basil. Const. et Leon. Prochir. et in scholiis.

ἡμιωβολιαῖος Ar. incertum, utrum suffixo *αιο* an *ιαιο* derivatum sit ab *ἡμιωβόλιον*.

ὑπωμαῖος πούς Arat.

69. Variae sunt virorum doctorum sententiae explicare studentium, quomodo ex stirpibus in *ο* desinentibus addito suffixo *ιο* nasci potuerint derivata in *αιος*. Quod simplicissime explicat Gustavus Meyer KZ XXII, p. 494: „Auch *ὁδαῖος* von *ὁδός* macht noch keine schwierigkeit: es hat den alten auslaut des stammes bewahrt, wie auch in der composition dies einige stämme getan haben". Sed demonstrare debebat, quibus causis factum sit, ut in hisce nominibus servaretur vetus *α*, in aliis elideretur, ut in *ἄγριος*, *δήμιος*, in aliis mutaretur in ε (*δούλε-ιος*, *ἵππε-ιος*), in aliis in ο (*πο-ῖος*, *ὁμο-ῖος*). Mihi illa sententia parum probabilis videtur. Multo magis verisimile, quod Bühlerus „Das Secundärsuffix *ΤΗΣ*" p. 39 haec de quibus agimus nomina a femininis prototyporum formis derivata putat, ut *ἐρημαῖος* non ab *ἔρημος*, sed ab *ἐρήμη*. Quod saepius factum esse ipsi supra vidimus, quum *μελαιναίη* non possit non ex *μέλαινα* natum esse, *ὀρφναῖος* non ex ipso *ὀρφνός* ductum intellexerimus, sed ex *ὀρφνή* *ὀρφναίη*, et postea demum mascu-

linum *ὀρφναῖος* usurpatum, similiter etiam illa temporalia nata: *δευτεραῖος, ὑστεραία, προτεραία* al. Cf. etiam *ἐρυθραῖος, σταδιαῖος.* Neque nullo huic sententiae auxilio sunt quae ab adverbiis ducta videntur. Nam illorum adverbiorum pleraque stirpium in *ο* casus sive neutrius generis esse sive feminini constat, et haud scio an feminini plura. Itaque, ut *εἰκαῖος* ex *εἰκῇ, ἐξαπιναῖος* ex *ἐξαπίνης,* sic non incredibile est, *ἡσυχαῖος* non ab *ἥσυχος* sed ab *ἡσυχῇ* derivatum esse. Hac igitur ratione etiam alia possunt a femininis adjectivorum formis descendere. Quamquam omnium hanc originem fuisse nego eam maxime ob causam, quod pleraque prototypa carent forma feminina. Sed etiam si non omnium singulorum nominum, tamen omnis huius formandi generis illam fuisse originem non incredibile est, modo ne abstractam semper significationem illis femininis prototyporum fuisse Bühlero concedamus. Ea condicione accipio quod de posterioribus huius terminationis fatis dicit: „Da nun das femininum der adjectiva später immer mehr die abstractbedeutung einbüsste und andere bildungen, besonders *ια,* dafür eintraten [sive quod multa adjectiva, quae prius *τριγενῆ* fuerant, postea formam femininam omiserunt, cf. Kühner. Ausf. gr. 412, La Roche in Zsch. f. öst. Gymn. 27, p. 801 sqq.], standen die formen auf *αιος* allein, die art und weise ihrer bildung ging dem sprachbewustsein verloren und *αιος* trat als selbständiges suffix an verschiedene themen". Memorabile est etiam hoc, quod Aly p. 15 adnotat, complura et ea vetustiora id genus derivat ain *αιος* descendere a femininis in *ος,* ut *ὁδαῖος, ληναῖος, χερσαῖος.* Denique in non nullis quae a nominibus compositis derivata sunt, ad terminationem *αιος* ponendam permoti esse videntur ea re, quod posterior compositi pars a substantivo primae declinationis ducta erat, velut *ἐφήβαιον* ex *ἔφηβος,* i. e. *ἐφ᾽ ἥβην γενόμενος, κολουραῖος* ex *κόλουρος* i. e. *κόλον οὐρὰν ἔχων.*

2. Nomina in *αιος* quae videntur verbalia.

70. Jam satis antiquo igitur tempore ad quaevis secundae declinationis nomina terminatio *αιος* affigebatur. Atque maxime quidem Iones hoc derivationis genus adamabant, saepe nullo significationis discrimine inter primitiva et derivata, quanquam

veteres minus illa derivatione usi sunt quam recentiores poetae maxime Iadem affectantes. Ea de re jam supra diximus, quum de paragoge Ionica ageremus. Et in uno maxime vocabulorum genere illa paragoge ionica jam perantiquis temporibus usitata erat, quod adhuc plane non vidisse videntur viri docti, in nominibus verbalibus sive agentem sive rem actam significantibus. Solent enim vocabula eius generis ut *ἀμοιβαῖος, βολαῖος, κλοπαῖος, πομπαῖος* al. revocari ad substantiva abstracta in *η* *ἀμοιβή, βολή, κλοπή, πομπή,* quasi significarent, quod ad *ἀμοιβήν, κλοπήν* etc. pertinet. Sed hoc plane falsum est. Nam quanquam nonnulla horum vocabulorum a femininis derivata esse constat, ut *τροπαῖον* videtur esse *τὸ ἐπὶ τροπῇ σταθέν* (supra p. 162), *δομαῖος* lapis ad *δομήν* necessarius (p. 142), *νομαῖον* pascuale a *νομή* derivatum (p. 148), quae vocabula jam supra in eorum numero posuimus quae a nominibus primae declinationis pullulant, tamen pleraque non aliam habent significationem nisi aut activam aut passivam, itaque haec per paragogen ionicam a simplicibus verbalibus idem significantibus derivata esse apparet. Ut *πομπαῖος* plane idem significat atque *πομπός, πομπεύς, πόμπιμος; τομαῖος* est sectus, caesus, i. q. *τεμνόμενος* vel *τμηθείς,* eadem significatione qua -*τομος* in *ἀντίτομος* etc., *δρομαῖος* = *τρέχων, κλοπαῖος* = *κλαπείς*. Et quum multorum hac ratione formatorum primitiva in -*ος* vel omnino non exstent, vel non exstent nisi in fine compositorum (ut *ἀμοιβαῖος χρυσάμοιβος, βολαῖος ἐλαφηβόλος ἑκηβόλος, δοχαῖος διάδοχος, δρομαῖος περίδρομος* al.), intelligitur, haec vocabula in *αιος* terminata jam admodum prisco tempore tam nihil a primitivis verbalibus in o significatione diversa fuisse, ut Graecis ipsa verbalia esse viderentur, et terminatione *αιος* ex ipso verbo derivarentur nomina activae vel passivae notionis, etiamsi simplex huius significationis in *ος* desinens non existebat. Forma tamen servabatur denominativorum non solum terminatione sed etiam ea stirpis mutatione quae in simplicibus verbalibus fieri solet, ut a st. *βαλ δραμ στρεφ τεμ ἀμειβ* non *βαλαῖος* vel *βαλλαῖος* *δραμαῖος, στρεφαῖος, τεμαῖος* vel *τεμναῖος, ἀμειβαῖος,* sed *δρομαῖος στροφαῖος τομαῖος ἀμοιβαῖος* descenderent. Hac ratione ex secundario suffixo *αιος* quodam modo primarium

factum est. Sed talia alias quoque facta sunt. Ut nos Germani terminatione *-er* utimur ad nomina agentis ex verbis derivanda: *schreiber, gründer, aufpasser* etc. Sed hoc suffixum proprie secundarium est: a Gotis non usurpabatur nisi ad denominativa a concretis derivanda et eum significandum qui illam rem curat (*bok-areis, mot-areis, vull-areis,* Leo Meyer Got. Spr. § 273): a Germanis medii aevi magis magisque nullo fere significationis discrimine facto nominibus agentis affigebatur (*scrîbo scrîbari, helfo helfari, abanemo, abanemari*): mox pro suffixo primario habitum et ad nomina agentis ex ipsis verbis ducenda adhibitum est (*wîhari, irlôsari, rihtari.* Cf. Zimmer. p. 178). „Im altindischen findet sich sogar eine participielle bildung, die ganz deutlich nicht unabgeleitet sondern abgeleitet ist, nämlich die mit zu grunde liegendem passiven participium und dem suffixe *vant,* wie *uktávant* ‚gesprochen habend' (Benf. vollst. Gr. § 893), das von dem passiven *ukta* ‚gesprochen' ausgieng, und zunächst nur bedeuten wird: mit dem gesprochenen versehen". Leo Meyer in Beitr. zur Kunde der idg. spr. hsg. v. Bezzenberger I, 27. Et in ipsa lingua Graeca idem vir doctus eodem loco docet nomina in ευς, quae a verbis pullulare videntur, a nominibus derivata esse. Ut enim cetera nomina in ευς a nominibus sint ducta, ut τραπεζεύς, ἁλιεύς, χαλκεύς, sic etiam νομεύς et τοκεύς. „Das also abgeleitete homerische νομῆϝ wird zunächst auf das nominale νομή oder männl. νομός weide, welches letztere auch bei Homer selbst vorkommt, zurückzuführen sein, und den bezeichnen, der mit der weide zu tun hat". Sed etiam alia suffixa hac ratione mutaverunt significationem. Ut suffixo ιο secundario formata sunt verbalia *βούλιος, τόμιος, φθόριος, κρύφιος, βρόμιος, γόνιος, ζύγιος, θούριος, καθάριος, κλόπιος, λάλιος, λόγιος, λόχιος, μονιός, μόριος, νότιος, πλάνιος, πλόκιος* al., et composita *διατρύγιος, ἀκηράσιος, ἀμβρόσιος, ἱππηλάσιος, κερτόμιος, οἰκούριος, ἐκπάτιος, πτολιπόρθιος* al. His proxime accedunt quae in -τικός desinunt a verbis derivata, cf. Budenz, Das suffix *ΚΟΣ,* p. 37 sq., quae mihi maximam partem non ad nomina actionis, ut putat Bud. p. 44, sed ad nomina agentis in τος vel της vel τις revocanda videntur (quanquam in his terminatione κος addita paulo magis mutatur significatio primitivi quam in illis quae suffixum ιο adjungunt). Deinde eadem fere

ratio est vocum in -ιμος et -σιμος saepe plane eadem significatione usurpatarum qua vocabula in αιος ab eodem prototypo derivata, ut νόμιμα νόμαια; qua de re infra accuratius agam § 78. Omnium maxime autem cum nominibus verbalibus in αιος congruunt vocabula in -ας et adverbia in -αδην, αδον, quae et formatione et significatione illorum quasi couterina sunt; cf. ἀμοιβαῖος ἀμοιβάς ἀμοιβαδόν, δρομαῖος δρομάς δρομάδην, κοιλαῖος κοιλάς, λογαῖος λογάς λογάδην, ὁλκαῖος ὁλκάς al. De horum formatione cf. Curt. Et.[4] 612 sq. 625. 633. — E contrario aliud vocabulorum genus jam supra vidimus speciem habere verbalium, revera esse denominativa. Dico substantiva in -ωμα, -ημα, -ευμα etc. et adjectiva in -ωτος, -ευτος etc., a poetis persaepe ad sermonem amplificandum formata, quae formam habent derivatorum a verbis in οω, ευω etc., sed significationem non aliam quam substantiva ea, ab quibus illa ipsa verba descenderunt, et saepe carent omnino verbis ad quae revocari possint, quum e. gr. ἀετόω, δρομέω, κεγχρόω, παθέω, πεπλόω, πλευρόω nunquam exstiterint. Cf. supra p. 106 sq.

Iam vero, priusquam ipsa nomina in αιος a verbis derivata enumeremus, de alia quadam re monendum est. Pleraque enim id genus vocabula repetuntur a verbis primitivis, ut ἀμοιβαῖος, βολαῖος, κλοπαῖος, στροφαῖος. Sed cave omnia quae hanc formam habent, revera a primitivis illis ducta putes. Etenim etiam a verbis derivatis ducuntur nomina, ea tamen forma, quasi a primitivis descendant. Ut τὰ νόμαια non a νέμω pullulat, sed a νομίζω, λοχαῖος a λοχεύω. Atque eadem sors est etiam nominum in -ᾰς, -ιος, -ιμος, (ut μαιάς a μαιεύομαι, βούλιος a βουλεύω, λάλιος a λαλέω, δόκιμος a δοκέω, νόμιμος a νομίζω al.) et compositorum partium posteriorum in ος et ης desinentium. Quod adhuc non perspexisse videntur viri docti qui de compositis egerunt. Nam si qui eam rem attigerunt (plerique enim plane tacent), haec compositorum membra posteriora non a verbis derivatis, sed ab ipsis primitivis, unde derivata illa fluxerint, profecta esse censent. Ita e. gr. Döderlinus in Gloss. Hom. n. 638 de compositis in -πορος agens: „in den compositis, inquit, ist πόρος meist in πείρων aufzulösen. — Oft νηῦς ποντοπόρος oder ὠκυπόρος, und Od. V, 277 ποντοπορευέμεναι, wie κύματα πείρειν. — Il.

XXIV, 375 *ὅς μοι τοιόνδ' ἧκεν ὁδοιπόρον*, d. h. *ὁδὸν πείροντα*". Et G. Meyerus Stud. V, 100 *μελίγδουπος* ad rad. *γδυπ, ἀερόφοιτος* et *τεκνοποιός* ad *φιτ* et *πι* revocat. Eademque sententia esse videtur Clemmii de comp. Graec. q. a verbis inc. p. 63, cf. p. 12, et ipsius Boppii Vgl. Gr. § 257 sq. 913. 914 sq. Ego vero non dubito huius generis composita a verbis derivatis repetere (in eaque sententia adjutorem habere mihi videor Buttmannum Ausf. gr. Sprl. § 121, anm. 10), sed simplicium in *ος* et *ης* quae a primitivis tantum derivantur, formationem Graecos in compositorum quoque quae a derivatis repetebant partibus posterioribus, neque minus in illis in *ιος ιμος αιος* secutos esse existimo. Non ab ipsis enim radicibus haec vocabula deducta esse, accurate demonstrari potest.

Quippe ex mea quidem sententia qui illa composita fingebant veteres poetae epici lyrici dramatici posteriorem partem a verbo prototypo derivare non poterant nisi aut illud verbum prototypon ipsum eorum tempore non modo usitatum erat, sed etiam eandem habebat significationem, quam nomini verbali in compositi fine ponendo tribuere volebant, aut, si ipsum illud verbum non supererat, tamen ex antiquiore tempore traditus erat compositorum in nomen verbale ab illo petitum desinentium numerus, quae veterem formam et significationem retinuissent. Itaque dubitatione libera sunt composita in *-φονος* (*ἀνδροφόνος, μιαιφόνος, παιδοφόνος* al.), *-εργος* et *-εργης* (*ἀεργός, δημιοεργός, ἐντεσιεργός, εὐεργός εὐεργής* al.), *-γηθης* (*πολυγηθής, μελιγαθής, πλουτογαθής, φιλογαθής*), *-τορος* (*ῥινότορος χαλκοτόρος, διάτορος*), *-μυκος* (*ἐρίμυκος*), *-βρυχος* (*ἐρίβρυχος*), *-αλφης* (*τιμαλφής τιμαλφεῖν*), *-αλκης* (*ἑτεραλκής*), *-ουρος, -ορος, -ωρος* (*ἐπίουρος, πυλαωρός, ὁδουρός, τιμάορος* cet.); nam etiamsi usitatiora sunt derivata *φονεύω, ἐργάζω, γηθέω, τορέω* sive *τετραίνω, μυκάομαι, βρυχάομαι, ἀλφάνω, ἀλέξω, ὁράω*, tamen primitivorum exstant *πέφνον πέφαται, ἧλφον, ἔοργα ἐώργει ἔρξαι, ἀλαλκεῖν, γέγηθα, ἔμυκον μέμυκα, ἔτορε, ὄρονται ὄροντο, βέβρυχα.* Aliorum desunt quidem primitiva, sed tantus jam apud Homerum est numerus compositorum sic desinentium, ut ex antiquiore tempore haec composita tradita esse appareat, et ex ipsis primitivis pridem originem cepisse veri simile sit. Cuius generis sunt composita

in -*βόρος*, -*βότος*, -*κόλος*, -*πόλος*, quae quidem jam apud Homerum exstant. Sed quae a posterioribus ficta sunt *πρόπολος*, *πρόςπολος*, *ἐπίπολος*, *περίπολος*, quum significationem habeant non primitivo *πέλομαι*, sed derivatis *πολέω* vel *πολεύω* propriam, fingentium animis obversata esse haec verba, non verbum *πέλομαι* apparet; quid autem hoc est nisi repetere composita ab illis verbis? tamen formam eam adhibebant, quasi ab ipso *πέλομαι* repeterent. Atque idem factum est in plerisque compositis in -*πορος* desinentibus. Quorum longe maxima pars significationem habet a primitivo *πείρω* plane alienam, congruentem cum significatione derivatorum *περᾶν* et *πορεύειν*, quae tantum distat a primitivi significatione, ut dubium non esse possit, vocabulumne aliquod ab hoc an ab illis sit derivatum. Itaque *ἀκροπόρος* quidem et *ποντοπόρος* a *πείρω* derivari possunt, sed *ὠκύπορος εὐθύπορος*, *εὔπορος*, *ναυπόρος* significare non possunt nisi celeriter, directe, bene, navibus vehens vel tendens, itaque ad *περάω* vel *πορεύομαι* revocanda sunt. Plane alienum a primitivo *πείρω* est *ἔμπορος* vector, qui in nave aliena vehitur hospes, *ὁ ἐν νηῒ πορευόμενος*, et *λαοπόρος* (*λαοπόροις μαχαναῖς* Aesch. Pers. 113) i. e. *τὸν λαὸν πορεύων* vel *πορίζων*. Multo etiam gravius pro sententia mea testimonium dicunt composita in -*ηγορος*: *κακήγορος*, *δημήγορος*, *δυσπαρήγορος*, *κατήγορος*, *μεγαλήγορος*, sexcenta alia. Haec non ab *ἀγείρω* sed ab *ἀγοράομαι* vel *ἀγορεύω* repetita esse patet. Nam *ἀγείρω* nihil est nisi colligere, congregare; hinc *ἀγορά* collectio, contio, contionis locus: forum. Inde derivatum *ἀγοράομαι* vel *ἀγορεύω* significatione a primitivo plane diversa: in contione, in foro loqui, deinde omnino loqui, dicere: plane eadem ratione ab *ἀγορά* deductum ut latinum contionari a contio. Longe plerisque autem compositis in -*ηγορος* verborum *ἀγοράομαι* et *ἀγορεύω* significatio una convenit.

Jam quum etiam si ipsum primitivum adhuc exstat, tamen composita a derivatis repetita deprehenderimus, multo majore fiducia id factum esse censebimus, ubi verbum primitivum penitus periit, et maxime quidem eas partes posteriores sic fictas esse putabimus, quae raro tantum neque fere nisi apud scriptores Homero posteriores inveniuntur, ita ut ex antiquiore aetate ea

tradita, vel ad antiqniorum nobis non servatorum compositorum analogiam formata esse veri non sit simile.

Sed haec ipsa composita in lexicis grammaticisque ita solent explicari, ut pars posterior non sit nomen verbale ad ipsum hunc finem a verbo repetitum, sed nomen simplex suique juris ad componendum adhibitum, itaque *παλίρροθος, ζείδωρος, λιγύφωνος, πάναγρος, τεκνόποινος, οὐρανόνικος, περίοικος, πάντολμος* al. non a *ῥοθέω, δωρέω, φωνέω, ἀγρεῖν, ποινᾶσθαι, νικᾶν, οἰκεῖν, τολμᾶν* petita sint, sed a *ῥόθος, δῶρον, φωνή, ἄγρα, ποινή, νίκη, οἶκος, τόλμα*. Quae quidem quaestio quum difficillima sit, quod supra jam diximus p. 172, tamen, etsi in nonnullis dubitaveris, utram sententiam sequi malis, e plerisque, si posterius membrum a nomine repetitum putes, aegre tantum extorquetur sententia apta, quae facillima est, si posteriorem partem a verbo derivato repetas. Certissimo autem testimonio sunt eae compositorum partes posteriores quae nomen sui juris non habent a latere, praesertim si apud Homerum nondum inveniuntur. Eius generis sunt composita in *-ποιος* quae non ante Pindarum et Aeschylum inveniuntur, ut *ἀνδριαντοποιός, κακοποιός, γελωτοποιός* al. Quae quin a verbo *ποιέω* descendant, nulla potest esse dubitatio. Nam nec verbi primitivi neque nominis, unde *-ποιος* repetitum esse possit, ne apud Homerum quidem neque apud lexicographum ullum legitur quidquam, et quominus ex antiquiore quodam tempore propagatam et per analogiam posteris traditam putemus formationem, prohibemur eo, quod ante Pindarum eius vestigium nullum invenitur. Itaque non recte Curtius n. 387 composita in *-ποιος* in jus vocat, ut *ποιέω* a stirpe quadam *ποιο* derivatum esse arguat. — Deinde composita in *-στερης: ἀργυροστερής, ὀμματοστερής, πατροστερής, βιοστερής, ἡλιοστερής, ὀμματοστερής*, et in *-κολλος: ποτίκολλος, ἀρτίκολλος, σύγκολλος, χρυσόκολλος*; quae ne dedita quidem opera ad alia verba referre possis quam ad *στερέω* et *κολλάω*. — Composita in *-ὁρος*, praesertim *ἔφορος*, quod non ab *ὄρομαι* sed ab *ὁράω* repetitum prodit *π* mutatum in *φ*. — His sexcenta possunt addi, ut comp. in *-αης: ἁλιαής, ἀκραής, δυσαής, ζαής* al., in *-φοιτος: ἱεροφοῖτις, ὁμόφοιτος, νυκτίφοιτος*, in *-ροφος: αἱματόρροφος*, in *-δονος ἁλίδονος, οἰστρόδονος, πολύδονος,*

in -*λοχος* *βωμολόχος*, quod Pherecrates ipse apud Harpocrationem s. v. a *λοχᾶν* descendere testatur:

κᾆπειτ', ἵνα μὴ πρὸς τοῖς βωμοῖσι πανταχοῦ
ἀεὶ λοχῶντες βωμολόχοι καλώμεθα . . .

et permulta alia, sed satis existimo probatum esse, quod posueram, compositorum partes posteriores verbales, etiamsi formam habeant quasi a primitivis ductae sint verbis, tamen a verbis derivatis esse repetitas.

Et quae compositorum, eadem etiam simplicium eorum est condicio, quae suffixo aliquo amplificativo (si hoc vocabulo uti licet) *ιο αιο ιμο αδ* formata sunt. Quin etiam in ipsum *ο* desinentia interdum hac ratione formata sunt. Cuius rei certissima sunt testimonia quae a verbis qui vocantur compositis descendunt, velut *ἔξαιτος*, quod Düntzerus quidem KZ XVI, 3 a nomine nescio quo *αἶτος* in lingua Graeca nusquam occurrente repetit, sed ab *ἐξαιτέω* propagatum esse patet (ab *ἐξαίρετος* certe, quod alii volunt, per syncopen natum esse omnino nequit), *ἄπαρνος* = *ἀπαρνούμενος*, *ἐπίβουλος*, *σύμβουλος* = *ἐπιβουλεύων*, *συμβουλεύων*, *ἀπαράσκευος*, *διασκευή*, *κατασκευή*, *παρασκευή* ab *διασκευάζω*, *κατασκευάζω*, *παρασκευάζω* al. Nominis autem eius, unde verbum derivatum pullulabat, forma quantopere vocabulorum ab hoc verbo ductorum formam ad se quodammodo adduxerit, luculentissime intellegitur ex vocabulo *πρόσκυνες* quod significat *προσκυνοῦντες* (Hippias ap. Ath. VI, 259 *ἐκαλοῦντο διὰ τὸ περὶ τὰς θεραπείας εἶναι τῶν ἐπιφανῶν πρόσκυνες καὶ κόλακες*), neque nisi a *προσκυνέω* derivatum esse potest, tamen ita formatum est, quasi ab ipso *κύων* ductum sit.

Iam singula nomina in *αιος* quae a verbis ita descendunt, ut simplex aliquod in *ος* desinens sive revera aliquando usurpatum sive mente tantum fictum amplificent, enumerabo.

71. *ἀλθαία* Thphr. Diosc. quod vocabulum jam supra p. 173 dubitavimus utrum ab *ἀλθήσκω* an ab *ἄλθομαι* derivatum sit.

ἀλκαία cauda, atque si grammaticis fidem habemus, inprimis leonis. Schol. Nic. ther. 122: *γράφεται καὶ ἀλκαίην* (immo haec optimi libri *Π* est lectio, deteriores exhibent *ὁλκαίην*)

καταχρηστικῶς· κυρίως γὰρ ἡ τοῦ λέοντος οὐρὰ ἀλκαία καλεῖται, ὅτι δι' αὐτῆς ἑαυτὸν ἐποτρύνει καὶ ἐγείρει εἰς ἀλκήν· „αἰεὶ δ' αὑτὸν ἐποτρύνει μαχέσασθαι“ (Il. Y, 171). Schol. Ap. Rh. IV, 1614: *ἀλκαία λέγεται ἡ τοῦ λέοντος οὐρὰ ἀπὸ τοῦ δι' αὐτῆς εἰς ἀλκὴν τρέπεσθαι. καὶ ὁ ποιητής· οὐρῇ δὲ πλευράς τε καὶ ἰσχία ἀμφοτέρωθεν Μαστίεται“* (Il. Y, 170). *Καλλίμαχος δὲ* (fr. 317) *κακῶς ἐπὶ τῶν μυῶν* (*μυιῶν* cod. Laur.) *τέθεικεν „ἀλκαίας ἀφύσσα“. ἢ ἀπὸ τοῦ ἀλκεῖν, ὅ ἐστι βοηθεῖν, ἡ εἰς ἀλκὴν παρορμῶσα .... κυρίως δὲ ἡ τοῦ λέοντος οὐρὰ ἀλκαία λέγεται. ἐν δὲ τῇ κωμικῇ λέξει οὐ μόνον ἡ τοῦ λέοντος οὐρὰ ἀλκαία, ἀλλὰ καὶ ἵππου καὶ βοὸς καὶ τῶν ἐμφερῶν, ὅσα ὥσπερ ἀλεξητηρίῳ τῇ οὐρᾷ χρῆται.* Similiter EM s. v. Apparet, veriloquio tantum quod sibi finxerant veteres grammaticos motos esse, ut leonis caudam proprie hoc vocabulo appellari dicerent, veriloquium autem illud quam ineptum sit, nemo non intellegit (tamen et in Thesauro et in Passowii lexico repetitum legas); cf. Lob. Paral. p. 306. Non ab *ἀλκή* repetitum est, sed ab rad. *ἀλκ* quae in *ἄλαλκον, ἀλκάθειν, ἀλέξειν,* ut cauda sic vocata sit, quia muscas aliasque bestiolas defendit, *ἀλεξητήριον* est, ut ait schol. Ap. Rh. Ceterum traditum est vocabulum apud Nic. th. 122. 225. Ap. Rh. 4, 1614, quibus in locis alii libri *ἀλκαίη* alii *ὁλκαίη* habent; cf. quae infra s. v. *ὁλκαῖος* § 73 dicentur. Praeterea Opp. Hal. 5, 264. Ael. h. a. 5, 39. 16, 10.

Eadem significatio activa videtur esse adjectivi

ἀλκαῖος Eur. Hel. 1152: *ἀρετὰς πολέμῳ κτᾶσθε δορὸς ἀλκαίου τε λόγχαις.*

ἀμοιβαῖος ut *ἀμοιβός* = *ἀμειβόμενος.* Pind. Ol. I, 39 *ἀμοιβαῖα θεοῖσι δεῖπνα παρέχων.* Emped. 68: *Χρόνοιο, ὅ σφιν ἀμοιβαῖος πλατέος παρελήλαται ὅρκου.* Hdt. 6, 4: *Τὰ ἀμοιβαῖα τὰ ἀπὸ τῶν Περσέων ἀντιπεμπόμενα βιβλία.* Plato r. p. 3, p. 394 B *Ὅταν τις τὰ ἀμοιβαῖα καταλείπῃ,* de dialogis. Persaepe apud scriptores posteriores. Cf. *χλαῖνα ἀμοιβάς* ap. Hom. Od. ξ 521.

ἀμολγαῖος ap. Leon. Tar. cf. p. 176 sq.

βολαῖος de thynno dictum interpretantur impetuosus, „ut *βολαῖος θύννος* ap. Eust. p. 1404, 52, qui a *βολή* deducit, eod. modo, quo ap. Athen. 7, p. 302 B *ὁρμητικός* esse dicitur“

HSt. Sed βολή nunquam significat impetum. Itaque βολαῖος rectius a βάλλω repetendum videtur, ut significet aut irretitum, jactu retis (βόλῳ) captum, aut, quod magis placet, jaculo vel tridente percussum, nam ut nunc, sic etiam tum jaculis (tridentibus) thynni occidebantur (schol. Ar. Vesp. 1087: θυννάζοντες· κεντοῦντες, ὡς τοὺς θύννους τοῖς τριόδουσι, μεταφορικῶς. Suid.: θυννάζοντες· ἀντὶ τοῦ κατακεντοῦντες, τοὺς γὰρ μεγάλους θύννους τριόδουσιν ἐλάμβανον. Item Hesych. et Phot. Plin. N. H. IX, 15, 51). Haec videtur esse significatio versus poetae tragici a Plut. V. Lucull. c. 1 et Mor. p. 554 F. allati: θύννος βολαῖος πέλαγος ὡς διαστροβεῖ, ut thynnus hasta percussus palpitat.

ἀναβόλαιον, ornamenta mulierum (der aufschlag), quibus pectora et humeri proteguntur. Hieron. in Es. 4, 1. vestis pontificalis apud Athanas.

ἐπιβόλαιον i. q. ἐπίβλημα Ezech. 13, 18. 21. Joseph. A. J. 6, 11, 4. Ap. Soph. l. Hom. s. v. Ἑανός; Poll. 6, 10.

περιβόλαιον = περίβλημα, velamentum, Eur. Plut. Gal.

προβόλαιος. προβόλαιον δόρυ Ther. 24, 123. ὁ προβόλαιος de hasta orac. ap. Hdt. 7, 148. Idem esse atque προβαλλόμενος patet.

συμβόλαιον. Huius vocabuli variae sunt significationes, quae tamen omnes multo melius conveniunt cum verbo συμβάλλειν συμβάλλεσθαι quam cum substantivo συμβολή. 1. i. q. σύμβολον, nota, signum, indicium unde quis intellegere vel conjicere aliquid possit (quanquam non satis patet, quomodo haec nominis significatio orta sit; fortasse proprie causativa erat). 2. pactum, conventum, τὸ συμβαλλόμενον (συμβάλλεσθαί τι de aliqua re convenire). Hinc abstractior significatio comercium, e. c. Eur. Ion. 411, quae non potest elici ex συμβολή ut pote quod vocabulum nunquam eam sententiam habeat. 3. pecunia credita vel debita, quum συμβάλλειν etiam significet pecuniam alicui credere. — Plane diversae sunt vocis συμβολή significationes: conjunctio, commissura, junctura, conflictus, congressus, collatio quae fit singulis in commune, collectae.

συμβόλαιος adjectivum semel reperitur Thuc. I, 77, 1 ἐλασσούμενοι ἐν ταῖς συμβολαίαις πρὸς τοὺς ξυμμάχους δίκαις. Hoc loco συμβολαίας δίκας idem esse quod aliis locis vocatur

δίκαι ἀπὸ συμβόλων, i. e. controversias inter cives diversarum civitatium, quae certo aliquo modo, de quo civitates convenerunt, dirimendae sunt (Harpocr.: *σύμβολα· τὰς συνθήκας, ἃς ἂν ἀλλήλαις αἱ πόλεις θέμεναι τάττωσι τοῖς πολίταις, ὥστε διδόναι καὶ λαμβάνειν τὰ δίκαια.* Cf. Schömann et Meier, Att. Proc. 777 sq., Hermann Alt. I, 116, 10. Schömann Alt. II, 26), inde a Schömanni ea de re curis ab omnibus fere concessum est, ut a Curtio, Classenio Krügero (aliter sentit Boeckh Sthh. p. 529 a: „Ich kann mich aber nicht überreden, dass *ξυμβολαία δίκη* eine *δίκη ἀπὸ ξυμβόλων* sei, sondern muss *ξυμβολαία δίκη,* wie frühere getan haben, für eine *δίκη* über *συμβόλαια* halten, wohin der ausdruck zunächst weist; und so hat es auch der scholiast verstanden, wenn er die worte *ἐν ταῖς συναλλαγματικαῖς χρείαις* zur erklärung anwendet"). Sed falsum est, quod in Passowii lexico eam ob causam *συμβόλαιος* a *σύμβολον* descendere affirmatur. Immo voci *συμβόλαιος* hoc loco eadem est significatio quam neutrius *συμβόλαιον* esse modo vidimus (quamobrem Hesychius explicat *συμβολαίας δίκας τὰς κατὰ συμβόλαιον*). Illud autem significat pactum, *τὸ συμβαλλόμενον,* id, de quo conventum est. Agedum! Quanam de re in his *συμβολαίαις δίκαις* conventum est? Nempe de ipsis *δίκαις*! Hae ipsae igitur sunt *συμβόλαιαι,* de quibus certo aliquo modo ac ratione instituendis conventum est. Itaque hic unum relictum est exemplum feminini generis adjectivi *συμβόλαιος,* quod neutro genere et notione substantivali saepissime usurpatur. Recte igitur schol. interpretatur: *ἐν ταῖς συναλλαγματικαῖς χρείαις.* Confirmatur interpretatio nostra glossa Hesychii: *Ξυμβολιμαίας δίκας Ἀττικοί, τὰς κατὰ συμβόλαια,* ubi non opus est, ut putat L. Dind. in thes., scribere *συμβολαίας,* quum adjectivorum in *-ιμαιος* plane eadem sit significatio verbalis; cf. infra § 79.

ὑπερβολαῖος. Vocabulum musicorum proprium *νήτην* et *παρανήτην ὑπερβολαίων* vel *ὑπερβολαίαν* dicentium. Cf. Boeckh. de metr. Pind. p. 206 sq. Propria significatio esse videtur superans, *ὑπερβάλλων.* Ceterum illius artis adeo sum imperitus ut non audeam certius quidquam affirmare.

βουλαῖος et a *βουλή* et a *βουλεύομαι* repeti posse, aliisque locis aliam convenire significationem, supra indicavimus p. 140.

72. *δοχαῖος* recipiens. Nic. ther. 618 *σκαφίδεσσι δοχαίαις.* Al. 21 *οἱ δὲ δοχαίην κλείουσι στομάχοιο*, quod antea dixerat *στόμα γαστρός, ἣν οἱ μὲν καρδίαν καλοῦσιν, οἱ δὲ δοχεῖον τῶν ἐντέρων τῆς βρώσεως, λέγει δὲ τὸ κῶλον* Schol. Lob. Paral. 314: „Nicandrum autem, quum stomachum *δοχαίην γαστρός* vocaret Alex. 21, non puto formam substantivi *δοχή* variare, sed partem receptoriam sive receptricem significare voluisse".

δρομαῖος plerumque significat *τρέχων*, ut Soph. Tr. 927 *δρομαία βᾶσα.* Eur. Or. 45 *δεμνίων ἄπο πηδᾷ δρομαῖος.* Ar. Ran. 478: *Ἐφ᾽ ἃς ἐγὼ δρομαῖον ὁρμήσω πόδα.* Plura v. in Thes. Sed a *δρόμος* repetitum est Xen. Cyneg. 3, 8 *Ὅσαι δὲ κυνῶν τὰ ἴχνη τὰ μὲν εὐναῖα ἀγνοοῦσι, τὰ δὲ δρομαῖα ταχὺ διατρέχουσιν, οὐκ εἰσι γνήσιαι.*

ἔρραος? cf. p. 18.

θοραῖος. Nic. ther. 586: *ἐξ ἐλάφοιο ταμὼν πηρῖνα θοραίην.* Schol.: *πηρῖνα: ποτὲ μὲν τὸ ἀγγεῖον τῶν διδύμων, ποτὲ δὲ τὸ ἄκρον τοῦ αἰδοίου, ἐξ οὗ αἱ προρρεύσεις γίνονται. θοραίην δὲ σπερμαίνουσαν. θορὸς γὰρ τὸ σπέρμα, ὥς φησι καὶ Ὀππιανός. θορός* de semine virili etiam ap Hdt. est, qui etiam *θορή* eadem significatione habet. Itaque *πηρίς* esset vocata *θοραίη* quia semen continet. Sed mihi potius a *θρώσκω, θόρνυμι, θορνύω* videtur vocab. revocandum, quum enim animal salit, et ipsum *αἰδοῖον* salit, vel potius hoc est quod emittit semen, quam significationem activam ipse scholiasta sensit quum interpretatur *σπερμαίνουσαν.* Multo magis autem ut hanc vocis originem statuam moveor cognomine Apollinis apud Lycophr. Al. 351 *τὸν Θοραῖον Πτῷον Ὡρίτην θεόν*, quod quum ex sententia loci significare videtur petulantem, salacem, tum significatione activa uti neque esse deum qui generationi maxime pecorum praeest (Preller 1^2, 207, 1), sed qui ipse generat, docet eiusdem dei cognomen *θοράτης* apud Lacones (Hesych.), quod nomen agentis esse suffixo confirmatur. Cf. Hesych.: *θόρος· βάτης, ἀφροδισιαστής. ὀχεία, ἡ ἔκκρισις τοῦ σπέρματος.* Eadem fere significatio est vocabuli

θουραῖος. Hesych.: *θουραίη· ὀρεκτικῶς ἔχουσα, καταφερής* i. e. proterva, cupida, venerea, quod vocabulum proprie non dici potuisse nisi de mare salace, *θορνυμένῳ* vel *βινητι-*

ῶντι apparet, deinde ad feminam translatum; — et *θουραίην, ἀνδρείαν θρασεῖαν ἰσχυράν.* Etiam hoc a *θρώσκω* derivatum, sed significat eum qui viriliter irruit in hostes, *θουραῖος* = *θοῦρος, θούριος.*

κλοπαῖος vocatur quidquid *κλέπτεται* i. e. aut furto subducitur, ut *πυρὸς πηγὴν κλοπαίαν* Aesch. Prom. 110, *κλοπαίαν λαβὼν (γυναῖκα)* i. e. *κλέψας* Eur. Alc. 1035, aut furtim, occulte fit, Plat. leg. 11, 934 C *τῶν κλοπαίων τε καὶ βιαίων πάντων τὰς ζημίας,* i. e. sive facinus aliquid clam, sive per vim apertam fit.

κόπαιον = *κόμμα,* frustum. Alciphr. 3, 7. Suid.: *σελάχιον· ἰχθύδιον . . . Καλλίστρατος δὲ τὸ τοῦ ἰχθύος κόπαιον.* Hesych.: *σελάχιον· κόμμα ἰχθύος.*

κρυφαῖος? v. p. 169.

κυρβαῖος in uno tantum versu cantilenae illius quae Iresione vocatur traditum est: *κυρβαίη δ' αἰεὶ κατὰ καρδόπου ἕρποι μᾶζα.* Sic omnes vitae Hom. libri; *κυρκαίη — κατὰ δόρπου ἕρπεο* Suid., *πῦρ καίη δ' αἰεὶ, κατὰ δόρπου ἕρπῃ μᾶζα* Pauw., *ἕρκεα* Ilgen.: totum cum versu, qui deest Herodoto (*νῦν μὲν κριθαίην εὐώπιδα σησαμόεσσαν*) sic constituit Hermannus: *πυρκαϊὴ δ' αἰεὶ κατὰ καρδόπου ἕρπεο, μᾶζαν ἔμμεν κριθαίην, εὐώπιδα, σησαμόεσσαν.* At non in mactra panis coquitur, neque *μᾶζα* omnino coquitur, et parum eleganter dictum est imperativo: ignis serpe circa mactram, ut sit massa hordeacea, nam hordeacea jam fuit antequam igni torrebatur. Plane contorta et paene inepta est haec correctio, neque multo melior quam proponit Anton in libello cui inscriptum est: Comparatur mos recens hieme expulsa aestatem cantu salutandi cum similibus veterum moribus, III, Görl. 1841, p. 8: *κυρβαίη δ' αἰεὶ κατὰ καρδόπου ἕρπεο μᾶζα, Ἔμμεν κριθαίην εὐώπιδα, σησαμόεσσαν.* Priorum interpretum sententias idem ibidem recenset. Mihi versus quem Suidas affert, per se bonus esse, sed in locum translatum esse videtur, qui non est suus, et uterque versus solus spectandus. Atque de *κυρβαίη* adhuc multae et diversae sententiae sunt prolatae. Quod vocabulum quin a *κύρβις* non sit derivatum, nemini dubium esse potest, sed ne a *κορυφή, κορύμβη* quidem descendit. Qui linguae leges noverit, statim intelleget et *κύρβις* et *κυρβαίη* pullulare

ab una eademque radice, quam fuisse oportet *kvarb*. De hac radice quae significat torquere, volvere, involvere, eiusque stirpe agit Fick I, 542. Huc enim pertinet *κύρβις* columna quae verti potest, *κυρβασία* tiara, *κορυφή* cacumen vertex (wirbel), *κρώπιον* falx, *κρωβύλος* schopf, alia, lat. *corbis, cucurbita*, got. *hvairban*. Itaque *κυρβαίη μᾶζα* videtur significare massam, quae peragitatur, circumagitur, miscetur, ut nos dicimus, den teig umrühren, ut eadem fere significatio evadat, quae est in Suidae *κυρκαίη*. Nihil mutandum in versus forma qualem vitae Herodoteae codices tradunt multo quam Suidae meliore, cuius imperativus parum consentit cum praecedente opt. *εἴη* et per se ineptus est. Sensus est: semper a mactra proveniat massa bene agitata. Quamquam non nego in ejusmodi carmine populari, cuius multas diversas formas circumferri solitas consentaneum est, eundem versum etiam alia forma esse cantatum, fortasse tam diversa, ut versus apud Suidam sequens, qui in sententiam bene quadrat, etiam ad formam aptus esset. Hic igitur versus ex alio quodam carmine eiusdem sententiae, sed haud mediocriter diversae formae, sumptus esse videtur. — *Κυρβαίη* igitur vocabulum perantiquum et dialecto alicui proprium esse existimo.

λογαῖος Strab. 1, 59: *νῦν μὲν γέφυρά ἐστιν ἡ συνάπτουσα αὐτὴν (τὴν πρὸς Συρακούσαις νῆσον) πρὸς τὴν ἤπειρον· πρότερον δὲ χῶμα, ὥς φησιν Ἴβυκος, λογαίου λίθου, ὃν καλεῖ ἐκλεκτόν.* Legendum esse apparet *οὕτω δὲ καλεῖ τὸν ἐκλεκτόν*. Sic dictum putat Strabo ut *νεηνίαι λογάδες* Hdt. I, 36. *Ἀργείων οἱ χίλιοι λογάδες* Thuc. 5, 67, al. Sed idem significare videtur, quod *λίθοι λογάδες* ap. Paus. 7, 22, 3 *ἐν Φαραῖς δὲ ἐν τῷ ἄλσει βωμὸς λίθων λογάδων ἐστί*, i. e. e lapidibus non quadratis neque alio quodam modo formatis vel dolatis, neque ex lapicidinis allatis sed informibus atque rudibus, ex campis ubi passim jacent collectis (quod Romani vocabant opus incertum, O. Müller, Handb. d. Arch. § 269, 2); Thuc. 4, 4: *καὶ ἐγχειρήσαντες εἰργάζοντο, σιδήρια μὲν λιθουργὰ οὐκ ἔχοντες, λογάδην δὲ φέροντες λίθους, καὶ ξυνετίθεσαν ὥς ἕκαστόν τι ξυμβαίνοι*, cf. id. 4, 31. 6, 66. Hinc Suid.: *Λογάδην, ἐπιλέκτως. Θουκυδίδης δ'. Σιδήρια . . . . . ξυμβαίνοι. Καὶ λογάδες λίθοι. Ἐκ λογάδων λίθων ἐκτισμένος. τουτέστι, τῶν εὐτελῶν καὶ μικρῶν.* Ab Hesychio *λογάς* explicatur

ἐπίλεκτος, ab EM *ἐκλεκτός*. Quae inter vocabula in *αιος ας αδην* intercedat ratio, supra diximus p. 189.

λοχαῖος vocabulum dubiae significationis. Arat. 1057 *λοχαίη σχῖνος*, quod alii interpretantur densam, magnam (schol.: *βαθεῖα καὶ ὑψηλή, ἀπὸ τοῦ λοχῆσαι δύνασθαι καὶ ἐνεδρεῦσαι ἐν αὐτῇ κρυπτόμενον. οὕτως Ἀπολλινάριος*, quod veriloquium quam inepte sit excogitatum, neminem fugit), alii gignentem, fecundam, ut quae ter per annum fructus ferat; Cyrus in Anth. Pal. XV, 9, 2 in Theodosii imperatoris honorem: *Πάντα μὲν Αἰακίδαο φέρεις ἀριδείκετα ἔργα Νόσφι λοχαίου ἔρωτος* ubi *λοχαῖος* ad rem aliquam vituperatione dignam spectare patet. „*λοχαῖος* Achillis *ἔρως*, amor clandestinus, is esse videtur, cui Achilles apud Lycomedem indulgebat“ Jacobs. Ex neutrius loci sententia certius quidquam de vocabuli *λοχαῖος* significatione erui potest. Sed ex Theophrasti duobus locis plus effici posse existimo. Thphr. de caus. pl. III, 21, 5: *Χειμῶνες δὲ ἐπιγινόμενοι πανταχοῦ μὲν χρήσιμοι· ῥιζοῦται γὰρ καὶ καρκινοῦται μᾶλλον, ὥστ' εἰς τὸ ἔαρ σύμμετρον ἀποδίδοται μέγεθος. Μάλιστα δ' ἐν ταῖς ἀγαθαῖς χώραις· τὰ γὰρ νότια καὶ ὅταν εὐδία**) *ταχὺ ἀναδιδόασι καὶ* (cod. Urb. *καὶ τοῦ πρὸς*) *ποιοῦσι λοχαίαν καὶ καρπὸν ἐρυσιβώδη* (Gaza: austrinum enim atque omnino serenum tempus celeriter prodire facit. vitia magna ex parte foetificant aeruginosasque fruges efficiunt. Wimmer: venti enim austrini et si coelum serenum sequatur segetem cito evocant, ita ut facile decumbat et fructus robigine occupentur), et III, 23, 5: *Ὡς δ' ἁπλῶς εἰπεῖν ἡ ἀγαθὴ χώρα καὶ χειμώνων δεῖται πολλῶν· ἂν γὰρ εὐδίαι καὶ τὰ νότια ἐνισχύωσι, λοχαίους ποιοῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἐρυσιβώδεις. Ὁ δὲ χειμὼν πιλώσας καὶ καρκινώσας τὰς ῥίζας σύμμετρον εἰς τὸ ἔαρ ποιεῖ τὸ μέγεθος ὅλως δὲ καὶ τὴν χώραν ἂν εἰργασμένην λάβῃ μανοῖ* (Wimmer: In universum autem ager bonus etiam frigore hiemali indiget multo. Si enim dies sereni et venti austrini dominentur, segetes plerumque decumbunt et rubigine occupantur. Frigus vero hiemale etc.). Wimmer igitur *λοχαῖος*

---

*) locum corruptum esse apparet. Legendum videtur fortasse sic: *καὶ μάλιστα ὅταν εὐδία ἐπιγένηται.*

interpretatur decumbens. Sic etiam Schneiderus, et jam veteres grammatici, qui tamen aliam quoque significationem afferunt *βαθύς, εὐτραφής*. Phot.: *λοχαῖος σῖτος· ὁ βαθὺς ἢ ὁ δι' ἐπομβρίαν κεκλιμένος.* Hinc emendandus Hesychius: *λοχαῖος κλεινόμενος εὔσιτος* (l. *κλινόμενος σῖτος*, M. Schmidt emendat *κλινόμενος βαθὺς σῖτος*), *ἀπὸ τοῦ εὐτροφεῖν*. id. *λοχίαν· τὴν εὐτραφῆ γῆν, καὶ ἁδροὺς στάχυας ἢ καρπὸν φέρουσαν.* id. *λοχιά· κρυφαία. γεννᾷ. αὔξει. καὶ ἄρτος τῇ Ἀρτέμιδι γενόμενος. καὶ ἁδροὺς ἀστάχυας ἔχουσα.* Sed *λοχαῖος* illis locis de segete procumbente dictum esse non credo. Iisdem enim causis et *λοχαίαν* fieri segetem et *ἐρυσιβώδη* ait. Atqui procumbunt segetes maxime vehementibus imbribus prostratae, *δι' ἐπομβρίαν*, ut ait Photius: *ἐρυσίβην* autem Theophrastus vehementi imbre et vento vel prohiberi ait, sed tum maxime gigni, quum ventis tranquillis sole tepescant segetes modo vel imbre leniter stillante vel rore humectatae. hist. pl. VIII, 10, 2: *τὰ γὰρ προσήνεμα καὶ μετέωρα οὐκ ἐρυσιβᾷ ἢ ἧττον, ἀλλὰ τὰ ἔγκοιλα καὶ ἄπνοα.* caus. pl. III, 22, 2: *τὰ δὲ προσήνεμα τῶν χωρίων ἧττον ἐρυσιβοῦνται· διὰ γὰρ τὴν κίνησιν ἀποσείεται καὶ ἀποπίπτει τὸ ὑγρόν. Ἐπεὶ καὶ ὅταν ὕσαντος πνεῦμα ἐπιγένηται καὶ πάλιν ἐπιλαμβάνῃ νὺξ ἧττον· τὸ μὲν γὰρ διέσεισεν ὁ δ' ἥλιος εὐθὺς ἐπιγενόμενος οὐκ ἐποίησε σῆψιν, ἀλλ' ἀνεξηράνθη πρότερον.* caus. pl. IV, 14, 3 *Ἐρυσίβη δὲ σῆψίς τίς ἐστι τοῦ ἐφισταμένου ὑγροῦ, δι' ὃ πολὺ μὲν ὕσαντος οὐ γίνεται, καταπλύνεται γάρ. Ἐὰν δὲ ψεκάδες ἢ καὶ δρόσοι πλείους γένωνται καὶ ὁ ἥλιος ἐπιλάβῃ καὶ ἄπνοια, τότε σήπεται· δι' ὃ καὶ ἐν τοῖς εὐπνοις καὶ μετεώροις ἧττον, ἐν δὲ τοῖς κοίλοις καὶ δροσοβόλοις μᾶλλον.* Ex his locis intelligitur, quid in illis de quibus quaerimus significent *χειμῶνες* et *νότια*. *Χειμῶνες* enim non frigus hiemale est, ut vertit Wimmerus, sed procellae et vehementes imbres, quales in hieme fieri solent (cf. etiam *βίας χειμώνων καὶ πνευμάτων* caus. pl. III, 23, 4). His opponitur tempestas vel humida, sed mitis ac tepida, vel serena. Atque imbribus quidem ventisque corroborari ait radices et firma quodam modo fundamenta plantarum substrui, hoc autem miti atque humido aëre celeriter evocari plantas: *ταχὺ ἀναδιδόασιν* i. e. celeriter crescunt, foliis abundant et luxuriant

(sie gehen ins kraut). Atqui ea frumenti genera, quae densissima sunt foliis calamumque et spicam habent crassos, maxime robigine corripi saepius ipse Theophrastus affirmat: c. pl. III, 22, 1 *τὰ μὴ ἐρυσιβούμενα· ταῦτα δὲ τὰ ἐπικλινῆ τῷ στάχυϊ καὶ μὴ ὀρθά. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ ἐπικύπτειν συμφέρει τὸν στάχυν ὅπως ἀπορρέῃ καὶ μὴ ἐμμένῃ τὸ ὕδωρ καὶ ἡ δρόσος. Ἐπικλίνουσι δὲ οἱ μακροὶ στάχυες μᾶλλον οἱ δὲ πλατεῖς καὶ βραχεῖς ὀρθότεροι, δι' ὃ καὶ ἐρυσιβοῦνται ταῦτα διυγραινόμενα. Καὶ ὧν ὁ στάχυς ἀπήρτηται πολὺ τῶν φύλλων· ἐν γὰρ τοῖς φύλλοις ἐμμένει μᾶλλον ἡ ὑγρότης ὥστε πλησίον μὲν ὄντος εὐθὺς ἅπτεται, πόρρω δὲ οὐχ ὁμοίως.* Cf. IV, 14, 1 et de foliorum multitudine 2 et 3. Iam si cum his conferas quae Hesychius ait: *ἁδροὺς στάχυας ἢ καρπὸν φέρουσαν — ἁδροὺς ἀστάχυας ἔχουσα,* intelligas, a Theophrasto significari segetem luxuriantem, quod nostrates vocant geile saat. Luxuriantem autem segetem maxime obnoxiam esse ei uredinis generi quod nostrates brand vocant, constat.*) Atqui veri admodum simile est et Graecos voce *ἐρυσίβη,* et Latinos vocabulis *robigo* et *uredo* ambo mala significasse, quae nostrates distinguunt rost et brand vocantes (terminisque latinis recentioribus *robiginem* illam, *uredinem* hanc appellantes. Quanquam ne nunc quidem omnes agricolae haec uredinis genera bene distinguunt). Nunquam enim quod sciam, praeter *ἐρυσίβην* et robiginem aliud eius modi malum commemoratur. Cf. Plin. N. H. XVIII, 68, 275: *Plerique dixere rorem inustum sole acri frugibus robiginis causam esse et carbunculi vitibus, quod ex parte falsum arbitror omnemque uredinem frigore tantum constare, sole innoxio.* Recte quidem describitur robigo (rost) Orph. lith. v. 91, p. 340: *καὶ αἰθερίην ἐρυσίβην, Ἥτε κατουρανόθεν πταμένη, ποτὶ καρπὸν ἐρυθρὰ Ἀμφὶ περὶ σταχύεσσι περισμύχουσα κάθηται,* sed mirum est, et hoc loco et apud Theophr. de fructu tantum robigine tentato esse sermonem, quum eo robigine qui rost vocatur, folia maxime et calami occupentur. Quamobrem a Theophrasto intelligi puto brand, eiusque sententia mihi videtur

---

*) De hisce rebus mihi licuit liberali consilio uti viri clarissimi Iulii Kühn, agriculturae doctorum qui nunc sunt longe celeberrimi.

esse haec, ut vernaculo utar sermone: *Bei feuchtwarmer windstiller witterung, und wenn nässe mit sonnenschein abwechselt, schiesst die saat ins kraut, wird geil, und wird vom brand befallen.* Iam vero quum luxuriantes segetes facilius quoque decumbant*), factum est ut interpretes, praesertim quum vocabuli radix hanc sententiam videretur commendare, λοχαῖος significare putarent idem quod κλινόμενος.

Ex his quae de vocabuli λοχαῖος apud Theophrastum significatione disputavimus, luce clarius apparet, neque a radice λεχ (quae in ἔλεξα λέκτο καταλέγμενος cet.) vocem descendere, quum propria significatio non sit procumbens, neque a λόχος insidiae λοχάω λοχίζω, perinepta enim est illa opinio, segetem vel lentiscum sic vocatam esse, quod tam densa esset, ut vel locatas sub ea insidias posset occulere. Mihi non ab alia videtur origine duci posse, quam a λοχεύω parere (h. Hom. tragg., de bestiis Aristot.; medium λοχεύομαι de patre ap. Aesch. fr. Niob. 159 D. Ἴστρος τοιαύτας παρθένους λοχεύεται, sic Hephaest. et Prisc., quum Eust. habeat μνηστεύεται, quod Herm. recepit. Ac de viro quidem praeter hunc locum apud posteriores tantum poetas reperitur). Λοχαῖος igitur est pariens, fetificans, fecundus, fertilis (et lentiscus apte sic vocari potest, quoniam ter per annum fructus parit, id quod eodem loco Aratus dicit); hinc facile oritur significatio luxuriantis, atque hanc vocis sententiam apud Theophrastum esse vidimus, hanc etiam in illo epigr. esse puto, ut Achillis amor non clandestinus, sed luxuriosus vocetur.

Plane diversa sunt vocabula λοχεῖος λοχεῖον, quae etiamsi et ipsa a λοχεύω ducta sunt, tamen alia et formationis ratione et significatione. Significationem enim non habent activam vel passivam, sed id denotant quod cum puerperio conjunctum est, formata autem non sunt ut λοχαῖος, ut per paragogen ionicam a nomine quodam verbali, quod non existebat,

---

*) Plin. XVIII, 44, 154: *Caeleste frugum vinearumque malum nullo minus noxium est robigo. Frequentissima haec in roscido tractu convallibusque ac perflatum non habentibus; e diverso carent ea ventosa et excelsa. Inter vitia segetum et luxuria est, quum oneratae fertilitate procumbunt.* Num haec extrema ex Theophr. sumpserit, dubito, certe priora ex locis supra citatis in suum usum vertit, hist. pl. VIII, 10, 2. caus. pl. III, 22, 2. IV, 14, 3.

sed cogitabatur tantum, derivatae sint, sed sic ut permulta in *ειος ειον* quae a verbis in *ευω* vel nominibus in *ευς* descendunt, velut *βασίλειος, ἱερεία, ἀριστεῖον, ἱερεῖον, κουρεῖον* al., de cuius formationis ratione mihi non satis constat. Apud Artemid. V, 73 *ἔδοξε γυνὴ τέκνων γλιχομένη δίφρους ὁρᾶν*

αι
λοχείους ἑπτά in cod. V est *λοχείους*, in L *λοχείους*. His adscripta erat glossa, quae in ipsum textum se insinuavit, *οἷς πρὸς τὸ τεκεῖν* (*ἀποτεκεῖν* V) *χρῶνται αἱ γυναῖκες*. Hinc Suidas: *λοχαῖοι δίφροι· οἷς πρὸς τὸ τεκεῖν ὀψὲ χρῶνται αἱ γυναῖκες*. Genuinam formam esse *λοχείους* apparet.

νόμαιος. *τὰ νόμαια* saepe apud Herodotum, eadem significatione qua alias *τὰ νόμιμα* vel *νομίσματα*. Adjectivum in titulo Samio saec. II. ante Chr. n., ed. a Vischero in Rhein. Mus. XXII, 1867, p. 315 n. II, *ἐκκλησίας νομαίας οὔσης* ad significandam eam *ἐκκλησίαν* quae alias vocari solet *νομίμη*. Vocabulum ionicae dialecto proprium esse patet, et a *νομίζω* repetitum, i. q. *τὸ νομιζόμενον*, cuius rei testimonium est etiam *νόμιμος*, quod idem significat et eadem ratione formatum est; suffixum enim *ιμος* plane eodem modo quo suff. *αιος* adhibetur ad nomina verbalia formanda; cf. infra § 79. De accentu Cyrill. vel Philop. *π. τῶν διαφ. τόνων*, Cram. an. II, 309, 30. Theognost. ib. p. 127, 7. Cf. Hdn. ed. Lentz I, 369, 10. II, 426, 19. Diversum *νομαῖος* quod ad pascuum vel gregem pertinet, *νομαῖον* pascuale, cf. supra p. 148.

προνομαία proboscis Diod. Luc. Philostr. Lob. paral. p. 311: „*Προνομή* non solum actionem *τοῦ προνομεύειν* denotat, sed etiam instrumentum ut *προχοή* et *προβολή*, quod ipsum est proboscidis nomen, nec solum projectionem sed etiam rem projectam et praetentam ostendit et hac ratione congruit cum feminino adjectivi *προνόμαιος*, quod ipsum ab usu remotum, sed feminina positio retenta est ad significandam proboscidem, sicut *περιβόλαιον* dicitur pro *περιβολή*, et *προβόλαιος* apud Herodotum pro *πρόβολος* sive *προβόλιον* dici videtur“. Neque tamen a *προνομεύω* derivatum est, quod non significat nisi diripere, populari, sed a *προνέμειν*, quod praetendendi significationem habet e. c. ap. Aesch. Eum. 313 *καθαρὰς χεῖρας προνέμοντα*.

73. *ὁλκαῖος* proprie significat qui trahitur, ut recte explicat Stephanus. Nic ther. 268, anguem qui Cerastes vocatur oblique incedere, *τράμπιδος ὁλκαίης ἀκάτῳ ἴσον, ἥτε δι᾽ ἅλμης πλευρὸν ὅλον βάπτουσα κακοσταθέοντος ἀήτεω εἰς ἄνεμον βεβίηται ἀπόκρουστος λιβὸς οὔρῳ*. Schol. *τῆς ἐπισπωμένης*. navicula quae trahitur Steph. Mihi idem videtur significare quod *ὁλκάς*, ut quod navium genus minus aptum esset ad cursum tenendum. ib. 119: *Τῶν ἤτοι θήλεια παλίγκοτος ἀντομένοισι δάχματι, πλειοτέρη δὲ καὶ ὁλκαίην ἐπὶ σειρήν*. Schol.: *τῷ τε δήγματι πλειοτέρα, καὶ κατὰ τὴν ἑλκομένην σειρήν, ἤγουν οὐράν . . . . . ἀπὸ κοινοῦ δὲ τὸ πλειοτέρη καὶ πάλιν· καὶ τῷ δήγματι γὰρ πλειοτέρη καὶ κατὰ τὴν ὁλκήν, καὶ κατὰ τὴν οὐράν, πλειοτέρη. ὁλκὸν δὲ τὸ σῶμα. ἢ τὴν οὐράν, καὶ σειρὴν τὴν πορείαν. βούλεται γὰρ σημᾶναι ὅτι τὸ ἄκρον τῆς οὐρᾶς αὐτῆς παχύ ἐστι. σειρή* proprie funem significat, apud posteriores quidquid funi simile est, crines plexos, coronam, seriem, lineam. Sic hoc loco *ὁλκαίη σειρή* est longum illud atque teres quod trahitur. Atque de cauda vel corpore anguis eam ob causam ipsum hoc vocabulum dictum est, quod vocabulo *ὁλκός* serpentium corpus saepius notatur: Luc. Hermot. 79 *ἢ οὖν οὐχὶ καὶ ὀρθῶς τις φαίη τὴν σκιὰν ὑμᾶς θηρεύειν ἐάσαντας τὸ σῶμα ἢ τοῦ ὄφεος τὸ σύφαρ* (exuvias, membranam, quam exuit), *ἀμελήσαντας τοῦ ὁλκοῦ* (corporis ipsius). Nic. ther. 226 *ἴσως μὲν πεδανὴ δολιχοῦ ὑπὸ πείρασιν ὁλκοῦ*. 316 *τῷ δ᾽ Ἑλένη μέσον ὁλκὸν ἐνέθλασε* (schol. *ἤτοι τὸ σῶμα*). Nonn. 44, 110 *εἱλικόεντι ὁλκῷ*. Et ipso feminino *ὁλκαίη* interdum usi sunt ad caudam significandam. Ap. Rh. 4, 1614 de Tritone: *αὐτὰρ ὑπαὶ λαγόνων δίκραιρα οἱ ἔνθα καὶ ἔνθα κήτεος ὁλκαίη μηκύνετο*. Sed *ὁλκαίη* i. e. quae trahitur, cauda dici non potest nisi eorum animalium quae vel serpunt vel natant, quam ob rem ferri potest vulgata lectio apud Nic. ther. 225, de angue dicentem *ἀκιδνότερος δὲ κατ᾽ εὖρος νηδύος, ἡ δὲ μύουρος ὑφ᾽ ὁλκαίῃ τετάνυσται*, non ferenda est ib. 122, ubi Pleiades dicuntur positae esse *ὑπὸ ταύρου ὁλκαίην*. Atque utroque Nicandri loco optimus cod. *Π*. habet *ἀλκαίην*, quod jure recepit Schneiderus. Cf. supra p. 193. Etiam apud Ap. Rh. libri nonnulli habent *ἀλκαίη*, ut non sine jure dubitaveris, num *ὁλκαίη*

omnino hac significatione usurpatum sit. — Sed ut ad adjectivum *ὁλκαῖος* revertamur, in his praeterea locis traditum est: Nic. ther. 830 *φορέει γε μὲν ἄλγεα τρυγών, ἦμος ἐν ὁλκαίοισι λίνοις μεμογήοτα κέντρῳ ἐργοπόνον τύψησι.* Schol.: *μακροῖς καὶ ἐπιμηκέσι.* Retia sic vocata esse quia trahuntur liquet. Cf. serb. *vlâk* fischernetz, polon. *włok* zuggarn der fischer. Schmidt Vocalism. II, 125. In versu spurio ap. Nic. l. l. 160 *ἕρπει ἀτραπὸν ὁλκαίην δολιχῷ μηρύγματι γαστρός* (quod schol. interpretatur *ἐπιμήκη*) mihi quidem *ἀτραπός* videtur significare actionem eundi, et *ἀτρ. ὁλκαίην* dictum esse ut ap. Aesch. Ag. 80 *τρίποδας ὁδούς,* quanquam *ἀτραπός* alias hac significatione usurpatum esse nescio. Lycophr. 216 *λεύσσω πάλαι δὴ σπεῖραν ὁλκαίων κακῶν,* de Graecorum classe adveniente, quod schol. interpretatur inepte *συναγωγὴν κακῶν, τῶν ἀπὸ τῶν ὁλκάδων καὶ πλοίων συρομένην:* significat seriem malorum obrepentium. ib. 1072 *ἀντίπορθμον αὔλακα βοῶν ἀροτρεύσουσιν ὁλκαίῳ πτερῷ.* Schol. *τῷ ἑλκομένῳ ἄκρῳ τοῦ ἀρότρου, ἥτις καλεῖται ὕνις* (vomer). Nonn. 44, 110 *στέμματι δ' ὁλκαίῳ κεφαλὴν κυκλώσατο Κάδμου πρηὺς ὄφις,* i. e. serpentis *ὁλκός* i. e. corpus longum et quasi productum erat *στέμμα,* quo Cadmi caput cingebatur. Hoc igitur loco *ὁλκαῖος* ab *ὁλκός* substantivo derivatum est. — Neutro genere *ὁλκαῖον* apud Nic. ther. 220 *ὑπὲρ ἄκρον ὁλκαῖον σπείρης κολοβὴν ἐπελίσσεται οὐράν.* Hoc loco *ὁλκαῖον σπείρης* nihil aliud significat nisi *ὁλκὸν σπείρης* vel *σπεῖραν ὁλκαίην.* Cf. Schneid. ad l.

Sed etiam vasis quoddam genus *ὁλκαῖον* vocatur, quod et *ὁλκεῖον* et *ὅλκιον* scribitur. Diphth. *αι* ap. Poll. 6, 100: *ὁλκαίου δὲ Ἀντίοχος [μέμνηται]· ἔστι δὲ ὁλκαῖον ᾧ τὰ ἐκπώματα ἐναπονίπτουσιν,* et 10, 78, ubi de variis labrorum nominibus loquitur: *ἵνα δὲ ἐναποπλύνεται τὰ ἐκπώματα, ὁλκαῖον, τάχα δὲ καὶ λουτήριον.* Hesych.: *ὁλκαῖον λεκάνη, νιπτήρ, κρατήρ.* Eadem significatione *ὅλκιον* et *ὁλκεῖον:* Hesych.: *ὅλκιον μέγας κρατήρ, λουτήρ. ὁλκήιον· τὸ αὐτό.* Phot.: *ὁλκεῖον χαλκοῦς λέβης, τρεῖς πόδας ἔχων.* Poll. 10, 176: *καὶ ὁλκεῖον ἀγγεῖον ὑγρῶν τε καὶ ξηρῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ χαλκοῦν, ὡς ἐν Ἀρρηφόρῳ Μενάνδρου:* (fr. 9, p. 91) „*ἢ χαλκοῦν μέγα ὁλκεῖον*“, *ἐν δὲ Φιλήμονος*

Γάμῳ (Philem. fr. 1, p. 8): „*ὁλκεῖον εἶδον ἐπὶ τραπέζῃ κείμενον Πυρῶν τι μεστόν*“. Utroque loco diphthongus metro firmata est. Item in versu Epigenis quem affert Ath. 11, 480 A: *Ἐπιγένης Μνηματίῳ·* „*Κρατῆρες, κάδοι, Ὁλκεῖα, κρουνεῖ — Ἔστι γὰρ κρουνεῖα; — Ναί*“. Itaque terminatio *ειον* restituenda videtur etiam ap. Plut. Alex. c. 20: post victoriam apud Issum reportatam Alexander lavari vult: *ὡς δ' εἶδε μὲν ὅλκια* (v. l. *μενολκία*, cuius accentus genuinam formam *ὁλκεῖα* prodit) *καὶ κρωσσοὺς καὶ πυέλους καὶ ἀλαβάστρους, πάντα χρυσοῦ ἠσκημένα περιττῶς, ὠδώδει δὲ θεσπέσιον κτλ.* et in locis ex Polybio ab Athenaeo citatis: Ath. 5, 195 C. (Hultsch XXXI, 4, 1): *Ἐπιτελεσθέντων δὲ τῶν ἀγώνων . . . . ἐν τῷ γυμνασίῳ πάντες ἐκ χρυσῶν ὁλκίων ἠλείφοντο κροκίνῳ μύρῳ· ἦν δὲ ταῦτα πεντεκαίδεκα, καὶ κινναμωμίνου τὰ ἴσα, καὶ ναρδίνου.* ib. 10, 439 B: [*Ἀντίοχος Ἐπιφανὴς*] *πλείστων παραγινομένων ἐν τοῖς γυμνασίοις, πάντας ἐκ χρυσῶν ὁλκίων ἤλειφε κροκίνῳ μύρῳ καὶ κινναμωμίνῳ καὶ ναρδίνῳ καὶ ἀμαρακίνῳ καὶ ἰρίνῳ.* et Callixenus Rhod. l. IV in pompae a Ptol. Philad. habitae descriptione apud Ath. 5, 199 E quum alia cuiusvis generis vasa apportata esse narrat, tum *ὁλκεῖα* (v. l. *ὁλκαῖα*) *δύο, ἑκάτερον χωροῦν μετρητὰς πέντε.* His locis efficitur unum vas tribus illis nominibus significari, pelvim magnitudine atque usu admodum vario. Nam ex Philemonis loco intelligimus, etiam ad res siccas recipiendas adhibitum esse et satis modica fuisse magnitudine, ut in mensa poni posset. Sed plerumque maius erat, in solo positum, et ad liquores recipiendos destinatum, inprimis aquam, qua vel homines ipsi vel res quaelibet lavarentur (hinc Polluci significat vas *ᾧ τὰ ἐκπώματα ἐναπονίπτουσι*), sed etiam vinum, quam ob rem explicatur *κρατήρ*. Ad unguenta recipienda saepius adhibitum non existimo, sed ingentis Antiochi luxuriae hoc testimonium esse, quod pretiosissima unguenta, quae parvis vasculis contineri solebant, in magnis labris (waschbeckenweise) offerret lavantibus.

Quodnam autem vocabuli veriloquium, quae propria significatio est? Ab *ἕλκω* nescio quo modo repetitum esse possit. Mihi ab eadem radice descendere videtur, unde *λεκάνη*, quod vocabulum vas eiusdem generis significat, et ad explicandum *ὁλκαῖον* adhibitum vidimus. Cf. *λύκος* et *ὁλκοὶ· λύκοι* Hesych.

J. Schmidt, vocalism. II, 338. Atque pensitanti mihi ex quanam origine illa orta esse possint, veri simillimum videbatur, vocabulum ductum esse a rad. *val* *ϝελ* vertere, volvere, circumagere, adjecto determinativo *κ* ut in *ἑλίσσω* = *ϝελϝ-ι-κ-jω*, *ἕλιξ* (quocum L. Meyer Vgl. Gr. II, 56 comparat got. *usvalugjan* *περιφέρειν τινά*), ut significaret vas globosum, sinuosum, ventruosum, quod nos vocamus bauchig. Similiter Latini eiusmodi vasa vocabant *sinos* vel *sina*, Graeci *δίνους*, de quo vocabulo v. thes. l. Gr. s. v. *δεῖνος* et *δῖνος*, Panofka Rech. sur les noms des vases grecs p. 10, Jahn Einl. in d. vasenkunde, p. XCVI. Ut *ὁλκαῖον* cum *ἑλίσσω*, sic *δῖνος* cum *δινέω, δινεύω* cohaeret. Cf. Hesych.: *δεῖνος δίνησις· καὶ εἶδος ἐκπόματος. δεινήεντα· περιστρεφόμενα, φοβερά. δεῖνως· τὸ περιστρεφόμενον· δεινός κακός, φοβερός, ἐστραμμένος;* quibus in glossis diversa misceri apertum est.

Quae vocabuli forma genuina sit, difficile dixeris. Apud Pollucem bis, semel apud Hesychium diphthongus *αι* tradita est. Iam quum Pollux Antiochum auctorem nominet, eundem nisi fallor qui ab Athenaeo XI, 482 C commemoratur, qui *περὶ τῶν ἐν τῇ μέσῃ κωμῳδίᾳ κωμῳδουμένων ποιητῶν* scripserat, veri non dissimile est, primitivam formam fuisse *ὁλκαῖον*, qua significaretur vas *ἐστραμμένον*, tornatum. Sed quum vasorum nomina plerumque in *ειον* desinerent (quo suffixo instrumentorum nomina formari solerent), postea etiam *ὁλκαῖον* horum analogiam secutum mutatum est in *ὁλκεῖον*, denique quo tempore *ει* et *ι* mutari coeperant in *ὅλκιον*.

Duas jam vocabuli *ὁλκαῖον* significationes tractavimus, restat tertia, qua partem aliquam navium significat. Sed quaenam illa sit pars navis, et quae genuina vocabuli hac significatione usurpati forma, valde ambigitur. Bis enim hoc vocabulum traditum est apud Apoll. Rhod. 4, 1609 [*Τρίτων*] *ἐπισχόμενος γλαφυρῆς ὁλκήιον Ἀργοῦς Ἠγ᾽ ἅλαδε προτέρωσε*, et 1, 1314: Argonautis Hercule absente valde dissentientibus, quid faciendum, quum Telamon gubernaculo potitus navis cursum vertit, subito Glaucus emersus ex ponto *στιβαρῇ ἐπορέξατο χειρὶ νηΐου ὁλκαίοιο* (sic Guelf., *ὁλκέοιο* Laur.), neque esse in fatis affirmat, ut Hercules Aeam veniat. Atque scholiastes quidem ad hunc locum adnotat: *νήιον* [*ὁλκαῖον*, quod in cod. Laur.

deest, restituit Keilius] λέγεται μέρος τῆς νεώς, ὅπερ σύρεται κατὰ τὸ ὕδωρ, ad illum: ὁλκήιον Ἀργοῦς· τὸ κάτω τοῦ πλοίου ξύλον τὸ πρὸς τῇ τροπίδι, οὗ ἡ ναῦς ἕλκεται, ὃ πήσσεται πρῶτον ἐπὶ γῆς κατασκευαζομένου πλοίου. Habes somnia grammatici, ex inepta de veriloquio opinione orta, locorum ipsorum sententiae ratione non habita. Licet enim doctus fuerit Apollonius, tamen tam ineptum eum fuisse animum inducere nequeo, ut deos illos cursus navis mutandi causa pusillam aliquam navis partem sub carina positam arripientes fingeret. Quam ob rem veri similius, hoc vocabulo ipsum gubernaculum significari. Hac enim significatione Sophoclem usurpasse ὁλκίον (i. e. ὁλκεῖον) testis est Pollux, X, 134: καὶ ὁλκία δὲ τὰ πηδάλια ἐν Ναυπλίῳ (fr. 388) ὠνόμασε παρὰ τὸ Ὁμήρου ξεστὸν ἐφόλκαιον. Sed quid ipsum illud Homericum ἐφόλκαιον quod adhibet significet, plane ignoramus. Narrat enim Ulixes ξ 350 Eumaeo, quomodo clam effugerit e nave Thesprotia: κεφαλῇ δὲ κατὰ ῥάκος ἀμφικαλύψας Ξεστὸν ἐφόλκαιον καταβὰς ἐπέλασσα θαλάσσῃ στῆθος κτλ. Posteriore tempore ἐφόλκιον significabat vel naviculam, scapham, quae a magna navi trahitur, vel i. q. ἔπιπλα, ἀγώγιμα, sarcina. Neutrum cum loci Homerici sententia congruit, quod intellexit Apollonius Sophista, eorum sententias rejiciens, qui illam Homero intruderent significationem. Ipsi potius ἐφόλκαιον significare videtur gubernaculum, idemque censent Hesych.: ἐφόλκαιον· ἐφολκίδα, πηδάλιον, et ἐφόλκιον· διὰ τοῦ ι τὸ πηδάλιον, ἀπὸ τοῦ ἐφέλκεσθαι; EM. ἐφόλκιον· πηδάλιον. Hinc profectus Ameisius explicat: „das zum heranziehen oder nachschleppen gehörige, ein steuerruderbalken, der vom hinteren schiffsbord zum wasserspiegel hinabreichend die unten angefügten und im wasser gehenden schaufelruder ans schiff heranzieht oder dem schiffe nachschleppt“. Grashofio autem d. schiff b. Hom. p. 22 significare videtur scalam, quae prope puppim de navi ad terram descendit. Atque hoc propter verbum καταβάς verisimilius. Sed sive illa sive haec vera est significatio, sane mire utraque navis pars dicta esset τὸ ἐφέλκον vel ἐφελκόμενον, quum neutra ad hunc finem sit comparata, a potiori autem fiat denominatio. Atque multo minus a simplici ἕλκειν gubernaculi appellatio duci poterat. Quamobrem vocabulo ὁλκαῖον vel ὁλκήιον (pro ὁλκεῖον) apud Ap.

Rh. atque haud scio an etiam apud Sophoclem significari puto *τὸ σκάφος τῆς νεώς,* alveum navis. Neque tamen recte Passowius ab *ἕλκω* repetens sic natam significationem putat: „was geschleppt, gezogen wird, daher besonders der untere teil eines körpers, z. b. der untere teil eines schiffes (quid enim? inferiorne pars magis trahitur quam ceterae?) der untere schiffsraum; überhaupt jedes weite, bauchige gefäss". Sed navis alveum eandem ob causam sic appellatum et eodem vocabulo notatum puto atque vas illud de quo modo diximus, propter naturam tornatam et ventruosam, itaque etiam hoc *ὁλκαῖον* non ab *ἕλκω* sed a rad. *Ϝελ* ductum. Alia quoque vocabula et ad vas et ad navem significanda adhibita sunt, ut *γαῦλος, ἄκατος,* cf. etiam *καρχήσιον.* Graser das Seewesen des Alt. Philol. Suppl. III, p. 234, 72. Quae genuina vocabuli forma esset ipsi Apollonio jam ignotum erat, quum altero loco *ὁλκήιον* i. e. *ὁλκεῖον,* altero *ὁλκαῖον* usurparet.

ὀμφαῖος Nonn. *Ὀμφαίη* Emped. Cf. supra p. 149.

74. *πομπαῖος* plane idem significat quod *πομπός πομπεύς πόμπιμος,* i. e. mittens ducens comitans. Sic vocatur ventus secundus, *οὖρος* Pind. Pyth. 1, 67, sic navis quae Graecos Trojam vehit, *ἐλάτη* Eur. Iph. Aul. 1323, sic praecipue Mercurius, qui homines et viventes in terra comitatur (cf. Il. Ω 334 *Ἑρμεία· σοὶ γάρ τε μάλιστά γε φίλτατόν ἐστιν ἀνδρὶ ἑταιρίσσαι,* et mox ipse de se v. 461 *σοὶ γάρ με πατὴρ ἅμα πομπὸν ὄπασσεν*) et mortuos sub terram, quam ob causam etiam *ψυχοπομπός* vocatur. Preller Myth. I² 316. Itaque *πομπαῖος* nomen agentis est, neque a *πομπή* derivatum, nunquam enim significat quod ad *πομπήν* pertinet, quem significatum habet *πομπικός.* Semel apud Eust. p. 1695 *τὰ πομπαῖα ἄγειν* pro pompas ducere.

ἀποπομπαῖος in continua oratione non reperitur ante LXX, sed Atticis usitatum fuisse discas ex lexicographis: Poll. 5, 131: *Οἱ δὲ δαίμονες οἱ μὲν λύοντες τὰς ἀρὰς ἀλεξίκακοι λέγονται, ἀποπομπαῖοι ἀποτρόπαιοι λύσιοι φύξιοι, οἱ δὲ κυροῦντες ἀλιτήριοι ἀλιτηριώδεις προστρόπαιοι παλαμναῖοι.* Harpocr.: *ἀποπομπάς· ἀποτροπάς. Ἰσοκράτης Φιλίππῳ. ἀποπομπαῖοί τινες ἐκαλοῦντο θεοί, περὶ ὧν Ἀπολλόδωρος ἐν ἕκτῳ περὶ θεῶν διείλεκται.* Hesych.: *ἀποπομπαί· ἡμέ-*

ραι τινές, ἐν αἷς θυσίαι ἐτελοῦντο τοῖς (ἀπο)πομπαίοις θεοῖς. — ἀποπομπαῖος· ὁ ἀποστραφεὶς ἄπρακτος. καὶ ὁ κεκαθαρμένος. — ἀποπομπεῖν· τὸ ἀποπέμψασθαι. καὶ ἀποκαθήρασθαι. ἀποπόμπιμοι· αἱ ἀποφράδες ἡμέραι (dies nefasti). Suid.: *ἀποπομπαῖος· ὁ χίμαρος, ὁ τράγος. Καὶ ἀποπομπαῖοι θεοί τινες οὕτως ἐκαλοῦντο. Καὶ ἀποπομπή, ἀντὶ τοῦ ἀποτροπή.* Quibuscum conferas locum Isocratis Phil. 117: *ὁρῶ . . . . καὶ τῶν θεῶν τοὺς μὲν τῶν ἀγαθῶν αἰτίους ἡμῖν ὄντας Ὀλυμπίους προσαγορευομένους, τοὺς δ' ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς καὶ ταῖς τιμωρίαις τεταγμένους δυσχερεστέρας τὰς ἐπωνυμίας ἔχοντας, καὶ τῶν μὲν καὶ τοὺς ἰδιώτας καὶ τὰς πόλεις καὶ νεὼς καὶ βωμοὺς ἱδρυμένους, τοὺς δ' οὔτ' ἐν ταῖς εὐχαῖς οὔτ' ἐν ταῖς θυσίαις τιμωμένους, ἀλλ' ἀποπομπὰς αὐτῶν ἡμᾶς ποιουμένους.*

Itaque Pollucem si audimus *ἀποπομπαῖοι* iidem dei vocabantur qui et *ἀποτρόπαιοι, ἀλεξίκακοι* i. e. malum averruncantes. Ea significatione *ἀποτρόπαιος* saepe usurpatur, et maxime Apollo sic vocabatur, ut Ar. Av. 61. Vesp. 161. Plut. 359. 854. Etiam solum *ἀποτρόπαιε* Eq. 1307 exclamatio metuentis, cui supplendum est *ἄρηξον* vel *μὴ γένηται τοῦτο.* Cf. Paus. II, 11, 2 *τοῦ τάφου πλησίον εἰσὶν ἀποτρόπαιοι θεοί. Παρὰ τούτοις δρῶσιν, ὅσα Ἕλληνες ἐς ἀποτροπὴν κακῶν νομίζουσιν.* Hippocr. p. 378, 31: *Καὶ θεοῖς εὔχεσθαι, ἐπὶ μὲν τοῖσι ἀγαθοῖσι Ἡλίῳ, Διὶ οὐρανίῳ, Διὶ Κτησίῳ, Ἀθηνᾷ Κτησίῃ, Ἑρμῇ, Ἀπόλλωνι, ἐπὶ δὲ τοῖσι ἐναντίοισι τοῖσι ἀποτροπαίοισι καὶ Γῇ καὶ ἥρωσι, ἀποτρόπαια γενέσθαι τὰ χαλεπὰ πάντα.* Sic igitur etiam *ἀποπομπαῖοι* dicti dei qui malum avertunt. Sed ex Isocratis loco potius efficiendum videtur *ἀποπομπαίους* vocatos esse deos qui essent ipsi removendi avertendi. Nam *ἀποπομπήν τινος ποιεῖσθαι* idem significat quod *ἀποπέμπεσθαί τινα,* i. e. a se ablegare, summovere, repudiare, rejicere, ut apud Eurip. Hec. 72 *ἀποπέμπομαι ἔννυχον ὄψιν.* Weil: „je la lance loin de moi, comme une chose abominable. Ce mot était probablement accompagné d'un geste symbolique". Apud Isocratem tamen *ἀποπομπὰς ποιουμένους* non simpliciter pro *ἀποπεμπομένους* positum esse, sed certos quosdam ritus et cerimonias denotare lexicographi docent, quam ob rem recte Thes.: „*ἀποπομπὰς ποιεῖσθαι* Isocr. Phil. 106 B

procurare et depellere, a se ablegare et summovere, quod fiebat certis precationibus". Hunc illarum cerimoniarum fuisse finem ut infesti quidam daemones removerentur et placarentur, videas ex Plut. def. or. 13: *ἑορτὰς δὲ καὶ θυσίας ὥσπερ ἡμέρας ἀποφράδας καὶ σκυθρωπάς, ἐν αἷς ὠμοφαγίαι καὶ διασπασμοί, νηστεῖαί τε καὶ κοπετοί, πολλαχοῦ δὲ πάλιν αἰσχρολογίαι πρὸς ἱεροῖς, μανίαι τε ἀλαλαί τε ὀρινόμεναι ῥιψαύχενι σὺν κλόνῳ, θεῶν μὲν οὐδενί, δαιμόνων δὲ φαύλων ἀποτροπῆς ἕνεκα φήσαιμ' ἂν τελεῖσθαι μειλίχια καὶ παραμύθια;* ut etiam *ἀνθρωποθυσίας* olim fecissent non a diis jussi, sed *χαλεπῶν καὶ δυστρόπων ὀργὰς καὶ βαρυθυμίας ἀφοσιούμενοι καὶ ἀποπιμπλάντες ἀλαστόρων.* Non minus Averrunci Romanorum proprie sunt averruncandi: Gell. 5, 12: „Quum Jovem igitur et Dijovem a juvando nominassent, eum quoque contra deum, qui non juvandi potestatem, sed vim nocendi haberet (nam deos quosdam ut prodessent celebrabant, quosdam ut ne obessent placabant) Vejovem appellaverunt dempta atque detracta juvandi facultate. . . . . Propterea Virgilium quoque aiunt, multae antiquitatis hominem sine ostentationis odio peritum, numina laeva in Georgicis deprecare: significantem quandam vim esse huiuscemodi deorum in laedendo magis quam in juvando potentem. Versus Virgilii hi sunt:

In tenui labor, at tenuis non gloria, si quem
Numina laeva sinunt, auditque vocatus Apollo.

In istis autem diis, quos placari oportet, uti mala a nobis vel a frugibus natis amoliantur, Averruncus quoque habetur et Robigus". Recte igitur Naegelsbachius (Nachhom. theol. s. 386): „Zweitens aber gehören zu den gottheiten, welche zur abwehr künftigen unheils gesühnt werden müssen, jene gefährlichen und dunklen wesen, welche nach Isokr. 5, 117 weder in gebeten noch opfern geehrt, sondern durch sogenannte *ἀποπομπαί* unschädlich gemacht werden. Es sind dieselben, welche Plutarch. Defect. orac. 14 nicht für götter, sondern für *δαίμονες φαῦλοι* gehalten wissen will,*) denen man, wie er sagt, *ἀποτροπῆς*

---

*) injuria reprehenditur ab Herm. Gottesd. Alt. 23, 18, quoniam Plutarchi *δαῖμονες φαῦλοι* non essent nisi „subjective auffassung des

ἕνεκα die ἱερὰ μειλίχια und παραμύθια darbringt. Es ist nach diesen ausdrücken sehr die frage, ob die unterscheidung, die wir gemacht haben, nicht müssig ist, und nicht vielmehr jene oben genannten Μειλίχιοι in Lokris und Ἀποτρόπαιοι in Korinth diese namen euphemistisch führen und eigentlich bösartige wesen sind, und am ende selbst Zeus und Apollon wenigstens nach einer hinsicht in den kreis der gefährlichen götter gezogen werden müssen"; similiter Müller Eum. p. 138: „dass der dienst der toten .... einen charakter der sühne hat, und die dunklen mächte der unterwelt, die dem leben im allgemeinen feindlich gegenüberstehen, begütigen soll". Etiam ἀποτρόπαιος, ut saepe passiva significatione utitur (velut in illo loco Hippocratis quem supra citavimus), et apud posteros idem fere significat quod θεομισής (cf. Plut. de deo Socr. p. 587 B. Synes. ep. 58. 57., saepe apud Luc.), de daemonibus infestis usurpavit Julianus (Cyrill. contr. Jul. IX, 298 E μιαροῖς καὶ ἀποτροπαίοις δαίμοσι).

Utrumque igitur vocabulum deos vel daemones significat et infestos, depellendos, placandos, et benignos, ἀλεξικάκους, averruncos. Atque utraque eorundem deorum natura erat. Etenim cerimoniis illis ac placationibus moveri putabantur, ut mala quibus praeessent ne mitterent, ut averterent, ut iis liberarent.

Sed ἀποπέμπεσθαι non de externis tantum malis averruncandis dicebatur verum etiam de animi maculis sceleribusque abluendis, quod saepius vocabatur ἀποδιοπομπεῖσθαι.*) Poll. 1, 33: ἄλλης δὲ χρείας καθήρασθαι, μίασμα ἐκνίψασθαι, ἄγος ἀποπέμψασθαι, μύσος λύσασθαι, ἀπολύσασθαι, ἀποτρίψασθαι, ἀποδιοπομπήσασθαι. EM. 125, 33: Ἀποδιοπομπεῖσθαι· πρώτης συζυγίας διοπομπῶ διοπεμπήσω· ἀπὸ τοῦ Διὸς καὶ τοῦ πομπός. σημαίνει δὲ τὸ ἀποτρέπεσθαι διὰ τοῦ ἀποτροπαίου Διός· (Ἀποτρόπαιος μὲν Ζεὺς καὶ δαίμων, ἀποτρέπων τὰ ἄγη). ib. 128, 20 Ἀποδιοπομ-

---

redenden". Ea enim re tantum Plutarchus a communi opinione recedebat, quod non deos illos putabat sed daemones.

*) De hoc verbo cf. Ruhnk. ad Tim. p. 40. Wyttenb. ad Plut. Mor. p. 73. De cerimonia Herm. Gott. Alt. 23, 18. 21. 23. 25. Schöm. Alt. II, 348. Lob. Agl. I, 183. Müll. Eum. 146. Preller Polemo. 140 sq.

πεῖσθαι· ἀποπέμπεσθαι (πρὸς) τὸν προςτρόπαιον Δία καὶ οἷον καθαίρεσθαι. Suid.: *Ἀποδιοπομπεῖσθαι· αἰτιατικῇ· ἀποπέμπεσθαι πρὸς τὸν προςτρόπαιον Δία, καὶ οἱονεὶ καθαίρεσθαι ἢ ἱλάσκεσθαι. Τοὺς νυκτικόρακας εἰς τοὺς ὄρνεις ἀποδιοπομποῦνται. Καὶ ἀποδιοπομπείσθω, ἀποδιωκέσθω.* Timae.: *ἀποδιοπομπεῖσθαι· ἀποπέμπεσθαι καὶ διωθεῖσθαι τὰ ἁμαρτήματα συμπράκτορι χρώμενος τῷ Διί.* Phryn. App. soph. *ἀποδιοπομπεῖσθαι καὶ διοπομπεῖσθαι σημαίνει μὲν τὸ ἀποπέμπεσθαι καὶ ἀποκαθαίρεσθαι μύση.* Hinc *ἀποπομπαῖος* ab Hesychio explicatur *ὁ κεκαθαρμένος,* quasi significet *τὸν ἀποπεμψάμενον τὰ μύση ἑαυτοῦ.* Sed et dii qui his expiationibus praeerant, sic vocati esse videntur; *προςτροπαίους* certe eos appellatos esse et ex grammaticorum locis modo adscriptis intelligas et ex hoc Platonis Leg. IX, 652 B *ὅταν σοι προςπίπτῃ τι τῶν τοιούτων δογμάτων, ἴθι ἐπὶ τὰς ἀποδιοπομπήσεις, ἴθι ἐπὶ θεῶν ἀποτροπαίων ἱερὰ ἱκέτης· ἴθι ἐπὶ τῶν λεγομένων ἀνδρῶν ὑμῖν ἀγαθῶν ξυνουσίας.*

Habes diversas vocis *ἀποπομπαῖος* significationes, quibus ipsi Graeci, quibus Attici utebantur. Majorem famam nancta est, quod a LXX interpretibus adhibita est ad interpretandum famosum illud *ʿAzâzel* Levit. 16, 8 sqq. Est enim illic scriptum sic: *καὶ λήψεται τοὺς δύο χιμάρους καὶ στήσει αὐτοὺς ἔναντι κυρίου παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου·* 8 *καὶ ἐπιθήσει Ἀαρὼν ἐπὶ τοὺς δύο χιμάρους κλήρους, κλῆρον ἕνα τῷ κυρίῳ καὶ κλῆρον ἕνα τῷ ἀποπομπαίῳ* (לַעֲזָאזֵל). 9 *καὶ προςάξει Ἀαρὼν τὸν χίμαρον ἐφ᾽ ὃν ἐπῆλθεν ἐπ᾽ αὐτὸν ὁ κλῆρος τῷ κυρίῳ, καὶ προςοίσει περὶ ἁμαρτίας·* 10 *καὶ τὸν χίμαρον ἐφ᾽ ὃν ἐπῆλθεν ἐπ᾽ αὐτὸν ὁ κλῆρος τοῦ ἀποπομπαίου* (לַעֲזָאזֵל), *στήσει αὐτὸν ζῶντα ἔναντι κυρίου τοῦ ἐξιλάσασθαι ἐπ᾽ αὐτοῦ ὥστε ἀποστεῖλαι αὐτὸν εἰς τὴν ἀποπομπήν* (לַעֲזָאזֵל), *καὶ ἀφήσει αὐτὸν εἰς τὴν ἔρημον* . . . . 26. *καὶ ὁ ἐξαποστέλλων τὸν χίμαρον τὸν διεσταλμένον εἰς ἄφεσιν* (לַעֲזָאזֵל) *πλυνεῖ τὰ ἱμάτια καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ* etc. Vides pro voce hebraica *ázâzel* bis positum esse *ἀποπομπαῖος,* semel *ἀποπομπή,* semel *ἄφεσις.* De illius vocabuli hebraici significatione viri docti et prius dissenserunt et nunc dissentiunt (diversas de eo sententias

v. ap. Knobel. ad h. l.). Sed quantum video veritati proxime accedit illorum opinio, qui hoc nomine appellatum esse putant daemonem aliquem malum, ad quem caper ille populi israelitici sceleribus cumulatus dimittitur. Ewald Altert. d. volkes Israel p. 479: „da der für ihn bestimmte bock zuletzt mit der ganzen schuld der gemeinde beladen in die menschenleere wüste abgesant werden sollte, so galt er sicher als der böse geist der wüste, den man in abscheu von sich wies [*ἀποπέμπεσθαι*] und dem man alles böse zuwies was man bei sich nicht dulden wollte". Etiam forma cum Graecorum daemone *ἀποπομπαίῳ* plane congruere videtur. Id. ibid.: „עזאזל Lev. 16, 8. 10 vgl. v. 21 f. ist seinem ursprunge nach (vgl. אזל weggehen) völlig so viel wie *ἀποπομπαῖος* (wie auch die LXX übersetzen), *averruncus*, ein unhold, ein dämon den man weit von sich weist". Sed quum eiusmodi daemo a posteriore religionis israeliticae indole plane abhorreret, jam pridem alio modo vocem interpretari conati sunt. Iam LXX bis *ʿazâzel* abstractis *ἀποπομπή* et *ἄφεσις* reddiderunt, ut jure dubitaveris an vocabulo *ἀποπομπαῖος* aliam tribuerint significationem quam daemonis respuendi. Plerique ipsum caprum sic vocatum esse putabant qui dimitteretur vel emitteretur, quam ob rem etiam *τράγος ἀπερχόμενος* (Symm.) *ἀπολυόμενος* (Aquil. ap. Theodoret.), *ἀφιέμενος* (Theodotion.), *caper emissarius* (Vulg.) appellabatur: sic etiam Luth.: *der ledige bock.* Sic etiam graecum *ἀποπομπαῖος* intelligebant: Theodoret. quaest. XXII in Lev. p. 130: *Ὁ τράγος ἀποπομπαῖος ἐκλήθη ὡς ἀποπεμπόμενος εἰς τὴν ἔρημον;* Cyrill c. Iul. p. 301 E *ἀποπεμπόμενος τῆς σφαγῆς*. Tamen diu fuisse qui veram significationem daemonis intelligerent, testis est Julianus, qui etiam hac re Iudaeorum religionem nihil superare ethnicam affirmavit, quod et ipsi daemones malos esse crederent, quam ob rem vehementissime impugnatur a Cyrillo quod non intellexerit *ἀποπομπαῖον* vocari ipsum caprum; c. Jul. IX, p. 298 E: *Οὐκοῦν κἂν εἰ πλείστας ἡμῖν τὰς χρήσεις ἐκ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς παρατίθησιν, ἀλλ' οὖν ἴστω συνιεὶς οὐδέν. Καὶ γοῦν τὸν ἱεροφάντην φήθη Μωσέα μιαροῖς καὶ ἀποτροπαίοις δαίμοσι θυσίας ἐπιτελεῖν . . . . εἰ δὲ καθά φησιν αὐτός, ὁρᾶται προστεταχὼς καὶ ἀποτροπαίοις δαίμοσι καθιεροῦν τὰ νενομισμένα, τίνα τρόπον ἡμᾶς ἐξί-*

στησι τοῦ κακοῦ; 299 C *Ἀποτρόπαιον μὲν οὖν τὸν ἀποπομπαῖον ἀποκαλεῖ, καινοτομήσας ὄνομα τοῖς μὲν ἱεροῖς νόμοις οὐκ ἐγνωσμένον, ἐντριβὲς δὲ ἴσως ἑαυτῷ* ..... 301 E *κλῆροι δὲ καὶ ὀνόματα τοῖς τράγοις, ἑνὶ μὲν ὁ κύριος, θατέρῳ γε μὴν ὁ ἀποπομπαῖος. οὐ γάρ τοι, καθά φησιν ὁ κράτιστος Ἰουλιανός, ἀποπομπαίῳ τινὶ καὶ ἀποτροπαίῳ δαίμονι τὸν ἔξω μεμενηκότα τῆς σφαγῆς ἀνεῖσθαι προςτέταχεν, ἐκαλεῖτο δὲ μᾶλλον αὐτὸς ὁ ἀποπομπαῖος, ἅτε δὴ καὶ ἀποπεμπόμενος τῆς σφαγῆς καθάπερ ἀμέλει καὶ ὁ σφαζόμενος κύριος.* Glaph. in Lev. 373 E: *Τινὲς μὲν οὖν οἴονται τὸν ἕνα τῶν τράγων ἀποπομπαίῳ τινὶ καὶ ἀκαθάρτῳ δαίμονι δεδόσθαι.*

De capro dictum etiam Philo intellexit, sed alia significatione. Huic caper eam ob causam *ἀποπομπαῖος* dictus videtur, quod populi scelera abluenda, expianda, removenda in se recipit, et quod haec scelera cum capro ablegantur in desertum. Quamobrem *ἀποπομπαῖος* ei significat scelestus, nefarius, cui expiatione (*τῷ ἀποπέμπεσθαι*) opus est. I, 498 (Quis rer. div. heres 505): *καταπλήττει με καὶ ἡ τῶν προςαγομένων τῷ ἱλασμῷ δυοῖν τράγων ἐπίκρισις ὁμοῦ καὶ διανομή, τεμνομένων ἀδήλῳ καὶ ἀτεκμάρτῳ τομεῖ, κλήρῳ. Λόγων γὰρ δυοῖν ὁ μὲν τὰ τῆς θείας ἀρετῆς πραγματευόμενος ἀνιεροῦται καὶ ἀνατίθεται θεῷ· ὁ δὲ τὰ τῆς ἀνθρωπίνης κακοδαιμονίας ἐζηλωκὼς γενέσει τῇ φυγάδι* (profugae creaturae dedicatur). *Καὶ γὰρ ὃν ἔλαχεν αὕτη κλῆρον, ἀποπομπαῖον καλοῦσιν οἱ χρησμοί· ἐπειδὴ μετανίσταται καὶ διώκεται καὶ μακρὰν ἀπελήλαται σοφίας.* Clarius etiam quid sibi velit intelligas ex I, 238, 46 (de post. Caini § 20). „*Δι᾽ ὃ τοῦ Γαϊδὰδ υἱὸς εἶναι λέγεται Μεήλ, οὗ τὸ ὄνομα μεταληφθέν ἐστιν ἀπὸ ζωῆς θεοῦ. Ἐπεὶ γὰρ τὸ ποίμνιον* (i. e. Gaidad, cf. § 19) *ἄλογον, ὁ δὲ θεὸς πηγὴ λόγου, ἀνάγκη τὸν ἀλόγως βιοῦντα τῆς θεοῦ ζωῆς ἀπεσχοινίσθαι. Τὸ μὲν οὖν κατὰ θεὸν ζῆν ἐν τῷ ἀγαπᾶν αὐτὸν ὁρίζεται Μωυσῆς... Τοῦ δ᾽ ἐναντίου βίου* (i. e. *τοῦ ἀπὸ ζωῆς θεοῦ*) *παράδειγμα τίθεται τὸν ἀποτυχόντα τοῦ κλήρου τράγον* (i. e. *τράγον ἀποπομπαῖον*). „*Στήσει γὰρ αὐτὸν*“, *φησί,* „*ζῶντα ἐναντίον κυρίου, τοῦ ἐξιλάσασθαι ἐπ᾽ αὐτοῦ, ὥστε ἐξαποστεῖλαι αὐτὸν εἰς τὴν ἀποπομπήν*“. *ἄγαν ἐξητασ-*

μένως. Nam si quis aetate defectus non indulgeat libidinibus, eam laudem non esse, quod non vexetur cupiditatibus, at multa laude dignum, si qui juvenis libidinibus obstet. Ἔτ᾽ ἂν (l. Ὅταν cum Mangey) οὖν τούτων εὐδαίμονα κλῆρον ἀπολαχόντα μηδὲν . . . ζῇ δὲ ἐν ἡμῖν τὰ ἀποπομπαῖα νοσήματα καὶ ἀρρωστήματα, σπουδάζωμεν αὐτὰ ἀνατρέπειν καί καταβάλλειν. Τὸ γὰρ ἐξιλάσασθαι ἐπ᾽ αὐτῶν τοιοῦτόν ἐστιν ὁμολογῆσαι, ὅτι ἔχοντες αὐτὰ ἐν ψυχῇ ζῶντα καὶ περιόντα, οὐκ ἐνδίδομεν· ἀλλ᾽ ἀντιβαίνοντες ἅπασι καρτερῶς ἀπομαχόμεθα, μέχρις ἂν παντελῶς ἀποδιοπομπησώμεθα. Locus quamquam mutilatus est, tamen apparet ἀποπομπαῖα νοσήματα significare ea ἃ δεῖ ἀποπέμπεσθαι, ut caper sceleribus cumulatus emittitur, et ἐξιλάσασθαι ἐπ᾽ αὐτῶν*) significare: purgare nos sceleribus eaque dimittere, ut illa cerimonia Iudaei purgabantur sceleribus in caprum cumulatis et cum eo emissis. Caper autem ille, quoniam populi totius sceleribus cumulatus est, symbolum est vitae impiae, ἀπὸ ζωῆς θεοῦ. Vides, diversas verbi ἀποπέμπειν et ἀποπέμπεσθαι significationes a Philone in derivato ἀποπομπαῖος misceri, ut clara et distincta huius vocabuli significatio apud Philonem quidem non possit intelligi.

75. σκωπαῖος. Ath. 12, 518 F: Ἐπιχωριάζειν δὲ παρ᾽ αὐτοῖς (τοῖς Συβαρίταις) διὰ τὴν τρυφὴν ἀνθρωπάρια μικρὰ [καὶ] τοὺς σκωπαίους, ὥς φησιν ὁ Τίμαιος (cod. Τίμων), τοὺς καλουμένους παρά τισι στίλπωνας. Sic Mein. praeeunte Roepero. Eust. ad Od. 5, p. 207, 46: Ἴσως δὲ τῶν σκώπων παρώνυμοι καὶ οἱ παρὰ τῷ Τίμωνι σκωπαῖοι, παρὰ Λάκωσιν ἐπιχωριάζοντες ἀνθρωπάρια ἐκεῖνοι μικρά, καλούμενα παρά τισι στίλπωνες. Hic igitur pusillos illos vocatos esse putat σκωπαίους et καί vel non legit vel non vidit. „Hermolaum quoque ita accepisse testatur Bud., sc. pro homuncionibus; sed quum jam dixisset ἀνθρωπάρια μικρά, cur addiderit καὶ τοὺς σκοπαίους, merito quaeri possit". St. Thes. Dubito num Graece dici potuerit: ἐπιχ. . . . . ἀνθρωπάρια μικρά, τοὺς σκωπαίους, ὥς φησι ὁ Τιμ.: pusillos homines, scopaeos, ut ait Tim. Exspectes τοὺς

---

*) Rectius igitur tradit obscurum illud לְכַפֵּר עָלָיו quam scriptores ecclesiastici quibus ἐξιλάσασθαι ἐπί τινος plerumque significat purgare aliquem.

καλουμένους σκωπαίους vel *ἃ καλοῦσι σκωπαίους.* Ceterum in aperto est vocabuli veriloquium. Nam quum ex simiarum in sequentibus commemoratione intelligamus, Sybaritis nanos illos et *σκωπαίους* scurrarum loco fuisse, *σκωπαίους* nomen accepisse puto a *σκώπτω*, unde etiam *σκωπτόλης* et *σκώπτης*. Ab eadem radice *σκώψ*.

σποραῖον = *σπόρος*, semen. Babr. fab. 13, 2 *Γεράνους σποραίων πολεμίας κατειλήφει.*

στροφαῖος Mercurii cognomen ap. Ar. Plut. 1153: *ἙΡΜ. παρὰ τὴν θύραν στροφαῖον ἱδρύσασθέ με. ΚΑ. στροφαῖον; ἀλλ᾽ οὐκ ἔργον ἔστ᾽ οὐδὲν στροφῶν.* Quam vocem grammatici duplici ratione explicant. 1. *στροφαῖον* significare deum cardinis portaeque custodem, a *στροφεύς στρόφιγξ* repetitum: schol.: *στροφαῖον οὖν περὶ τὴν θύραν ἀντὶ τοῦ φύλακα τῆς θύρας ἀπὸ τῆς στρόφιγγος.* Poll.: *καὶ στροφαῖος ἐν τῷ οἰκήματι θεὸς παρὰ τὸν στροφέα ἱδρυμένος· ἐστὶ δὲ Ἑρμῆς.* EM.: *στροφαῖος· ὁ παρὰ ταῖς θύραις ἱδρυμένος Ἑρμῆς· παρὰ τὸν στροφέα τῆς θύρας.* Similiter Hesych. 2. *στροφαῖον* derivatum esse a *στρέφεσθαι* fallaciis technisque uti (ut Pl. r. p. 3. p. 405 C) et significare deum versutum dolosum furum patronum. schol.: *παρὰ τὸ στρέφειν τὰ πράγματα· οἱ δὲ τοῦτο ποιοῦντες πανοῦργοι λέγονται* [rectius P: *στροφαῖον γάρ φαμεν ἄνθρωπον τὸν εἰδότα συμπλέκειν καὶ στρέφειν λόγους καὶ μηχανάς*]. *ἔστι δὲ ἐπωνυμία Ἑρμοῦ παρὰ τὸ ταῖς θύραις ἱδρύσθαι ἐπὶ φυλακῇ τῶν ἄλλων κλεπτῶν.* — Utraque interpretatio apud Eust. ad Il. Ω p. 1353, 9: *στροφαῖος Ἑρμῆς φησιν οὐ μόνον ὁ παρὰ τῷ στροφεῖ ἱδρυμένος, ἀλλὰ καὶ ὁ στρέφων καὶ ἐξαπατῶν, οἷον στρόφις.* Atque priorem illam interpretationem de deo cardinis custode nunc fere omnes acceperunt (Panofka, Welcker, Preller, Pass. et Thes.), quanquam haec ita tantum ferri potest, ut Mercurius vocatus sit is qui portam *στρέφει*, aperit et claudit. Sed vocem *στρέφω* hac significatione de valvis movendis adhibitam esse non invenio. A *στροφεύς στρόφιγξ* vocabulum repetere formationis leges vetant. Neque *Carna* cardinis dea Romanorum adhiberi debet, quum ab eiusmodi diis certae cuidam domus parti vel certis vitae actibus praepositis abhorreat Graecorum religio omnisque indoles. An forte Graeci quoque habuerunt Forculos Limenti-

nos Lateranos, Pecunias Argentinos, Semonias Segestas, Lacturcias Maturas et qui eius generis alii sunt sexcenti apud Romanos dii? Quamobrem multo probabilius mihi videtur *στροφαῖον* vocatum esse illum Mercurium apud fores positum quasi versutum (ut alias vocatur *πολύτροπος, ἠπεροπευτής, ποικιλομήτης, δολοφραδής* al.) furumque patronum, qui eam ipsam ob causam fures prohibeat. Haec est Hemsterhusii sententia ad locum illum Aristophaneum adnotantis: „Mercurius quidem furti furumque patronus . . . . neque tamen eo minus statua propter fores dedicata domos ipsi custodiendas veteres commiserunt, ut scilicet ea religione delinitus clientes suos procul arceret"; haec etiam Winckleri, die Wohnhäuser der Hell. p. 101. Nemini enim ignota est illa apotropaeorum, ut vocabulo utar novitio, homoeopathia,*) de qua docte egit O. Jahn „Ueber den bösen Blick" in Ber. d. Sächs. G. d. W. 1855, p. 61 sq. Accedit quod Cario hac significatione vocabulum intelligit, quum respondeat: *ἀλλ' οὐκ ἔργον ἔστ' οὐδὲν στροφῶν.* Itaque Graecos illo tempore etiam sibi conscios fuisse putabimus, *στροφαῖον Ἑρμῆν* prope portas positum esse furum patronum ut domum custodiat a furibus: posteriores eum a cardine sic vocatum existimabant.

Sed quanquam vocabuli hanc esse significationem censeo, non eandem causam statuae Mercurii omnino ante domus positae. Viri docti eam ob causam has statuas positas esse judicant, quod Mercurius viarum et comercii deus fuerit „der den sterblichen in allem beginnen ein sicherer führer ist, ihren aus- und eingang für häuser, strassen und märkte beschützt" Gerh. Myth. § 275, 5. Cf. Preller I², p. 310. Hermann Gott. Alt. 15, 9. Petersen Hausgottesd. der alten, Zsch. f. Alt. 1851, p. 104. Mihi secus videtur. Etenim quum Mercurii statuae vel potius hermae huic usui destinatae erecto membro virili essent insignes iisque praeter Athenienses maxime Arcades uterentur (Preller p. 296, 311. Paus. 3, 48, 4. Gerh. § 272, 3), quumque eadem fere forma esset statuarum Priapi quasi hortorum custodis in hortis positarum, veri simile mihi videtur, ut illis Priapi sic etiam his Mercurii statuis proprie significatum esse deum salacem

*) quam disertis verbis agnoscit schol. Aeschin. c. Timocr. § 23: *τοῖς ὁμοίοις τὰ ὅμοια.*

generantem pecorum praesidem, cuius statua ad pecora et stabula custodienda propter fores poneretur. Hinc in urbem etiam translatus est hic mos statuarum ponendarum, et jamjam phallus ille erectus magis magisque apotropaei tantum significationem accepit, qui adspectus sui turpitudine non oculum tantum invidum ac fascinationes (quae sola fere respicit Jahn l. l.), sed quaelibet mala averteret, ut Priapum ad fures maxime arcendos positum esse constat, cf. Hor. Sat. I, 8, 3 sqq. Priap. 13. 15. 17. 22. 23 saep. Etiam Hecatae ante portas positae hoc munus erat, quum et ad alia loca a contumeliis defendenda adhiberetur, cf. inscriptionem sub Hecatae effigie exaratam quam Jahn l. l. p. 87 affert: „Quisquis in eo vico stercus non poserit aut non cacaverit aut non miaverit, is habeat illas propitias; si neglexerit, viderit“. Mox quum propriam illius dei naturam essent obliti, eum hanc maxime ob causam ante domos positum putantes, ut fures defenderet, morem illum apotropaeorum sequentes *στροφαῖον* vocabant, quasi deus furum ante fores positus esset ut fures prohiberet. Non nego illis fortasse in hoc vocabulo fingendo obversatam esse notionem *στροφέως*, satis enim raro in vocabulis fingendis certam quandam et distinctam cogitationem in fingentium mentibus fuisse puto.

τομαῖος sectus, caesus, succisus, recisus Aesch. Cho. 166 *ὁρῶ τομαῖον τόνδε βόστρυχον τάφῳ.* 539 *ἄκος τομαῖον ἐλπίσασα πημάτων.* Suppl. 268 *Τούτων ἄκη τομαῖα καὶ λυτήρια* (cf. *ἄκος τέμνειν, ἐκτέμνειν,* Blomf. ad Aesch. Ag. 17. *ἀντίτομος* Pind. Pyth. II, 393, *ἀντίτομα στερεᾶν ὀδυνᾶν*, schol. *ἀλεξιφάρμακα*, i. q. *ἀντιτεμνόμενα*, Eur. Alc. 970 *Φοῖβος Ἀσκληπιάδαις ἔδωκε φάρμακα ἀντιτεμὼν βρότοισι*), *τομαία χαίτα* Eur. Alc. 101; Nic. ther. 52 *Πριόνεσσι τομαίη Κέδρος πολυόδουσι καταψηχθεῖσα γενείοις.* schol. *τεμνομένη.*

τοναῖος intentus. *δρόμος* Suid. Zon. *τοναία* sc. *φωνή,* glossographi interpretantur *φωνῆς τασίν;* Hes. Phot. EM. Lobeckio paral. 314 videtur dictum pro *τονή.*

περιτόναιος i. q. *περίτονος,* quo voc. utitur Eust. 1533, 4 ad illud interpretandum. Peritonaeum, i. e. membrana qua continentur viscera, vocatur *ὁ περιτόναιος ὑμήν* Poll. 2, 224, *ὁ περιτόναιος* Cels. 4, 1, plerumque *τὸ περιτόναιον* Hipp. Gal. Est *τὸ περιταθέν.* Etiam pars navis sic vocabatur. Poll.

1, 98 *τὰ δὲ περὶ τὴν πρύμναν προύχοντα ξύλα περιτόναια καλεῖται.* ib. 92 *τὸ δὲ συνέχον ἄνωθεν ἑκατέρους τοὺς τοίχους περιτόναιον καλεῖται.* Cf. Graser de vet. re nav. p. 79 sq.

ὑπερτόναιον. „*Ὑπερτόναια* i. q. *ὑπέρθυρα* ap. Poll. 7, 122. Inscr. de munim. Athen. p. 34 ed. Müller: *Ἐπιθήσει (ταῖς θυρίσι) ὑπερτόναια ξύλινα γομφώσας διάτοιχα πάχος στοιχιαῖα, μῆκος ὀκτώποδα· ὑποθήσει δὲ καὶ κύβους τοῖς ὑπερτοναίοις.* Sunt ligna supra lumen fenestrarum suspensa, quibuscum Müller p. 53 comparat *διατόναια τοξοειδῆ,* i. e. tigna in arcus speciem supra oecum extensa Callix. ap. Athen. 5, p. 205“. Dind.

τριβαία. Hoc vocabulo ter utitur Suidas ad interpretandum *ἴγδη, θυείδιον, ὕπερον.* Significat igitur vel mortarium vel pistillum. Itaque proprie videtur esse i. q. *ἡ τρίβουσα.*

76. *τροπαῖος* activa significatione fugantis, *τοῦ τρέποντος τοὺς πολεμίους,* Iovis et Neptuni cognomen est. Hanc huius cognominis esse vim, neque significare eum qui *τῇ τροπῇ* praeest, genetivus arguit cum eo conjunctus: Eur. El. 671 *Ὦ Ζεῦ . . . τροπαῖ᾽ ἐχθρῶν ἐμῶν.* Heracl. 403 *θυηπολεῖται δ᾽ ἄστυ μάντεων ὕπο τροπαῖά τ᾽ ἐχθρῶν καὶ πόλει σωτήρια,* sc. *θυηπολήματα,* quibus hostes fugentur, urbs servetur. El. 469, ubi pro *Ἕκτορος ὄμμασι τροπαίοις* recipienda est ingeniosa Weilii conjectura *Ἕκτορος ὄμμα τροπαῖον,* vue qui fait fuir Hector. — *τροπαῖον* supra p. 162 vidimus Graecis significasse *τὸ ἐπὶ τροπῇ σταθέν.* Sed haud scio an primitus fuerit signum dei *τροπαίου,* et ab hoc nomen acceperit. Conferas Eur. Phoen. 1251 *Ἐν σοὶ Ζηνὸς ὀρθῶσαι βρέτας τροπαῖον.* 1473 *Οἱ μὲν Διὸς τροπαῖον ἵστασαν βρέτας* Suppl. 647 *Πῶς γὰρ τροπαῖα Ζηνὸς Αἰγέως τόκος ἔστησεν* cum Heracl. 936 *βρέτας Διὸς τροπαίου.* Schol. Phoen. 1251: *Ἐν σοὶ κεῖται ἀνορθῶσαι τὸ εἴδωλον τὸ νικητήριον· οἵ γε νικῶντες εἴδωλον ἵστασαν τοῦ Διός. — Ζηνὸς-βρέτας] Τὸ εἴδωλον τοῦ Διός, ἢ αὐτὸς ὁ Ζεύς. — Εἰώθασιν οἱ παλαιοὶ τεὸ ἐνίκων τροπαῖον ἀνιστᾶν θεοῦ τινος εἴδωλον, καλοῦντες τοῦτον σωτήριον.*

ἀποτρόπαιος avertens, et abhorrendus. *θεοὶ ἀποτρό-*

παιοι Ar. Pl. Xen. Paus. Plut. dei malum avertentes, averrunci. Cf. de his supra p. 211. 213. τὰ ἀποτρόπαια sacra avertendorum malorum causa facta Plut.

ἐπιτρόπαιος, bis ap. Herodotum de regno, ἀρχή vel βασιληίη ἐπιτροπαίη. Quod non recte in lex. Pass. et thes. ad ἐπίτροπος tutor revocatur et explicatur „vormundschaftliche regierung“: quae significatio quanquam inesse potest in l. IV, 147 ἐόντων ἔτι τῶν παίδων τούτων νηπίων ἐπιτροπαίην εἶχε ὁ Θήρας τὴν ἐν Σπάρτῃ βασιληΐην, non est III, 142 Τῆς δὲ Σάμου Μαιάνδριος ὁ Μαιανδρίου εἶχε τὸ κράτος, ἐπιτροπαίην παρὰ Πολυκράτεος λαβὼν τὴν ἀρχήν, quod quid significet ex ipsis Maeandrii verbis intelligas: ἐμοὶ σκῆπτρον καὶ δύναμις πᾶσα ἡ Πολυκράτεος ἐπιτέτραπται. Recte igitur Schweighäuserus ἐπιτρόπαιος interpretatur „fidei alicuius commissus“, neque ab ἐπίτροπος neque ab ἐπιτροπή sed ab ἐπιτρέπεσθαι committere, permittere vocabulum illud derivatum est.

προςτρόπαιος proprie significat eum, qui προςτρέπεταί τινα, specialiter qui scelere aliquo, maxime caede commissa vel homines vel deos aliquos implorat, ut se expient et purgent. Est igitur idem quod ἱκέτης. Et ut hoc sic etiam προςτρόπαιος saepius, a tragicis praesertim, omnino de homine scelesto, piaculari usurpatur. Hae significationes qui natae sint facile intelligi potest. Difficilius autem est perspicere, qui factum sit, ut etiam dii vel daemones quidam scelerum ultores προςτρόπαιοι vocarentur. Ea de re accuratius inquirendum est.

De diis προςτροπαίοις saepius loquuntur grammatici: Poll. 1, 24: (θεοὶ) τρόπαιοι ἀποτρόπαιοι λύσιοι καθάρσιοι ἀγυῖται, φύξιοι σωτῆρες ἀσφάλειοι, παλαμναῖοι προςτρόπαιοι, γενέθλιοι γαμήλιοι κτλ. 5, 131 δαίμονες οἱ μὲν λύοντες τὰς ἀρὰς ἀλεξίκακοι λέγονται, ἀποπομπαῖοι ἀποτρόπαιοι λύσιοι φύξιοι, οἱ δὲ κυροῦντες ἀλιτήριοι ἀλιτηριώδεις προςτρόπαιοι παλαμναῖοι. Bekk. anecd. p. 296, 4. Phot. p. 462, 22. EM. 700, 10: προςτρόπαιος· δαίμων τις ἐπὶ τῶν ἐναγῶν. — Ζεὺς προςτρόπαιος auctore Phot. p. 371, 16: ὁ προςτρέπων τὸ ἄγος τοῖς παλαμναίοις, lex. rhet. ap. Eust. p. 1807, 11 ᾧ ἄν τις προςτρέποιτο ἱκέσιος. Plerumque solo nomine προςτρόπαιοι

vocantur genii quidam vel daemones furiis persimiles, qui caedium poenas exigentes interfectores terrent atque agitant. Cuius significationis primus auctor certus (nam de Aeschylo ut videbimus ambigitur), est Antipho, qui saepius ad animos judicum permovendos citat horum daemonum timorem:

Antiph. 126, 39 (IV β 8) *ἀδίκως μὲν γὰρ ἀπολυθεὶς διὰ τὸ μὴ ὀρθῶς ὑμᾶς διδαχθῆναι ἀποφυγών, τοῦ μὴ διδάξαντος καὶ οὐχ ὑμέτερον τὸν προςτρόπαιον τοῦ ἀποθανόντος καταστήσω· μὴ ὀρθῶς δὲ καταληφθεὶς ὑφ' ὑμῶν ὑμῖν καὶ οὐ τούτῳ τὸ μήνιμα τῶν ἀλιτηρίων προςτρίψομαι.* id est: *εἰς τὸν μὴ διδάξαντα καὶ οὐχ εἰς ὑμᾶς τὸν προςτρ. στρέψω.* id. 125, 32 (IV α 4) *δεινοὺς ἀλιτηρίους ἕξομεν τοὺς τῶν ἀποθανόντων προςτροπαίους.* Pol. 24, 8, 2 *ἡ τύχη παρέστησεν αὐτῷ τινας ἐρινῦς καὶ ποινὰς καὶ προςτροπαίους τῶν δι' ἐκείνου ἠτυχηκότων.* Paus. 2, 18, 2 *Οὐκ ἔχω σαφὲς εἰπεῖν πότερον ἀδικίας ἦρξεν Αἴγισθος ἢ προϋπῆρξεν Ἀγαμέμνονι φόνος Ταντάλου τοῦ Θυέστου. . . . ἐγὼ δὲ καταγνῶναι μὲν οὐκ ἐθέλω, φύσει σφᾶς γενέσθαι κακούς· εἰ δὲ ἐπὶ τοσοῦτον αὐτοῖς τὸ μίασμα τὸ Πέλοπος καὶ ὁ Μυρτίλου προςτρόπαιος ἠκολούθησε, τούτοις ἦν ἄρα ὁμολογοῦντα, ἡνίκα ἡ Πυθία Γλαύκου . . . ἐπίορκα ὀμόσαντος, καὶ τοῦδε εἶπεν εἰς τοὺς ἀπογόνους κατιέναι τὴν δίκην.*

Vides in his locis *τὸν προςτρόπαιον* conjungi cum genetivo interfectoris, quem agit, quem tenet, possidet, et c. gen. interfecti, a quo oritur, ut *ἀραί* idem fere significantes, cuius jussa perficit, cuius quodammodo servus et famulus est. Sed etiam ipse occisus dicitur *προςτρόπαιος:* Antiph. 119, 6 (II γ 10) *ἡμῖν μὲν προςτρόπαιος ὁ ἀποθανὼν οὐκ ἔσται ὑμῖν δὲ ἐνθύμιος γενήσεται,* ubi nemo non videt *προςτρόπαιος* idem significare quod *ἐνθύμιος: ἐνθύμιον* autem est quod animum mordet, pungit, agitat. Non satis constat, eademne significatio etiam sit in alio quodam loco Antiphontis 129, 10 (IV δ 10): *ὅ τε γὰρ ἀποκτείνας τοῦ ἀποθανόντος οὐδὲν ἧττον τοῖς αἰτίοις προςτρόπαιός ἐστι* (sic enim Mätzn. legit cum mss. NBZM; vulgo *προςτρόπαιόν ἐστι), οὕτως τε ἀνοσίως διαφθαρεὶς διπλάσιον καθίστησι τὸ μίασμα τῶν ἀλιτηρίων τοῖς ἀποκτείνασιν αὐτόν:* i. e. reus caedis, qui

invitum se caedem patrasse ait, si injuste damnabitur, non minus quam occisus punget animos eorum qui eum falso judicio necaverunt; *προςτρόπαιός ἐστι τοῖς αἰτίοις* mordax iis insistet genius. His addenda sunt: EM. s. v. *Αἰώρα· ἑορτὴ Ἀθηνᾶς, ἣν καλοῦσιν εὔδειπνον. λέγεται γὰρ Ἠριγόνην τὴν Αἰγίσθου καὶ Κλυταιμνήστρας θυγατέρα, σὺν Τυνδάρεῳ τῷ πάππῳ ἐλθεῖν Ἀθήναζε κατηγορήσουσαν Ὀρέστου· ἀπολυθέντα δὲ ἀναρτήσασαν ἑαυτήν, προςτρόπαιον τοῖς Ἀθηναίοις γενέσθαι.* Eur. Ion. 1260: *ἵζε νῦν πυρᾶς ἔπι. Κἂν θάνῃς γὰρ ἐνθάδ' οὖσα, τοῖς ἀποκτεἰνασί σε Προςτρόπαιον αἷμα θήσεις.* Sanguis tuus, i. e. recordatio sanguinis innocentis a se fusi interfectores tuos mordebit.

Denique eadem significatione etiam neutrum usurpatum est: Antiph. 125, 2 (III δ 9) *Οὐκ ἐὰν οὖν ἀπολύσητε ἡμᾶς, ἀλλ' ἐὰν καταλάβητε, ἐνθύμιον ὑπολείψεσθε. ὁ μὲν γὰρ αὐτὸς τὰς αὑτοῦ ἁμαρτίας φέρων οὐδενὶ οὐδὲν προςτρόπαιον καταλείψει· ὁ δὲ καθαρὸς τῆς αἰτίας ἐὰν διαφθαρῇ, τοῖς καταλαμβάνουσι μεῖζον τὸ ἐνθύμιον γενήσεται.* Nam in hoc loco apparet, *τὸ προςτρόπαιον* idem significare atque *τὸ ἐνθύμιον*, i. e. quod animum peccati commissi conscium angat et excruciet, quod nos vocamus gewissensbisse.

Sed neutrius *τὸ προςτρόπαιον* alia quoque significatio esse videtur; Harpocratio enim diserte dicit *τὸ προςτρόπαιον* esse *ἀντὶ τοῦ ἄγος καὶ τὸ μίασμα*, eandemque sententiam ex illo hauserunt Suidas et Photius. At haec lexis ex uno Aeschinis loco de falsa leg. 158 sumpta est, cuius et lectio et sententia admodum ambigua est. Itaque accuratius in eum inquiramus. Narrat Aeschines, Demosthenem quum frustra tentasset Aristophanem Olynthium pecunia corrumpere, ut feminam suam ab Aeschine contumeliose tractatam esse testaretur, ipsum hanc falsam criminationem cum contumeliis ac iurgiis protulisse, cui si populus Atheniensis credidisset sibi ipsi de turpissima re fuisse pereundum. Iam quae sequuntur, sic in codicibus scripta sunt: *Ἐάσετε οὖν αὐτὸν τοιοῦτον προςτρόπαιον* (*τοιοῦτον αὑτοῦ πρ.* h Flor. cum schol., pro *αὑτοῦ* F habet lacunam in erasis) *μὴ γὰρ δὴ τῆς πόλεως, ὥστ' ἐν ὑμῖν ἀναστρέφεσθαι* (*ὥστε* om. cl. A. Weidneri); *καὶ τὴν μὲν ἐκκλησίαν καθαίρετε, ἐν δὲ τοῖς ψηφίσμασι διὰ τούτου*

(*τοῦτο* l) *τὰς εὐχὰς ποιήσεσθε καὶ στρατιὰν ἢ πεζὴν ἢ ναυτικὴν ἐκπέμψετε; καὶ μὴν ὅ γε Ἡσίοδος λέγει·*

πολλάκι τοι ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἀπηύρα,
ὅς κεν ἀλιτραίνῃ καὶ ἀτάσθαλα μηχανάαται.

Huius loci duae veterum explicationes exstant. Altera quam jam commemoravimus Harpocrationis: *Προστρόπαιον. Αἰσχίνης ἐν τῷ περὶ τῆς παραπρεσβείας· Ἐάσατε οὖν αὐτὸν τὸ τοιοῦτον προστρόπαιον; ἀντὶ τοῦ ἄγος καὶ τὸ μίασμα. Καὶ προστροπὴ δὲ καὶ ἀρὰ ταὐτὸ**) *λέγεται. ἐν γοῦν τῷ κατὰ Κτησιφῶντος* (§ 110) *ἐκ παραλλήλου τίθησι τὰ ὀνόματα ὁ ῥήτωρ. Κεῖται δὲ τοῦτο τὸ ὄνομα καὶ παρὰ Δεινάρχῳ ἐν τῷ περὶ Φορμισίου ἀσεβείας.* Altera scholiastae duplex: *ἆρα, φησί, τοῦτον ἐᾶσει δεῖ ζῆν τὸν ἑαυτοῦ προστρόπαιον* (*τὸν* om. Vat. Laur. gim)*; μὴ γὰρ γένοιτο αὐτὸν γενέσθαι τῆς πόλεως. προστρόπαιός ἐστιν ὁ εἰς ἑαυτὸν ἐπισπώμενος τὰ κακά, ὅπερ ἐστὶν ἐναντίον τοῦ ἀποτρόπαιος, τοῦ ἀποτρέποντος τά κακά. Διὸ καὶ Διὶ ἀποτροπαίῳ θύομεν, οὐκέτι μέντοι καὶ προστροπαίω* Vat. Laur. F gim. *προστρόπαιον μιαρόν, κατάρατον* B. Vides, utrumque interpretem textum Aeschinis vel legisse vel legendum censuisse diversum ab eo quem nunc habemus. Itaque viri docti partim hunc partim illum in emendanda scriptura secuti sunt. Ac plerique ex scholiasta receperunt *αὑτοῦ* (Reiske, Bekk. Dind. Bait.-Saupp. Franke, Bens.), quo non opus esse affirmat Bremi, quum per se subintelligatur. At in restituendo articulo in partes eunt, quum alteri *τὸ* alteri *τὸν* recipiant. Itaque *αὐτὸν τὸν τοιοῦτον αὑτοῦ πρ.* legunt Bait. Saupp., *τὸν τοιοῦτον αὑτοῦ πρ.* (omisso *αὐτὸν*) Bekk. Dind. cum Reiskio, *αὐτὸν τὸ τοιοῦτον αὑτοῦ πρ.* Franke Bens. Saupp. ep. cr. p. 53, *αὐτὸν τὸ τοιοῦτον πρ.* Bremi. Ex litteris loci nihil confici potest, quum articulus facile excidere potuerit, sive scriptum erat *αὐτὸν τὸν τοιοῦτον* sive *αὐτὸν τὸ τοιοῦτον.* Itaque quaeramus de significatione. Atque primum quidem scholiastae interpretatio absurda est. Nam, ut omittam, quod *προστρέπεσθαι* verbum nunquam hoc sensu usurpatur, ut significet *ἐπισπᾶσθαι*

---

*) Sic enim cum Sauppio Ep. crit. p. 54 legendum pro eo quod traditum est *προστροπὴ δὲ παρὰ τοῦτο.*

εἰς ἑαυτόν: quid tandem huc faceret „qui mala in se trahit"? Quaenam enim mala in se trahit Demosthenes? non id agitur, sed hoc dicere vult Aeschines, Demosthenem esse hominem nefarium, qui totam civitatem maculet et in perniciem trahat. Id quod versu Hesiodi clarissime demonstratur. Comitia, inquit, purgatis, at in populiscitis hoc rogante deos invocatis! An nescitis, deos precibus illius contagione contaminatis non placari sed irasci? Haec igitur scholiastae explicatio stare nequit. Videamus alteram: *μιαρόν, κατάρατον,* scholiastae B, cuius explicationes quamquam Schulzio auctore (p. 250) sunt fere omnia levissimi momenti, tamen non absonum est, unam alteramve melioris notae in iis delitescere. Et certe haec explicatio bene congruit et cum ea vocis significatione, quam apud tragicos usitatam esse vidimus, ut significet hominem piacularem, scelestum, et cum totius loci sententia, quum Aesch. totam civitatem omniaque ab ea gesta maculari dicat Demosthenis praesentia. Qui enim ipse piaculo pollutus est, is ipsa praesentia sua ceteros quoque maculat. Sic Hercules ap. Eur. Herc. f. 1161 quum Theseum approquinquantem infelici liberorum stragi vidit, dicit haec: *Αἰσχύνομαι γὰρ τοῖς δεδραμένοις κακοῖς, Καὶ τῷνδε προςτρόπαιον αἷμα προβαλὼν Οὐδὲν κακῶσαι τοὺς ἀναιτίους θέλω.* I. e. quum ipse horum sanguine sceleste fuso maculatus sim, in me solum hoc piaculum verti, non pollui insontes volo. Inde etiam neutro genere vocabulum usurpari potuit, ut vidimus *τὸ προςτρ.* apud Antiphontem significare id quod pungat; sic hoc loco significare potest id quod pollutum, scelestum est, ideoque alios polluat, ut fere recte vertatur ab Harp. *ἄγος μίασμα.* Sic ap. Cass. Dion. 42, 3 *προςτρόπαιον καὶ ἑαυτοῖς καὶ Αἰγύπτῳ πάσῃ προςέθεντο.* At quominus hic arma deponamus, prohibemur illo *αὑτοῦ* et *μὴ γὰρ δὴ τῆς πόλεως.* Quid enim significat *αὑτοῦ προςτρόπαιος*? Qui se ipsum maculat, pro maculatus sceleribus? Haec sane mira et contorta esset locutio. Recta esset si vel masculinum *προςτρόπαιος* significaret, quod Bekk. Bremi O. Müller (Eum. p. 135, 11) volunt: „qui sibi ipsi iram et vindictam divinam contraxit", sed eam vocis signif. esse non posse vidimus, vel neutrum *προςτρόπαιον* conjunctum esset cum verbo, ut *προςβαλεῖν* ap. Eur.,

προςτίθεσθαι ap. Cass. Dion. l. l. Neque tamen omitti potest vocabulum, si rectum est, quod sequitur *μὴ γὰρ τῆς πόλεως*. Haec enim verba desiderant sententiam contrariam. Sed et ipsa haec verba mihi videntur suspiciosa. Quid enim sibi vult haec deprecatio, quum tamen hunc scelestum et piacularem diu jam in urbe esse, omniaque illa ministrare omnes videant, itaque urbem jam maculatam esse oporteat? Quae quum ita sint, et quum *αὑτοῦ* illud, quod postulari verbis *μὴ γὰρ τῆς π.* dixi (nam subintelligi, quod Bremius putat, nullo modo potest) desit apud Harp. et in plerisque codicibus, (in F erasum), corruptum esse locum censeo; *αὑτοῦ* illatum esse ab interpretibus eius generis cuius schol. est, et *μὴ γὰρ δὴ* (*δὴ* om. f, *δεῖ* d) irrepsisse in locum unius cuiusdam vocis. Sed haec quae fuerit difficile est inventu. Putarem *μιαρόν*, nisi schol. B hac ipsa voce *προςτρ.* interpretaretur. Cogitavi de *ἀναιδῆ:* sive aliud vocabulum hac fere sententia requiritur: *μιάστορά τε τῆς π.*, vel *καταγελᾶν τῆς π.* Sed si quaeritur quid mihi videatur esse rectius, *τὸ προςτρόπαιον* an *τὸν πρ.*, ego hominem quam rem significatam esse malo. Nam de homine loqui ostendit verbum *ἀναστρέφεσθαι* et quae sequuntur, ostendit versus Hesiodei analogia (quanquam rem pro persona usurpari posse demonstrat Aeschyl. Ag. 1645: *ἀλλά νιν γυνὴ Χώρας μίασμα καὶ θεῶν ἐγχωρίων Ἔκτειν'*, Cho. 1028 *Κτανεῖν τέ φημι μητέρ' οὐκ ἄνευ δίκης, Πατροκτόνον μίασμα καὶ θεῶν στύγος;* sed haec est tragica loquutio, quae prosae orationis humilitati minus convenit). Deinde *τὸν* paulo facilius omitti potuisse puto, in *αὑτὸν τὸν* enim plane pares sunt syllabae, in *τὸ τοιοῦτον* paulo dissimiliores.

Sed utut id est, sive *τὸν προςτρ.* significat omnino hominem scelestum, impurum, contaminatum, sive *τὸ προςτρ.* pro *τὸ μίασμα* dictum est, utraque significatio facile ex vocis significatione propria derivari potest. Qui autem explicemus quod vocabulo *προςτρόπαιος* non modo significatur is qui scelus aliquid patravit, sed etiam, quod locis supra citatis satis probavimus, ipse occisus, et malus genius qui ab interfectore poenam repetit? Fuerunt qui putarent, mortuum ideo appellari *προςτρόπαιον*, quod a diis posceret auxilium vel vindictam, *διὰ τὸ προςτρέπεσθαι θεούς*, quae est sententia schol. in Aesch. Cho. 287 (*τὸ γὰρ σκοτεινὸν τῶν ἐνερτέρων βέλος*

Ἐκ προστροπαίων ἐν γένει πεπτωκότων καὶ λύσσα κ. . . φόβος Κινεῖ, ταράσσει, quo de loco mox accuratius dicemus): *ἐκ τοῦ Ἀγαμέμνονος ἱκετεύοντος τοὺς θεοὺς ἐκδικήσεως τυχεῖν;* quam sententiam amplexi sunt HSteph. et Pass. Deos autem *προστροπαίους* esse *οὓς προστρέπονται,* Iovem *προστρόπαιον* „ad cuius genua provolvuntur supplices, a quo genu supplici poscitur alquid, auxilium scilicet aut vindicta" HSt. Sic explicat Eust. p. 1807 ex lex. rhet.: *ὃν ἄν τις προστρέποιτο δεόμενος.* Haec si recta essent, mortui dicti forent *προστρόπαιοι* active, quod deos implorent, dii *προστρ.* passive, quod ab illis implorentur. Sed hae nugae sunt. Nam *δαίμονες προστρόπαιοι* quos Pollux commemorat quin iidem sint atque *οἱ τῶν ἀποθανόντων προστρόπαιοι* dubitari nequit, hos vero ipsos esse mortuos testatur Antipho, quum plane eadem significatione, qua alias *τοὺς τῶν ἀποθ. ἀποτροπαίους* adhibet, 119, 6 et 129, 10 ipsum mortuum *προστρόπαιον* vocet. Non a diis per mortuorum preces excitatis, sed ab ipsis mortuis pungi et extorqueri occisores, clare apparet ex hoc loco Platonis: Leg. 865 D: *Παλαιὸν δέ τινα τῶν ἀρχαίων μύθων λεγόμενον μὴ ἀτιμαζέτω. Λέγεται δέ, ὡς ὁ θανατωθεὶς ἄρα βιαίως, ἐν ἐλευθέρῳ φρονήματι βεβιωκώς, θυμοῦταί τε τῷ δράσαντι νεοθνὴς ὤν, καὶ φόβου καὶ δείματος ἅμα διὰ τὴν βίαιον πάθην αὐτὸς πεπληρωμένος, ὁρῶν τε τὸν ἑαυτοῦ φονέα ἐν τοῖς ἤθεσι τοῖς τῆς ἑαυτοῦ συνηθείας ἀναστρεφόμενον δειμαίνει καὶ ταραττόμενος αὐτὸς ταράττει κατὰ δύναμιν πᾶσαν τὸν δράσαντα, μνήμην ξύμμαχον ἔχων, αὐτόν τε καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ.* Cf. Xen. Cyr. VIII, 7, 19. Itaque occisi non a diis postulant ut se ulciscantur, sed ipsi quodammodo daemones facti excruciant occisores, neque dii ab occisis implorati auxilium illis ferunt, sed hi dii ipsi sunt illi occisi. Quamobrem ista explicatio duplex a verbo *προστρέπειν* sumpta vera non est. Rectius sic rem se habere putabimus. Praeter eum deum caelestem et Olympium qui hominem piacularem, *προστρόπαιον,* tuetur, et ab illo imploratus eum expiat, etiam genius quidam vel daemon esse putabatur in cuius quasi tutela esset ille, qui eum et a malis immeritis defenderet et idem continuo agitaret et vexaret, dum sceleris poenas dedisset. Hic daemon quum esset hominis altera quasi persona, eodem quo hic nomine

vocabatur. Deinde magis magisque praevaluit opinio, hominem ab hoc daemone agitari et vexari. Mox *προςτρόπαιος* omnino nihil aliud significabat, nisi daemonem funestum et iratum ex scelere ipso et sanguine mortui oriundum, qui occisorem de occiso ulcisceretur. Et quum alia imagine ipse occisus videretur ulcisci mortem suam, vides quam facile ad rem jam paene aequalem transferri potuerit nomen quod proprie rem plane alienam significaverat.

Restat ut quaeramus an recte apud Aeschylum l. l. (Cho. 287) jam hanc vocis significationem exstare putent. Dissentiunt viri docti. Scholiastae jam vidimus *τοὺς προςτροπαίους* esse occisos vindictam a Iove petentes. Item Well. Dind. in lex. et Blomf. in gloss. vertunt: supplex. Eadem sententia est Franzii (belebt von bitten der im geschlecht gefallenen) et Clauseni. Sed Stanleius quum vertit „qui consanguineorum sceleratorum manu ceciderunt“, sic construit: *τῶν ἐνερτέρων, πεπτωκότων ἐκ προςτροπαίων ἐν γένει* (i. e. *ἐγγενῶν,* v. Stanl. et Abr.), et *προςτρόπαιον* intelligit esse scelestum, piacularem, interfectorem. Idem censet O. Müller (Eum. 135). Etiam Weil hanc vocis sententiam esse putat, sed paulo aliter construi jubet: *τῶν ἐνερτέρων ἐν γένει πεπτωκότων ἐκ προςτροπαίων,* nam hoc loco nihil interesse utrum a cognatis an ab alienis caedes facta sit, dum is qui interfectus est sit cognatus illi qui vindictam negligit, *ἐν γένει πεπτωκώς*. Parum circumspecte vir alias sagacissimus. Nam occisos cognatos esse illi qui vind. negl. per se intelligitur, quum non cognatorum hominum ulciscendorum nullum videretur Graecis officium esse: contra *ἐν γένει* addito ad *ἐκ προςτρ.* multo scelerum foeditas augetur, et multo maiorem eam ob rem occisorum iram, multo acrius eorum *βέλος* esse oportet. Mihi omnino haec sententia multo pulchrior videtur Aeschyloque dignior quam illa quam amplectuntur scholiastae sectatores. Huc accedit usus praepositionis *ἐκ*. Nam *ἐκ* apud tragicos saepe usurpari ad auctorem denotandum et conjungi cum passivo, ut in or. prosa *ὑπό,* notum est, cf. Sept. 805 *τεθνᾶσιν ἐκ χερῶν αὐτοκτόνων* et multa al. ap. Dind. lex. Aesch. s. v. et Ell. Itaque haec locutio unicuique statim obversatur hunc locum legenti. Contra mira esset locutio, si, quum modo dictum esset: *βέλος τῶν ἐνερτέρων,* deinde denuo

adderetur „quod proficiscitur ab ultoribus cognatorum manu occisis“. Exspectares appositionem genitivo casu ad *ἐνερτέρων*. Mirum est etiam ipsa praepositionis *ἐκ* conjunctio cum *βέλος*. Quam ob rem non puto hoc loco Aeschylum vocabulo *προστρ.* significasse occisos ultionem petentes, sed eodem sensu vocem usurpasse quo tragici uti solent, = piacularis, nefarius.

τροχαῖος currens, inprimis celeriter currens. *τροχαῖα πανία* ap. Leon. Tar. Anth. Pal. 6, 288, 5 videntur significare fila subteminis quae a fuso vel radio textorio continuo devolvuntur, aut, si aliorum explicatio vocis *πηνίον* rectior est, ipsum fusum vel radium textorium celeriter huc illuc projectum. Pedem metricum Platone auctore r. p. 3, 400 B jam Damo sic vocavit. Quid proprie significaverit Terpandri *νόμος τροχαῖος* (Plut. de mus. p. 1132 D, cf. Volkm. ad l., cui a rythmo nominatus esse videtur) non satis constat. Apud. Cass. Dion. 56, 22 (*οἱ δὲ σαλπιγκταὶ οἱ σὺν αὐτοῖς ὄντες τροχαῖόν τι συμβοήσαντες δόξαν τοῖς ἐναντίοις ὡς παρὰ τοῦ Ἀσπρηνοῦ πεπεμμένοι παρεῖχον*) *τροχαῖόν τι* est cantilena proficiscentium, *ὅ τρέχων τις ᾄδει*. Quodnam tormenti genus significet ap. Ios. Maccab. 11, p. 512, 15 *περὶ τροχαῖον σφῆνα κατέκαμψαν*, nescio, neque magis intellego, quid sit *τροχαῖα· μέσα ἐν κύβοις* apud Hesychium. Quod idem addit *ἢ ὁδός, ὡς Ῥίνθων*, passiva notione dictum putaveris, ut sit via quae curritur.

77. Sed addito *αιο* non ea tantum nomina verbalia amplificantur, quae solo suffixo *ο* e verbis derivata sunt, verum etiam quae aliis terminationibus utuntur. Itaque eadem ratione qua vocabula modo enumerata etiam natae sunt voces in *-ταιος*, *-μεναιος*, *-μναιος*, *-μαιος*. Atque primo loco ea ponam de quibus dubitatio esse non potest, quae in *-ταιος* desinunt.

εὐκταῖος saepe apud Atticos hac significatione: votis et precibus expetitus, invocatus. Idem esse atque *εὐκτός* patet. *τὰ εὐκταῖα* vota Tragg. *ἀπευκταῖος* = *ἀπευκτός* Pl. Axioch.

προκριταῖος = *πρόκριτος* Epiphan.

σταφιδευταῖος Hippocr. de morb. III, p. 497, 8 *τρύγες στεμφυλίτιδες σταφιδευταῖαι* (*σταφιδευτέαι* EHIG. *σταφυδευτέαι K*) *ὑδαρέες* faeces ex uvis passis (*σταφίδων*) vel potius

faeces vini ex uvis passis facti, sapae, *οἴνου σταφιδίτου* (Littré: de la piquette de raisins secs, coupé d'eau). Ex *σταφίς* (**σταφιδεύω*) **σταφιδευτός σταφιδευταῖος*. *σταφιδευτός* ex *σταφίς* factum, quasi a verbo *σταφιδεύω* derivatum sit, ut multa in *-ητος, -ωτος, -ωμα*, velut *ἀνάνδρωτος, ἀεροδόνητος, κόλπωμα*, de quibus supra diximus p. 106 sq. Conferas latina *avitus, auritus, mellitus, cornutus, nasutus* al. L. Meyer Vgl. Gr. II, 517 sq.

78. His adjungi possunt pauca in *μεναιος μναιος*, quae derivata esse videntur e simplicibus verbalibus in *μενος, μνος*. His enim suffixis (quae ex duobus suffixis *ma* et *na* composita sunt) constat e verbis derivari nomina agentem plerumque significantia. Atque plenior quidem suffixi forma *μενο* ad participia maxime fingenda adhibetur, ut *μαχό-μενο-ς, τιθέ-μενο-ς, πεπνύ-μενο-ς* al. (L. Meyer. Vgl. Gr. II, 285 ff.), in aliis quae nominalem significationem acceperunt, jam prisco tempore elisa est vocalis *ε*, ut in *μνο, μνα* exeant: *μέδιμνος, βέλεμνον, μέριμνα* al. (Meyer p. 293). In multis horum vocabulorum propria significatio verbalis jam evanuit, magis servata est in latinis nominibus in *umnus*, ut *alumnus, auctumnus, Vertumnus, Volumnus* (Meyer l. l., Bechstein in Curt. Stud. VIII, 388), ex quibus vetustissimam esse hanc formationem intelligas. Ex huiusmodi igitur nominibus verbalibus mihi derivata videntur *μεθυμναῖος, παλαμναῖος, ὑμέναιος*.

μεθυμναῖος Bacchi cognomen, *ὅςγε τὸν ἄκρατον ἄντικρυς μέθυ, καὶ μεθυμναῖον αὐτὸς αὑτὸν ὠνόμασε* Plut. quaest. conv. III, 2, 1. *Τὸν δὲ τοῦτο δωρησάμενον θεὸν Μεθυμναῖον καὶ Λυαῖον καὶ Εὔιον καὶ Ἴηιον προςηγόρευον* Ath. VIII, 363 B. *Μεθυμναῖος· ὁ Διόνυσος, ὅτι μεθ' ὕμνων ἦλθεν. τάχα δὲ καὶ παρὰ τὴν μέθην εἴρηται, ὡς μεθυδότης* EM. *Μεθυμναῖος· ἀπὸ τόπου* Suid. Deum sic vocatum esse, quod *μεθ' ὕμνων* venisset, non credo, neque vocabuli forma ea est: exspectares enim *μεθύμνιος*. Rectius fortasse ab oppido *Μήθυμνα* derivatum esse putes dei cognomen, quanquam oppidi nomen longam habet vocalem. Methymnae enim Deum cultum esse constat. Sed mihi veri similius videtur, non dei nomen ab oppido esse derivatum, sed utrumque nominatum esse ab eadem re, ab ebrietate. Ut enim ex *ἐρύω ἐρυμνός*, sic ex *μεθύω* duci poterat *μεθυμνός*, et paragoge

ionica *μεθυμναῖος*, i. q. *μεθύων*; itaque deus ebrius, urbs ebria vocata.

παλαμναῖος plerumque significat hominem piaculo pollutum, qui caedem patravit, deinde omnino scelestum, nefarium. EM 647, 49: *παλαμναῖος· φονεύς, ἀντίθετος τῷ θεῷ, μεμιασμένος, πικρός, φόνιος, σοβαρός.* Hesych.: *παλαμναῖος· ἀποτρόπαιος, σκληρός, φονεύς, ὁ αὐτοχειρίᾳ τινὰ ἀνελών, ὁ ἐνεχόμενος μιάσματι οἰκείῳ.* Bekk. an. p. 293, 12: *π. πικρὸς καὶ φόνιος καὶ σοβαρός.* Suid.: *π. φονεύς, ἢ μιαρός. παλαμναῖοι γὰρ λέγονται οἱ διὰ χειρὸς ἀνδροφονοῦντες, παρὰ τὴν παλάμην.* Harpocr.: *παλαμναῖος. Ὑπερίδης ἐν τῷ κατὰ Δημάδου. αὐτοχειρίᾳ τινὰς ἀνελόντας, τῇ παλάμῃ, παλαμναίους ἐκάλουν, ὡς καὶ Ἀντικλείδης ἐν ἐξηγητικῷ ὑποσημαίνει.* Cf. schol. Soph. El. 587. Tr. 1207. Itaque ab Aesch. Eum. 448 (*ἄφθογγον εἶναι τὸν παλαμναῖον νόμος*) eadem significatione adhibetur qua paulo ante v. 445 *προστρόπαιος*, a Sophocle pro interfectore ponitur Tr. 1207 *φονέα γενέσθαι καὶ παλαμναῖον σέθεν*, El. 587 *ἤ τις ξυνεύδεις τῷ παλαμναίῳ, μεθ' οὗ πατέρα τὸν ἀμὸν πρόσθεν ἐξαπώλεσας,* Omnino scelestum, nefarium, abominandum denotat apud Plut. Pomp. c. 80 *Καῖσαρ . . . . τὸν μὲν προσφέροντα τὴν κεφαλὴν* (sc. *τὴν Πομπηΐου*) *ὡς παλαμναῖον ἀπεστράφη.* (Polyb.?) ap. Suid. s. v. *ἀλάστωρ: Ὁ δὲ ἔγραφε πικρῶς καὶ παραστατικῶς, ἀλάστορας ἀποκαλῶν καὶ παλαμναίους διὰ τῆς ἐπιστολῆς, εἰ οὕτως αἰσχρῶς προήσονται τοὺς τόπους, μηδὲν παθόντες ἢ ἰδόντες κακόν.* Ael. ap. Suid. s. v. *παλαμναῖος· Ὁ δὲ πρὸ τῆς ἐς τοὺς πολεμίους συμπλοκῆς, ὡς εἶδεν ἀπολλύμενόν οἱ τὸν λεών, ἐνετολμήσατο κακὸν κακῷ μείζονι ὁ παλαμναῖος ἄρα ἐκεῖνος σβέσαι. προστάττει οὖν τὴν ἄθλιον παρθένον δίχα τεμεῖν.* Hinc perniciosum, pestiferum, pestem significat ap. Synes. et Eumath., ut Synes. 193 C *παλαμναῖον τῆς χώρας Ἀνδρόνικον* pestem et perniciem regionis. Omnino hostem sic vocatum esse testatur EM. 647, 46: *καὶ ὁ ἐχθρὸς δὲ καὶ πολέμιος παλαμναῖος καλεῖται, ὁ διὰ χειρῶν καταγωνιζόμενος τὴν μάχην, παρὰ τὴν παλάμην.* — *παλαμναίη* dicitur etiam *ἀσπίς τις κατὰ θηρίων* Eust. EM. 647, 45: *καὶ ἀσπὶς δέ τις τῶν θηρίων, παλαμναία καλουμένη.* Orph. lith. 506 (ubi de viribus coralii agitur):

Ἴσθι δ' ἀμαλδύνειν σκορπήϊα κέντρα δύνασθαι
καὶ Περσηϊάδαο μένος μέγα κουραλίοιο,
ἠδὲ παλαμναίην ἀνεμώλιον ἀσπίδα θεῖναι.

Plane dubius sum de Eur. Iph. T. 1218:
Ἰφ. ἡνίκ' ἂν δ' ἔξω περῶσιν οἱ ξένοι, Θο. τί χρή με δρᾶν;
Ἰφ. πέπλον ὀμμάτων προθέσθαι. Θο. μὴ παλαμναῖον λάβω; ubi alii interpretantur piaculum, contagium, alii vindicem sceleris, *ἀλάστορα*, cf. Bekk. an. 382, 31: *ἀλάστορα προςβαλεῖν· οἷον μύσος καὶ ἀνοσιουργίαν. Εὐριπίδης· οὔ σοι παραιτῶ, μηχανωμένη κακὰ Ἐχθροῖσι, σαυτῇ προςβαλεῖν ἀλάστορα.*

Sed ut *προςτρόπαιοι* non solum parricidae ipsi vocabantur, sed etiam dii parricidii vindices, sic etiam *παλαμναῖος* utraque significatione usurpatum est. Iovem sic vocatum esse testes sunt EM 647, 43: *ὁ τοὺς αὐτοχειρὶ φονεύσαντας τιμωρούμενος Ζεὺς παλαμναῖος*, et Suid. et Phot.: *καὶ Ζεὺς παλαμναῖος· ὁ τοὺς τοιούτους* (i. e. *παλαμναίους*) *τιμωρούμενος* (cf. Ap. Rh. IV, 709 de Circe Apsyrti caedem expiante *καθάρσιον ἀγκαλέουσα Ζῆνα, παλαμναίων τιμήορον ἱκεσιάων*). *Δαίμονες παλαμναῖοι* iidem vocantur, qui et *ἀλάστορες* et *προςτρόπαιοι*. Poll. V, 131: *οἱ δὲ κυροῦντες* [*δαίμονες*] *ἀλιτήριοι ἀλιτηριώδεις προςτρόπαιοι παλαμναῖοι.* id. I, 24 *θεοί . . . σωτῆρες, ἀσφάλειοι, παλαμναῖοι, προςτρόπαιοι.* Apud Bekk. an. p. 193, 10 *παλαμναῖος* explicatur *ὁ δαίμων ὁ τὰ μύση καὶ τὰ μιάσματα ἀποτρέπων*, in lex. rhet. ib. p. 297, 13 *τοὺς δεσπότας τῶν ἀδικημάτων.* EM 649, 10: *παλαμαῖος καὶ πλεονασμῷ τοῦ ν παλαμναῖος. σημαίνει δὲ τοὺς αὐτοχειρὶ φονεύσαντας τιμωρούμενον.* Babr. ap. Suid. s. v. *Οὐκ ἄνθρωποι ἔδοξαν εἶναι, ἀλλὰ δαίμονες παλαμναῖοί τινες.* Solum *παλαμναῖος* hac significatione est apud Xen. Cyr. VIII, 7, 18 *τὰς δὲ τῶν ἄδικα παθόντων ψυχὰς οὔπω κατενοήσατε οἵους μὲν φόβους τοῖς μιαιφόνοις ἐμβάλλουσι* (sc. mortui, nam de anima non intereunte morte sermo est) *οἵους δὲ παλαμναίους τοῖς ἀνοσίοις ἐπιπέμπουσι.*

Quid igitur proprie hoc vocabulum significat, unde originem cepit? Quam quaestionem priusquam aggrediamur spectandum est quod cognatum videtur *ἀπάλαμνος*, vocabulum non minus obscuri veriloquii. EM 118, 1: *ἀπάλαμνος· δειλός ἀσθενής ἄχειρος ἄτεχνος. ὁ μὴ δυνάμενος παλαμήσασθαι, ὅ ἐστι*

τεχνάσασθαι ἢ ἐργάσασθαι. Hesych.: *ἀπάλαμνος· ἀσθενής ἀμήχανος.* Suid.: *ἀπάλαμνος ἄπειρος.* — Incerta est significatio apud Hom. Il. *E*, 597:

τὸν δὲ ἰδὼν ῥίγησε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης.
ὡς δ᾽ ὅτ᾽ ἀνὴρ ἀπάλαμνος, ἰὼν πολέος πεδίοιο,
στήῃ ἐπ᾽ ὠκυρόῳ ποτάμῳ ἅλαδε προρέοντι,
ἀφρῷ μορμύροντα ἰδών, ἀνά τ᾽ ἔδραμ᾽ ὀπίσσω,
ὣς τότε Τυδείδης ἀνεχάζετο . . .

Schol. et Eust.: *ἄπειρον καὶ μὴ ἔχοντα τεχνάσασθαί τι, ὡς οἷον ἄχειρα, καὶ μὴ ἔχοντα παλαίειν ἢ παλαμᾶσθαί τι.* Idem vero p. 174, 2 affert *νέος οὐκ ἀπάλαμνος* pro *νέος οὐκ ἄναλκις.* Apud posteros primum significat nefarium Pind. Ol. 2, 105: *εἰ δέ . . . τις οἶδεν τὸ μέλλον, Ὅτι θανόντων μὲν ἐνθάδ᾽ αὐτίκ᾽ ἀπάλαμνοι φρένες Ποίνας ἔτισαν, τὰ δ᾽ ἐν τᾷδε Διὸς ἀρχᾷ ἀλιτρὰ κατὰ γᾶς δικάζει τις ἐχθρᾷ Λόγον φράσαις ἀνάγκᾳ,* itaque i. q. *ἀλιτρός,* sceleratus, impius, abjectus. Simili significatione ap. Theogn. 281:

Εἰκὸς τὸν κακὸν ἄνδρα κακῶς τὰ δίκαια νομίζειν
μηδεμίαν κατόπισθ᾽ ἀζόμενον νέμεσιν.
δειλῷ γὰρ τ᾽ ἀπάλαμνα βροτῷ πάρα πόλλ᾽ ἀνελέσθαι
παρ᾽ ποδός, ἡγεῖσθαί θ᾽ ὡς καλὰ πάντα τίθει,

ubi sibi respondere liquet *καλά* et *ἀπάλαμνα,* ut hoc idem significet atque *κακά* vel *ἄδικα.* Itaque Welckerus interpretatur „scelerata multa temere (von der faust weg) suscipere". Simon. ap. Plat. Prot. 346 C (fr. 5 Bgk.)

ἔμοιγ᾽ ἐξαρκεῖ ὃς ἂν μὴ κακὸς ᾖ
μηδ᾽ ἄγαν ἀπάλαμνος, εἰδώς τ᾽ ὀνησίπολιν δίκαν
ὑγιὴς ἀνήρ
οὔ μιν ἐγὼ μωμήσομαι.

Loci sententia est: plane bonus esse nemo potest: mihi satis esse videtur, si quis non nimis propensus est ad nequitiam, recti sibi conscius (*ἑκὼν ὅστις ἔρδῃ μηδὲν αἰσχρόν*). Eur. Cycl. 598: *χώρει δ᾽ ἐς οἴκους, πρίν τι τὸν πατέρα παθεῖν ἀπάλαμνον,* i. e. ne pater muliebria a Cyclope patiatur. Hoc igitur loco idem est quod *αἰσχρός.* Rem cuius te pudeat, significat apud Theogn. 481:

ὃς δ' ἂν ὑπερβάλλῃ πόσιος μέτρον, οὐκέτι κεῖνος
τῆς αὑτοῦ γλώσσης καρτερὸς οὐδὲ νόου·
μυθεῖται δ' ἀπάλαμνα, τὰ νήφοσι γίνεται αἰσχρά,
αἰδεῖται δ' ἕρδων οὐδέν, ὅταν μεθύῃ.

Similiter nisi fallor Solon. fr. 27 Bgk. [3], 12:

τῇ δ' ἕκτῃ [ἑβδομάδι ἐτῶν] περὶ πάντα καταρτύεται νόος ἀνδρός,
οὐδ' ἕρδειν ἔθ' ὁμῶς ἔργ' ἀπάλαμνα θέλει,

i. e. puerilia, inepta, ut est ap. Cl. Al. ἔργα μάταια.

Bis legitur ἀπάλαμος: Hsd. op. 20 ἥ τε καὶ ἀπάλαμόν περ ὅμως ἐπὶ ἔργον ἐγείρει, i. e. inertem, et Pind. Ol. 1, 59 de Tantali poena: ἔχει δ' ἀπάλαμον βίον τοῦτον ἐμπεδόμοχθον i. e. non inertem vitam, ut interpretatur Goram, sed intolerabilem, foedam. Steph.: „cui nulla arte sive ope resisti potest, ineluctabilis, insuperabilis".

Similis significatio est vocabuli δυσπάλαμος, quod bis apud Aeschylum reperitur. Eum. 845 ἀπὸ γάρ με τιμᾶν δαναιᾶν θεῶν δυσπάλαμοι παρ' οὐδὲν ἦραν δόλοι aut superatu difficiles intelligendi sunt doli, quae est Dindorfii sententia, aut, quod mihi magis placet, foedi, turpes, ut Schömannus interpretatur „arge list". Eundem etiam adverbii δυσπαλάμως significatum esse putaverim (neque assentior Dindorfio interpretanti „sine auxilio, desperata salute"), si quidem recte traditum est Suppl. 867 δυσπαλάμως ὄλοιο. Valde enim corruptum totum hunc locum esse constat, et scholiasta quum dicat τοῦτο ἰδίᾳ, εὐκτικῶς· ὄλοιο οὖν σὺν ταῖς σαῖς μηχαναῖς legisse videtur σὺν παλάμαις (cf. schol. Prom. 166 B παλάμᾳ· μηχανῇ. παλαμᾶσθαι γὰρ τὸ μηχανᾶσθαι), quod receperunt in textum Heimsoethius et Oberdickius. Atque hoc non absonum propter παλάμαις v. 865. Hesychius δυσπάλαμον interpretatur δυσχερές, κακότεχνον.

Veteres ἀπάλαμνος plerumque a παλάμη vel παλαμᾶσθαι derivant, eosque recentiores fere omnes secuti sunt, eandem rationem inter ἀπάλαμνος et ἀπάλαμος intercedere affirmantes quam inter νώνυμνος et ἀνώνυμος, δίδυμνος et δίδυμος. At primum νώνυμνος non ex ἀνώνυμος derivatum est, sed ex st. ὀνομαν quae in ὀνομαίνω, lat. *nomen*, scr. *nâman*, theod.

vet. *namo*, *ἀνώνυμος* vero ex *ὀνοματ* vel, quod mihi rectius videtur, ex nom. *ὄνομα*, ut *ἄναιμος ὅμαιμος ἐύσσελμος ἀρίσημος ἄσπερμος ἀμφίστομος* al. Temere Boppius Vgl. Gr. III², 174 et Benfeyius Wzw. II, 83 praeter *παλάμη* etiam thema *παλαματ παλαμαν*, Kuhnius KZ II, 393 *παλαμον* quondam extitisse affirmant, quarum formarum nullum omnino exstat testimonium (nam substantiva debilia theod. vet. *volma*, ags. *folme* ex firmis th. vet. *volma*, sax. vet. pl. *volmôs*, ags. *folm* nata sunt, et gr. *πέλμα* solea planta rectius cum ags. *film* lat. *pellis* componi videtur a Fick. I, 667). *δίδυμνος* autem omnino non traditum est, sed Hermanni conjectura natum et a Boeckhio receptum ap. Pind. Ol. III, 35, ubi boni codices fere omnes habent *σὺν βαθυζώνου διδύμοισι παισὶ Λήδας*, pauci *διδύμεσι* vel *διδύμαις*, deterrimi quidam recensionis Moschopuleae *διδύμμοις*, quod a Moschopulo scriptum esse apparet, quum metro longam syllabam exigi videret: et Ol. XIII, 21, ubi omnes libri habent *ἢ θεῶν ναοῖσιν οἰωνῶν βασιλῆα δίδυμον ἐπέθηκ'*. Itaque quum haec forma nullis testimoniis sit firmata, non debebat a viris doctis (Zeyss KZ 17, 420, Walter KZ 12, 406, Bugge KZ 19, 423) pro argumento adhiberi in quaestionibus grammaticis. Sed ut recte Hermannus ex metro concluserit, Pindarum *διδύμνοις* scripsisse, tamen nullum ex hac forma argumentum colligi potest, *ἀπάλαμνος* ex *ἀπάλαμος* vel *παλάμη* natum esse. Ex *δίδυμος* enim suffixo *νο* non potuit derivari nisi *διδύμινος*, ex *ἀπάλαμος* non nisi *ἀπαλάμινος*. Cf. Leo Meyer Vgl. Gr. II, 562. Multo minus *δίδυμος* ex *δίδυμνος* nasci potuit, quod censet Bugge l. l. Sed *δίδυμος ἀπάλαμος* et *δίδυμνος ἀπάλαμνος* ex iisdem radicibus derivata sunt diversis suffixis idem significantibus, suffixo *μο* illa, suffixo *μνο* haec. Utroque suffixo finguntur nomina agentis, id quod de suffixo *μνο* jam supra p. 231 demonstravimus, de suffixo *-μο* non minus constat, cf. *φαίδιμος, κέρτομος, χάλιμος, ἄνεμος* lat. *animus*, *θυμός* lat. *fumus* scr. *dhûmá*, *ὄρχαμος, πλόκαμος, ποταμός*. Cf. Bopp. Vgl. Gr. III² § 805 sqq. L. Meyer Vgl. Gr. II, 295 sqq., qui accuratius distinguere debebant hoc suffixum *μο* ab eiusdem formae suffixo quo abstracta finguntur.

Quae quum ita sint, non a *παλάμη* sed a verbo quodam *ἀπάλαμνος* derivatum esse videtur. Quodnam autem illud

verbum fuerit, et quomodo diversae nominis significationes natae sint, optime nos perspecturos esse puto, si vocabulum paene eiusdem notionis ἀλάστωρ comparaverimus, quo saepe utuntur grammatici ad interpretandum παλαμναῖος. Etiam ἀλάστωρ interfectorem denotat, piaculo pollutum, deinde omnino scelestum, abominandum, invisum, inimicum (ut Soph. Ai. 372 ὃς χερὶ μὲν μεθῆκα τοὺς ἀλάστορας. Dem. pro cor. 296, de Philippi partibus: ἄνθρωποι μιαροὶ καὶ κόλακες καὶ ἀλάστορες. Eur. fr. 517 D. Ἴσως ἀλάστορ' οὐκ ἐτόλμησε κτανεῖν), denique deum poenas exigentem, ulciscentem, pungentem, perniciosum. Cf. Vales. ad Harpocr. s. v., Blomf. gloss. Pers. 360, Ellendt lex. Soph. s. v. Quod vocabulum recte recentiores ab ἀλάομαι repetunt, sed falluntur qui proprie deum sic vocatum esse putant, ut Tafel in Thes. s. v., Keck, praef. ad Aesch. Ag. p. 20 („Der ἀλάστωρ aber ist in doppelter bedeutung ‚der treiber', der wegen begangener blutschuld zugleich den sinn verwirrt und den mörder rastlos im elend umherjagt"), Curtius Et.[4] 547, quum sic non explicetur qui fieri potuerit ut ἀλάστωρ etiam vocaretur homo piacularis. Recte quidem negat Keckius ἀλάστορα unquam passive significare posse „den fluchbeladnen mann" passiva enim vis suffixi τορ non est. Sed quis credat Aiacem, quum dicat de Ulixe ὃς χερὶ μὲν μεθῆκα τὸν ἀλάστορα, significare voluisse „den treiber, den peiniger" neque potius „scelestum mihique invisum"? Multoque etiam incredibilius hoc: „Wenn Aesch. Eum. 235 Orestes zur Athene fleht δέχου δὲ πρευμενῶς ἀλάστορα, so meint er damit nicht unmittelbar sich selbst, sondern den sich an seine sohlen heftenden rachegeist, der zugleich mit ihm vor der göttin erscheint"! Qui sic interpretatur quidvis volet scriptori supponet. Ego scriptorum locis vim facere nolens, omnes vocabuli ἀλάστωρ significationes optime explicari puto, si etiam huius verbi sortem eandem fuisse statuamus, quam vocis προςτρόπαιος fuisse supra vidimus p. 228, et quae etiam aliarum non nullarum fuit, ut proprie homo sic vocatus sit, deinde eodem nomine etiam hominis quasi genius appellatus. Itaque ἀλάστωρ recte mihi explicari videtur a schol. Eur. Hec. 675: ἀπὸ τοῦ ἀλῶ τὸ πλανῶμαι· ὁ γὰρ φονεύσας τινὰ κατὰ τὴν παλαιὰν συνήθειαν ἐξ[ή]ρχετο τοῦ τόπου αὐτοῦ, καὶ περιπατῶν κατὰ τόπους ἐπλανᾶτο ἔνθεν

κἀκεῖθεν, ζητῶν τὴν ἴασιν τοῦ φόνου οὗ ἔπραξεν, ἕως οὐ ἕξῃ. Quum interfectores exilium petere oporteret — quod vetustis temporibus persaepe accidisse consentaneum est — et fortasse maxima pars exulum eam ob rem patriam reliquisset, exulum nomine omnino piaculares appellati sunt. Ergo ἀλάστωρ ab ἀλάομαι,*) mediali significatione, ut ἀφίκτωρ = ἀφικνούμενος, μιάστωρ non modo qui alios sed etiam qui se ipsum polluit, ληιβότειρα a βόσκομαι, μνηστήρ a μνάομαι, ἀρητήρ, θηητήρ, ἰητήρ, ὀρχηστήρ al. Deinde hoc nomine etiam omnis sceleratus, invisus, inimicus notabatur, sed etiam deus vel daemo in cuius ille esset quasi tutela (ὁ τὰ ἄλαστα, τουτέστι τὰ χαλεπά, τηρῶν EM. 57, 35, ὁ ἐφορῶν τοὺς φόνους Ζεύς ib. 25), qui eum errantem comitabatur, itaque ipse errabat. Sic deum προςτροπαίων ipsum προςτρόπαιον appellari vidimus supra p. 228; sic μιάστωρ non modo piacularis sed etiam qui piaculum ulciscitur: Soph. El. 603 ὃν (Ὀρέστην) πολλὰ δὴ μέ σοι τρέφειν μιάστορα ἐπητιάσω.' Eur. Med. 1371 οἵδ' (liberi occisi) εἰσιν ὠμοὶ σῷ κάρᾳ μιάστορες; eademque significationis diversitas est vocabuli ἀλιτήριος; Iuppiter supplicum tutor ipse vocatur ἀφίκτωρ Suppl. 1, ἱκτήρ Suppl. 479. Omnino dii eadem agere putabantur quae homines quos tuerentur, cf. Ζεὺς γεωργός, ἐργαῖος, στρατηγός, χάρμων, μυλεύς, ξύν-

---

*) Indidem ἄλαστος, quod falso interpretantur, „mente captus, delirus", sed, ut recte vidit Duentzerus KZ 12, 12, idem est atque στυγνός, δύστηνος, δεινός. Cf. Il. X, 261 Ἕκτορ, μή μοι ἄλαστε σύνημοσύνας ἀγόρευε; πένθος ἄλαστον Ω 105, α 342, ἄχος ἄλ. δ 108, ἄλαστον ὀδύρεσθαι ξ 174, Aesch. Pers. 990 ἄλαστα στυγνὰ πρόκακα λέγων, ubi non potest de insania dictum esse, Soph. OC 537 ἔπαθον ἄλαστ' ἔχειν, 1672 πατρὸς ἔμφυτον ἄλαστον αἷμα (quod non potest significare „das in Oedipus wahnwitz gezeugte blut" ut explicat Keck l. l., sed non nisi das wahnwitzige blut, quod ineptum est. Immo est miserabilis, perditus, ut v. 1483 ἄλαστον ἄνδρα de Oedipo, et adv. ἄλαστα Eur. Phoen. 341). Eur. Hipp. 877. Tro. 1230. Herc. f. 911. El. 1185. Haec significatio facile oriri poterat ex significatione exulis piacularis. Etiam ἀλαστεῖν et ἐπαλαστεῖν turbatum, iratum esse, indignari, eodem revocaverim, Μ 163 ἀλαστήσας ἔπος ηὔδα, Λ 21 ἠλάστεον δὲ θεοί Iunone a Iove punita, α 252 τὸν δ' ἐπαλαστήσασα προςηύδα Παλλὰς Ἀθήνη. Cf. EM 57, 44: ἀλαστῶ. σημαίνει τὸ χαλεπαίνω. οἱ γὰρ πλανώμενοι χαλεπαίνουσι· οὕτως Ὠρίων.

αιμος, Ἑρμῆς *στροφαῖος* et *ἐμπολαῖος*. Cf. supra p. 219, 175. Müller Eum. p. 147 n. 19.

Ut igitur *ἀλάστωρ* ab *ἀλάομαι*, ita etiam *παλαμναῖος* putaveris repetitum a stirpe verbali *παλα*, quae pura continetur latino *palari* (Fick II, 147, Zehetmayr lex. lat. etym. s. v.), in graeca lingua nobis non servata est nisi addito *να* (Curt. Verb. I, 251. 260) amplificata: *πλα-νάω*, cf. *πάλνης· πλάνης* Hesych. Hinc *πάλα-μνος*, parag. ion. *παλαμναῖος*, *α* intensivo*) addito *ἀ-πάλα-μνος*, vel simplici suffixo *μο ἀ-πάλα-μος*. Propriam significationem *πλανωμένου* servatam dixeris apud Homerum *E* 597; deinde omnino piacularem significabat, scelestum, nefarium, *μιαρόν*, *αἰσχρόν*, foedum, impudicum, denique ineptum ap. Solonem. Cf. Eur. Herc. f. 1346 *ἀοιδῶν οἵδε δύστηνοι λόγοι* miseri, inepti.

Non nego de aliis quoque radicibus cogitari posse. Velut de *παλάσσω*, si quidem hoc ex *παλα* natum ut *ἀλλάσσω* ex *ἄλλο* repetit Curt. Verb. 368, ut *παλαμναῖος* proprie significaret sanguine conspersum; vel de *παλαίω*, quod mihi cum *πλήσσω* et *πόλεμος* cognatum esse, et proprie significare videtur „ferire, percutere, caedere", deinde „pugnare", denique „luctari". Itaque *παλαμναῖος* dictus esset qui ferit, caedit, occisor (cf. theod. vet. *slaht* strages caedes, *manslago* homicida carnifex, ags. *slaga* occisor), *ἀπάλαμνος* vel insuperabilis, *ἀκαταπολέμητος*, *δεινός*, vel activa significatione qui pugnare non potest vel non audet, imbecillus, ignavus, (quod fortasse quadret in loc. Hom. *E* 597; cf. *ἀπάλαμνος* = *ἄναλκις* ap. Eust.)

ὑμέναιος. Duae huius vocis significationes. 1. cantum nuptialem notat jam ap. Hom. *Σ* 493, eaque significatio posteris omnibus maxime erat usitata. 2. Deum nuptiarum praesidem sic vocatum non invenio ante Catullum et Lucianum. Sed Lucianus Herod. 5 eum ab Aetione in „nuptiis Roxanes" pictum narrat, epithalamiisque illis inde a primis quod sciamus temporibus erat ephymnium certa quadam forma, qua deus ille invocatus esse videtur. Certe Catulli in c. 62 haec est sententia

---

*) nam quaecunque huius praefixi origo fuit, tamen ne Clemmius quidem negare poterit, Homeri temporibus Graecos genuinae significationis plane oblitos intensiva tantum vi eam adhibuisse, ut *ζα*.

dicentis *Hymen o Hymenaee, Hymen ades o Hymenaee,* et c. 61, v. 3 *qui rapis teneram ad virum virginem o H. H. . . . . huc veni* cet. Neque Euripidi non pro deo fuisse videtur Tro. 314 *Ὑμήν, ὦ Ὑμέναι᾽ ἄναξ,* 319 *διδοῦσ᾽ ὦ Ὑμέναιε, σοί, διδοῦσ᾽ ὦ Ἑκάτα, φάος, παρθένων ἐπὶ λέκτροις ἃ νόμος ἔχει.* Cf. ib. 331. Ar. Av. 1736. 1742. 1754. Sappho autem accusativo casu dixit *Ὑμήναον* fr. 91. 107 Bgk. Hinc mihi sequi videtur, ex parte verum narrare illos, qui tradunt, Hymenaeum pulchrum fuisse juvenem matura morte in ipsis nuptiis abreptum, qui eam ob causam in omnibus nuptiis plangeretur (cuius fabulae longum est diversas formas enarrare, quas videas in Jacobii lex. myth. s. v. Cf. Serv. ad Virg. Aen. 1, 655. 4, 127. Ecl. 8, 30. Eust. p. 1157, 21. Schol. Pind. Pyth. 3, 96. Apollod. 3, 10, 3, 10, schol. Il. 18, 491. Philem. p. 174. Procl. chrest. ap. Phot. bibl. 321 a 22). Plane incredibile enim, quod mythologi censent (Welck. III, 193. 233. Preller I, 493. Hartung in Philol. III, 238 sq.), deum hunc a posteris ex carmine fictum esse (eine personification des liedes), quis enim in carmine ipsum carmen invocatum esse putet? Multo verisimilius est, carmen ab ephymnio vocatum esse, ut multa alia, *ὕμνος καλλίνικος, ἰηπαιήων, παιάν, ἰοβάκχοι* (cf. *Βακχέβακχον ᾆσαι* Ar. Eq. 410 cum *Ὑμηνυμέναιον ἀείδων* Opp. cyn. 1, 341), et haud scio an *ἔλεγος, διθύραμβος,* et quae maxime cum hymenaeo congruunt, *λίνος* vel *αἴλινος* (cf. ephymnion *αἴλινον αἴλινον*) et *ἰάλεμος.* Nam etiam Linus et Ialemus dicebantur filii Musarum, vates veteres, a quibus carmina illa nomen accepissent. Sed Linum quidem constat carmine illo quod *λίνος* vocabatur deploratum esse (Müll. Dor. I, 349), atque eandem ephymnii *Ὑμήναον* vim proprie fuisse accusativus arguere videtur; ad quam rem accedit quod in illo Pindari fragmento ap. schol. Eur. Rhes. 895 servato (Bgk. fr. 116) Linus Ialemus Orpheus et Hymenaeus proprio naeniarum genere deplorari dicuntur. Quamnam autem ob rem nuptiarum hilari die naenia cantata et quis tandem deploratus sit difficile dicas. Recte fortasse Hartung: „im nämlichen symbolischen sinne des untergangs der unschuld durch die ehe suchte man in sehnsuchtsvollen liedern am hochzeitstage den jüngling Hymenaeus, welche einst nach seiner eigenen kaum vollzogenen ehe plötzlich verschwunden oder unter trümmern

begraben sein sollte". Hic igitur juvenis proprie vitam juvenilem et intemeratam significabat. Postea quum non intelligerent, quid in nuptiarum hilaritate sibi vellent planctus, fabulae illae inventae sunt, denique Hymenaeus ille toties invocatus pro deo nuptiarum praeside habebatur. De veriloquio nihil audeo affirmare. Sed hoc mihi certum esse videtur, *Ὑμήν* et *Ὑμέναιος* idem significare et iisdem suffixis ab eadem radice descendere. (Quod *Ὑμήν* longum semper *υ*, *Ὑμέναιος* breve habere dicunt, rectum non est, nam etiam *Ὑμήν* brevem habet vocalem Eur. Tro. 331 *Ὑμὴν ὦ Ὑμέναι' Ὑμήν* in glyconeo, et Phaeth. fr. 781, 14 *Ὑμήν Ὑμήν*, cui respondet *ἅ τὸν μέγαν*). Forma ea unde utrumque descendit, vix esse potest nisi *ὑμενο*, suffixo participiali formatum. Haec etymologorum quoque recentiorum sententia est. Benfeyio I, 406 *ὑμήν* videtur esse aut „der preisende" a rad. *su*, unde *ὕμνος*, scr. *sumna* eodem suffixo descendunt, aut „der gott der zeugung" a rad. *sû* gignere. Magis placet Pottii opinio EF. 1, 230, *ὑμήν* esse „der verknüpfer" a rad. *vê* texere, quod bene congruit cum Catulli *conjugator amoris* 61, 45. Si autem Hymenaeus proprie non deus nuptiarum fuit, sed imago quasi vitae intemeratae, illa veriloquia vera esse non possunt. Quam ob rem haud scio an recte Serv. ad Aen. IV, 99 „Est etiam alia ratio vocabuli: nam ymen quaedam membrana quasi virginalis puellae esse dicitur, qua rupta quia desinat esse virgo, hymenaei nuptiae dictae". Epithalamiorum enim usum tam pervetustum esse puto, ut ex priscorum temporum feritate hoc ephymnium traditum esse veri non sit absimile.

His denique addenda sunt nomina in *μαιος*. Sed de his, ut quae difficile discernenda sint a denominativis in *ιμαιος*, propria quaestio est, quam proximo capitulo quamquam non absolvemus, quoniam otio nunc caremus, at breviter adumbrabimus.

3. Nomina in *ιμαιος*.

79. Ad nulla nomina suffixum *αιο* saepius adjectum est quam ad ea quae in *ιμος* et *ιος* desinunt. Ita factum est, ut nova quaedam suffixa composita nascerentur *ιμαιο* et *ιαιο*. Utriusque suffixi significationes non minus variae sunt quam

simplicium *ιμο* et *ιο*. Quamobrem ad illorum usum intelligendum de his prius quaerendum est. Atque suffixi *μο* tres maxime sunt significationes. Primum ad abstracta e verbis derivanda adhibetur, ut *ἀρθμός, κομμός, σεισμός* al., deinde ad concreta verbalia, sive activa sive passiva notione, ut *ἄνεμος, βωμός, δεσμός, ἐρετμόν, θεσμός, θυμός, ὄρχαμος, πλόκαμος, φαίδιμος* al. Sed etiam e nominibus persaepe hoc suffixo derivantur nomina, ita tamen, ut semper ante *μ* sive vocalis thematis prototypi finalis mutetur in *ι*, sive *ι* inferatur. Significatio huius suffixi *ιμο* propria non est, sed idem fere significat atque *ιο ικο* et alia eiusmodi. Huius generis sunt v. c. *αἴσιμος ἄλκιμος ἅλιμος ἄνθιμος δρόσιμος ἐλλόγιμος* (= *ἐν λόγῳ ὤν*) *κάρπιμος κύδιμος λόγιμος λόγχιμος* al. Sed sunt etiam permulta in *ιμος* et *σιμος* quae verbali utantur significatione, ut *ἐμβόλιμος* idem quod *ἐμβληθείς, γόνιμος* gignens, *μόνιμος* = *ἔμμονος, πόμπιμος* = *πέμπων* et *πεμπόμενος, ἐρείψιμος* collapsus, *λύσιμος* solvens al. His accedunt alia verbalia quae vel active quod quis facere potest vel passive quod fieri potest exprimunt, quod nos syllaba *-bar,* Latini adjecto *-ilis -bilis* denotant, ut *ἀγώγιμος* quod agi duci regi potest, agilis, *ἐδώδιμος* ad edendum aptus, *μάχιμος* qui pugnare potest, pugnax, bellicosus al. Sed fallatur si quis putet haec nomina ex ipsis verbis ducta esse adjecto primario illo suffixo *μο* quod participialem habet significationem. Nam radicis forma eum in modum mutata quomodo mutari solet in nominibus simplicibus denominativis luce clarius demonstrat *ἀγώγιμος, ἀοίδιμος, ἐμβόλιμος, γόνιμος, ἐδώδιμος, μόνιμος, μόριμος, νόμιμος, κούριμος, πόμπιμος* non alia ratione nata esse quam nomina in *αιος* verbali significatione utentia de quibus superiore capite egimus p. 186 sqq., scilicet sic, ut suffixo *ιμο* amplificata sint simplicia verbalia in *ο* desinentia (ut alia quoque adjectiva per *ιμο* amplificata sunt: *καλός κάλλιμος, ἥσυχος ἡσύχιμος*), quorum parva quaedam pars revera usurpabatur (ut *ἀγωγός, ἀοιδός* al.), alia in compositis tantum exstabant (ut *-βολος, -γονος, -μονος, -νομος -ποινος*), alia omnino non usurpabantur in loquendo, sed illorum fingendorum causa tacite cogitabantur (frustra enim primitiva quaesiveris vocum *δόκιμος*, quod a *δοκέω* repetitum, i. q. *ἔνδοξος; κούριμος,* quod a *κουρά* repetitum

non esse constat, quum apud Aesch. Cho. 180 simpliciter sit detonsus, apud Eur. Or. 955 *κούριμος σίδαρος* tondens; et aliorum). Ac vidimus supra plane eandem esse et sortem et significationem vocum *νόμιμος* et *νόμαιος* (p. 204), *πόμπιμος* et *πομπαῖος* (p. 210). Minus certa origo est vocabulorum in *-σιμος* Quorum permulta a nominibus abstractis in *-σις* descendere non potest negari. Ut *ἁλώσιμος βάξις* ap. Aesch. Ag. 10 non potest esse nisi nuntius *ἁλώσεως*, similiterque maxima pars eorum quae L. Meyer enumerat p. 621 ad nomina abstracta in *σις* revocanda videtur. Sed sunt etiam in his quae participiali utantur significatione, et cum compositorum potius partibus prioribus in *σι* desinentibus congruant quam cum abstractis. Ut *βακχεύσιμος* ap. Eur. simpliciter est bacchans, *ἐρείψιμος* ap. eund. collapsus (cf. *ἐρειψί-τοιχος* ap. Aesch.), *εὐθνήσιμος* Aesch. facilem mortem afferens, *λύσιμος* Aesch. solvens (cf. *λυσι-μελής*), *πτώσιμος* Aesch. = *πεπτωκώς*, necatus, *στάσιμος* stabilis, i. e. quod firmum immotumque stat. Quae quo modo explicanda sint mihi non liquet, praesertim quum etiam de compositorum partibus illis prioribus adhuc acerrime dissentiant viri docti; cf. Clemm Stud. VII, p. 51 sqq.

Ad omnia igitur haec vocabulorum in *ιμο* desinentium genera affigitur suffixum *αιο*, atque etiam ad ea, quae *ιμο* amplificandi tantum causa adjecerant, ut jam duo suffixa addita nihil fere significationi afferant mutationis. Cuius generis sunt e. c. *ἀποβολιμαῖος* Ar. Pac. 677: *Εἰ γάρ ποτ' ἐξέλθοι στρατιώτης, εὐθέως ἀποβολιμαῖος τῶν ὅπλων ἐγίγνετο*, = *ἀποβόλος ἐγίγνετο*, = *ἀπέβαλε τὰ ὅπλα*. — *ὑποβολιμαῖος* de infantibus subditivis Hdt. 1, 137. Pl. r. p. 7, 537 E al. Ab Hesych. Phot. Suid. explicatur *ὑποβαλλόμενος*. — *συλλογιμαῖος* Arist. meteor. 2, 1: *τῶν στασίμων ὑδάτων τὰ μέν ἐστι πηγαῖα, τὰ δὲ συλλογιμαῖα*. Luc. Tox. 19 *συλλογιμαίους τινὰς ἀνθρώπους*. Phryn. Bekk. an. p. 63, 12 *συλλογιμαῖος φορυτός, ἐπί τινος οὐδενὸς ἀξίου ἀνθρώπου*. Est igitur i. q. *συλλεκτός*. — *κλοπιμαῖος* ap. Luc. Icar. 20, Ant. Lib. 23 idem est atque *κλοπός*, *κλόπιος*, *κλοπαῖος*, eademque significatione *κλεψιμαῖος* apud LXX et scr. eccl. — *αἱ τροφιμαῖαι* Phil. t. 2, p. 443, 49 sunt virgines nondum in matrimonium datae, quae *τρέφονται*.

Quantopere autem illa suffixa in unum coaluerint, hinc intelligas, quod plerorumque nominum in *ιμαιος* desinentium prototypa in *ιμος* non exstant. Carent enim prototypis in *ιμος* haec: *ἀγριμαῖος, ἀγχονιμαῖος, ἀποβολιμαῖος, ὑποβολιμαῖος, συμβολιμαῖος, ἐνεχυριμαῖος, εὐχωλιμαῖος, κλεψιμαῖος, λαθριμαῖος, συλλογιμαῖος, νεκριμαῖος, ὀβολιμαῖος, ὀνυχιμαῖος, ἐξορισιμαῖος, πηγιμαῖος, προικιμαῖος, πυγονιμαῖος, ἀποστολιμαῖος, ἐπιστολιμαῖος, τραχηλιμαῖος, τυχιμαῖος.*

Ceterum satis habeo omnia quos noverim nomina in *ιμαιος* enumerasse. Sunt enim haec:

ἀγριμαῖος Eust. *ἀγχονιμαῖος* Bast. ep. cr. p. 155. *ἁρπαγιμαῖος* hymn. Orph. *ἀποβολιμαῖος* Ar. *ἐκβολιμαῖος* Hephaest. Theb. *embolimaeus* Auson. *ξυμβολιμαῖαι δίκαι = συμβόλαιαι* Hesych. v. supra p. 196. *ὑποβολιμαῖος* Hdt. Att. *ψευδυποβολιμαῖος* com. Att. *ἐνεχυριμαῖα = ἐνέχυρα* rejicitur a Phryn. et Thom. *εὐχωλιμαῖος* Hdt. Cass. D. *θνησιμαῖος = ἀποθανών* LXX. *θνηξιμαῖος* id. Cl. Al. *κλεψιμαῖος* LXX. Phot. *κλοπιμαῖος* Luc. *κρυφιμαῖος* Man. *λαθριμαῖος* Hesych. *συλλογιμαῖος* Arist. Luc. *νεκριμαῖος* LXX. *ὀβολιμαῖος* Theano ep. *ὀβριμαῖος* Hdn. epim. *ὀμβριμαῖος* id. *ὀνυχιμαῖος* Bekk. an. *ἐξορισιμαῖος* Hesych. *πηγιμαῖος* ser. byz. Hdn. epim. *προικιμαῖος* Cass. D. *πυγονιμαῖος* schol. Il. *ἀποστολιμαῖος* Ach. Tat. *ἐπιστολιμαῖος* Demosth. Philostr. *τραχηλιμαῖος* Str. (quod Lob. Phryn. 558 mutari jubet in *τραχηλιαῖος*). *τροφιμαῖος* Philo. *τυχιμαῖος* gloss. Lob. Phryn. 558. path. pr. 171. *φθοριμαῖος* Euseb.

4. Nomina in *ιαιος*.

80. Ex nominibus in *ιο* suffixo *αιο* amplificandi causa adjecto nata videntur vocabula in *ιαιο*, quae terminatio prioribus minus usitata erat, posteris magis magisque adamata denique adeo propriae et genuinae terminationis jura obtinuit, ut ad stirpes diversissimas adjungeretur et significationes complures sibi proprias arrogaret. Sed propter hanc ipsam causam tam spinosa est de huius terminationis origine quaestio, tam difficile et operosum, vocabulorum in *αιο* et *ιαιο* provincias distinguere — quam quaestionem Lobeckius ad Phr. p. 541 sqq. Path. el. I, 157 attigit magis quam confecit, quum omnia colligenda

diligenterque essent componenda — ut hanc quoque quaestionem in otiosiora tempora differre statuerim. Nunc vocabula tantum quae sic desinunt ex Passowii lexico excerpta enumerabo, ne quem alium oporteat hunc laborem etsi non difficilem at molestum suscipere. Alyus certe multa omisit (quanquam multum abest ut me nihil omisisse affirmem) neque apud quem quodque vocabulum scriptorem legatur adscripsit. Ceterum videas quae idem de hoc suffixo p. 16 sq. satis breviter disputavit. Quibus ut brevibus respondeam, injuria rejicit, argumentis non additis, Bühleri (Das Sec. suff. *ΤΙΣ* p. 39) et Pottii (EF. II 499) sententiam, *ιαιο* natum esse ex *ιο* suffixo vel ad *ιο* suffixum adjectivorum vel ad *ια* femininorum suffixum (ea de re cf. supra p. 185 sq.) adjecto; quam autem ipse profert sententiam, ea recta esse non videtur. Ait enim sic: „Equidem *ι-αιο-ς* describendum ratus *αιο-ς* ex falsa illa analogia de qua supra [§ 12 ad explicanda voc. in *αιος* a nominibus decl. secundae repetita] exposui, repeto: est *αιος* terminatio ista usitatissima, quae a thematibus in *α* ad quamvis stirpem adrepsit hederae ceterisque herbis parasitis simillima. *ι* vero litteram ad themata refero eandemque esse opinor, quam in *ι-διο-ς*, *ι-δεο-ς*, *ι-δευ-ς*, *ι-δη-ς*, *ι-κο-ς*, *ι-μο-ς*, *ι-τη-ς* suffixis nec non in *ι-ζω* verbali aliqua terminatione usitatissima . . . . . solet in lingua Graeca ante quodvis suffixum ultima thematis vocalis in *ι* extenuari litteram". Vehementer autem errat, *αιο* terminationem ad quamvis stirpem adrepsisse adfirmans. Eius quidem de quo nunc agimus suffixi *ιαιο* haec natura est; sed vocabula in *αιο* desinentia a stirpibus in *α* et *ο* descendunt innumera: ad stirpes in consonantem vel aliam vocalem desinentes perraro ac fere nunquam adjectum esse *αιο* proxima paragrapho docebimus. Hoc igitur quum perperam positum sit, conclusionem rectam esse non posse apparet.

Iam singula vocabula enumerem.

ἀετιαῖος iscr. *ἀχαριαῖος* Dem. Arist. DHal. al. *ἁλουργιαῖος* iscr. *ἁμαξιαῖος* X. Diod. *ἀμαριαῖος* Thphr. *ἀμυχιαῖος* Pl. Ax. *ἀνεμιαῖος* Pl. *ἀστεριαῖος* Cleom. *βλωμιαῖος* Philem. com. *βροντιαῖος* Hippcr. Gal.; cf. supra p. 173. *βωμιαῖος* Soph. *προγαμιαῖος* scr. byz. *γιγαντιαῖος* Aesop. fab. *γωνιαῖος* DHal. *ἀκρογωνιαῖος* NT. scr. eccl. *δακτυλιαῖος* Hippcr. *ἡμιδ.* Sext. Emp. *διδακτυλιαῖος* Gal. S. Emp. *τριδ.* S. Emp. Orib. *τετραδ.*

S. Emp. *ὀκταδ.* Orib. *δραχμιαῖος* Ar. Pl. Arist. *ἡμιδρ.* Al. Trall. *διδρ.* Critias. *τετραδρ.* Al. Trall. *ἑκατοστιαῖος* iscr. *ἑνιαῖος* DL. *ἐνιαυσιαῖος* Hpcr. Diod. rejicitur a Phryn. *ἐρεβινθιαῖος* Diosc. *ζωνιαῖος* Ath. Math. *ἡπατιαῖος* Hpcr. *ἠτριαῖος* Ar. Com. *συνθηματιαῖος* Ar. *καμινιαῖος* LXX. *κεγχριαῖος* Luc. *κεραμιαῖος* Philo. *κιναιδιαῖος* Artemid. *κληρονομιαῖος* scr. eccl. *κνημιαῖος* Hipcr. *κολοσσιαῖος* Diod. Luc. *κοτυλιαῖος* Antig. Car. D. L. *ἡμικ.* Diosc. *τετρακ.* Sext. Emp. *ἑξακ.* S. Emp. *κοσμιαῖος* Democr. *κροταφιαῖος* Synes. *κρυφιαῖος* gloss. *κυαμιαῖος* Luc. Gal. *λιτριαῖος* Gal. DH. *ἡμιλιτριαῖος* Str. *λυχνιαῖος* Gal. Sext. Emp. *ὑπολυχνιαία* scr. eccl. *ὑπομασθιαῖος?* cf. Lob. ad Phryn. p. 557. *μασχαλιαία* iscr. CI I, p. 282, 9 b. *μετωπιαῖος* Gal. *μηνιαῖος* Aesch. (e conj.) Str. Plut. *διμηνιαῖος* Hpcr. Gal. Cleom. *διχομ.* Suid. Hesych. *τριμ.* Thphr. Diosc. *τετραμ.* Diod. *πενταμ.* Hippiatr. *ἑπταμ.* Cic. Plut. *ἐννεαμ.* scr. eccl. *δεκαμ.* Plut. *μηριαῖος* Xen. *παραμηριαῖος* Poll. *μναϊαῖος?* cf. Lob. Phryn. p. 553, cum compositis *ἑξαμν. δεκαμν.* *μοιριαῖος* Ptol. Synes. *ἡμιμ.* Cleom. *τριμ.* Apollod. poliorc. *πενταμ.* Procl. hypot. *τριτημοριαῖος* Ar. Quint. *τεταρτημοριαῖος* scr. math. *μυλιαῖος* (*ὀδόντες*) Orib. *ναματιαῖος* Aeschin. *νεφριαῖος* Diosc. *κατανοτιαῖος* iscr. *νωτιαῖος* Ar. Pl. *ἐννωτιαῖος* Ruf. *κατανωτιαῖος* Poll. iscr. *ξεστιαῖος* Gal. *ὀβολιαῖος* Arist. *ἡμιωβολιαῖος* Ar. Xen. *διωβολιαῖος* Gal. *τριωβ.* Diosc. Gal. Al.Trall. *τετρωβ.* Suid. *ὀνιαία* (sc. *κόπρος*) Hesych. Phot. *τὰ ὀπωριαῖα* = *ὀπώρα* Thphr. *ὀργυιαῖος?* Anth. cf. supra p. 153. *ὁριαῖος λίθος* gloss. *ὀροβιαῖος* Thphr. Diosc. Gal. *ὀροφιαῖος* iscr. *παλαιστιαῖος* vel *παλαστιαῖος* Hdt. Ios. Diosc. S. Emp. Geop. *τριπαλαιστιαῖος* Ath. Mach. *πενταπ.* Heliod. Orib. *πηχυιαῖος* Hdt. Pl. Thphr. al. *πινακιαῖος* Hippiatr. *πλεθριαῖος* Pl. Xen. *πλευριαῖος* (*κρέα*) Poll. *χειροπληθιαῖος* Thphr. Diod. *πλουτιαῖοι ὑετοί* scr. eccl. *ποδιαῖος* Pl. Arist. DHal. Luc. *ἡμιποδιαῖος* Apollod. poliorc. *τριημιπ.* Xen. *προυργιαίτερος* Att. ad **προυργιαῖος* revocandum. cf. supra p. 183. *διποδιαῖος* l. dub. ap. Xen. *ποταμιαῖος* Arist. Hippiatr. scr. eccl. *πυγονιαῖος* Thphr. *πωγωνιαῖος* gloss. [*ῥαχιαῖος* cf. supra p. 156] *ἡμιρρομβιαῖος* Gal. *σεληνιαῖος* Georg. Sync. *σκο-*

τιαῖος Hipp. Poll. *ὑποσπαδιαῖος* Gal. *σπιθαμιαῖος* Hipp. Arist. Thphr. *ἡμισπιθ.* Hipp. *σταλαγμιαῖος* Paul. Al. *στατηριαῖος* Theop. com. ap. Poll. 9, 59. *στατιαῖος* Hesych. *στελεχιαῖος* Gal. *στεμματιαῖον δίκηλον* Hesych. *στεφανιαῖος* Gal. *στηθιαῖος* schol. Ar. gloss. *στιγμιαῖος* Plut. Gal. *στοιχιαῖος* iscr. *προστομιαῖον* iscr. *ταλαντιαῖος* Dem. Alcae. com. al. *πενθημιταλ.* Philo poliorc. *τριταλ.* Plut. Philo. *τελματιαῖος* Arist. *διχοτομιαῖος* Paul. Alex. *τονιαῖος* Arist. Euclid. Aristox. *τριημιτονιαῖος* Theo Sm. *τραχηλιαῖος* Str. (? cf. Lob. Phryn. 558) Eust. *ὑδατιαῖος* Hesych. *φλεγματιαῖος* Geop. *φρεατιαῖος* Thphr. Plut. Ath. *φρενιτιαῖος* Hipp. *χοινικιαῖος* Iscr. att. *τριχοινιαῖος* Diosc. *χρυσιαῖος* DL. *ὠμιαῖος* Arist. Heliod. Gal. *ἐπωμιαῖος* Hipp. *ὡριαῖος* S. Emp. Ptol.

V.

De terminatione *αιος* ad alias stirpes addita.

81. Terminationis *αιος* originem fuisse vidimus eam, ut ad stirpem in *α* desinentem adderetur suffixum *ιο*. Cuius suffixi iota quum tam arcte cum praecedente *α* conjunctum esset ut in diphthongum *αι* coalescerent, novum quasi quoddam suffixum *αιο* natum est. Hoc igitur novo suffixo jam uti poterant ad vocabula ex quibusvis stirpibus derivanda. Tamen ea in re admodum se cohibebant, neque fere ab aliis stirpibus nomina in *αιο* derivabant quam ab eis quae in *ο* desinunt, ut quae stirpibus in *α* proximae essent cognatae ac vel prius ipsae in *α* desiissent vel mobilia essent femininamque primae declinationis formam a latere haberent. Cf. supra p. 185 sq. Ab huiusmodi igitur stirpibus permagna nominum in *αιος* multitudo ducta est, de quibus priore capite egimus. Perraro autem et vetustiore quidem tempore fere nunquam *αιο* ad alias stirpes, i. e. ad stirpes aut consona aut alia quam *α* et *ο* vocali finitas, sive, ut veteris grammaticae more loquar, ad nomina tertiae declinationis additum est. Complura quae hac ratione formata esse videntur nomina aliter sunt explicanda. Vocabulum *ἐχιαῖος* quod lexicis circumfertur, non esse nisi falsam Schneideri conjecturam pro eo quod in Nicandri libris est *ἐχιναῖος*, et *ἐχι-*

ναῖος ipsum ex forma quadam *ἔχινα* videri ductum esse, supra vidimus p. 143. Etiam *ῥαχιαῖος*, quo Hippocrates utitur, non a *ῥάχις* sed a *ῥαχία* derivatum esse, p. 156 demonstratum est. Eadem origo etiam esse videtur vocis *ἐπιπολιαῖος· Ἑρμῆς ἐν Ῥόδῳ ὡς Γόργων ἱστορεῖ* Hesych. Sic vocatus esse videtur Mercurius quod urbem custodiret (cf. quae huc trahit Schmidt ib. s. v. *ἐπιπόρπωμα: ἐπειδὴ τῆς πόλεως . . .*). Praeter *πολι* enim etiam stirpem *πολια* (ut *πότνια*) extitisse docent *πολιαόχος* (Pind. Aesch.), *πολια-νόμος* (Cass. Dio. tab. Heracl.) *πολιήτης* (Hom. Hdt. Pind. Tragg.), quod intellexerunt Roediger de prior. membr. in nom. gr. comp. conform. p. 17, R. Meister in Curt. Stud. IV p. 376, G. Meyer ibid. V p. 89. Atque haud scio an idem statuendum sit de *κρηπιδαῖον*, quo Lysias usus est teste Poll. VII, 120: *καὶ κρηπιδαῖον δὲ μέρος οἰκοδομήματος, Λυσίου εἰπόντος ἐν τῷ περὶ τοῦ τύπου „τοῦ γείσου συντετελεσμένου καὶ τοῦ κρηπιδαίου“.* Latini enim pro gr. *κρηπίς* dixerunt *crepida.* Qui quum saepe stirpes graecas in consonam exeuntes addita vocali amplificarent, ut *δελφίς delphinus, ἑβδομάς hebdomada, Σφίγξ Sphinga* al. (cf. G. Meyer in Curt. Stud. V, 71), haud incredibile est, iis multa illorum vocabulorum jam graeca hac forma tradita esse ab Italiotis. Ab iisdem autem etiam Lysias formam *κρηπιδα* accepisse poterat. Fortasse etiam *οἰκοτρίβαιος* huic vocabulorum numero addendum est. Poll. III, 76: *τὸ δὲ παιδίον τὸ ἐκ τῶν οἰκοτριβῶν οἰκοτρίβαιον ὠνόμαζον.* Verna enim non solum *οἰκότριψ* vocabatur (Lob. Phryn. p. 203. Paral. p. 292), sed Hesychio teste etiam *οἰκοτρίβης* (cf. Nauck. Ar. Byz. p. 196). Quanquam hoc dubium, neque solent a verbis nomina in *-ης* primae derivari nisi activa significatione, cf. *δαμάλης* et comp. in *-αρχης, -δαμνης, -δικης, -δίνης, -ευνης, -θοίνης, -λεσχης, -μετρης, -νικης, -νομης, -οπιπης, -ουνης, -παλης, -πωλης, -τηρης, -ωνης.* Quam ob rem vereor ne Polluci restituendum sit *οἰκοτρίβειον.* Ad stirpem vocali *α* vel *ο* finitam revocandum videtur etiam *δηναιός* quo inde ab Homero utuntur poetae. Hanc vocem derivare solent ab adverbio *δήν*, quod veri dissimillimum. Rectum vidisse mihi videtur Legerlotzius in KZ VII, 302: „Ableitungen von dem thema *δα, δη* sind *δα-νά* (Hesych. *δανά ἤδη, ὡς δή*) und *δα-νό-ν* (denn so dürfte

bei Hesychius für *δαόν πολυχρόνιον* zu schreiben sein), wovon wider *δηναιός*; ferner dor. *δα-ρό-ς*, ion. *δη-ρό-ς* (vgl. *νύκτερος*) lange dauernd", et in annot.: „*δᾱ-νά* und *δᾱ-νό-ν* bedeutet eigentlich tägig; auch mag ein *δᾱ-νή* (sc. *διατριβή*) tagesfrist, vorhanden gewesen sein; denn ein solches substantivum scheint man für *δηνα-ιό-ς*, eigentlich von tageslänge, dann überhaupt lange, annehmen zu müssen".

His igitur detractis perpauca inferioris maxime Graecitatis vocabula restant, quae *αιο* tanquam plenum suffixum ad stirpem aliquam sive plenam sive decurtatam adjunxerunt. Quorum vetustissimum est

χοαῖος ex *χοῦς*, them. *χοϝ*. Hippoloch. (qui Duridis fuit aequalis) ap. Ath. IV, 129: *ὁ Πρωτέας αἰτεῖ σκύφον χοαῖον* i. e. congium unum capiens, aequans. item *ἡμιχοαῖος* apud Theophr. Exspectaveris *χοϊαῖος*, ut *κοτυλιαῖος* al. Fortasse vitaverunt vocalium coacervationem.

Ex stirpibus consonante finitis ducta sunt:

γαλαξαῖος lactens lacteus Nonn. Cf. *γαλαξήεις*, *γαλαξία*, *γαλαξίας*.

ἰναία. *δύναμις* Hesych.

ὑδραῖος quod in aqua est Olympiod. Nicet. Laconicum esse videtur quod affert Hesychius *οὐδραία· ὑδρεία, μέτρον τι, Ἀττικοῦ μετρητοῦ ἥμισυ*. Cf. Ahr. Dor. p. 125.

Ad stirpem decurtatam *αιο* additum est in hisce:

ἀροτραῖος Antip. Sid. in Anth. 7, 209, 4 *ἀρ. θαλάμη* thalamus agrestis, quod non potest ab *ἄροτρον* descendere, sed non nisi ab *ἀροτρεύς*, quod vocabulum inde a Demosthene in usu fuit, maxime apud poetas posteriores. *ἀροτρεύς* = *ἀροτήρ*, cf. *ἀροτρεύω ἀροτριάω* et *Φοῖβος ἀρότριος* in h. Orph.

γλυκαῖος pro *γλυκύς* est apud Synesium medicum duodecimi p. Chr. n. saeculi.

Quae praeterea huic classi adnumeranda videri possunt *λεχαῖος πελαγαῖος*, ea alia ratione formata esse supra p. 85. 86 demonstratum est.

Vides quam exiguus sit numerus eorum vocabulorum in *αιος*, quae ab alia stirpe quam in *α* vel *ο* desinente derivata sunt, vides infimorum tantum temporum hanc esse licentiam, ut luce clarius appareat pravam esse eorum sententiam qui hanc

quoque terminationem ut multas alias ad quamvis stirpem adrepsisse putent. Immo vix ulla alia tam originis suae semper sibi conscia fuit quam haec.

VI.
Adespota.

82. Postremo loco ea vocabula in *αιος* sunt enumeranda quorum origo adhuc ignota est, et quae ex alienis linguis in Graecam recepta sunt.

ἀνταχαῖος magnus piscis ex accipenseris Linn. ut videtur genere, qui in Istro et Borysthene vivebat. Hdt. IV, 53. Ael. n. an. XIV, 23. 26. Strabo VII p. 307. Cf. I. M. Gesneri disputatio de Antacaeo in Act. Soc. Ien. lat. II p. 21 sq. *τάριχος ἀνταχαῖον* Antiphan. ap. Ath. III, 418 D.

ἀραιός Doederl. gl. II. 1045 revocat ad *ἀρᾶν* tab. Heracl. (Cf. Meister in Curt. Stud. IV, 436), *ἀρατὸν ἕλκος* Soph. Ant. 970, *ἀρημένος* Hom., atque explicat: „dünn, schmal, eigentlich zerbrechlich". Sed Aristarchus cum spiritu aspero scripsit *ἁραιός*, et est in hiatu *E* 425. *Σ* 411. *Υ* 36, ut digamma in initio abjectum putes, quod in *ἀράω* non fuisse docent tab. Heracl. et Od. *ι* 403 *Πολύφημ' ἀρημένος*. Benfeyius Wzw. II, 193: „das mir etymologisch ganz unbekannte *ἀραιός, ά, όν*, (mehrfach mit anl. *ϝ* (Thiersch. Gr. Gr. 232), att. mit anl. ῾) dünn, zart, schwach (schwerlich zu *rarus*, st. *rjedŭkŭ*)". Fick II³ p. 22 confert *ἔρημος*, *ὅρος* (= *ὀρϝο-ς*), *ἀρόω*, *ἄρουρα*, lat. *area arvus rarus*, a rad. *ar* dividere scindere agrum mollire. — Hinc *ἀραιά* ilia, *μεσάραιος* (*φλέβες*), *μεσάραιον* gekröse.

βαΐον NT ramus palmae arboris, et *βαΐς* quod idem significat, ex lingua aegyptia in graecam translata sunt; aeg. vet. *bâ*, copt. *βητ*, v. Thes. s. v. Champollion, gramm. égypt. I, p. 59. Benfey 2, 369.

βιδιαῖοι. Haec forma, quae apud Paus. 3, 11 tradita est, eadem ratione videtur corrupta esse qua *πεδιαῖοι*, de quo supra p. 183 diximus. „Duplex nominis scriptura in titulis Laconicis exstat, *βίδεος* et *βίδυος*, nusquam *βιδιαῖος* nec *βειδιαῖος*. — In scriptura *βίδυος* latet etymon. Grammaticos si audimus, *βείδιος* est vel *ἔνδοξος*, ut Suidas exponit, vel

ἄρχων, quae Eustathii (p. 1453, 11) explicatio est: sed his auctoritatibus cave te induci patiaris. Bidei teste Pausania ludos epheborum curant: ephebis inter ludos maxime praefecti sunt: ludorum et epheborum sunt testes et judices: sunt ἴδυοι, et quoniam verbum εἴδω digamma habet, dicuntur Ϝίδυοι, βίδυοι". Boeckh CI I, p. 609. Cuius sententia accepta est ab Ahrente Dor. p. 47 et Curtio Et. n. 282 et p. 552, qui et ipsi βίδυοι vel βίδεοι pro genuina forma habent. Et pugnat βιδιαῖοι cum omni huius verborum generis analogia. Quam ob rem hanc formam a scriba aliquo in Pausaniae textum illatam putabimus.

κρουνοχυτρολήραιος. Ar. Eq. 89 κρουνοχυτρολήραιον
ον
εἶ, sic codd., in uno Flor. Γ: λήραιος. „Ein ganz unmögliches wort. Man erklärt es: Wasserkrugphilister, ein mensch, der, weil er nur wasser trinkt, jeder höheren begeisterung unzugänglich ist" Kock. „Das wort κρουνοχυτρολήραιον leitet man v. κρουνός brunnen, χύτρα topf und λῆρος geschwätz ab, doch ist dabei die endung -αιον wunderbar" Ribb. „Wasserkrukenhasenfuss" Droys. Κρουνοχυτρολήραιον. Ἀντὶ τοῦ. φλύαρος εἶ. κρουνὸς γὰρ τὸ χύδην καὶ ἀκρίτως καὶ ἀθρόως ῥέον. λῆρον δὲ τὸ μάταιον. συνέθηκεν οὖν ἀπὸ τοῦ κρουνοῦ καὶ τοῦ ληρεῖν καὶ τῆς χύτρας, ἀναισθήτου οὔσης, ἵνα τὸ ὅλον δηλώσῃ τὸν ἀναίσθητον καὶ ἀνόητον καὶ περιττολόγον. Schol. Forma quidem vocis abnormis est, quum composita in αιος desinere non soleant nisi quorum pars posterior derivata sit aut a nomine quod ipsum jam in αιο vel αια desinat aut a verbo barytono aut primae conjugationis. Sententia autem est aptissima: Niciae dubitanti num quis ebrius bona consilia capere possit (πῶς δ' ἂν μεθύων χρηστόν τι βουλεύσαιτ' ἀνήρ;) Demosthenes respondet: tu quidem nugaris etiamsi urceos aqua completos hauseris. Quam ob rem nihil mutandum. Analogiam multorum quae e verbis barytonis et verbis in αω fluxerunt nominum in αιος poeta secutus esse videtur.

Λυαῖος a λύω repetitum, et Bacchum sic vocatum esse fere consentiunt viri docti, quod curas solveret, ut etiam Λύσιος et Ἐλευθέριος vocabatur. Eademque etiam veterum sententia erat. EM 193, 17: λύω, Λύαιος, ὄνομα κύριον. 571, 17 Λυαῖος,

ἀπὸ τῆς λύσεως τοῦ ῥάμματος· προσερράφη γὰρ τῷ μηρῷ τοῦ Διός. ἢ παρὰ τὸ λύεσθαι τῷ οἴνῳ τοὺς μεθυσκομένους. Plut. qu. conv. I, 1, 2 *εἰ δὲ πάντων μὲν ὁ Διόνυσος λύσιός ἐστι καὶ λυαῖος, μάλιστα δὲ τῆς γλώττης ἀφαιρεῖται τὰ χαλινά.* V, 6 *ὥςπερ οὖν ὁ Ἐπαμεινώνδας, εἴς τινα δυσχωρίαν τῶν στρατηγῶν . . . εἰσβαλλόντων τὴν φάλαγγα . . . ἐξέλυσε καὶ κατέστησεν εἰς τάξιν, οὕτως ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ συμπεφορημένους ὑπὸ τοῦ λιμοῦ κυνηδὸν ἄρτι παραλαμβάνων ὁ Λυαῖος θεὸς καὶ Χορεῖος εἰς τάξιν ἱλαρὰν καὶ φιλάνθρωπον καθίστησι.* His repugnat Pottius KZ VI, 136: „Solcherlei bildungen nämlich sind, so viel ich einsehe, nie unmittelbar aus dem verbum (also unseren falls aus *λύω*) sondern denominativ. *Λύα* bezeichnet aber hader, zwist, und dann wäre es leicht möglich, obiger name fasse die geneigtheit vieler trunkener zu streit und zank ins auge". Sed plane contraria significatione est apud Plut. de coh. ira 13 fin. *χωρὶς ὀργῆς καὶ μέθη κοῦφόν ἐστιν. ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ νάρθηξ ἱκανὸς κολαστὴς τοῦ μεθύοντος, ἂν μὴ προςγενόμενος ὁ θυμὸς ὠμηστὴν καὶ μαινόλην ἀντὶ λυαίου καὶ χορείου ποιήσῃ τὸν ἄκρατον.* Forma quidem vocabuli eam ob causam mira est, quod nomina in *αιος* non solent repeti nisi a verborum stirpibus in consonam vel in *α* desinentibus. Sed quum non prius adhibitum legatur quam apud scriptores primi a. Chr. n. saeculi (Phil. Thess. Anth. IX, 247, Antig. Car. ib. IX, 406, poetasque latinos Tib. Hor. Ov.; post hos apud Plut. Nonn. et in Anacreonteis), recentiore demum tempore fictum esse videtur ad analogiam non satis perspectam verbalium in *αιος* desinentium.

μαῖον cumini genus. Alex. Trall. 8, 392. 11, 538. Gloss. iatr. ap. Ducang.: *Λαγοκύμινον· μαῖον.* Incertum an cognatum sit *μεῖον* vel *μῆον*, lat. *meum.*

προβαταία synonymum ocimoidis ap. Diosc. 4, 28.

σίραιον vel *σίραιος οἶνος* sapa, defrutum. Brevi syllaba prima apud Ar. Vesp. 878. Antiph. ap. Ath. 2, 68 A, Alex. ibid. 4, 170 B et saepe apud posteriores. Longa syll. prima apud Nicand. Alex. 153. Saepius in prima syllaba *ει* scribitur, ut a Moeride *σείραιον*; Poll. 6, 16 *σήραιον*; in VV. LL. ad Diosc. *σείριος*. Vocabulum Galeno et Moeride auctoribus atticum erat, quum ceteri Graeci eandem rem *ἕψημα* vocarent.

Sed obscura est origo. Benfeyius I, 40 confert *σειρός, σείριος*: „Schlechte formen von *σειριάω σειρίασις* sind *σιριάω σιρίασις*: geben uns diese das recht, hierher zu ziehen auch *σίραιος, σίρινος* (*οἶνος*), *σίραιον, τό,* eingekochter (zusammengebrannter; in der eigentlichen bedeutung von *σαυς*) most, welcher auch *ἕψημα* das gekochte heisst?" Sed ipsa quam affert forma *σίρινος* (Eust. Od. p. 1385, 14) arguit, non a verbo sed a nomine repetitam esse hanc vocem. Fortasse cognatum est lat. *sĕrum,* quod cum *ὀρός* conferri solet, improbante Fickio I, 796 propter formam *ὀρρός*. Cf. lett. *sêras* caseus, sl. vet. *syrŭ* caseus, scr. *săra* et *sâra* sucus serum butyrum. Nec desunt alia in quibus *α* (vel *ε*) ante *ρ* in *ι* sit mutatum: *οἰκτίρω, κίρνημι, σκιρτάω.*

σιφαῖος Luc. Lexiph. 6: *Ἄρτοι μὲν ἦσαν σιφαῖοι οὐ φαῦλοι.* Liber unus *συφαῖοι*. *Σιλφαῖος ἄρτος* sine interpr. Suid. Vocabuli explicationem non video tentatam nisi in Pass. lex.: „Vielleicht mit *σίφων, σιφλός* verwant, also hohles brot, eine art windbeutel. Suidas, bei dem sich *σιλφαῖος σῖτος* ohne erklärung findet, schrieb vielleicht *σιφλαῖος σ.*" (Quod propter ordinem litterarum veri non simile.)

σπήλαιον spelunca Plat. Arist. Zeyss in KZ 19, 181: „Die einfache wurzel, welche das gr. *σπέος* darbietet, erscheint in dem ihm entsprechenden lateinischen *spec-us* durch *c* erweitert, während eine erweiterung derselben wurzel durch *l,* wie in griech. *σπήλ-αιον* und *σπῆλ-υγξ,* die im lateinischen zu *spēl-aeum* und *spēl-unca* geworden sind, so im deutschen *spal-t, spal-te* und im griech. *σπάλ-αξ* s. *ἀ-σπάλ-αξ* sich zeigt". Incertum igitur est, utrum ab ipsa radice ductum sit *σπήλαιον,* an a substantivo aliquo *σπήλη* (ut *στήλη*).

συρμαία. Sic vocabatur praecipue potio ad purgandum ventrem sumpta et a medicis Graecis saepius adhibita (unde ventrum purgare vocabant *συρμαΐζειν* Hdt. 2, 77. Ael., et purgationem *συρμαϊσμόν* Hipp. p. 805 H), quam ab Aegyptiis recepisse videntur. Aegyptios enim tres dies continuos uniuscuiusque mensis syrmaea alvum purgasse auctor est Herodotus II, 77, et Aristoph. Thesm. 857 Aegyptios vocat *μελανοσυρμαῖον λεών.* Sed non ad hunc finem solum potabatur, nam eo medicamenta diluta propinasse medicos discas ex Hippocr. morb.

mul. 1, p. 626, 37. 39, Aegyptiosque hoc liquore in condiendis cadaveribus usos esse ad ventrem eluendum narrat Herodotus II, 88. Quid significet apud eundem II, 125 in Cheopis pyramide inscriptum esse tradentem (ex Herodoto nisi fallor idem tradens hausit Diod. I, 64) *ὅσα ἔς τε συρμαίην καὶ κρόμμυα καὶ σκόροδα ἀναισιμώθη τοῖσι ἐργαζομένοισι* (cuius inscriptionis nunc nulla restant vestigia) non constat. Non de liquore purgatorio hoc loco cogitandum esse sed de cibo vel potu ad victum necessario apparet. Quodnam autem potionis genus hoc vocabulo proprie significatum sit, et veteres et recentiores admodum dissentiunt. Raphanum sic vocatum eiusque sucum cum sale mistum ad purgandum adhibitum esse tradunt Erotian. Poll. Diocl. ap. Paul. Aeg. 1, 100. Schol. Ar. Pac. 1254. Aliis videbatur potio ex aqua et sale, *πόμα δι᾽ ὕδατος καὶ ἁλῶν* Hesych. Alii Didymo auctore ex hordeo factum esse affirmant et idem esse atque *ζῦθον*: Schol. Ar. Pac. 1254 *τινὲς δὲ τὸν λεγόμενον ζῦθον, ὥς καί φησι Δίδυμος.* Schol. Thesm. 857 *κρίθινόν ἐστι πότημα.* Gl. Hdt. 2, 77 *συρμαΐζειν* explicant *καθαίρειν ἐκ ζειῶν καὶ ὕδατος*, sic etiam Suid. *Βρωμάτιον διὰ στέατος καὶ μέλιτος* sic vocatum esse Spartae, et ludorum praemium fuisse narrat Hesychius. Denique quibusdam etiam *λάχανόν τι σελίνῳ ἐοικός* esse videbatur, Hesych. Suid. Neque minus dissentiunt recentiores, quorum sententias v. ap. Sprengel, Gesch. d. Medic. I, p. 71, Bähr ad Hdt. II, 88. 125. Quae quum ita sint, difficillimum est intellectu, quae vocabuli sit origo et significatio primigenia. Rem esse ex Aegypto in Graeciam translatam constat, num etiam nomen, incertum est. Ac ne Georgius Ebers quidem qui a me ea de re rogatus benevolentissime quid sentiret mecum communicavit certius quidquam affirmare potuit. Nam ex verbo aegyptio *surà* potare potus potuit sane derivari subst. *suràmu* vel *suràmuau* potus, sed hac significatione traditum esse non videtur. Huic coniecturae aliam addit vir doctissimus hanc: „In meinem papyrus kommt aber auch ein getränk vor, das gegen ‚übelkeit im leibe' eingegeben wird und *sarem* oder *mu en saremu* saremwasser genannt wird. Es sollen davon 2 *hennu*, d. i. 2 × 0,465 liter genommen werden. Ob das *συρμαία* ist?" Sed ex mea quidem sententia, quum *συρμαία* veteribus ita videretur Aegyptiorum propria ut vel comici

populum Aegyptium *μελανοσυρμαῖον λεών* vocarent, si hoc vocabulum ex lingua aegyptiaca sumptum esset, non posset non in huius linguae monumentis quae nobis servata sunt persaepe occurrere. Itaque quum Aegyptologi ipsi eius notitiam non habeant certiorem, veri similius est, Graecam esse vocem, praesertim quum etiam hordeaceum illud Aegyptiorum vinum quod ipsi *heq* vocabant a Graecis Graeco vocabulo *ζῦθος* (a rad. *jav* quae in *ζειά, ἦια*, cf. supra p. 70) appellaretur. Sed quomodo *συρμαίη* explicandum sit, mihi plane ignotum est. Solent eam vocem revocare ad *συρμός*, quod de vomitu usurpatum dicunt apud Nicand. alex. 256:

τοῦ καὶ ἐπισχομένοιο περὶ στόμαχον βάρος ἵζει
πρῶτον ἐρεπτόμενον, μετέπειτα δὲ λοιγέι συρμῷ
ῥιζόθεν ἑλκωθέντα, κακὸν δ' ἀποήρυγε δειρῆς.

Sed hoc valde dubium. Schol.: *ἐν δὲ τῇ καταπόσει ἐσθίον τὸν στόμαχον καὶ δηγμοὺς ἱκανοὺς παρέχον βάρος εἰς αὐτὸν ἐνίησιν, ἔπειτα σφοδρῶς αὐτὸν καταξέσαν ἑλκοῖ τοσοῦτον, ὥστε ποτὲ μὲν ἐμεῖν κτλ. . . . Ἀνερεπτόμενον, ἤγουν ἀνερευγόμενον τῇ περιτρίψει. Συρμῷ δέ, τῇ ζέσει καὶ τῇ ὀλεθρίᾳ καύσει τὸν στόμαχον ἑλκωθέντα.* Neque *σύρω* unquam de ventris purgatione adhibitum invenio. Tamen veri non omnino dissimile, quum *σύρεσθαι* dicatur quidquid fluctibus abripitur et trahitur, etiam de purgatione interdum hoc verbum usurpatum esse et *συρμαίαν* dictam quasi abluentem abripientem, et eodem modo formatam qua vocabula supra § 78 tractata.

Φαναῖος in Chio insula Apollo vocabatur, teste Hesych., ab eiusdem insulae promuntorio *Φάναι*, (ubi eius templum fuisse narrat Strab. XIV, 645) *ἀπὸ τοῦ ἐκεῖθεν ἀναφανῆναι τῇ Λητοῖ τὴν Δῆλον*, St. Byz. Macrobio autem Sat. 1, 17 *Φαναῖος* dictus esse videtur, *ἐπειδὴ φαίνεται νέος*, quia sol quotidie renovat sese. Quod licet ineptum sit, tamen mihi quoque vocabulum a *φαίνεσθαι* videtur repetendum esse. Semel Iuppiter sic vocatur Eur. Rhes. 355: *σύ μοι Ζεὺς ὁ φαναῖος ἥκεις διφρεύων βαλιαῖσι πώλοις*. Mihi dubium non est quin cognatum sit cum *φανός* splendens *φανός* taeda. Nam quanquam haec longam habent *α*, brevis est in *φανή* taeda. Sed quomodo ex rad. *φαν* ortum sit *φαναῖος*, non audeo dijudicare.

χαῖον pedum, baculum pastorale. Ap. Rhod. Arg. 972: Καὶ τὰ μὲν . . . ποιμαίνεσκεν . . . Φαέθουσα . . . ἀργύρεον χαῖον παλάμῃ ἔνι πηχύνουσα. Schol.: χαῖόν ἐστι καμπύλη βακτηρία, ᾗ οἱ ποιμένες χρῶνται. Ἀμερίας δὲ ψιλὴν ἀπέδωκε ῥάβδον. Καλλίμαχος· „Ἔπρεπέ τοι προέχουσα κάρης εὐρεῖα καλύπτρη, ποιμενικὸν πίλημα· καὶ ἐν χερὶ χαῖον ἔχουσα“. Καὶ τὸ παρ' Ἀλκμᾶνι δὲ λεγόμενον ἐρυσίχαιον, τῷ χαίῳ ἐρύοντα, ἤτοι ποιμαίνοντα. EM. 807, 45: χαῖον οἱ μὲν καμπύλην βακτηρίαν· οἱ δὲ ῥάβδον· οἱ δὲ λαγωβόλον. Suid. χαιός· ἡ ῥάβδος. item Cyrill. ap. Math. Gl. min. p. 25, Hdn. epim. ed. Boiss. p. 149. St. Byz. 281, 10 ed. Mein.: Ἐρυσίχη, πόλις Ἀκαρνανίας. . . . τὸ ἐθνικὸν Ἐρυσιχαῖος, περὶ οὗ πολὺς λόγος τοῖς ἀρχαίοις. ὁ τεχνικὸς γὰρ καὶ Ἡρωδιανός φασιν ὅτι σεσημείωται τὸ Ἐρυσίχαιος προπαροξυνόμενον ἐν τοῖς ἐθνικοῖς. μήποτε οὖν τὸ χαῖον ἐγκεῖσθαι, ὅ ἐστιν ἡ βουκολικὴ ῥάβδος, καὶ τὸν ἐρύσω μέλλοντα. διχῶς οὖν ἔσται, ὥς ἐστι δῆλον παρ' Ἀλκμᾶνι ἐν ἀρχῇ τοῦ δευτέρου τῶν παρθενείων ᾀσμάτων· φησὶ γάρ. Οὐκ ἦς ἀνὴρ ἄγροικὸς οὐδὲ Σκαιὸς οὐδὲ παρὰ σοφοῖσιν, οὐδὲ Θεσσαλὸς γένος, Οὐδ' Ἐρυσιχαῖος [οὐδὲ ποιμήν] (ex seqq. additum a Mein.). εἰ γὰρ τῷ „Θεσσαλὸς γένος“ συναπτέον, ἐθνικόν ἐστι καὶ προπερισπάσθω. Ἡρωδιανὸς ἐν ταῖς καθόλου προσῳδίαις καὶ Πτολεμαῖος ἔφη· εἰ δὲ τῷ „οὐδὲ ποιμὴν“ συνάψειέ τις λέγων ἢ „ἐρυσιχαῖος τὸ οὐδὲ ποιμήν“, πρόδηλον ὡς προπαροξυνθήσεται καὶ δηλοῖ τὸν βουκόλον ἢ τὸν αἰπόλον, πρὸς ὃ τὸ ποιμὴν ἁρμόδιον ἐπαχθήσεται. — Vocabuli origo ignota est. Eadem significatione sunt χαβός et χαμός, quae conferunt Benf. II, 321, Curt. Et. n. 184.

Addenda et corrigenda.

Conscripta jam hac commentatione prodiit annalium a Bezzenbergero editorum (Beiträge zur kunde der indogermanischen sprachen) fasciculus alter, quo continetur Fickii dissertatio „zum sogenannten ja-suffix im griechischen". Hac dissertatione quominus ad librum meum dum typis exprimitur corrigendum uterer temporis angustiae prohibuerunt. Sed ne si otio abundassem quidem puto me magnum inde fructum capturum fuisse. Nam quum nonnulla recte sint excogitata, multo plura perversa sunt, et, ut verbo dicam, tota commentatio parum accurate confecta, nec temporum neque significationis ulla habita ratione, diversisque eiusdem formae suffixis non distinctis. Scilicet alii imperaturos se putant, si diviserint, hic vir doctus deletis finibus rerum se esse potiturum sperat. Cui fusius alio loco, hic breviter respondebo. Dissertationis summa est haec: „dass jeder in der flexion des verbs erscheinende verbalstamm ohne zutritt von nominalsuffixen ohne weiteres auch als nominalstamm verwendet werden kann", unde hoc sequitur „dass eine lange reihe von nominibus, die nach der herschenden theorie durch ein nominales suffix *ja* gebildet sein sollen, nur die nominalen vertreter entsprechender verbaler *ja*-stämme sind" . . . „*ἀγγελία* ist nichts anderes als das als nomen flectierte *ἀγγελjo*, das in verbaler function in *ἀγγελjo-μεν* erscheint". Non debebat hoc exemplum adhibere, quoniam st. *ἀγγελjo* non potuit nisi pro nomine agentis, non pro abstracto adhiberi: v. quae de abstractis supra disputavi p. 90 sqq., et de suffixo *ιᾱ* abstractorum p. 94. Sed ut abstracta mittamus, nomina agentis ex verbis ita derivata esse non negem, ut *ι* non suffixi nominalis sit, sed ex verbo sumptum, id quod in *ἔμπαιος πρόςπαιος* factum esse supra p. 171 sq. dixi. Etiam de ceteris nominibus in *αιος* quae a latere habent verbum in *αω* et verbali utuntur significatione, de quibus § 67 egi, diu dubitavi, utrum *ιο* illud verbalis esset stirpis, et hinc casuum suffixis tantum additis nomen derivatum, an nomen ex stirpe primitiva in *α* desinente suffixi nominalis *ιο* ope ductum esset. Quamobrem de his: *βίαιος, γαῖα, βουγάιος, βρονταῖος, ἱμαῖος, ἀκέραιος* al., quae mihi quoque a verbis derivata videntur, quanquam alia quam Fickius putat ratione, ferri potest Fickii sententia. Sed quid quod talia adhibet: *θυραῖος θυρόω, κορυφαῖος κορυφόω, πετραῖος πετρόω*, quasi *θυραῖος* significet cum qui foribus instructus est, *κορυφαῖος* qui erigitur, exaggeratur, *πετραῖος* qui lapidibus obruitur! *προτεραῖος προτερέω*, quum *προτεραῖος* a *προτέρΑ* sc. *ἡμέρα* derivatum sit (supra p. 155), *προτερέω* significet eum qui *πρότερΟΣ* est! *πυκναία πυκνόω* quum *πυκναία* nihil esse viderimus nisi ionicam amplificationem vocabuli *πνύξ* vel *πύκνη*! *περαῖος* et *περάω*, quum *περαῖος* ex *πέρα πέραν* ductum arguat *ἀντιπέραιος* supra p. 169! *σειραῖος σειράω* quorum illud vetustissimum est, hoc a Photio primo adhibitum! *ἐρημαῖος ἐρημέω παλαμναῖος παλαμνάω* quum neque *ἐρημέω* neque *παλαμνάω* omnino tradita sint! *γύναιος* confert cum *μισογυνέω*, quod ex *μισογύνΟΣ* non suffixo *jε* sed terminatione *εω εῖς εῖ* etc. satis recenti tempore derivatum esse constat, quum *γύναιος* ex st. *γυνΑ* repetitum esse pateat. Atque hoc maxima vituperatione dignum est, quod saepissime comparat verba decomposita, ut *ἀντιβολέω, ἀδικέω, οἰκοδομέω* cum nominibus simplicibus in *αιος* ut *βολαῖος δίκαιος δομαῖος*, quum nunquam exstiterint simplicia *βολέω δικέω δρομέω*, et *ἀδικέω* quidem ex *ἄδικος* ductum sit, *δίκαιος* autem ex *δίκΗ*. Ac nego omnino a verbis in *εω* duci potuisse nomina in *αιος*. Sed taedet plura verba facere, quum nostram

de omnibus illis vocabulis sententiam satis copiose in ipso libro exposuerimus. Unum tantum addere libet hoc, quod constantia caret Fickii illa disserendi ratio. Nam quoniam innumera vocabula in *αιος* suffixi *ιο* vel *ια* ope ex stirpibus nominalibus ducta esse constat, id quod ne ipse quidem negat, ut *γραῖα, νεολαία, προναία, κεραία, κνεφαῖος, -γαιος, ἀγελαῖος, ἀκταῖος, ἁμαξαῖος, ἀκραῖος, δείλαιος, ἡσυχαῖος, κηπαῖος* etc. etc., sane non intelligitur, qui pauca quaedam, ut *γύναιος, δίκαιος, δομαῖος, δρομαῖος, ἐρημαῖος, εὐναῖος, θυραῖος, κορυφαῖος* al. propter nullam aliam causam eadem ratione formata esse negare possit, quam quod exstant etiam verba ab iisdem stirpibus derivata *-γυνεω, -δικεω, -δομεω, -δρομεω, ἐρημέω* (quod ab ipso fictum esse jam dixi, Graecis non usitatum erat nisi *ἐρημόω* vastare) *εὐνάω, θυρόω, κορυφόω*, quarum maxima pars plane diversam habet significationem. — Ceterum de singulis quicunque voluerit judicare comparet quaeso quae ille protulit cum iis quae ipse suis locis dixi. Iam pauca addam quae in corrigendo libro me fugerunt, cuius rei veniam peto a lecturis.

p. 13, 35 *κέραος*] lege: *κεραός* — p. 25, 21 *πυρκᾶϊή*] l. *πυρκᾶϊή* — p. 26, 8 *ἡβαίος*] l. *ἡβαιός* — p. 27, 23 *πυρκαΐα*] l. *πυρκαϊά* — p. 30, 23 Xen. Cyr. 577] l. Xen. Cyn. 8, 1. — p. 35 not. lin. 3 ad.] l. ad — p. 45. De castaneis cf. Hehn, Culturpfl. p. 340 sq., qui et ipse sero Graecis hanc nucem innotuisse putat. — p. 53, 5 Theophr.] l. Theophr. caus. pl. — p. 54, 33. est fragm. 399 Dind., Mein. II, p. 1141. — p. 60, 14. Ex Keilii disputatione de inscr. thessal. tribus (A. Boeckhio decem lustra . . . peracta congratulantur praeceptores Portentes, Numb. 1857) p. 6 disco, hunc patronymicorum morem etiam fuisse Phocensium (CI 1727 *Πανταινέτα Ξενοκρατεία*), Epirotarum (Leak. n. 172 *Πετραιονίκα Λερδαία*), Cyrenaeorum (CI 5157 *Ἐχεμήδας Τιμοκρατείας* et *Ἀράτας Λαβρομείας*). — p. 68, 13 *νηῦς*] l. *νηῦς* — p. 80, 8 *φάϝος*] l. *φαϝος* — p. 84 *κραταιά* vocabatur planta quaedam, quae alias *χελιδόνιον μεῖζον* appellabatur, Diosc. noth. 2, 211. Fickio Curt. Stud. IX, 173 hoc videtur hypocoristicorum more decurtatum ex composito, et confert plantae nomen *κραταιόγονος*. — p. 89, 11 dele *σημαία*. — p. 122. Etiam *γαῖος* Fickio l. l. p. 171 videtur ex composito decurtatum: „*γαῖος· ὁ ἐργάτης βοῦς* Hesych. vgl. *γεω-μόρος βοῦς* bei Apoll. Rhod., *γαρότας* (*γα-αρότας*) der pflugstier bei den Sikelioten, *γεωργόν βοΐδιον* der ackerstier bei Aristophanes. — *γαῖος· [καὶ] ὁ απόγειος ἄνεμος* Hesych., also *γαῖος = ἀπό-γειος*“. — p. 128, 31 WZl.] l. Wzl — p. 161 *σπειραία*] Fickius ap. Bezzenb. p. 137 non inepte affert *σπειράω*. — p. 165, 24 Anth. 83] l. Anth. VII, 405, 1. — p. 168, 11 „sed lenis] l. sed „lenis — p. 174 *δαμαῖος* Curtio Stud. IX, 112 est „kurzname“ pro *ἱππόδαμος* — p. 175. *Ναρκαία* Minerva vocabatur Elide, cui templum condidisse narratur *Ναρκαῖος* Bacchi filius: Paus. V, 16, 7. Derivatum putaveris a *ναρκάω*, sed nihil certius constat. — p. 175, 25 Vgl. Vb.] l. Vgl. Wb. — p. 180, 23 Xen.] l. Xen. Anab. — p. 181, 25 rad] l. rad. — p. 183 *ὁδαῖος ὁδαῖα*] Pass. in lex. et Fickius ap. Bezz. 135 conferunt *ὁδάω*, cuius sententia sane non aliena est ab *ὁδαῖα*. — p. 185, 11 fuisus] l. fusius — p. 186, 25 derivat ain] l. derivata in — p. 212, 11 *ἀργὰς*] l. *ὀργὰς* — p. 221 *τροπαία* vocabatur ventus reciprocus, i. e. *ἡ τρεπομένη*. „Est enim *ἀπογεία* ventus qui ex terra exortus in mare fertur: qui si flatu converso ex mari in terram revertatur, *τροπαία* appellatur“ H. Steph. Saepius translato sensu apud Aeschylum. Cf. Lob. paral. p. 314. — p. 230 *τροχαῖος*] Fickius ap. Bezz. 139 confert *τροχάω*; melius adhibuisset *τροχάζω*, quum *τροχάω* apud Alexandrinos primos legatur, *τροχάζω* jam Herodoti sit. — p. 238, 1 *ἕως ου*] l. *ἕως οὗ* — p. 239 *παλαμναῖος* si Fickio Stud. IX, 196 credas dictum est pro *ἰαρπάλαμος* quod Hesych. explicat *ἀκρόχειρος*, „ganz nach analogie der kurznamen.“ — p. 256, 1 Arg.] l. Arg. IV.

I. Index verborum.

I. Index Graecus.

2. Index latinus.

3. Index germanicus.

II. Index rerum.

III. Index scriptorum.

Halis Saxonum, Formis Karrasianis.

CONSPECTUS.

Pars prior.

De terminationis αιος formis diversis. pag.

Pars posterior.

De terminationis αιος natura et generibus.